

Biblioteca „V. A. Urechia“ Galați

Buletinul Fundației Urechia

Publicație anuală • an 9, nr. 12 • 2011

ISSN: 1220-3459

Buletinul Fundației Urechia / Biblioteca „V.A. Urechia”. - Serie nouă, anul 1, nr. 1 (nov. 1990) - anul 9, nr. 12 (2011). - Galați (Str. Mihai Bravu, nr. 16, cod 6200) : Biblioteca „V.A. Urechia”, 1990 - 2011

Continuă *Buletinul Fundațiunei Urechia. Bibliotecă.*

Pinacotecă. Muzeu, cu apariție lunară, din care a apărut numai numărul 1 (nov. 1901).

Seria nouă apare trimestrial.

Numărul 1 din noua serie apare cu ocazia aniversării centenarului Bibliotecii „V.A. Urechia”.

Între anii 1993-1995 își întrerupe apariția.

Nu apare în perioada 1998-2007.

Începând cu anul 2008 apare anual.

Începand cu anul 2009 apare la Editura „Axis Libri” Galați.

ISSN 1220-3459

Biblioteca are:

An I (1990) nr. 1 (nov.)

An II (1991) nr. 2-3(iun.)-4(nov.)

An III (1992) nr. 5 (iun.)

An IV (1996) nr. 6 (iun.)-7(sept.)

An V (1997) nr. 8 (mart.)

An VI (2008) nr. 9

An VII (2009) nr. 10

An VIII (2010) nr. 11

An IX (2011) nr. 12

Colectivul de redacție:

Director: **Zanfir Ilie**

Redactor șef: **Letiția Buruiană**

Secretar general de redacție: **Mia Bararu**

Redactori:

Dorina Bălan

Violeta Moraru

Valentina Oneț

Tehnoredactare: **Sorina Radu**

Machetare și copertă: **Adina Vasilică**

Editura „Axis Libri” Galați

Mihai Bravu, nr. 16, Galați, 800208

Tel: 0236-411037; 0336 -101037

Fax: 0236-319408

site: <http://www.bvau.ro/axislibri>

e-mail: axislibri@gmail.com

axislibri@bvau.ro

CUPRINS

Argument

110 ani de existență ai revistei Buletinul Fundației Urechia prof. Zanfir ILIE	5
Biblioteca „V.A. Urechia” din Galați merită să primească Marca patrimoniului european Adriana ȚICĂU	8

Eveniment

O casă nouă pentru Biblioteca Națională a României dr. Elena TÎRZIMAN	10
Biblioteca Națională Pedagogică „I.C. Petrescu” la 130 de ani de existență. Spațiu al lecturii, educației și formării Carmen PESANTEZ ; Interviu realizat de Sorin IVAN	15

ProDomo

Legea bibliotecilor, între rigoare și frustrare Constantin BOSTAN	22
Lecturi formatoare, cărți de căpătâi în Basarabia Nina NEGRU	30
Modelul conceptual FRBR aplicat serialelor. Entitățile din grupa 1 Violeta MORARU	39
Titlurile nobiliare ȘI RELIGIOASE Dorina BĂLAN	50
Împrumutul interbibliotecar de documente - serviciu vechi în haine noi Silvia MATEI	64

Portret

Un laureat al Premiului Nobel pe scena gălățeană Petru IAMANDI	72
„Singura noastră certitudine este că murim...” Crișan V. Mușțeșanu ; Interviu realizat de Violeta IONESCU	79

Testimonia

Aspectul etnocultural Covurlui-Tecuci	
Eugen HOLBAN	88
Pagini de istorie gălățeană: Un monument dispărut– Mănăstirea „Sf. M.Mc. Gheorghe”(I)	
Mihaela–Denisia LIUȘNEA	95
Aspecte din viața Episcopiei Dunării de Jos în perioada interbelică	
Cristian Dragoș CĂLDĂRARU	103

SpiritusRector

Un apologet al latinității. Vasile Alexandrescu Urechia	
Ana-Maria CHEȘCU	111
Aspecte ale exprimării	
Teodor PARAPIRU	116
Proteism și autoreferențialitate în creația lui Dimitrie Cuclin	
Letiția BURUIANĂ	120
Interferențe între filosofia literaturii și știința literaturii	
a.g. secară	128
Belvederi din Dragoba-City	
Eugen TUDORACHE	135
Aspecte inedite ale continuității culturale Mircea Eliade - I.P. Culianu	
George NETU	142

Restitutio

V.A. Urechia în viziunea contemporanilor Mari Români: (Vasile Alexandru Urechia)	
Pier Emilio BOSI; Traducere de Valentina ONET	147
Spectacole și baluri în beneficiul Societății „Urechia”	
Violeta IONESCU	152
Dă mult, dă dămuit	
Vasile Alceu URECHIA	161

Abstracte

Traducere: Ioana CHICU	163
-------------------------------------	-----

110 ANI DE EXISTENȚĂ AI REVISTEI BULETINUL FUNDAȚIEI URECHIA

prof. Zanfir ILIE

Director

Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” Galați

Dacă în anul 2010 - noiembrie 11, sărbătoream 120 de ani de la inaugurarea Bibliotecii Publice „V.A. Urechia”, în acest an, mai bine zis, în această frumoasă toamnă arămie, celebrăm 110 ani de la apariția primei publicații de profil biblioteconomic din România – *Buletinul Fundației Urechia – Bibliotecă – Pinacotecă – Muzeu*. Cel care citorea prestigioasa instituție culturală ce-i poartă numele, dăruind comunității gălățene tot ce agonisise într-o viață, transformând biblioteca sa personală în bibliotecă publică, academicianul profesor, s-a dovedit a fi și un competent bibliotecar, însușind cu ardoare și știință, atât teoria, cât și practica biblioteconomică europeană.

Urmând exemplul oferit de marile biblioteci din Spania și Franța pe care le-a studiat cu mult interes, istoricul patriot cu suflet de excepție, V.A. Urechia, purcede la alcătuirea unui Catalog și la editarea unei reviste proprii pentru promovarea bibliotecii și a patrimoniului ei cultural.

Editarea revistei proprii pentru punerea în circulație a informațiilor despre bibliotecă, colecții, cu bibliografii, extrase documentare, articole tematice și mici producții literare, este o coordonată fundamentală pe care aplică Urechia conceptul de bibliotecă publică în context socio-cultural. Revista a apărut sub denumirea: *Buletinul Fundației Urechia*, în **noiembrie 1901** și „marca începutul abordărilor teoretice în domeniul biblioteconomiei. A fost însă cântecul de lebadă al lui Urechia pentru acest domeniu, dintre multitudinea celor ce l-au preocupat. Singurul număr a apărut în aceeași lună cu plecarea lui dintre cei vii”, **noiembrie 1901**.

În succintul expozeu despre bibliotecile la români, publicat în numărul inaugural, sunt formulate elemente definitorii pentru menirea bibliotecilor publice, așa cum le vedea V.A. Urechia la început de nou secol - instituții cu acțiune complexă pentru educație, instrucție, cultură:

„Evident este că aceste depozite de cultură aduc națiunii foloase incalculabile, sunt izvor pentru cultura limbii, răspândirea cunoștințelor, stima străinilor și a prosperității. În...biblioteci se pot găsi cei mai remarcabili autori..., ale căror scrieri au contribuit și contribuesc la împlinirea faptei celei mari a civilizațiunii, la formarea minții și inimii, cu alte vorbe, la perfecționarea omului prin înmulțirea cunoștințelor”.

Se conturează aici ideea superiorității textului scris în acțiunea formativă și educativă. Cărțile erau, sunt și vor fi purtătorii materiali ce vehiculează științele, cultura, arta. Ele se află în biblioteci și de aici rolul și locul instituției în viața societății.

În anul 1990, cu prilejul aniversării a 100 de ani de la inaugurarea Bibliotecii, este reluată editarea buletinului cu „Serie nouă”, numărul 1/noiembrie 1990 din noua serie, fiind dedicat în exclusivitate centenarului Bibliotecii „V.A. Urechia”. Începând cu nr. 2-3 / iunie 1991 până la nr. 6/iunie 1996 inclusiv, colectivul redacțional condus de Nedelcu Oprea, directorul de atunci al instituției, Buletinul Fundației Urechia revine

la scopul și programul inițial de prezentare a colecțiilor Bibliotecii și de valorificare a ideilor ctitorului său, în interpretarea unor cunoscuți oameni de cultură, din municipiul Galați și din țară. Între anii 1993-1995 publicația nu a mai apărut, numerotarea este continuă. Numerele 7 / septembrie 1996 și 8 / martie 1997 se orientează cu prioritate spre promovarea elementelor de modernizare a Bibliotecii, prezentând pe larg etapele informatizării serviciilor și a perfecționării profesionale a colectivului din această perspectivă.

Reluată după o absență de 11 ani din peisajul cultural gălățean, mai exact la 10 decembrie 2008, revista *Buletinul Fundației Urechia. Serie nouă* își continuă apariția cu nr. 9/2008, 10/2009, 11/2010, urmând cu devoțiune modelul etic și moral al patronului spiritual, V.A. Urechia, care a fost nu numai ctitor de bibliotecă, bibliotecar, bibliofil, bibliograf de marcă, ci și creatorul *Buletinului Fundației* ce-i poartă numele.

Actualul colectiv redacțional format din managerul Bibliotecii, Zanfir Ilie, Letiția Buruiiană, Mia Bararu, Violeta Moraru, Dorina Bălan îndeplinește o datorie morală și de crez profesional în efortul de a face ca revista să corespundă exigențelor contemporane, înțelegând astfel să onoreze chemarea de acum aproape un secol a mentorului său „*înnodarea de bune relațiuni și cu alte biblioteci și muzee*”, cu toată lumea culturală.

Din nefericire, neobositul fondator de instituții și creator de publicații novatoare pentru modernizarea acestui vital sector, a încheiat nu numai activitatea odată cu apariția *Buletinului*, dar și cursul vieții, la 22 noiembrie 1901, confirmând parcă ceea ce o dată fângăduia gălățenilor în apelul electoral din 1892: „...hotărât sunt a continua să muncesc, câți ani îmi va mai dăruî cerul, tot pentru înaintarea instituțiilor culturale ale Galaților”.

Într-adevăr, nu vom putea omagia niciodată îndeajuns pe cel de a cărui dăruire, clarviziune, altruism și generozitate beneficiem cu toții, iubitori de carte și cultură.

Faptul de a marca, în acest noiembrie 2011, două momente importante ale istoriei Bibliotecii: 110 ani de la apariția primului număr al *Buletinului Fundației Urechia* și comemorarea a 110 ani de la trecerea în eternitate a fondatorului Bibliotecii, ne oferă oportunitatea de a împlini o dorință mai veche a noastră, ca pe o datorie de onoare, – crearea unui spațiu de smerenie și pioșenie prin amplasarea unei plăci (stel) funerare în curtea sediului central, pe un mormânt simbolic conținând țărână de la locul înhumării din Cimitirul Bellu, București.

Anii își vor urma cursul firesc, înlesnind trecerea de la o generație la alta, potențând sensul și amploarea valorilor culturale. Între gestul ctitorului de bibliotecă din noiembrie 1901 și apariția acestui al 12-lea număr s-a scurs peste un secol, un răgaz istoric în care Biblioteca „V.A. Urechia” de astăzi, continuatoare în componentele sale organice, este investită cu noi funcții în raport cu cantitatea și consistența activităților intelectuale contemporane, dezvoltând într-un mediu favorabil, prin deschiderea manifestată de autoritățile locale ale administrației de stat, punți moderne de comunicare cu beneficiarii zonei de sud-est. Iubitorii cuvântului scris se pot bucura de respectul și soliditatea slujitorilor cărții care propun idei, proiecte, experiențe, modele. O carte este o lume, o bibliotecă este un Univers, un cosmos spiritual în care valorile se suprapun și se condiționează reciproc.

Cititorii reali, dar și cei potențiali sunt invitați să răsfoiască paginile acestui periodic, ca și pe a celor cu care *Buletinul Fundației Urechia* se completează: revista de cultură „Axis Libri”, buletinul informativ „Asociația”, „Anuarul evenimentelor culturale”, „Oameni în memoria Galațiului” ș.a., produse ale Bibliotecii „V.A. Urechia” care vă vor îmbogăți cultural și spiritual.

ДОМѢНЕСКІА ДОЛ. ЕУЛІА

Днѣ Младенѣиолаж Капетѣ.

Дѣржати, кѣндѣ вѣ съжѣщѣеи
кѣржѣбѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи
дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи
дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи
дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи

Eveniment

Дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи
дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи
дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи
дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи
дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи дѣржѣи

Comunicat de presă

**BIBLIOTECA „V.A. URECHIA” DIN GALAȚI
MERITĂ SĂ PRIMEASCĂ
MARCA PATRIMONIULUI EUROPEAN****Adriana ȚICĂU**

Europarlamentar de Galați

Strasbourg, 16 noiembrie 2011www.adrianaticau.ro

Eurodeputata PSD Adriana Țicău a susținut în plenul Parlamentului European că Biblioteca „VA Urechia” din Galați ar trebui să primească Marca patrimoniului european. Intervenția eurodeputatei a avut loc marți, în cadrul dezbaterii din plen, privind adoptarea deciziei Parlamentului European și a Consiliului de stabilire a unei acțiuni a Uniunii Europene privind Marca patrimoniului european.

Decizia de stabilire a unei acțiuni a Uniunii privind marca patrimoniului european va intensifica sentimentul de apartenență la Uniune a cetățenilor europeni, pe baza elementelor comune de istorie și patrimoniu. Marca se axează pe valoarea simbolică a site-urilor pentru integrarea europeană și istoria Uniunii.

„Consider că Biblioteca „V.A. Urechia” din Galați ar trebui să primească Marca patrimoniului european. Înființată în 1871 și inaugurată în 1890, biblioteca era definită în rapoartele vremii ca „arsenal intelectual al societății, necesară unei bune administrații”. Biblioteca „V.A. Urechia” funcționează în primul sediu al Comisiei Europene a Dunării, instituție care și-a început activitatea în 1856, la Galați, pentru a asigura libera circulație pe Dunăre. După 155 de ani de la înființarea Comisiei Europene a Dunării, Consiliul European a adoptat Strategia Uniunii pentru Regiunea Dunării, ca recunoaștere a importanței regiunii Dunării pentru istoria, prezentul, viitorul și coeziunea Uniunii. V.A. Urechia spunea că „mai tare e cetatea în care cetățenii se apără cu învățătura, cu știința”. Cetate a culturii europene, Biblioteca „V.A. Urechia” din Galați, merită să primească Marca patrimoniului european” a declarat Adriana Țicău.

Propunerea actuală dorește să transforme inițiativa interguvernamentală lansată de mai multe state europene în aprilie 2006 privind Marca patrimoniului european într-o acțiune oficială a Uniunii Europene, cu scopul de a îmbunătăți funcționalitatea acesteia și de a-i asigura succesul pe termen lung.

Obiectivele mărcii patrimoniului european sunt: consolidarea sentimentului de apartenență la Uniunea Europeană a cetățenilor europeni, în special cel al tineretului, pe baza unor valori comune și al unor elemente din patrimoniul istoric și cultural european, precum și aprecierea diversității naționale și regionale și întărirea dialogului intercultural. În acest scop, marca încearcă să îmbunătățească valoarea și profilul siturilor care au jucat un rol esențial în istoria și în construirea Uniunii Europene, pentru ca cetățenii europeni să aibă o mai bună înțelegere asupra construcției UE și asupra patrimoniului cultural comun.

În principiu, decizia prevede ca prima procedură de selecție să poată demara chiar la începutul lui 2012. În 2012, acțiunea va avea alocată o sumă de 350 000 €, prin redistribuire din pachetul financiar al programului Cultura. Marca patrimoniului european este o acțiune voluntară, deschisă participării statelor membre ale Uniunii Europene.

Comisia propune ca fiecare stat să aibă posibilitatea să preselecțieze maxim două situri în fiecare an în care se fac selecții. Din motive de tratament egal pentru toate statele membre, Comisia propune ca statele membre care nu au participat la inițiativa interguvernamentală să aibă oportunitatea de a propune un prim set de situri înainte de începerea procedurii normale de selecție.

În ceea ce privește finanțarea, creditele anuale destinate Mărcii patrimoniului european sunt în limitele cadrului financiar multianual și se aplică următoarelor costuri: costuri legate de procesul de jurizare, vizibilitatea inițiativei la nivel european, anumite activități de formare de rețele pentru situri și resursele umane necesare în cadrul Comisiei Europene pentru susținerea acțiunii. Pachetul financiar pentru implementarea acțiunii pe perioada 1 ianuarie 2011 - 31 decembrie 2013 va fi de 1 350 000 EUR.

Fiecare stat membru își stabilește propriile proceduri și propriul calendar de preselecție a siturilor conform principiului subsidiarității, asigurând o organizare administrativă cât mai simplă și mai flexibilă cu putință. Cu toate acestea, Comisiei îi sunt notificate de către statele membre rezultatele preselecției cel târziu la data de 31 ianuarie a anului în care are loc procedura de selecție.

O CASĂ NOUĂ PENTRU BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Elena TÎRZIMAN

Conf. univ. dr.,
Director General
Biblioteca Națională a României

Așteptat de decenii, noul sediu al Bibliotecii Naționale a României va fi inaugurat la sfârșitul anului acesta. Peste 12 milioane de documente, adunate de-a lungul timpului în colecțiile sale, se vor regăsi, în sfârșit reunite, în noua casă și își vor aștepta cititorii.

Activitatea bibliotecii s-a desfășurat, după cum se știe, în mai multe locații, niciuna dintre ele adecvate, măcar în parte, funcțiilor și activităților specifice unei biblioteci naționale.

Destinul Bibliotecii Naționale a fost influențat de contextul istoric în care s-a constituit și a evoluat. Comparativ cu alte țări europene, România are o bibliotecă națională relativ tânără, ale cărei colecții ilustrează, prin modalitățile de constituire, dezvoltare și prin structură, destinul istoric al poporului român.

Biografia actualei Bibliotecii Naționale a României începe în 15 octombrie 1836, dată la care a fost emis „Jurnalul” (Ordinul) de înființare a primei mari biblioteci publice din istoria țării noastre, de fapt, prima bibliotecă națională, în cadrul așezământului de cultură de la Colegiul de la Sfântul Sava. Fondul inițial avea 8.000 de cărți care puteau fi consultate în două încăperi. Modalitățile de completare a colecțiilor erau donațiile, cumpărarea și Depozitul legal. Prin politica de completare a colecțiilor, se urmărea în mod deliberat să se adune cât mai multe lucrări, manuscrise sau tipărite, referitoare la istoria neamului românesc, apărute în cele trei Principate sau în străinătate. Colecțiile bibliotecii au sporit an de an, astfel că, la opt ani de la inaugurare, aceasta deținea peste 14.000 de volume. Din fondurile alocate anual s-au achiziționat cărți vechi și noi, editate în Transilvania și Moldova, la Buda sau Viena, iar abonamentele au fost reînnoite cu regularitate. În 1861, Biblioteca Națională a fost mutată în localul Universității din București. Trei ani mai târziu, în 1864, prin „Regulamentul pentru bibliotecile publice” emis de Nicolae Krețulescu și promulgat de domnitorul Al. I. Cuza, Biblioteca Națională devine Biblioteca Centrală a Statului. De la această dată și până în anul 1901, ea va îndeplini funcțiile majore ale unei biblioteci naționale. În anul 1901, Senatul și Adunarea Deputaților au votat desființarea Bibliotecii Centrale a Statului și trecerea colecțiilor ei în patrimoniul Academiei Române.

Necesitatea absolută, pentru România, a îndeplinirii funcțiilor de bibliotecă națională a dus la reînființarea acestei instituții, după o întrerupere de 54 de ani. Astfel, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1.193, din 26 iunie 1955, instituția își reia activita-

tea sub vechea denumire, ușor modificată, de Bibliotecă Centrală de Stat, până în anul 1990, când a primit titulatura actuală, de Biblioteca Națională a României (H.G. 476 din 5.02.1990), după modelul celorlalte biblioteci din Europa.

Biblioteca Centrală de Stat pornea la drum, în 1956, când se deschidea pentru public, cu 41.959 unități bibliografice, dintre care o parte era constituită din producția de carte curentă, colectată, prin funcția de depozit legal, de Fondul de Stat al Cărții, înființat prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al RPR, în 1952, precum și din fondurile unor mari biblioteci publice sau mai curând din ceea ce mai rămăsese din ele, ale bibliotecilor unor așezăminte, fundații și muzee, precum și ale unor colecții particulare, colectate și gestionate de asemenea de Fondul de Stat al Cărții.

Fondurile cresc cu repeziciune, principalele căi de completare fiind intrările prin Depozitul Legal, achizițiile curente, donațiile, schimburile internaționale și chiar biblioteci întregi ale unor instituții desființate. Cea mai masivă intrare de publicații, peste 1.000.000, se înregistrează în 1970, la încorporarea completă a Fondului de Stat al Cărții. Un alt lot importat, intrat la finele anilor '60, este cel provenind de la Biblioteca ARLUS. Numărul de documente deținute de BCS ajunge astfel, la începutul anilor '70, la cca. 7.000.000 u.b.

Dimensiunea și profilul colecțiilor Bibliotecii Naționale a României se datorează, în cea mai mare parte, funcțiilor naționale pe care instituția trebuie să le îndeplinească. Putem vorbi astăzi de existența a peste 12.000.000 de u.b., mare parte necesitând prelucrare bibliografică și înregistrare în cataloage. Ca tipologie documentară, regăsim în colecțiile bibliotecii *cărți* (carte curentă, carte veche, carte rară și bibliofilă), *periodice* (periodice curente, periodice vechi, periodice rare și bibliofile), *manuscrise* (manuscrise de autor, corespondență, scrise de mână sau dactilo, legate în volume sau organizate în dosare), *microformate* (microfilme, microfise), *documente cartografice* (hărți, atlase, planuri, globuri pământeste), *arhivă istorică*, *partituri*, *documente grafice* (gravuri, desene, stampe japoneze, ex-librisuri, studii de pictură, desene tehnice etc.), *disertații și lucrări de doctorat*, *standarde*, *ghiduri*, *metodologii și alte documente tehnice*, *documente numismatice și filatelice*, *afișe și foi volante*, *fotografii*, *documente audiovizuale* (inclusiv plăci de patefon) și *documente electronice*.

Biblioteca Națională a României deține două fonduri patrimoniale, localizate în București (Colecții Speciale – sediul str. Biserica Amzei) și Alba Iulia (Filiala Batthyaneum).

Discuțiile despre un sediu destinat Bibliotecii Naționale a României datează de la sfârșitul anilor '60 (în 1968 a fost redactată prima temă de proiectare pentru acest obiectiv) și au fost reluate după cutremurul din 1977, tema de proiectare fiind actualizată cu studii suplimentare de rezistență și ajustări privind compartimentările ulterioare. Construcția a fost începută în 1986. Evenimentele din decembrie 1989 au dus însă la sistarea investiției. Până în 2005, prin bugetul instituției au fost alocate fonduri care au permis amenajarea unor spații de depozitare pentru a reuni colecțiile aflate în diferite locații. În 2007, proiectul noului sediu al Bibliotecii Naționale a României este asumat

de Guvernul României, ca proiect de importanță națională și beneficiind de finanțarea Băncii Mondiale.

Clădirile care adăpostesc biblioteci naționale sunt, pentru fiecare țară, clădiri reprezentative din punct de vedere arhitectural, întrucât sintetizează, la nivel simbolic, moștenirea culturală a poporului respectiv. Multe țări europene au alocat, ca sedii pentru bibliotecile lor naționale, foste palate (Austria, Spania, Ungaria), clădiri cu valoare patrimonială și simbolică (Cehia, Italia, Finlanda) sau construcții cu destinație clară de bibliotecă națională, dimensionate corespunzător și reprezentând vârfuri ale realizărilor arhitectonice (Franța, Marea Britanie, Rusia, Bielorusia, Croația). Această tendință a constituit pentru Biblioteca Națională, ca beneficiar, și pentru S.C. Carpați Proiect S.R.L., ca proiectant, argumentul de bază în susținerea unui proiect reprezentativ pentru noul sediu al Bibliotecii Naționale a României.

Elaborată în colaborare cu specialiști din Biblioteca Națională a României, tema de (re)proiectare are ambiția de a contribui la succesul acestei instituții în demersurile de promovare a imaginii României în lume.

Pentru instituția culturală a Bibliotecii Naționale, pentru asigurarea funcțiunilor sale multiple, urmează a se realiza spații caracteristice, structurate pe următoarele funcțiuni:

- spații destinate funcțiunii de bibliotecă națională;
- spații cu funcțiuni preponderent culturale;
- spații administrative de deservire;
- spații tehnice, circulații și anexe utilitare.

Toate aceste funcțiuni vor coopera, desigur, contribuind la obținerea unui amplu centru de cultură, interesant și atrăgător pentru public. Tratarea arhitecturală a acestor spații este modernă, realizându-se o imagine deosebită, în acord cu anvergura și importanța funcțiilor instituției.

Spațiile destinate funcțiunii de bibliotecă națională, ca și celei de bibliotecă publică vor fi riguros gândite, controlate și structurate, deoarece sunt cele care adăpostesc documentele cu valoare patrimonială; sunt destinate informării, înscrierii, direcționării, controlului de acces, sălilor de referințe, cercetării bibliografice, cataloagelor tradiționale și cataloagelor electronice și sălilor de lectură (inclusiv cercetării și studiului individual), depozitelor de carte, manuscriselor, stampelor, fotografiilor, hărților, planurilor, periodicelor, tezelor de doctorat, depozitului legal etc., sistemelor informaționale, bibliotecii digitale și editurii electronice, evenimentelor și manifestărilor audio-vizuale și multimedia, laboratoarelor de restaurare și patologia cărții, primirii-expediției de carte, comunicării, strategiei și cooperării, relațiilor culturale interne și internaționale, tranzitului de carte, pentru editură și tipografie și pentru Muzeul cărții și al bibliotecii.

Spațiile cu funcțiuni preponderent culturale includ: Aula (400 de locuri), săli de diverse capacități pentru conferințe și manifestări culturale, spații publice polivalente (pentru diverse întâlniri, manifestări, relații culturale), săli multimedia, librării și anticariat, spații pentru alimentație publică (bufete, cafenele) și divertisment, spații expoziționale și de spectacol.

Spațiile administrative, de deservire presupun: birouri (pentru salariați, conducere, consiliu științific, resurse umane, juridic, financiar și administrativ), spații pentru deservirea personalului (cantine, grădiniță, cabinete medicale, sindicat etc.), vestiare, grupuri sanitare.

Spațiile tehnice, circulațiile, anexele utilitare cuprind: spații pentru asigurarea utilităților, centrală termică, stație frig, posturi de transformare și tablouri electrice generale, tablouri electrice de nivel, rezervoare de apă; spații pentru asigurarea circulației verticale pentru public, personal și carte (ascensoare, scări rulante, trotuare rulante etc.); spații pentru asigurarea racordurilor de apă, canalizare, energie electrică, stații voce-da-te, stingere incendiu etc.

Vor fi asigurate locuri de parcare, acces și garaj.

Toate aceste spații nu sunt limitative, ele putând fi completate cu altele care se dovedesc necesare pentru funcționarea corespunzătoare, la parametri normali, a unui astfel de edificiu.

Reproiectarea a acordat o atenție specială imaginii exterioare a clădirii, urmărindu-se crearea unui aspect modern, de secol XXI.

Clădirea – una dintre cele mai mari din capitală – va fi terminată așadar în 2011, după 25 de ani de la începerea lucrărilor (1986).

În data de 17 martie 2009, ministrul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, Theodor Paleologu, declara reînceperea lucrărilor de construcție, lucrări care, potrivit contractului semnat cu firma Aedificia Carpați, aveau să dureze 30 de luni.

În acest amplu proiect, cu o valoare de investiție de 112.894.627 euro (1.033 euro/mp.), Ministerul Culturii și Patrimoniului Național are calitatea de ordonator principal de credite și de autoritate contractantă.

Sediul Bibliotecii Naționale a României este format din două corpuri: Aula (22.000 mp) și corpul propriu-zis (90.000 mp), suprafața totală desfășurată fiind de 112.000 mp.

Pentru a ameliora aspectul exterior al clădirii, proiectanții au propus renunțarea la antablamentul superior al intrării principale și la colonetele gemene ce îl susțineau și combinarea elementelor de arhitectură clasică, prezente în proiectul inițial, cu mari zone vitrate, transparente, care vor crea un contrast plastic puternic și care vor da ansamblului monumentalitate și forță.

Cu un volum construit de 395.234,13 mc, clădirea Bibliotecii Naționale a României este, conform Normativului P118, înaltă, dat fiind că are un volum mai mare de 50.000 mc.

Biblioteca propriu-zisă este compusă din 9 corpuri (A, B C, D, E, F1, F2, F3, F4), la care se adaugă Aula, cu 3 corpuri (G, H și I).

Există 11 niveluri, dintre care unul de subsol (înălțimea unui nivel: 3,6 m). Suprafața de teren pe care este ridicată clădirea (incluzând și spațiile verzi, de agrement) este de 50.217,25 mp. Terenul este în proprietatea statului român și în administrarea MCPN.

Noul sediul al Bibliotecii Naționale a României a fost gândit să satisfacă funcțiile de bibliotecă națională, dar și funcții culturale și de petrecere a timpului liber. Primele niveluri, începând cu parterul, sunt rezervate publicului, în general, iar cele superioare – depozitelor, laboratorului de restaurare și birourilor. Spațiul rezervat birourilor este de 8.056 mp.

Întreaga compoziție este structurată în jurul unui mare Atrium, care va polariza totul, din punct de vedere funcțional și estetic. Atrium-ul va fi dotat cu lifturi panoramice și cu scări rulante care duc către sălile de lectură.

Asemenea multor altor biblioteci naționale, BNR va beneficia, în noul său sediu, după cum am arătat mai sus, în afară de spațiul “tradițional” de bibliotecă, de săli de conferințe și de expoziții, de librării, anticariate, spații multimedia, de divertisment, grădiniță, cantine pentru personal, bufet și cafenele pentru utilizatori. Spațiile publice, atât cele din interiorul clădirii, cât și cele din exterior, vor fi agrementate cu bazine de apă, jardiniere, obiecte de artă și de iluminat decorativ, iar terenul care înconjoară clădirea va fi amenajat cu terase, platforme, alei și spații verzi.

***Biblioteca Națională
a României***
(sediul vechi)

***Macheta
Bibliotecii Naționale
a României***
(sediul nou)

Interviu

**BIBLIOTECA NAȚIONALĂ PEDAGOGICĂ „I.C. PETRESCU”
LA 130 DE ANI DE EXISTENȚĂ
SPAȚIU AL LECTURII, EDUCAȚIEI ȘI FORMĂRII****Carmen PESANTEZ**

Director general al Bibliotecii Pedagogice Naționale „I.C. Petrescu” și coordonator al Centrului de Informare și Resurse „American Corner” din București, formator, profesor, redactor, traducător, indianist, coregraf, organizator și promotor de evenimente culturale și educaționale, moderator de emisiuni radio și TV, prezentator, scenograf și ilustrator muzical. Absolventă a Facultății de Litere a Universității București (1996), având studii de specialitate în India - limba hindi și dans clasic indian. Membră și colaboratoare a mai multor asociații și parteneră la mai multe proiecte culturale. Redactor la diferite publicații de specialitate, a publicat articole și recenzii și a tradus cărți de poezie în limbile engleză și hindi. A participat la numeroase spectacole și festivaluri internaționale de poezie, muzică și dans și a avut apariții televizate și radiodifuzate. A susținut cursuri de formare, limbi străine, workshopuri, interviuri și conferințe pe teme de educație, cultură, artă, tradiție și spiritualitate, obținând numeroase premii și distincții pentru activitatea desfășurată.

Doamnă director general, ce înseamnă pentru BPN împlinirea a 130 de ani de existență?

O sută treizeci de ani înseamnă o vârstă venerabilă și încă o etapă parcursă în destinul acestei instituții, cu realizări demne de menționat, dar și cu neîmpliniri. Este deopotrivă un prilej de bucurie și de reflecție, de analiză și evaluare. Așteptăm cu emoție ziua de 8 decembrie când vom aniversa 130 de ani de existență și de activitate a Bibliotecii Pedagogice în slujba învățământului românesc, a educației și culturii. Îi așteptăm pe colegii noștri din ministerul de resort și invitați din partea unor instituții importante, prieteni ai BCP-ului – cum multora le place încă să-i spună, oaspeți dragi din capitală și din întreaga țară, pentru a marca împreună acest moment jubiliar și să împărtășim aceste clipe în lumina sărbătorilor de iarnă și a trecerii într-un nou an, cu speranța în mai bine.

Cum ați defini BPN prin prisma misiunii ei instituționale? Ce rol joacă în spațiul românesc al bibliotecilor?

Biblioteca Pedagogică Națională „I.C. Petrescu” este o bibliotecă specializată, de drept public, de importanță națională, alături de marile biblioteci ale României. Este subordonată Ministerului Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și participă la programe de formare și perfecționare a personalului didactic din învățământul preuni-

versitar, asigurând totodată îndrumarea metodologică pentru bibliotecile caselor corpului didactic și pentru bibliotecile școlare. Biblioteca Pedagogică editează materiale auxiliare care vin în sprijinul procesului de învățământ, instruire și educație, precum și publicații de specialitate - bibliografii, biografii ale pedagogilor români și antologii din domeniul literaturii de specialitate.

Ce reprezintă Biblioteca Pedagogică, privind din trecut către prezent, pentru învățământul românesc și pentru cadrele didactice ale acestuia?

Biblioteca Pedagogică Națională „I.C. Petrescu” reprezintă o instituție-pilon, cu un rol major în dezvoltarea învățământului preuniversitar și un nume de marcă al învățământului românesc. Aici au studiat și s-au format generații de dascăli ai școlii românești. De-a lungul timpului, personalități de seamă au pășit în acest lăcaș al cunoașterii, lăsând o urmă a trecerii lor în Cartea de Onoare.

Consider că, într-o societate în care învățământul și cercetarea constituie prioritate națională, Biblioteca nu poate să lipsească, reprezentând, ea însăși, o parte a vieții sociale și culturale a națiunii noastre, o instituție de educație și difuzare a valorilor pene.

Ce oferă astăzi Biblioteca Pedagogică Națională I.C. Petrescu, în materie de carte, celor care-i trec pragul? Vă rog să ne vorbiți despre fondul de carte al Bibliotecii, despre oferta de lectură pentru cititori.

Biblioteca Pedagogică este continuatoarea unor biblioteci de prestigiu. Fondul Bibliotecii, care însumează jumătate de milion de volume, înglobează colecții care au aparținut Școlii Normale Superioare din București, Seminarului Pedagogic Universitar, Casei Școalelor, colecții și donații provenite din bibliotecile lui Alexandru Odobescu, Ioan Zalomit, Azilul Elena Doamna, Ana Davila, Constantin Narly, Titu Maiorescu, Iosif Gabrea, Petre Radu, Onisifor Ghibu, I.C. Petrescu ș.a. Fondul s-a îmbogățit de-a lungul timpului cu donații provenite de la instituțiile partenere, precum și de la Ambasada Indiei și Ambasada SUA. Biblioteca este abonată la 99 de seriale românești și 77 publicații de specialitate străine și întreține relații de schimb internațional de publicații cu aproximativ 60 de instituții din 20 de țări. Prin serviciile de specialitate, Biblioteca Pedagogică oferă un portofoliu impresionant de bibliografii, precum și consultații bibliografice pe orice temă din domeniile pedagogiei, psihologiei și științelor educației. Un segment aparte îl reprezintă Muzeul Pedagogic, singurul de acest fel din țară, care reunește cărți rare și publicații din domeniile pedagogiei și științelor educației, fotografii, tablouri, plachete și medalii comemorative, alături de obiecte unicate care au aparținut Institutului de Științe Pedagogice sau provenite din donații. Varietatea colecțiilor îi conferă Bibliotecii Pedagogice două dimensiuni: una de bibliotecă specializată, întrucât deține cea mai bogată colecție de publicații pedagogice și din domeniul științelor educației, în limbi de circulație internațională, și o dimensiune enciclopedică deoarece regăsim cărți de patrimoniu și publicații din toate domeniile cunoașterii.

Cine sunt cititorii Bibliotecii? Sunt tinerii atrași de acest vechi lăcaș al cărții, educației și culturii?

Biblioteca Pedagogică Națională „I.C. Petrescu” deservește în principal cadrele didactice și cercetătorii din capitală și din provincie, elevii și studenții, precum și publicul larg. Poate părea de mirare - având în vedere că biblioteca are un aer ușor „învechit”, faptul că tinerii care pășesc pragul Bibliotecii noastre doresc să revină pentru lectură, informare și documentare, recreere și mai ales pentru a descoperi, de fiecare dată, ceva nou și inedit din istoria acestui lăcaș al cărților și pentru a respira un aer proaspăt de Cișmigiu. Aici pot găsi, în egală măsură, vechi și nou, tradiție și modernitate - un imobil cu o istorie ce merită scrisă, cărți pentru toate gusturile, spații generoase de lectură și expunere, purtând aureola unor epoci apuse sau, din contra, care te duc cu gândul la viitor.

Care sunt elementele și direcțiile principale ale viziunii Dvs. manageriale?

Pentru atingerea obiectivelor propuse și obținerea performanței, consider că este nevoie de o viziune managerială modernă adaptată structurii organizaționale a instituției. Câteva elemente și direcții urmărite ar fi: stabilirea clară a obiectivelor, a punctelor slabe și forte ale structurii organizaționale, evaluarea riscurilor decizionale, reorganizarea serviciilor pentru obținerea unor rezultate optime, dotarea cu echipamente moderne și asigurarea unor condiții optime de lucru, medierea conflictelor, flexibilitate, diminuarea stresului, organizarea și participarea la cursuri de perfecționare profesională, valorificarea experienței vechilor bibliotecari și formarea unei echipe tinere, perfecționarea comunicării, stimularea implicării angajaților în programele derulate de Bibliotecă, a competitivității, creativității și inovației, dezvoltarea spiritului de echipă, a încrederii și a responsabilizării angajaților, delegarea responsabilității, motivarea personalului, furnizarea unor servicii prompte și de calitate pentru utilizatorii Bibliotecii, asigurarea eficienței și a performanței, ierarhizarea valorilor, creșterea coeziunii între angajați și promovarea unor valori comune, monitorizarea și evaluarea schimbărilor implementate, cooperarea la programe și proiecte culturale și educaționale.

Faptul că se află în Palatul Micescu, de la marginea Cișmigiului, conferă Bibliotecii un aer aristocratic, o aură de noblețe spirituală. Problema sediului a devenit însă, de câțiva ani, una acută. Cum stau lucrurile în această materie la ora actuală? Ce soluții există?

Așemeni oamenilor, instituțiile au și ele propriul destin, pe care și-l pecetluiesc sau îl creează alții. Politica retrocedărilor a afectat și acest for de educație și cultură, care este Biblioteca Pedagogică Națională „I.C. Petrescu”. Situația cu care se confruntă Biblioteca Pedagogică este similară multor instituții de acest fel din România. Deocamdată, grație bunăvoinței proprietarului majoritar al imobilului din Zalomit și a suportului financiar al Ministerului Educației, ne desfășurăm încă activitatea în sediul de lângă Cișmigiu, lăcaș de care ne leagă multe amintiri și împliniri și de care cititorii noștri sunt legați sufletește. Așezământul poate fi numit „Palatul Micescu”, pentru că este un adevă-

rat monument de arhitectură, de la intrare până în foișor, îmbinare a trei stiluri diferite – florentin, brâncovenesc și oriental, care poartă amprenta maestrului Cristofor Cerchez și spiritul de dreptate al eminentului avocat Istrate Micescu. Șederea noastră aici stă încă sub semnul incertitudinii, însă vreau să cred că se va găsi o soluție benefică pentru Bibliotecă și că autoritățile vor lua o decizie înțeleaptă în acest sens.

Agora a dezbaterilor de idei

*O dată cu preluarea mandatului de director general, ați continuat și dezvoltat proiectul de succes **Conferințele Educației**, inițiat de Tribuna învățământului. **Biblioteca și Revista** – într-o alianță de elită – au făcut din aceste dezbateri **un eveniment al educației, culturii și spiritualității românești**. Ce reprezintă pentru Biblioteca și pentru Dvs. dezbaterile puse sub această generoasă egidă – **Conferințele Educației**? Ce aduc nou aceste dezbateri? Pot ele genera schimbări la nivelul educației, în toate sensurile, și la cel al mentalității în societatea românească?*

Proiectul, demarat la începutul anului 2008, continuă să se bucure de același interes, în timp alăturându-i-se și alte instituții din domeniile culturii, învățământului, educației și cercetării, ONG-uri, specialiști în educație. Proiectul „Conferințele Educației” constituie o alianță benefică pentru cele două instituții-etalon ale învățământului românesc, transformând totodată Biblioteca într-o „agora” a ideilor. Dezbaterile au la bază teme diverse care evidențiază preocupările constante ale educatorilor și specialiștilor pentru îmbunătățirea educației în toate domeniile de activitate și crearea unor modele educaționale de calitate, la nivelul standardelor europene. Este clar că în momentele dificile, cum este acela al crizei pe care o parcurgem, răsar spirite care sunt gata să ajute la revigorarea societății și să-i repună în drepturi valorile autentice. Sunt convinsă că mulți dintre cei care au agreeat proiectul doresc să vadă și un volum publicat care să reunească toate aceste soluții, poate și într-o variantă în limba engleză.

Spațiu al spiritualității, civilizației și multiculturalismului

În afara Conferințelor Educației, Biblioteca organizează și alte manifestări și evenimente culturale, desfășoară colaborări și parteneriate cu diverse instituții. Vă rog să ne vorbiți despre acestea.

Biblioteca Pedagogică a dezvoltat parteneriate și derulează proiecte cu importante instituții de cultură, învățământ și cercetare, ambasade, muzee, teatre, edituri. Aici și-au desfășurat activitatea o perioadă Academia Internațională „Mihai Eminescu”, Asociația Culturală Româno-Indiană și Societatea Epigramiștilor. O prodigioasă colaborare o avem cu Institutul de Științe ale Educației, cu Societatea pentru Învățătura Poporului Român și cu Radio România Cultural. Centrul de Informare și Resurse „American Corner” și „Biblioteca Indiană” reprezintă alte două proiecte importante pentru instituția

noastră. Alte parteneriate culturale le-am încheiat cu Fundația Academia DacoRomână, Asociația „Cu noi nu ești singur”, Asociația Pro București, Universitatea Națională de Apărare (DPPD), Liga de Cooperare Cultural-Științifică România-Franța, Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, Muzeul de Istorie al Municipiului București și Cercul de Pictură „Credință și Culoare” - Școala nr. 1 Chitila. Un proiect interesant este cel intitulat „Biblioteci Înfrățite - Orașe Înfrățite” (Mediaș-Sopron-București-Russe) realizat în colaborare cu Biblioteca Județeană „St. Ludwig Roth” și cu Biblioteca Metropolitană, prin care am avut onoarea de a găzdui expoziția itinerantă „Sculptura fără granițe” a maestrului Laszlo Kutas din Ungaria. Avem, de asemenea, parteneriate și colaborări cu diferite școli și colegii din București, cărora le oferim îndrumare și asistență de specialitate în derularea proiectelor lor, cum este cazul integrării noilor tehnologii - TICE în politicile educaționale sau a programului AEL care valorifică învățarea interdisciplinară și contribuie la sensibilizarea tinerilor în vederea cunoașterii și a protejării patrimoniului cultural național și local.

*Plecând de la preocupările Dvs. spirituale și artistice, ați deschis Biblioteca spre zone culturale interesante, care lansează noi provocări cunoașterii de sub cupola acestui Așezământ, prezentându-se în fața lumii ca un **Spațiu al spiritualității, civilizației și multiculturalismului**. Ce ne puteți spune despre aceste deschideri? Cum priviți această realitate pentru identitatea Bibliotecii și rolul ei în lumea românească?*

Fiecare instituție este reflexia aceluia care o cârmuiește, asemeni unui căpitan de vas. Din acest punct de vedere, cred că fiecare manager al Bibliotecii, a contribuit la timpul său, într-un fel sau altul, la un plus de imagine a acesteia. Nu pot decât să-mi amintesc cuvintele colegilor mai vechi care vorbeau despre managerul remarcabil care a fost Alfred Lauterman sau să-mi apară imaginea de promotor cultural a Dr. George Anca sau aceea de excelent întreprinzător a lui Gheorghe Pascu. Nu mai puțin lipsită de importanță este contribuția doamnelor Gheorghita Cotuna, Ana Șincai și Aluna Bejan, care au condus această instituție în perioade de tranziție și care au dat dovadă de tărie de caracter și spirit de sacrificiu în depășirea vicisitudinilor impuse de vremuri și oameni. În ceea ce mă privește, consider că latura mea artistică, dar și spiritul organizatoric și-au lăsat o mică amprentă asupra imaginii Bibliotecii Pedagogice, deschizând-o totodată spre universuri culturale mai greu de atins, cum ar fi cultura milenară a Indiei sau diversitatea spațiului latino-american.

Din această perspectivă, Biblioteca trăiește nu numai 130 de ani de existență, ci și alte aniversări, în contextul unor interesante conjuncții și coincidențe „numerologice”. Vă rog să ne vorbiți despre acestea.

În contextul aniversării a 130 de ani, Biblioteca marchează alte câteva evenimente importante ale anului 2010: un secol de existență a Muzeului Pedagogic, 130 de ani de prietenie româno-americană și 10 ani de desfășurare a Programului „American Corner” în lume, 50 de ani de activitate a Bibliotecii Pedagogice în vila ilustrului avocat Istrate Micescu și 10 ani de existență a „Bibliotecii Indiene”.

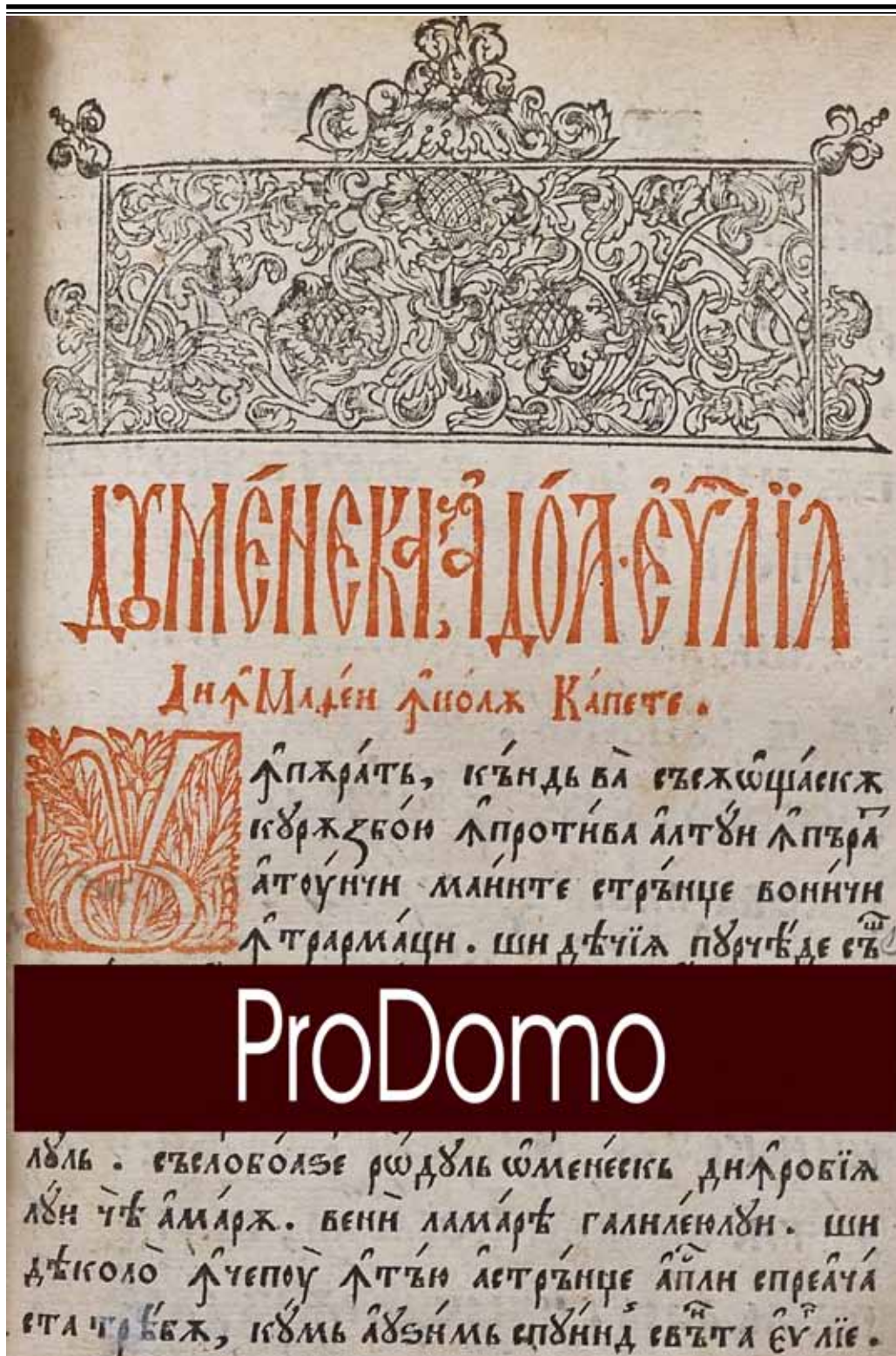
Proiecte

Aniversarea a 130 de ani, precum și celelalte aniversări, constituie un prilej de bucurie, dar și de reflecție la trecut, prezent și viitor. Ce planuri aveți cu Biblioteca Națională Pedagogică I.C. Petrescu? Care sunt proiectele de pe agenda Dvs. referitoare la dezvoltarea acesteia?

În momentul de față îmi este oarecum greu să vorbesc despre viitor... Desigur, planuri și proiecte ambițioase există pentru Bibliotecă: în primul rând, soluționarea problemei sediului, obținerea unor fonduri pentru dezvoltarea colecțiilor, inițierea unor lucrări de restaurare treptată a clădirii și de modernizare a Bibliotecii, perfecționarea continuă a angajaților, organizarea de cursuri de formare pentru bibliotecarii școlari, implementarea noii variante a soft-ului de bibliotecă TinRead, un program de digitizare pentru cărțile de patrimoniu și periodicele vechi, mai buna valorificare a fondului Muzeului Pedagogic, atragerea unui număr mai mare de utilizatori prin varietatea fondurilor, calitatea serviciilor oferite și a unui marketing eficient, creșterea vizibilității prin implementarea catalogului on-line al Bibliotecii și a unei pagini web, continuarea și eficientizarea editării publicațiilor de specialitate, dezvoltarea proiectelor cu partenerii fideli ai Bibliotecii și derularea altora noi, inițierea și derularea unor programe de atragere de fonduri europene pentru activitatea de bibliotecă și dezvoltarea resursei umane, dezvoltarea relațiilor cu celelalte tipuri de biblioteci din țară și cu instituțiile de învățământ, cu edituri, distribuitori de carte, librării, mass- media.

Interviu realizat de Sorin IVAN

LEGEA BIBLIOTECILOR, ÎNTRE RIGOARE ȘI FRUSTRARE

Constantin BOSTAN

Președinte al Comisiei de legislație a ANBPR,
Director al Bibliotecii Județene „G. T. Kirileanu” Neamț

Apariția în iunie 2002 a Legii nr. 334, Legea Bibliotecilor, a fost rezultatul a circa opt ani de demersuri legislative, pornite din inițiativa ANBPR¹. Acestea s-au desfășurat apoi, de prin 1997, sub egida Ministerului Culturii și Cultelor, cu implicarea tuturor partenerilor interesați, care reprezentau diversele categorii de biblioteci și structuri infodocumentare din România, unele având constituite, la rândul lor, asociații profesionale: ABIDOB² (actuala ABIDOR³), ABIR⁴ (actuala ABR⁵), ABBNR⁶. Firește, nu e locul și nici nu ne propunem să urmărim *acum* și *aici* lungul drum al legii către Monitorul Oficial nr. 422/18 iunie 2002. Dar, fiindcă au trecut ceva ani și e bine să nu ne uităm istoria înainte chiar de a o cunoaște, dați-mi voie să vă propun a ne reaminti și de câțiva colegi pe care, altfel, riscăm să-i dăm mult prea repede uitării.

Primii pași au fost făcuți încă din anii 1994-1996, prin câteva întâlniri, la Piatra-Neamț și Galați, ale unui grup de inițiativă „cu geometrie variabilă”. S-au reunit astfel, pe parcursul câtorva întâlniri, directorii de biblioteci județene Traian Brad (Cluj), Dimitrie Poptămaș (Mureș), Victor Renea (Vrancea), Nedelcu Oprea (Galați), Nicolae Busuioc (Iași) și – scuzați lipsa de modestie – subsemnatul. Cu toții am beneficiat și de experiența domnului Ioan Onisei, un jurist cu bună experiență legislativă și europeană, aflat pe atunci în funcția de președinte al Consiliului Județean Neamț.

Cum adoptarea unei legi a bibliotecilor nu se putea realiza doar prin contribuția ANBPR, iar reînființarea posturilor cu normă întreagă din mediul rural dinamizase și chiar complicase foarte mult viața bibliotecilor noastre, am convenit să ne îndreptăm mai întâi atenția asupra unui ***Regulament-cadru de organizare și funcționare a bibliotecilor publice***. Opțiunea s-a dovedit a fi una inspirată, de îndată ce, devenind la finele lui 1996 secretar de stat în Ministerul Culturii și Cultelor, dl. Onisei a fost și vârful de lance al promovării regulamentului, prin Ordinul nr. 2.069/1 oct. 1998 al ministrului Ion Caramitru, și publicarea sa în M.O. nr. 431/13 noiembrie 1998. Firește, nu poate fi uitat nici sprijinul din acea vreme al doamnelor Delia Mucică, ca secretar general al ministerului și Ana Andreescu, ca bună prietenă a breslei noastre și director al direcției *Cultură scrisă. Biblioteci*.

- 1 Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România
- 2 Asociația Bibliotecarilor și Documentariștilor din București
- 3 Asociația Bibliotecarilor și Documentariștilor din România
- 4 Asociația Bibliotecarilor din Învățământ România
- 5 Asociația Bibliotecarilor din România
- 6 Asociația Bibliotecarilor din Biblioteca Națională a României

A urmat apoi epopeea Legii bibliotecilor, cu numeroase reuniuni și polemici, cu zbulcium „peste poate” și cooperare „sub așteptări”. Într-un târziu, avându-i ca parteneri mai ales pe directorii Bibliotecii Metropolitane, B.C.U. București și ai Bibliotecii Naționale, precum și sprijinul (troian) al secretarilor de stat Gheorghe Buluță, iar mai târziu Florin Rotaru, doi riguroși profesioniști, rezultatele tuturor frământărilor pe lege s-au materializat în apariția mult doritului act legislativ în Monitorul Oficial. Și, fiindcă tot „vorbim istorii”, e bine să știți că adoptarea legii a fost și rezultatul unui compromis neașteptat chiar și pentru noi, reprezentanții diferitelor asociații profesionale și subsisteme de biblioteci ocrotite de lege.

De fapt, ce s-a întâmplat? Fiindcă discuțiile și eforturile de omogenizare a dorințelor tuturor combatanților duraseră foarte mult, în 2001 am aflat toți, cu destulă emoție, că la Comisia de cultură a Camerei Deputaților tocmai a fost depus un alt proiect de lege! Autorul său era scriitorul Dumitru Bălăeț, deputat PRM și fost director al Direcției Biblioteci în anii 1968-1970. Cum acel proiect era cu totul inacceptabil (a fost și o dezbatere comună la Bacău, pe textul regretatului parlamentar), iar două proiecte nu își aveau locul în Parlament, soluția negociată cu autorul a fost... să-și retragă domnia sa varianta inițială, trecând prin legislativ varianta noastră, sub numele său!

Așa a apărut Legea bibliotecilor, în vara lui 2002, la doar zece zile după ce unul din principalii luptători pentru făurirea ei – Traian Brad, președintele ANBPR – trecuse în veșnică odihnă la 8 iunie acel an.

Evenimentul a fost primit mai întâi cu euforie, dar și-au făcut loc de îndată și „micile” mari deziluzii. Ce mai: cerințele de îmbunătățire a Legii bibliotecilor s-a văzut de îndată, chiar definiția *bibliotecii*, de la prima literă a celui dintâi articol, fiind parțial greșită! Cum? Foarte simplu:

„a) *biblioteca* – instituția, compartimentul sau structura specializată al cărei scop principal este de a constitui, a organiza, a prelucra, a dezvolta și a conserva colecții de cărți, publicații, alte documente specifice și baze de date...”

Evident, corect era „publicații seriale”, prin dispariția cuvântului sau termenului „seriale” ajungându-se la anomalia de a se vorbi – aparent distinct – despre „cărți” și „publicații”!...

O regretabilă lipsă era și la art. 51, formulat chiar de noi, cei din Neamț, din dorința de a proteja bibliotecarii în fața riscului, frecvent întâlnit, de sustragere a unor publicații din colecțiile compartimentelor cu acces liber la raft. Astfel, față de propunerea „un coeficient *anual* de 0,3 % scădere din totalul fondului inventariat”, varianta din M.O. era „un coeficient de 0,3 %”.

Și uite așa, tot constatând ba lipsuri, ba oportunități de adaptare la noi realități biblioteconomice, social-economice și cultural-educaționale, Legea Bibliotecilor a stârnit mereu insatisfacții la nivelul breslei și a tot prins să fie amendată – și în bine, și în rău. Până acum au fost nu mai puțin de șase acte normative ce-au operat din varii cauze și cu varii grade de relevanță asupra ei, inclusiv din motive de continuitate și firească armonizare cu legislația în vigoare. Așa au fost: varianta republicată în 11 febr. 2005, Ordonanța de Guvern nr. 26/2006, Legea nr. 114/2006, Legea nr. 277/2006, Legea nr. 156/2009, Legea nr. 330/2009 (abrogată prin Legea nr. 284/2010), Legea nr. 344/2009, O.U.G. nr.

63/2010, O.U.G. nr. 12/2011.

Chiar și dacă luăm în considerație doar amendările ce au vizat optimizarea legii, constatăm de îndată, ca unii ce tot am luat pulsul colegilor din țară și am tot discutat diversele implicații din teritoriu în cadrul reuniunilor de Birou executiv al ANBPR, că tot nu s-a ajuns încă la o formulă pe deplin satisfăcătoare pentru toți.

Firește, insatisfacțiile au crescut mai ales în ultimii doi ani, odată cu deteriorarea contextului financiar-economic la nivel național și internațional. Nici nu se putea altfel, de îndată ce legea fiind parțial suspendată în 2010 și 2011 „pe ici, pe colo și mai ales prin punctele esențiale” au sporit și motivele – în mare parte legitime – de dezamăgire. La mai vechile nemulțumiri privind absența supremei obligativități a aplicării întocmai a tuturor articolelor de lege (nivel finanțări achiziții, normare și ocupare posturi, eliminarea arbitrarului și a jocurilor de interese la angajări, promovări și menținerea în funcție), s-au adăugat, mai nou, blocarea posturilor, suspendarea activității Comisiei Naționale a Bibliotecilor, adâncirea minimizării importanței sociale a profesiei (de unde și modesta salarizare).

Și astfel, *Legea bibliotecilor* a devenit nu doar mai controversată, ci și... mai caducă. Mai mult: acea prevedere a art. 1, lit. „a)”, care stipulează că „**în cadrul societății informaționale biblioteca are rol de importanță strategică**”, este adesea – pentru mulți ordonatori principali de credite – doar o metaforă grațioasă și inutilă, drept care nici nu o mai iau în seamă (unii din neputință financiară, iar alții din neînțelegere funciară!).

*

Odată ajunși cu *Legea bibliotecilor* mai în zilele noastre, e timpul să spunem că pe la mijlocul lunii septembrie a.c., Biblioteca Națională a informat conducerea ANBPR că a primit din partea Ministerului Culturii și Patrimoniului Național propunerea de a redacta un proiect de act normativ prin care să fie conturat și avansat un set de „norme minimale” privind funcționarea Bibliotecii Naționale și a subsistemului „Biblioteci publice”. Principalul scop ori motiv al unei asemenea inițiative legislative ar fi fost – potrivit MCPN – conturarea unui prag minimal de funcționare sau supraviețuire sub care, în eventualitatea unui nou val guvernamental de măsuri de austeritate, Biblioteca Națională și bibliotecile publice nu ar mai putea sau nu ar mai trebui să coboare.

Analizând această recomandare, Comisia legislație de bibliotecă a ANBR a avansat atelierului ad-hoc de lucru cu directorii și apoi plenului celei de a XXII-a Conferințe Naționale ANBPR din 20-21 octombrie a.c., ce s-a desfășurat sub genericul „Construim împreună forța Asociației”, următoarele puncte de vedere:

1. Desigur, setul de norme biblioteconomice, conturate deocamdată într-un bruion ce așteaptă completări și îmbunătățiri de la comisiile de specialitate ale ANBPR sau de la un organism de lucru anume stabilit de Biroul Executiv al Asociației noastre, este unul foarte necesar pentru completarea și actualizarea literaturii de specialitate și a normelor profesionale de funcționare, cu recunoaștere la nivelul ordonatorilor de credite.
2. După opinia Comisiei de legislație și a directorilor participanți la atelierul dedi-

cat temei, acest set metodologic poate constitui însă doar conținutul unui mini-manual de „Norme de biblioteconomie” / „Norme tehnice de biblioteconomie” (nu „norme minimale”!), iar promovarea sa printr-un act normativ de tip HG sau Lege, care să protejeze infailibil breasla, este tot o dulce poezie, atât timp cât nu reușim să „batem în cuie (legislative)” **normele de încadrare/funcționare**, derivând din **importanța socială a activității noastre**.

3. Dacă autoritățile locale și centrale nu înțeleg cât de eficient și complex servim comunitățile și cât de mult suntem de folos e-guvernării și e-administrării, precum și tuturor politicilor de informare, educare, socializare, culturalizare etc, degeaba avem – în condiții de criză economică – un pachet stufos de norme minimale pentru detalii de tipul: câte calculatoare sunt necesare pe cap de locuitor sau de bibliotecar, câți metri pătrați de incintă, câți metri lungime de rafturi și cât de central trebuie plasată o bibliotecă... Opinia larg împărtășită de participanții la aceste consultări a fost cea potrivit căreia ca să avem „norme minimale” (condiții de funcționare), trebuie mai întâi să dovedim și să convingem **de ce trebuie să existăm, de ce trebuie să funcționăm**, obținând consfințirea acestei înalte misiuni și importante poziții sociale prin îmbunătățirea actului normativ ce ne este deja dedicat: *Legea bibliotecilor*.
4. Ministerul, Guvernul și Parlamentul trebuie să perceapă pe deplin că bibliotecile publice sunt, de mai bine de un deceniu, instituții moderne și active, cu puternică implicare comunitară, funcționând ca adevărate centre info-documentare și cultural-educative pentru toate categoriile de public. Ele au devenit astfel și cele mai frecventate instituții publice de cultură din România, depășind – în marea lor majoritate – sfera conceptului tradițional, vetust, ce le consacra funcționarea doar în limita relației „bibliotecar-carte-cititor”. Solicitând resurse pentru colecțiile, dotările și personalul bibliotecilor publice, solicităm de fapt finanțare pentru materializarea dreptului la informare, educație și cultură al cât mai multor membri ai fiecărei comunități locale.
5. Bibliotecile publice sunt un factor activ de implementare în rândul populației a tuturor politicilor de e-guvernare și e-administrare. Prin bibliotecile publice și din inițiativa acestora se desfășoară numeroase programe de informare-formare de real interes în majoritatea domeniilor cu impact social: sănătate, forță de muncă, surse de finanțare, legislație, agricultură, informare locală și europeană, educație, mediu de afaceri, artă, ordine publică ș.a.
6. Bibliotecile publice valorifică de trei ani – prin Programul Național BIBLIONET, implementat în întreaga țară prin substanțiala finanțare asigurată de Fundația „Bill și Melinda Gates” – oportunitatea dotării masive cu calculatoare și cu acces Internet gratuit pentru public a circa 50 la sută dintre bibliotecile publice, derulând totodată, în acest generos context, numeroase programe și activități de alfabetizare IT la nivelul celor mai diverse categorii de populație din cadrul comunităților locale.
7. Este foarte important ca acest amplu și substanțial proces de modernizare a bibliotecilor publice, mult apreciat în plan local și recunoscut ca atare de au-

toritățile administrației publice locale (inclusiv prin parteneriatele încheiate de ANBPR cu asociațiile de profil ale primarilor de comune, orașe și municipii, precum și cu asociația președinților de consilii județene) să fie perceput la reala sa dimensiune și de Guvernul României și Parlament, domeniu în care dorim să avem și deplinul sprijin al Bibliotecii Naționale și al Ministerului Culturii și Patrimoniului Național.

8. Apreciem că o nouă reducere de personal și de resurse financiare în cadrul bibliotecilor publice, instituții în cadrul cărora deja se resimte tot mai acut efectul blocării posturilor și al reducerilor anterioare de personal, de cheltuieli cu personalul și de cheltuieli pentru achiziții de documente specifice și dotări tehnico-materiale, ar periclita însăși existența bibliotecilor publice. Iar dacă vrem să fim cu adevărat realiști, nu putem să nu observăm și să atenționăm din timp oficialitățile că accentuarea crizei din bibliotecile publice va periclita însăși eficiența activităților de formare și informare la nivelul comunităților locale. Cu alte cuvinte, o nouă reducere a resurselor umane și materiale din bibliotecile publice va lovi în cel mai activ partener al promovării politicilor de e-guvernare și de e-administrare, în cele mai performante instituții publice dedicate cunoașterii, formării civice, educației, reconversiei profesionale și largului acces la informație.

Aceste motive de îngrijorare și de îndemn la acțiune mai responsabilă în toate structurile (ordonatori principali de credite, dar și biblioteci publice) au fost împărtășite de întreg plenul Conferinței Naționale. Preocupați de soarta instituțiilor în care lucrează, de sporirea eficienței implicării bibliotecare la nivelul diferitelor categorii de servicii pe care le oferă comunităților locale, ca și de dorința unei corecte stipulări în Legea bibliotecilor a eforturilor de modernizare a funcțiilor acestei largi categorii de instituții, participanții la Conferința din 20-21 octombrie a.c. au votat, în unanimitate, pentru îmbunătățirea grabnică a legii. Până la abordarea integrală a tuturor cerințelor de modificare a acestui act legislativ, membrii ANBPR s-au pronunțat fie și numai pentru neîntârziata promovare a următoarelor amendamente (marcate cu caractere *italice bold*), menite să reflecte un minimum de imperioase actualizări, ce decurg din utilitatea social-culturală a profesiei și rolul de importanță strategică al bibliotecii în societatea informației:

1. Completarea definiției nesatisfăcătoare de la art. 1, lit. „e)”, ce stipulează, într-o manieră deja vetustă, că „biblioteca publică este biblioteca de tip enciclopedic pusă în slujba unei comunități locale sau județene”. Modificarea definiției, în deplin acord cu rolul foarte mult sporit al bibliotecii publice, trebuie să consacre noile funcții și realități, astfel:

„e) bibliotecă publică - biblioteca de tip enciclopedic, **cu funcțiuni complexe de centru infodocumentar, cultural și educațional**, pusă în slujba unei comunități locale sau județene **și integrată, alături de autoritățile administrației publice locale sau județene, în acțiunile specifice de implementare în teritoriu a politicilor de e-guvernare**

și e-administrare;”

2. Modificarea – respectiv, completarea – art. 7 din lege, atât pentru sublinierea caracterului cu totul excepțional al situației în care o bibliotecă publică își încetează activitatea, cât și pentru eradicarea practicilor actuale ale unor primari din mediul rural, de neocupare a posturilor unice de bibliotecari comunali și, implicit, de închidere *sine die* a unor biblioteci comunale, rămase la un moment dat (prin demisie, pensionare sau deces) fără bibliotecar:

„(1) Bibliotecile de drept public pot fi desființate **doar** în cazul încetării activității autorităților sau instituțiilor care le-au înființat sau finanțat **și** numai în condițiile preluării patrimoniului lor de către o altă bibliotecă de drept public, **în termen de 90 de zile**, cu respectarea legislației în vigoare.

(2) Autoritățile administrației publice centrale sau locale sunt obligate să asigure condițiile materiale, financiare și de resurse umane necesare funcționării continue, în condițiile legii, a bibliotecilor de drept public înființate și organizate în subordinea lor.”

3. Completarea art. 33, pentru consfințirea necesității imperioase de a fi constituite și de a funcționa biblioteci publice în cadrul fiecărei comune:

„Bibliotecile comunale se organizează și funcționează, **în mod obligatoriu, în toate comunele**, în subordinea consiliilor locale, și sunt finanțate din bugetele acestora.”

4. Modificarea alin. „(2)” al art. 63, în sensul creșterii volumului de activități cu publicul la nivelul tuturor bibliotecilor comunale, pentru a le spori impactul în comunitate și, totodată, a le face pe deplin compatibile cu cerințele integrării în Programul Național BIBLIONET. Astfel, față de actuala prevedere, ce oferă bibliotecilor mici o cotă minimală de activitate cu publicul:

„(2) Accesul utilizatorilor la colecțiile și serviciile bibliotecilor comunale este asigurat minimum 4 ore pe zi lucrătoare, restul programului de lucru fiind destinat altor activități specifice bibliotecilor.”

se propun completări de eficientizare a întregii activități, în folosul cât mai multor categorii de utilizatori ai serviciilor de bibliotecă, astfel:

„(2) Accesul utilizatorilor la **colecțiile de documente specifice și serviciile infodocumentare de interes comunitar ale bibliotecilor comunale este asigurat la nivel de normă întreagă, în program adecvat cerințelor comunității locale.”**

5. Din aceleași motive, ținând de consolidarea importanței social-culturale pe care o au bibliotecile publice (vezi A. *Biblioteca comunală*), utilizarea judicioasă a resurselor umane (B. *Biblioteca orășenească/municipală*) și satisfacerea cerințelor

de îndrumare metodologică (C. *Biblioteci județene*) se propun și următoarele modificări la anexa „Biblioteci publice”:

A. *Biblioteca comunală*

<i>Categoria de personal</i>	<i>Criterii de normare</i>
- <i>Bibliotecar*)</i>	- un post normă întreagă /unitate până la 2.500 de locuitori

B. *Biblioteca orășenească sau municipală situată în localitatea nereședință de județ*

<i>Categoria de personal</i>	<i>Criterii de normare</i>
- <i>Director/șef de serviciu/șef de birou (responsabil de bibliotecă)</i>	- un post/unitate
- <i>Bibliotecar și alte categorii ale personalului de specialitate</i>	- un post până la 2.500 de locuitori

C. *Biblioteci județene*

<i>Categoria de personal</i>	<i>Criterii de normare</i>
- <i>Director general*)</i>	- un post/unitate
- <i>Director de specialitate*)</i>	- un post/unitate
- <i>Director economic*)</i>	- un post/unitate
- <i>Director*)</i>	- un post/unitate
- <i>Director adjunct de specialitate*)</i>	- un post/unitate
- <i>Director adjunct economic*)</i>	- un post/unitate
- Bibliotecar cu atribuții metodice în teritoriu (metodist)	- un post/unitate (până la 50 biblioteci publice în județ)
- <i>Bibliotecar și alte categorii ale personalului de specialitate</i>	- un post de la 5.000 - 7.000 de locuitori ai județului

*) Postul de director general și posturile de director de specialitate și de director economic se acordă în biblioteca județeană cu un personal de minimum **100** de angajați.

- În același context, pentru armonizarea cerințelor și oportunităților existente, potrivit tradițiilor sau nevoilor unor comunități locale sau județene, este foarte necesară și introducerea acestei prevederi, inspirată de cea similară, existentă actualmente la grila de personal a Bibliotecii Naționale:

„Potrivit cerințelor și oportunităților existente la nivelul unor comunități, grilele de personal ale bibliotecilor publice pot fi majorate, după caz, prin hotărâri ale consiliilor locale sau județene.”

Am menționat că aceste amendamente reprezintă doar un set minimal, impus de firească îngrijorare a personalului din bibliotecile publice, în legătură cu o eventuală nouă reducere a resurselor umane și materiale din aceste instituții.

Ce vor de fapt diferitele categorii de specialiști din bibliotecile publice? Nimic mai simplu și mai firesc: recunoașterea reală a rolului lor strategic în societatea informației, precum și a calității lor, de factor-motor, în majoritatea programelor, proiectelor și activităților de popularizare și aplicare în teritoriu, la nivelul comunităților locale și județene, a politicilor de e-guvernare și e-administrare. Tot mai multe autorități ale administrației publice locale au o nouă percepție, deosebit de favorabilă, asupra rolului actual și funcțiilor moderne ale bibliotecilor publice, acționează în parteneriat cu acestea, spre folosul unor foarte largi categorii de public. E timpul să înțeleagă și să recunoască aceste realități atât organele puterii executive centrale, cât și cele ale puterii legislative.

Cum se poate face această recunoaștere? Prin stipularea acestor noi realități și a importanței sociale a diferitelor categorii de specialiști din bibliotecile publice în strategiile și politicile publice, precum și în legislația țării, începând cu Legea bibliotecilor, Legea salarizării unice și Clasificarea Ocupațiilor din România.

Ce șanse sunt ca toate acestea să se întâmple cât mai curând? Destule, am zice noi, de îndată ce, într-o recentă scrisoare a ministrului Culturii și Patrimoniului Național, Kelemen Hunor, adresată președintelui ABR, prof. univ. dr. Mircea Regneală, Exceleența Sa afirma:

„Apreciem preocupările Domniei Voastre și ale colegilor din asociațiile de bibliotecari pentru aducerea la zi și îmbunătățirea Legii bibliotecilor.

De asemenea, considerăm că se impune o reorganizare a Comisiei Naționale a Bibliotecarilor în scopul eficientizării acesteia, atât prin reducerea numărului de membri, cât și printr-o consistență în conținutul problematicii.

Având însă în vedere că în acest moment procedurile pentru reînnoirea mandatului Comisiei Naționale a Bibliotecarilor sunt avansate, vă propunem ca în activitatea noii CNB, într-un termen de șase luni, să se propună și să se dezbată, exclusiv, modificările pe care le considerați oportune în Legea bibliotecilor.

În acest fel, am fi în situația ca legea să fie îmbunătățită de profesioniștii din domeniu și s-ar aduce exact modificările de care beneficiarii acestei legi au nevoie.”

Așadar, vom trăi și – dacă nu da iar criza (sau orbul găinilor) peste noi – vom și vedea. Ceea ce, firește, o dorim tuturor...

LECTURI FORMATOARE, CĂRȚI DE CĂPĂTÂI ÎN BASARABIA

Nina NEGRU

Șef Serviciu Studii și Cercetări la Biblioteca

Națională a Republicii Moldova

Coordonator al anchetei naționale

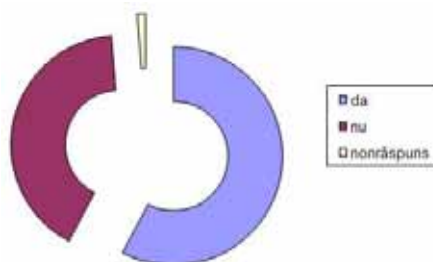
„Timpul și spațiul lecturii în R. Moldova”, 2008

Există o carte, sau cărțile unui autor, sau un gen de literatură, sau poate ansamblul lecturilor care formează personalitatea, profilul cultural al unui om?

La întrebarea nr. 7 din chestionarul cititorului-”Există o carte sau mai multe care v-au format ca personalitate?”- 57,7% dintre respondenți au răspuns “da”, iar 41,1%- “nu” (nonrăspuns 1,2% dintr-un eșantion de 1136 de respondenți).

Tabelul 7C. Există o carte sau mai multe care v-au format ca personalitate ?

	Frecvența	Procentajul
da	656	57.7
nu	466	41
total	1122	98.8
nonrăspuns	14	1.2
total	1136	100

Tabelul nr. 8 prezintă câte 10 titluri de cărți care au fost mai des pomenite de cititori ca având un rol deosebit în formarea personalității lor. Surpriza o formează situarea în imediata vecinătate în top a Bibliei și a unor cărți ca “Așa s-a călit oțelul” de N. Ostrovski sau a unor lucrări de pedagogie sovietică semnate de A. Macarenco. Dar asta a fost, se pare, reacția previzibilă a populației la pseudovalorile impuse de comunism: frecventarea clandestină a bisericii și a textelor canonice (Sfânta Scriptură, cărți de rugăciuni). Încă o precizare: N. Ostrovski a furat cât a putut din recomandările, învățăturile Sfinților Părinți pentru a da rețete de călire a comuniștilor revoluționari. De altfel cartea aceasta ajunge azi să se plaseze și în alte topuri.

Influența cărților se exercită de regulă discret, insesizabil chiar de lector, dar unii înregistrează șocuri memorabile în urma contactului cu cărți care i-au impresionat, la diferite vârste. Mircea Eliade consideră că Giovanni Papini, prin cartea sa „Un om pierdut”, l-a influențat în adolescență să ia anumite decizii. Roland Barthes, acel singuratic care

citea enorm, pentru „plăcerea cititului”, consideră că s-a format într-un anumit mediu cultural: cărțile găsite în casă, și anume clasicii Anatol France, M. Proust, P. Valery, romanele anilor 20-30 și un ziar radical-socialist anticlerical-„L’Oeuvre”. Virgil Cândea avea în ultimii ani de viață două cărți de căpătâi: Biblia și Patericul egiptean.

Vom corobora răspunsurile date de subiecți la întrebarea nr. 8 C (adică de 57,7% dintre ei, care afirmă că au avut lecturi decisive) cu răspunsurile primite la întrebarea nr. 25 C: ”Vă amintiți o carte sau mai multe cărți, care v-au impresionat în mod deosebit și pe care le-ați recomanda altora?”, precum și cu răspunsurile primite la întrebarea nr. 126 C: ”Ce cărți recitiți de regulă?”

Cărțile formatoare sunt cele recitite, cele la care oamenii revin mereu. 46,7 % dintre respondenți afirmă că recitesc, iar 41,6% că recitesc uneori. De regulă sunt recitite cărțile care au impresionat (60,2%) și literatura de specialitate (19%).

Tabelul 7aC. Limba vorbită

	Frecvența	Procentajul
româna	914	80.5
rusa	135	11.9
găgăuza	2	0.2
moldovenească	77	6.8
total	1,128	99.3
nonrăspuns	8	0.7
total	1,136	100.0

Revista rusească Bibliotecovedenie, nr. 3 din 2008, publica o listă cu 50 de cărți care au influențat omenirea în secolul XX. Vom enumera, pe decenii, autorii preferați în Occident:

1900-1910

J. Konrad, *Inima întunericului* A. Conan Doyle, *Câinele din Baskerville*; D.R. Kipling, *Kim*; S. Freud, *Interpretarea viselor*.

1910-1920

R. Tressell, *Filantropii cu pantaloni zdrențuiți*; F.M. Ford, *The good soldier*; E.M. Forster, *Howards End*; Poezia Primului Război Mondial.

1920-1930

E. Hemingway, *Și soarele răsare*; T.S. Eliot, *Țara pustie*; A. Christie, *Moartea lui Roger Ackroyd*; F.S. Fitzgerald, *Marele Gatsby*; D.H. Lawrence, *Amantul doamnei Chatterley*; A. Einstein, *Relativitatea*.

1930-1940

R. Chandler, *Somn adânc*; J. Steinbeck, *Fructele mâniei*; G. Greene, P.G. Wodhouse, A. Huxley, *Minunata lume nouă*.

1940-1950

A. Camus, *Străinul*; H. Miller, *Goi și morți*; A. Frank, *Jurnalul Anei Frank*; G. Orwell, 1984.

1950-1960

G. Osborn, S. Beckett, *Așteptându-l pe Godot*; I. Fleming, G. Windham, *Ziua Triffizilor*; J.D. Salinger, *De vege în lanul de secară*; Ch. Achebe, *Lumea se destramă*.

1960-1970

S. Platte, *Ariel*; R. Eyes, *Pe calea revoluționarilor*; J. Heller, *Catch-22*; F. Roots, J. le Carré.

1970-1980

G. Greer, *Femeia eunuc*; R.M. Piercing, *Zen și arta*, S. King, *Carrie*; G. Suzanne.

1980-1990

I. Bank, T. Woolf, T. Morrison, *Iubita*; M. Emmys, *Banii*; S. Rushdie, *Copiii din miez de noapte*; S. Hoking, *Scurtă istorie a timpului*.

1990-2000

T. Hiiuz, *Scrisori de ziua nașterii*; H. Kureishi, *Buda*; N. Kleain, *Omul contra brandului*; H. Fielding, *Jurnalul lui Briget Johns*; N. Hornby, *Tulisa playing football*.

Lista a fost alcătuită de ziarul „The Guardian”, de Telecompania Sky TV și Hay festival, cu ajutorul specialiștilor din Book Marketing Society. Nu a fost un sondaj sociologic, ci o constatare bazată pe observație empirică, dar pusă în discuția opiniei publice. Acesta este un document social neoficial, care merită să fie coroborat cu topurile construite de noi în urma anchetei naționale din 2008, pentru a vedea mai clar ce influențe au conturat mentalitățile în occident și la noi.

Se poate constata imediat că, dintre numele de autori prezenți în acea listă a occidentalilor, în R. Moldova apar printre preferințe, dar nu cu valori mari încât să intre în top, doar E. Hemingway, A. Camus și J. Salinger. Romanele politice ale lui G. Orwell (cel mai cunoscut fiind „1984”, apărut în 1949) și A. Huxley („Minunata lume nouă”, apărut în 1950), care au deschis ochii multor oameni din Occident asupra esenței totalitarismului (sunt incluse în topul despre care am pomenit), nu apar nici o singură dată ca răspuns la întrebările 8, 24, 25 din chestionarul cititorului nostru. În schimb cititorii basarabeni îl pomenesc de câteva ori pe Al. Soljenițin cu „Arhipelagul Gulag”, carte care a dinamitat ideea comunistă și a impresionat chiar și Occidentul. Este interesant de observat însă că Occidentul nu-l include pe Soljenițin în lista celor 50 de cărți decisive, care au arătat în 1973 (ediția de la Paris) că moda eurocomunismului nu este atât de nevinovată. Nu cred că ai noștri nu-l citeșc pe vestitul disident cu voie de la palat pentru că ar fi conștienți că și Soljenițin a fost manipulat.

Emil Cioran este recunoscut în Franța ca mare stilist, iar în Spania Fernando Savater consideră că *Tratat de descompunere* este printre cele mai importante cărți de cugetări ale secolului XX. Cioran apare însă numai de două ori în răspunsurile cititorilor noștri.

Aderăm și noi la opinia că cine dorește să înțeleagă secolul XX trebuie să-i citească pe Orwell și pe Soljenițin, dar atragem atenția că în ultimii 20 de ani în R. Moldova și în România a apărut un număr important de titluri de carte despre deportări, foamete organizată, spălarea creierului, rezistență în fața ocupației bolșevice, victime și martiri – dar fenomenul pare a nu intra în preocupările de lectură ale basarabenilor.

În general, avem impresia că cititorul basarabean se alimentează în continuare

cu literatura de orientare comunistă care a servit drept carburant ideologic 60 de ani de totalitarism comunist. Un singur cititor ne răspunde în limba rusă că citește și este impresionat de scriitorul ceh Milan Kundera (*Cartea râsului și a uitării* și *Insuportabila ușurătate a ființei*), un alt autor din fostul lagăr socialist care a disecat cu multă luciditate și talent în romanele sale fenomenul comunismului.

Nimeni din eșantionul nostru nu pomenește de cărțile lui Alain Besançon, Hannah Arendt, François Furet sau Stéphane Courtois ș.a. despre originile totalitarismului și crimele regimurilor totalitare comuniste. În schimb, dintr-o inerție care vine din programele școlare, cititorii basarabeni aderă la valorile literaturii franceze tolerate de regimul comunist: iluministul D. Diderot cu anticlericalismul său din romanul *Călugăria* iese în top, naturalistul Émile Zola cu *Germinal*, V. Hugo cu *Mizerabilii*, Al Dumas, tată și fiu, cu *Cele două Diane*, Balzac cu *Moș Goriot*, și bineînțeleș Jules Verne cu romanele sale.

Când este vorba de autori basarabeni, exigența cititorului nostru scade într-un mod și mai inexplicabil. Deși nu apare în răspunsurile date la întrebarea nr. 8 (lecturi formatoare), sublitteratura inclusă în spirit partinic, pe timpuri, în manualele de literatură „moldovenească” năvălește în preferințele afișate la întrebarea nr. 25: este greu de crezut, dar cititorii noștri ar mai recomanda și acum altor generații spre lectură „operele” lui I. Kutcovețchii, Al. Lipcan, I.C. Ciobanu, A. Șalari, L. Kornfeld, A. Lupan, E. Damian ș.a., de fapt lucrări propagandistice antiromânești despre omul nou, constructor al comunismului. Explicația acestui fenomen stă la suprafață. Matei Călinescu în cartea *A citi, a reciti*, scrie că limitele a ceea ce poate să citească omul pot fi trasate de: 1. standarde controlate direct de o autoritate externă (morală sau ideologică) și de 2. standarde autoimpuse. Se confirmă ipoteza noastră de cabinet că „limitările și discontinuitățile privind conținutul lecturii” între Prut și Nistru au dus la aceea că interdicțiile externe au devenit standarde autoimpuse și au generat perpetuarea inerțială a unor mentalități și deprinderi de lectură.

Cenzorii subordonați conducătorilor politici au radiat din manuale operele esențiale ale literaturii române timp de jumătate de secol. Anacronic dar real: în perioada 2001-2009 regimul comunist din R. Moldova a continuat această politică antinațională, ce a dus la o receptare fluctuantă a istoriei românilor și a literaturii române. Editura de stat „Cartea Moldovei”, privatizată pe bani puțini de președintele R. Moldova, Vladimir Voronin, (la sugestia lui Oleg Reidman, consilier pe probleme economice) scotea după 2001 în tiraje de 3000 de exemplare pe „clasicii literaturii sovietice moldovenești”, în timp ce celelalte edituri, din cauza *Legii cu privire la activitățile editoriale*, scoteau clasicii literaturii universale în tiraje de 600 de exemplare. Concomitent cartea românească a fost stopată în vamele noastre, acest tabu influențând politica de achiziții a bibliotecilor. Astfel basarabeni au continuat să rămână o populație văduvită de valori, care are și spiritul critic anemiât prin idolatrizarea valorilor locale. Cel mai citit scriitor în anul anchetei naționale a fost Ion Druță. Ne-am pus întrebarea: De ce? Pentru că a beneficiat de sprijinul guvernării comuniste. Printr-o hotărâre de guvern din 2008, când a fost marcat „Anul Ion Druță”, cu ocazia aniversării a 80-a a scriitorului, Ministerul Culturii a decis să suporte financiar (2 milioane de lei) editarea operelor complete ale lui Ion Druță

în 16 volume. Deși nu poate fi găsit în opera lui Druță dogmatismul comunist agresiv din anii 50-60 (ca în romanele lui I.C. Ciobanu sau în piesele și poeziile lui Andrei Lupan) antiromânismul lui este la fel de agresiv ca pe timpul stângismului integral. Criticul literar Iulian Cekan a analizat opera druțiană, considerată baza „canonului literar basarabean”, și constatăm că a diagnosticat-o bine, având în vedere efectele în timp ale lecturii lui Druță asupra basarabenilor, vizibile și în rezultatele sondajului național din 2008, ultimul an al guvernării comuniste la Chișinău. Ceea ce sare-n ochi la o relectură, tical verbal al multor personaje druțiene - „las că-i bine” -, este după I. Ciocan „expresia colaboraționismului camulflat sau cel puțin o acceptare fără crâcnire a stării de fapt comuniste, o adaptare vinovată”¹. Convingerea unor istorici literari și critici de teatru că Druță s-ar fi opus extremismului de stânga prin evadarea strategică într-o fortăreață rurală care, chipurile, rezista asediului comunist, nu s-a bazat pe texte, ci pe conotații inventate. Îmi amintesc de accentele furios antiromânești ale profesorului meu Ivan Racu, hrănite copios cu citate din „Povara bunătății noastre”, în care soldatul rus „eliberator” era așteptat cu bucurie de țăranul basarabean. Citatele referitor la foametea organizată și deportări, utilizate cu disperare de tabăra anticomunistă a cititorilor, se rezumau la un scurt alineat, strecurat de Druță cumva printre dinți, despre porumbul care putrezea în gări în timp ce oamenii mureau de foame. Acum înțelegem de ce populația aceasta care l-a idolatrizat pe Druță nu știe nimic despre istoria noastră recentă. Pentru că „nu există în universul creat de prozatorul de la Moscova, Ion Druță, frământări, conflicte, suferințe și drame autentice”, -scrie Iulian Cekan. Și Druță ar avea o circumstanță atenuantă (cenzura) dacă nu am cunoaște opera lui Milan Kundera (plecat și el din țară), Cinghiz Aitmatov, Paul Goma și alți scriitori, care nu apar deloc în preferințele de lectură ale basarabenilor, cel puțin în anul 2008.

În pofida spălării creierelor prin ideologie, s-au impus în acești ani și alte standarde de lectură. Deși sabotate de comuniști, manualele de literatură română elaborate după 1990 au dat roade și în 20 de ani generația tânără și-a normalizat metabolismul cultural stricând vechiul șablon al receptării. Astfel cei 11 autori români (nici o autoare) care au ieșit în topul preferințelor, conform răspunsurilor la întrebările 24 și 25 (tabelele 24 și 25), sunt originari din diferite provincii istorice ale României. Primul după Druță, ca număr de puncte acumulate, este Liviu Rebreanu, autor al cărui bust a avut interdicție din partea comuniștilor de a fi instalat pe Aleea clasicilor de la Chișinău. Ca și în cazul altor autori interziși în Basarabia, se pare că lectura clandestină, interdicția, scot în față valorile mai mult decât publicitatea.

Surpriza este că George Călinescu este preferat acum în R. Moldova exclusiv ca prozator, după ce în RSSM era apreciat ca mare critic și istoric literar, autor al vestitei *Istории a literaturii române* și al monografiilor despre Eminescu și Creangă.

Ca o trenă ce se trage tot din perioada sovietică este simpatia basarabenilor pentru autorii romanelor „obsedantului deceniu”. Marin Preda, cu *Cel mai iubit dintre pământeni* se situează în top.

Am constatat că între scriitorii străini preferați de subiecții intervievați, cei mai

1 Iulian Ciocan. *Incursiuni în proza basarabeană*, Chișinău: Arc, 2004, p. 38

mulți sunt femei. Autoarea australiană Coleen McCullough, cu romanul *The thorn birds*, tradusă *Cântătoarele din măracini* și ecranizată sub titlul *Păsărea Spin*, acumulează cele mai multe puncte, ca și scriitoarea americană Margaret Mitchell cu romanul *Pe aripile vântului*. Este aproape sigur că ecranizările constituie, dacă nu un stimulent pentru lectură, sigur o condiție a propulsării unui autor în topurile preferințelor cititorilor. Deși la întrebarea nr.135C: „Ce ați alege: lectura unui roman sau versiunea ecranizată?” 61,6% dintre cititori afirmă că ar prefera lectura, ne îndoim de faptul că este frecventă trecerea de la vizionare la lectură. Dar nu excludem că ar putea exista o influență reciprocă între lecturi și vizionarea operei pe ecran.

Autorii englezi preferați sunt, de asemenea, cei care au beneficiat de ecranizări: Charlotte Brontë cu *Jane Eyre*, Wilkie Collins cu *Femeia în alb*, Daniel Defoe cu *Robinson Crusoe*, W. Shakespeare, J.K. Rowling, J. Swift.

Dintre scriitorii americani, basarabenii mai preferă pe Mark Twain (mai multe titluri), Harriet Beecher Stowe (*Coliba unchiului Tom*), Jack London (*Martin Eden*, *Colț Alb*), Theodor Dreiser (*Tragedie americană*) și, mai nou, pe Dale Carnegie, Stephen King, Dan Brown (*Codul lui Da Vinci*).

Literatura germană este prezentă în lecturile din R. Moldova doar prin Goethe și (o singură opțiune) pentru Thomas Mann.

Nimeni dintre autorii italieni în afară de Boccaccio, Dante și Umberto Eco, ultimul prin *Numele trandafirului*, nu a atras atenția cititorului nostru. Prin tradiție se citește despre unificarea Italiei prin prisma autoarei englezo-americane Ethel Lilian Voynich, care a dat un bestseller citit de câteva generații- *Tăunul*, asemănător prin tematică celui-lalt longseller- *Păsărea Spin*.

Spațiul fără frontiere al lecturii include și literatura latino-americană, prezentă în preferințele subiecților datorită zonei de realitate și vis a romanelor lui G. García Márquez *Un veac de singurătate* și *Toamna patriarhului*. Dar... Paulo Coelho acumulează mai multe puncte cu *Alchimistul* și *Veronica se pregătește să moară*.

Prin Franz Kafka cititorul nostru arată că și autorii cehi răzbat la noi, cu condiția să nu fie anticomuniști deschiși.

Nimeni nu citea în momentul anchetei naționale o carte esențială a omenirii: *Don Quichotte* de Cervantes. Nu mai vrea nimeni să fie dat în târbacă pentru idealuri, dărmite să fie martirizat. Prea puțini mai citesc pe Tolstoi și Dostoievski. Se înregistrează un interes mai scăzut pentru clasicii ruși ai secolului XIX.

Credem că s-au produs mutații axiologice serioase. Odată scăpați de literatura tezigă din perioada comunistă, cititorii au dat peste sublitteratura comercială de masă scrisă de D. Brown, J.K. Rowling, P. Coelho, D. Donțova, T. Poleacova, Al. Marinina, I. Silova ș. a. Și aici găsim o explicație: succesul adus de ecranizări. Un film de mare ignoranță, ce plasează doctrina cristică în context boulevardier și conspiraționist- *Codul lui Da Vinci*- nu numai că nu a trezit reacții ca cele generate de caricatura la adresa profetului Mahomed, ci chiar a stimulat un soi de pseudocăutare religioasă împotriva Bisericii, pe baza romanului lui Dan Brown. Am exemplificat cu acest titlu de carte, pentru că în acest caz s-a arătat mai pregnant că cititorul nostru nu are priceperea de a trage graniță între imaginar și adevăr.

O observație: cititorul basarabean este centrat pe beletristică. În general suntem trăitori în țări literaturocentriste. Alte domenii decât beletristica sunt solicitate foarte limitat (vezi tabelul 25C). Din peisajul preferințelor de lectură, găsim la întrebarea 25 doar 4-5 persoane preocupate de istorie, și anume cei care-l citesc pe Vasile Pârvan, *Getica*, N. Iorga, N. Bălcescu, Adolf Ambruster, *Romanitatea românilor*, D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*.

„PERLE”

culese din răspunsurile cititorilor la întrebarea 24 și 25 : Ce citiți acum? Ce ați recomanda și altora?

M. Șolohov. *Domnul liniștit*

F. Dostoevski. *Donul liniștit*

Al. Soljenițin. *Arhipelag durac* (*Arhipelagul Gulag*)

Al. Ivanov. *Vecinij zob* (Corect: *Vecynij zov*)

D. Diderot. *Dăscălița* (corect: *Călugărița*)

E.L. Voynich. *Păunul* (corect: *Tăunul*)

D. Donțova. *Jane Eyre*

M. Mitchell. *Dusă de vânt* corect: *Pe aripile vântului*)

I.C. Ciobanu. *Padurile* (corect: *Podurile*)

Al. Lipcan. *Deșteptătoarea* (corect: *Deșteptarea*)

A. Marinat. *Ursul pe prag* și *Urme de praf* (corect: *Urme pe prag*)

Emil Cioran. *Adevărata față a României* (corect: *Schimbarea la față a României*)

Anexe

Tabelul 8 C . Cărți formatoare.Titluri de carte românească

Scriitori români:

Ion Druță-44

Frunze de dor -11, Păsările tinereții noastre -7, Povara bunătății noastre-9, Clopotnița-5, Druțiana-7, Biserica Albă-1, Pomul de la răscruce-2, Piept la piept-1, Ultima lună de toamnă-1

Mihai Eminescu-30

Poezia sa, întreaga operă

Liviu Rebreanu-20

Ion-14, Ciuleandra-3, Pădurea spânzuraților-3

Ion Creangă-17

Amintiri din copilărie-12, Povești-5

Marin Peda-10

Cel mai iubit dintre pământeni-6, Moromeții-4

George Călinescu-10

Enigma Otiliei-10

Mihail Sadoveanu-7

Baltagul-4, Frații Jderi -2, Neamul Șoimăreștilor-1

Ana Lupan- 5

Lasă vântul să mă bată-3, La cântatul cucoșilor-2

Mircea Eliade-5

Romanul adolescentului miop-4, Maitrey-1

Alexei Marinat-4

Fata cu harțag-3, Urme pe prag-1

Aureliu Busuioc-4

Singur în fața dragostei-3, Pactizând cu diavolul-1.

Notă : Cifrele arată frecvența apariției unităților de înregistrare

Tabelul 8 C . Cărți formatoare. Autori străini (ruși)**Nicolai Ostrovski-22**

Așa s-a călit oțelul

Lev Tolstoi-19

Război și pace-9, Anna Karenina-4, Învierea-3, Sevastopol. rasskazi-2

Boris Polevoi-13

Povestea unui om adevărat

Arkadii Gaidar-8

Timur și echipa lui

Anton Macarenco-8

Poema pedagogică

Veniamin Kaverin-7

Doi căpitani

Anatolii Ivanov-6

Eterna chemare

Elena Ilina-5

Înălțimea a patra

Anton Cehov-5

Povestiri

Iurii Gherman-5

Omul meu drag, Eu răspun pentru toate

Alexandr Pușkin-4

Poezii

Mihail Bulgacov-4

Garda Albă-2, Maestrul și Margareta-2

G Medinski-4

Onoarea

Notă : Cifrele arată frecvența apariției unităților de înregistrare

Tabelul 8 C . Cărți formatoare. Autori străini

Jules Verne-16	Copiii căpitanului Grant-7, Căpitan la 15 ani-7, Insula misterioasă-2
Margaret Mitchell-14	Pe aripile vântului
Alexandre Dumas-13	Contele de Monte Cristo-9, Cele două Diane-2, Cei trei mușchetari-1, Regina Mar-go-1
Harriet Beecher Stowe-11	Coliba unchiului Tom
Theodor Dreiser-10	Jennie Gerhart-5, Sora Carrie-2, Tragedie americană-3
Paulo Coelho-10	Alchimistul-6, Veronica se hotărăște să moară-2, Jurnalul unui mag-1, 11 minute-1, Al V-lea munte-1
C,olleen McColough- 8	Cântătoarele din mărăcini
Hector Malot-7	Singur pe lume
Ethel Lilian Voynich-7	Tăunul
Charlotte Bronte-7	Jane Eyre
Jack London-6	Martin Iden-4, Colț Alb-1, Dragoste de viață-1
Dale Carnegie-6	Cum să vă faceți prieteni și să deveniți influent-3, Cum să influențați oamenii vorbind în public-2, Cum să vă îmbogățiți-1.
Victor Hugo-5	Mizerabilii
Edmondo de Amicis- 4	Cuore, inimă de copil

Notă : Cifrele arată frecvența apariției unităților de înregistrare

Tabelul 8 C .Cărți formatoare. Lecturi duhovnicești

Biblia	27
Cămașa lui Iisus	1
Viețile sfinților	1
Ceaslov, Cărți de rugăciuni	1

Notă : Cifrele arată frecvența apariției unităților de înregistrare

MODELUL CONCEPTUAL FRBR APLICAT SERIALELOR ENTITĂȚILE DIN GRUPA 1

Violeta MORARU

Șef Serviciu Dezvoltarea, evidența și prelucrarea colecțiilor
Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” Galați

Introducere

Contextul actual determină abordarea la un nou nivel a practicilor de catalogare. Înregistrările bibliografice ale diverselor tipuri de resurse trebuie să îndeplinească anumite funcții care să țină cont atât de tipul și suportul materialului, cât și de cerințele utilizatorului.

Accesul utilizatorilor la resurse este condiționat într-o măsură foarte mare de descrierea corectă a acestora, care trebuie să permită: găsirea, identificarea, selectarea și obținerea lor în conformitate cu cerințele formulate.

Evoluția sistemelor electronice de creare și gestionare a înregistrărilor bibliografice, diversificarea tipurilor de materiale și a informațiilor disponibile în colecțiile bibliotecilor, precum și a suporturilor pe care acestea sunt stocate, extinderea programelor de catalogare partajată au creat premisele apariției *Cerințelor Funcționale pentru Înregistrări Bibliografice*.

Modelul FRBR, dezvoltat de un grup de studiu al IFLA în perioada 1992-1997 și publicat în 1998, a utilizat printre sursele principale, fără a se limita doar la acestea, „Descrierile Bibliografice Internaționale Standard (ISBD-urile), Ghidul pentru Înregistrările de Autoritate și de Referință (GARE), Ghidul pentru Înregistrări de Autoritate și de Referință pentru Subiecte (GSARE) și Manualul UNIMARC”¹. În urma amendamentelor aduse de grupul de lucru în perioada 1998-2008, în februarie 2009 a fost publicată varianta revizuită a raportului.

FRBR - acronimul în limba engleză al *Cerințelor Funcționale pentru Înregistrările Bibliografice* - are în vedere utilizatorul, oferindu-i accesul la înregistrările bibliografice conform necesităților sale, indiferent de tipul materialului, formatul sau suportul acestuia. Modelul prezintă „o viziune <<generalizată>> asupra universului bibliografic și se dorește a fi independent de oricare cod particular de catalogare și de oricare implementare a conceptelor pe care le reprezintă.”²

1 RAPORTUL FRBR (1997). Trad. Constanța Dumitărășconiu, Victoria Frâncu, Dan Matei. În: Catalogare - Metodologice. Disponibil la: <http://www.cimec.ro/Metodologice/Catalogare/FRBR-RaportRomana.pdf>. Data: [2011/08/20], p. 1-3

2 RAPORTUL FRBR (1997). Trad. Constanța Dumitărășconiu, Victoria Frâncu, Dan Matei. În: Catalogare - Metodologice. Disponibil la: <http://www.cimec.ro/Metodologice/Catalogare/FRBR-RaportRomana.pdf>. Data: [2011/08/20], p. 1-5

Suport teoretic minimal

FRBR concepe universul bibliografic prin prisma *entităților*, cărora le sunt asociate anumite caracteristici sau *attribute* și între care se stabilesc legături, numite *relații*.

Entitățile definite în FRBR sunt reunite în 3 grupe:

- entități din grupa 1: lucrare, expresie, manifestare, exemplar – „reprezintă diferitele aspecte ale interesului utilizatorului față de produsele activităților intelectuale sau artistice”³;
- entități din grupa 2: persoană, colectivitate – „îi reprezintă pe cei responsabili pentru conținutul intelectual sau artistic, pentru producția fizică și pentru difuzarea sau păstrarea entităților din grupa 1”;
- entități din grupa 3: concept, obiect, eveniment, loc – „servesc drept subiecte pentru lucrări”⁴.

Pentru fiecare dintre acestea sunt definite *attribute*, care „servesc drept mijloace prin care utilizatorii formulează interogări și interpretează răspunsuri când caută informații despre o anumită entitate”⁵.

Descrierea legăturilor dintre *entități* se realizează prin intermediul *relațiilor*, care ajută utilizatorul să „navigheze” în catalogul din intranet sau în baza de date bibliografică.

Terminologie utilizată

FRBR: Cerințe Funcționale pentru Înregistrări Bibliografice;

ISBD: Descrierea Bibliografică Internațională Standard;

Entități: obiecte-cheie de interes pentru utilizatorii informațiilor bibliografice⁶;

Lucrare: o creație intelectuală sau artistică distinctă⁷;

Expresie: realizarea intelectuală sau artistică a unei *lucrări*, sub formă de notație alfanumerică, muzicală sau coregrafică sau sunet, imagine, obiect, mișcare etc. Sau orice combinație dintre asemenea forme⁸;

Manifestare: încarnarea fizică a unei *expresii*, a unei *lucrări*⁹;

Exemplar: o instanță individuală a unei *manifestări*¹⁰;

Resursă în continuare: resursă bibliografică editată de-a lungul timpului fără o durată predeterminată. Resursele în continuare includ seriarele și resursele integrate în desfășurare¹¹;

3 Ibidem, p. 3-1

4 Ibidem, p. 3-3

5 Ibidem, p. 4-1

6 RAPORTUL FRBR (1997). Trad. Constanța Dumitrășconiu, Victoria Frâncu, Dan Matei. În: Catalogare - Metodologice. Disponibil la: <http://www.cimec.ro/Metodologice/Catalogare/FRBR-RaportRomana.pdf>. Data: [2011/08/20], p. 3-1

7 Ibidem, p. 3-4

8 Ibidem, p. 3-6

9 Ibidem, p. 3-7

10 Ibidem, p. 3-9

11 ISBD(CR): Descrierea Bibliografică Internațională Standardizată pentru Seriale și alte Resurse în continuare. Disponibil la: <http://archive.ifla.org/VII/s13/pubs/isbdcr-final-ro.pdf>. Data: [2011/08/20], p. 16

Serial: resursă în continuare editată într-o succesiune de numere sau părți distincte, purtând, de regulă, un număr, fără o durată predeterminată¹².

Serialele : Corespondența ISBD-FRBR

Modelul conceptual FRBR a creat o taxonomie de entități bibliografice și a evidențiat relațiile dintre ele, însă aplicarea acestora la resursele de tip serial este oarecum dificilă, întrucât acestea sunt în continuă schimbare și devenire, ceea ce face ca descrierea lor să ridice diverse probleme atât catalogatorilor care le prelucrează, cât și utilizatorilor, în regăsirea informațiilor de care au nevoie.

Apariția FRBR a influențat practicile actuale de catalogare a serialelor, oferind posibile soluții în privința abordării situațiilor cu care se confruntă bibliotecarul care prelucrează publicații periodice: modificări de titlu, documente care apar pe formate sau suporturi diferite, fuzionări, scindări, suplimente.

Descrierea bibliografică a serialelor se realizează în conformitate cu ISBD consolidat, apărut în 2007, care a inclus ISBD(CR), standardul utilizat anterior pentru prelucrarea resurselor în continuare.

Descrierea atributelor logice definite în FRBR oferă indicații privind entitatea avută în vedere și furnizează informații în legătură cu elementele individuale ale ISBD, Gare, GSARE și Manualul UNIMARC, putându-se stabili o concordanță între acestea și caracteristicile entităților.

Corespondența între elementele bibliografice ale zonelor ISBD pentru seriale și atributele entităților definite în FRBR este detaliată în tabelul 1.

Tabelul 1

Zona ISBD	Element bibliografic ISBD	Entitate FRBR	Atribut al entității
1. Zona titlului și a mențiunilor de responsabilitate	Titlul propriu-zis	Manifestare	Titlul manifestării
	DGM (Desemnarea Materialului General)	Manifestare	-
	Titlul paralel	Manifestare	Titlul manifestării
	Informații despre titlu	-	-
	Mențiuni de responsabilitate	Manifestare	Mențiunea de responsabilitate
2. Zona ediției	Mențiune de ediție	Manifestare	Desemnarea ediției/ numărului
	Mențiune paralelă de ediție	Manifestare	Desemnarea ediției/ numărului

12 Ibidem, p. 17

	Mențiuni de responsabilitate referitoare la ediție	Manifestare	Mențiunea de responsabilitate
	Mențiune suplimentară de ediție	Manifestare	Desemnarea ediției/ numărului
	Mențiuni de responsabilitate referitoare la mențiunea suplimentară de ediție	Manifestare	Mențiunea de responsabilitate
3. Zona materialului specific	Numerotare/Date cronologice	Manifestare	Numerotarea (serial)
	Tipul și extinderea resursei (resurse electronice)	Lucrare	Forma lucrării
4. Zona publicării, difuzării etc.	Loc de publicare, difuzare etc.	Manifestare	Locul publicării/ distribuției
	Numele editorului, difuzorului etc.	Manifestare	Editura/distribuitorul
	Funcția difuzorului	Manifestare	-
	Data publicării, difuzării etc.	Manifestare	Data publicării/ distribuției
	Locul producerii	Manifestare	-
	Numele producătorului	Manifestare	Fabricant/producător
	Data producerii	Manifestare	-
5. Zona descrierii fizice	Desemnarea materialului specific și/sau numărul unităților fizice	Manifestare	Forma suportului manifestării Caracterizarea cantitativă a manifestării Dimensiunile suportului
	Alte detalii fizice		
	Dimensiuni		
	Menționarea materialului însoțitor		
6. Zona seriei	Titlul propriu-zis al seriei sau subseriei	Manifestare	Mențiunea de colecție
	Titlul paralel al seriei sau subseriei		
	Informații la titlul seriei sau subseriei		
	Mențiuni de responsabilitate referitoare la serie sau subserie		
	ISSN al seriei sau subseriei		
	Numerotare în cadrul seriei sau subseriei		
7. Zona notelor	Mențiunea de periodicitate	Expresie	Regularitatea estimată Frecvența estimată
	Note privind elemente bibliografice ale altor zone	Manifestare	Atributele manifestării care se referă la elementele bibliografice respective

	Alte note	Lucrare Expresie Manifestare	Forma lucrării Extensibilitatea Revizuibilitatea Statutul publicației Restricții de acces la manifestare Statutul publicației (serial) Cerințele sistemului (resurse electronice) Caracteristicile fișierelor (resurse electronice) Modul de acces (resurse electronice la distanță) Adresa de acces (resurse electronice la distanță)
8. Zona numărului standard (sau alternativa) și termenii de disponibilizare	Numărul standard (ISSN)	Manifestare	Identificatorul manifestării
	Titlul cheie	Manifestare	Titlul manifestării
	Termenii de disponibilizare și/sau prețul	Manifestare	Termeni de accesibilitate
	Precizări (calificative) relative la preț	Manifestare	Editură/distribuitoar Caracteristicile fișierelor (resurse electronice)

Analizând tabelul, se poate observa că nu toate elementele bibliografice prevăzute în ISBD au corespondent în FRBR. De asemenea, entitățile ale căror atribute sunt corespondentele elementelor bibliografice ISBD sunt din grupa 1: *lucrare, expresie, manifestare*. Alte atribute ale acestor entități, care nu sunt derivate din descrierea ISBD, sunt necesare sau chiar obligatorii într-o înregistrare bibliografică, întrucât oferă utilizatorului informații utile care îi facilitează acestuia accesul la resursele sau la informațiile de care are nevoie.

Atributele *manifestării* sunt cele care se pliază cel mai bine și în cea mai mare proporție pe descrierea bibliografică ISBD, aceasta fiind o consecință a faptului că normele ISBD se aplică pentru descrierea *manifestărilor*¹³. De altfel, Principiile Internaționale de Catalogare din 2009 stipulează la punctul 5.1 că, „în general, trebuie creată o descriere bibliografică distinctă pentru fiecare *manifestare*”.

Aspecte practice

Din punct de vedere al FRBR, *lucrările* pentru serial sunt considerate *lucrări agregate*, întrucât sunt alcătuite din componente care, fiecare la rândul lor, constituie o *lucrare* individuală dependentă (numerele/volumele periodicei) sau independentă

13 INTERNATIONAL Standard Bibliographic Description (ISBD), 2007. Disponibil la: http://archive.ifa.org/VII/s13/pubs/ISBD_consolidated_2007.pdf. Data: [2011/08/20], p. VIII

(articolele) de entitatea mai amplă.

Atributele entităților din FRBR sunt definite, în general, pentru toate tipurile de materiale, însă anumite atribute sunt prevăzute doar pentru seriale. În acest sens, *terminarea estimată*, atribut al *lucrării*, indică în mod clar faptul că, la nivel conceptual, entitatea definită ca *lucrare* pentru serial poate continua la nesfârșit, aceasta fiind una dintre principalele caracteristici ale resurselor în continuare. În ceea ce privește atributele *expresiei*, trei dintre acestea sunt aplicabile exclusiv seriialelor: *modelul de periodicitate*, *regularitatea estimată* și *frecvența estimată*. Alte două sunt specifice resurselor în continuare, în general, deci și publicațiilor periodice: *extensibilitatea* și *revizuibilitatea*. Se mai poate constata că *Manifestarea* cuprinde atribute care se aplică numai seriialelor, și anume *statutul publicației* și *numerotarea*.

Prin urmare, modelul conceptual se poate aplica seriialelor în general, însă problema o constituie modalitatea de reprezentare și de diferențiere a entităților, în așa fel încât utilizatorului să-i fie oferit accesul exact la ceea ce are nevoie: versiunea tipărită sau cea electronică, titlul numărului solicitat, în cazul genealogiei de titluri, suplimentul unui serial sau ediția într-o anumită limbă ori cea regională.

În acest sens, o problemă complexă o reprezintă stabilirea la nivel conceptual a entităților pentru un serial care apare în ediții în mai multe limbi, pe diferite suporturi fizice.

Pentru utilizator, este necesar să găsească o înregistrare a *lucrării*, la care să fie colocate înregistrări ale *expresiilor* care reprezintă realizarea *lucrării* respective, la fiecare *expresie* să fie colocate *manifestările* care le încorporează, iar în cele din urmă să aibă acces la *exemplarele* care ilustrează *manifestările*.

Este cunoscut faptul că seriialele sunt identificate în mod unic prin ISSN și titlu cheie, dar acest lucru se aplică la nivelul *manifestării*. Astfel, pentru fiecare *manifestare* serialul respectiv va primi un ISSN, legat în mod indisolubil de un titlu cheie. În conformitate cu ISO 3297, pentru a coloca diferitele suporturi fizice ale unei resurse, fiecare dintre aceste suporturi având un ISSN diferit, se atribuie un cod ISSN-L (ISSN de legătură). Acesta ar putea fi un identificator al *expresiei*, reprezentând un nou atribut al acesteia, specific resurselor în continuare. ISSN-ul atribuit primei *manifestări* a unei *expresii* pe care o încorporează devine, astfel, ISSN-L pe care îl primește *expresia* care poate fi încorporată în toate *manifestările* acesteia, indiferent de suport.

Pentru exemplificare, voi prezenta structura la nivel conceptual a buletinului informativ „Asociația”, disponibil în variantă tipărită și online și pe cea a revistei „Axis Libri”, disponibilă în limbile română, engleză și franceză, atât pe suport tipărit, cât și în versiune electronică, pe Internet.

Exemplu

L Asociația

E1 Asociația

M1 Asociația, ISSN 2065-5711 - tipărit

M2 Asociația [Resursă electronică], ISSN 2065-5754 - online

Exemplu

L Axis Libri

- E1 Axis Libri (ediția în limba română) – integral
 - M1 Axis Libri, ISSN 1844-9609 - tipărit
 - M2 Axis Libri [Resursă electronică] - online
- E2 Axis Libri (Ed. française) – parțial; traducerea numerelor pare
 - M1 Axis Libri (Ed. française), ISSN 2066-0561 - tipărit
 - M2 Axis Libri (Ed. française) [Resursă electronică] - online
- E3 Axis Libri (English ed.) – parțial; traducerea numerelor impare
 - M1 Axis Libri (English ed.), ISSN 2066-0340 - tipărit
 - M2 Axis Libri (English ed.) [Resursă electronică] - online

Cele trei *expresii* diferite ale serialului „Axis Libri” au la bază aceeași lucrare, dar diferă între ele prin limba textului (atribut al *expresiei*) și prin conținut, deoarece ediția în limba română este completă, iar numerele ei sunt traduse alternativ în engleză și franceză, formând celelalte două *expresii* ale *lucrării*. Prin urmare, ediția în limba engleză cuprinde jumătate din numerele ediției române, iar ediția în limba franceză – cealaltă jumătate.

În situația serialelor care apar în variantă tipărită și online, pot apărea diferențe de conținut între cele două versiuni, determinate de faptul că în format electronic nu sunt reproduse toate informațiile care se regăsesc în cel tipărit sau apar informații suplimentare, ceea ce generează, la nivel conceptual, *expresii* diferite ale aceleiași *lucrări*. Spre exemplu, cotidianul „Viața liberă” poate fi studiat integral în variantă tipărită, dar în cea electronică lipsesc paginile publicitare.

Exemplu

L Viața liberă

- E1 Viața liberă (complet)
 - M1 Variantă tipărită
- E2 Viața liberă (fără publicitate)
 - M1 Variantă online

O situație similară se poate observa în cazul edițiilor regionale ale unui serial. Spre exemplu, ziarul „Adevărul” are, începând cu data de 27 iunie 2011, mai multe ediții regionale și cuprinde, în versiunea tipărită, 48 de pagini naționale și 16 pagini locale. În ediția online, se pot accesa informațiile din paginile naționale, dar și locale, existând linkuri pentru fiecare regiune. Acestea conduc către publicațiile „ADS” locale care, în formatul tipărit, au apărut zilnic cu titlul „Adevărul de seară” până în data de 30 iunie 2011, iar acum, sub noua denumire, apar doar joia. De remarcat faptul că serialul tipărit și cel disponibil pe Internet diferă, atât în ceea ce privește textul articolelor, cât și conținutul în ansamblu al periodicului, ele generând *expresii* diferite ale aceleiași *lucrări*.

Exemplu

L Adevărul

E1 Adevărul (Galați-Brăila)

M1 Varianta tipărită

E2 Adevărul (Galați)

M1 Varianta online Adevărul.ro - link pentru ADS – ed. de Galați

E3 Adevărul (Brăila)

M1 Varianta online Adevărul.ro - link pentru ADS – ed. de Brăila

E4 Adevărul (Constanța)

M1 Varianta tipărită

E5 Adevărul (Constanța)

M1 Varianta online Adevărul.ro - link pentru ADS – ed. de
Constanța

O problemă însemnată pe care o întâmpinăm la prelucrarea serialelor o reprezintă modificările majore de titlu care generează la nivelul *manifestării* atribuirea de noi titluri cheie și noi ISSN-uri, seriile respective fiind considerate, conform *Cerințelor Funcționale pentru Înregistrări Bibliografice*, noi *lucrări*, considerate *lucrări referențiale*, întrucât între conținuturile lor există legături strânse. Relațiile între titluri trebuie evidențiate în înregistrări pentru a facilita accesul utilizatorului la resurse. Pentru a trata aceste situații în FRBR, unii specialiști au propus introducerea unei noi entități în Grupul 1, *superlucrarea* care să reprezinte titlul sub care a apărut inițial serialul respectiv, acesta jucând rolul unui titlu uniform. Pentru a ușura „navigarea” de la un titlu la altul, trebuie să fie create legături între titlurile succesive ale serialului, pornind de la *superlucrarea*.

Un astfel de serial este „ABIR”, cu titlul cheie „ABIR Asociația Bibliotecarilor din Învățăământ - România”, ISSN 1221-1192, apărut cu acest titlu în perioada 1990-1995. Din 1995 devine „Buletin ABIR” = ISSN 1221-1192, continuând numerotarea, iar din 2005 se transformă în „Revista română de bibliologie și știința informării” = ISSN 1841-1940, cu o numerotare nouă (an 1, nr. 1).

Exemplu:

L1 ABIR (superlucrarea)

E1 ABIR

M1 ABIR Asociația Bibliotecarilor din Învățăământ - România

L2 Buletin ABIR

E1 Buletin ABIR

M1 Buletin ABIR

L3 Revista română de bibliologie și știința informării

E1 Revista română de bibliologie și știința informării

M1 Revista română de bibliologie și știința informării

O situație similară este cea a serialului „Dreptulu” (*superlucrarea*), care a apărut cu acest titlu în perioada 1871-1944. Din 1945, continuă cu titlul „Justiția nouă”, începând o nouă numerotare. De-a lungul existenței își schimbă succesiv titlul („Revista română de drept” din 1967; „Dreptul” din 1990), dar continuă numerotarea anilor editoriali. Din 2010 apare și versiunea online.

Exemplu:

L1 Dreptulu, apărut în perioada 1871-1944 (*superlucrarea*)

E1 Dreptulu

M1 Dreptulu - variantă tipărită

L2 Justitia nouă, 1945-1967

E1 Justitia nouă

M1 Justitia nouă - variantă tipărită

L3 Revista română de drept, 1867-1990

E1 Revista română de drept

M1 Revista română de drept - variantă tipărită

L4 Dreptul, 1990-prezent

E1 Dreptul

M1 Dreptul - variantă tipărită

M2 Dreptul - variantă online

Aceeași situație se poate observa și în cazul fuzionărilor sau scindărilor, seriarele rezultate fiind considerate, la nivel conceptual, *lucrări autonome*, întrucât devin de sine stătătoare, fără a necesita referința la predecesor.

Exemplu: Publicația „Mine, petrol și gaze” (1975-1990), rezultată din fuziunea revistelor: „Revista minelor” și „Petrol și gaze”, apărute în perioada 1950-1974. Între *lucrarea* inițială și cele rezultate este necesară crearea legăturilor la nivelul înregistrărilor bibliografice, cu menționarea în note, a informațiilor referitoare la istoricul fiecăreia dintre resurse.

L1 Revista minelor (1950-1974)

L2 Petrol și gaze (1950-1974)

L3 Mine, petrol și gaze (1974-1990)

Exemplu: Publicația „Studii și cercetări de istoria artei” se scindează în 1964 în: „Studii și cercetări de istoria artei. Seria Artă plastică” și „Studii și cercetări de istoria artei. Seria Teatru, muzică, cinematografie”. Cele trei seriale reprezintă trei *lucrări* diferite, prima putând fi considerată o *superlucrare*.

L1 Studii și cercetări de istoria artei (*superlucrarea*)

L2 Studii și cercetări de istoria artei. Seria Artă plastică

L3 Studii și cercetări de istoria artei. Seria Teatru, muzică, cinematografie

O nouă serie de apariție poate determina, de asemenea, atribuirea unui nou titlu

cheie și a unui nou ISSN la nivelul unei *manifestări* ceea ce generează o nouă *expresie* a *lucrării* respective.

Exemplu:

L Buletinul Fundației Urechia

E1 Buletinul Fundației Urechia. Bibliotecă. Pinacotecă. Muzeu

M1 Număr unic, apărut în 1901

E2 Buletinul Fundației Urechia - serie nouă An 1 (1990) - an 8 (2011)

M1 Variantă tipărită, ISSN 1220-3459

M2 Variantă electronică online, începând cu 2008

Alte situații pot fi generate de republicarea anumitor seriale, într-o altă perioadă de timp, dar cu modificarea conținutului, rezultând o nouă *lucrare*. În acest sens, se poate lua ca exemplu suplimentul „Jurnalului Național”, „Scînteia. Jurnalul României 1989 - Acum douăzeci de ani”, editat în 2009, în care sunt prezentate și comentate evenimente ale anului 1989 ca și cum ar fi fost publicate în „Scînteia” de atunci, însă din perspectiva actuală, fără cenzură, cu mijloacele gazetarului și istoricului din 2009.

O a doua expresie a primei lucrări o reprezintă varianta disponibilă pe DVD care cuprinde articole literare în format jpg publicate în perioada 1953-1954.

Exemplu:

L1 Scînteia

E1 Scînteia

M1 Scînteia - Varianta tipărită, apărută în perioada 1931-1989

E2 Scînteia

M1 Scînteia [Resursă electronică] - disponibil pe DVD

L2 Scînteia. Jurnalul României 1989 - Acum douăzeci de ani

L1 Scînteia. Jurnalul României 1989 - Acum douăzeci de ani

M1 Scînteia. Jurnalul României 1989 - Acum douăzeci de ani

Concluzii

Diversitatea situațiilor descrise evidențiază faptul că, la nivel conceptual, entitățile definite în FRBR sunt aplicabile și serialelor, dar cu o oarecare dificultate. Agențiile bibliografice au responsabilitatea de a organiza informațiile și resursele prin crearea unor înregistrări care să permită utilizatorului să găsească, să identifice și să selecteze o resursă/entitate în conformitate cu necesitățile de informare și să dobândească accesul la aceasta. Realizarea acestor obiective presupune cercetare și documentare, studierea cu multă atenție a resurselor supuse prelucrării, ceea ce impune existența unor bibliotecari cu o pregătire foarte bună în domeniu, care să cunoască noutățile apărute în sfera biblioteconomică, în general, și în sectorul catalogării, în special.

Bibliografie

- ANTELMAN, Kristin. *Identifying the Serial Work As a Bibliographic Entity*. *Library Resources & Technical Services* [online]. 2004, vol. 48, no. 4, p. 238-255. Disponibil la: www.psu.edu. Data: [2011/08/20]
- DELSEY, Tom. *FRBR and Serials* [online]. Disponibil la: www.ifla.org/VII/s13/wgfrbr/papers/del-sey.pdf. Data: [2011/08/20]
- FRBR and Serials: A Complicated Combination [online]. Disponibil la: www.unc.edu/~lamours/papers/FRBR.doc. Data: [2011/08/20]
- FRBR for Serials: Rounding the Square to Fit the Peg [online]. Disponibil la: <http://www.loc.gov/acq/conser/FRBR-for-serials.pdf>. Data: [2011/08/20]
- FUNCTIONAL Requirements for Bibliographic Records: Final Report, 2008. Disponibil la: http://www.ifla.org/files/cataloguing/frbr/frbr_2008.pdf. Data: [2011/08/20]
- INTERNATIONAL Standard Bibliographic Description (ISBD), 2007. Disponibil la: http://archive.ifla.org/VII/s13/pubs/ISBD_consolidated_2007.pdf. Data: [2011/08/20]
- ISBD(CR): Descrierea Bibliografică Internațională Standardizată pentru Seriale și alte Resurse în continuare. Disponibil la: <http://archive.ifla.org/VII/s13/pubs/isbdcr-final-ro.pdf>. Data: [2011/08/20]
- ISSN Manual : Cataloguing Part. Paris: ISSN International Centre, 2009. Disponibil la: <http://www.issn.org>. Data: [2010/04/20]
- JONES, Ed. *The FRBR Model As Applied to Continuing Resources*. *Library Resources & Technical Services* [online]. 2005, vol. 49, no. 4, p. 227-242. Disponibil la: www.lib.tx.us. Data: [2011/08/20]
- KEMP, Rebeca. *Catalog/Cataloging Changes and Web 2.0 Functionality: New Directions for Serials* [online]. Disponibil la: <http://libres.uncg.edu/ir/uncw/f/kempr2007-1.pdf>. Data: [2011/08/20]
- PRINCIPIILE Internaționale de Catalogare (IFLA 2009). [online]. România, București: Biblioteca Națională a României. Disponibil la: <http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Declaratia-de-principii.pdf>. Data: [2011/08/20]
- RAPORTUL FRBR (1997). Trad. Constanța Dumitărășconiu, Victoria Frâncu, Dan Matei. În: *Catalogare - Metodologice*. Disponibil la: <http://www.cimec.ro/Metodologice/Catalogare/FRBR-RaportRomana.pdf>. Data: [2011/08/20]
- RDA to FRBR mapping. Disponibil la: <http://www.rda-jsc.org/docs/5rda-frbrmapping.pdf>. Data: [2011/08/20]

TITLURILE NOBILIARE ȘI RELIGIOASE

Dorina BĂLAN

Șef Birou Catalogarea colecțiilor.

Control de autoritate

Biblioteca Județeană „V.A. Urechia” Galați

1. Argument

În perspectiva partajării datelor bibliografice și de autoritate, bibliotecile au obligația de a avea o uniformitate cât mai mare în descriere, prin respectarea standardelor și principiilor biblioteconomice la nivel mondial. Stabilirea formei autorizate a numelui, a numelor conexe și a variantelor de formă constituie una dintre preocupările abordate la nivel mondial, fiind modalitatea cea mai eficientă de regăsire a informației pentru utilizator și un mijloc de colocare a operei, indiferent de contribuția pe care o are persoana.

Pentru titlurile nobiliare și religioase, forma numelui pe care bibliotecarul o găsește pe sursa de informare, fie ea principală, secundară sau terțiară este adesea diferită din cauza schimbării titlului prin trecerea la alt rang sau realizării creației înainte de a deține un rang nobiliar ori bisericesc, dar și a opțiunii persoanei respective de a nu semna cu titlul deținut, după cum există și posibilitatea de a opta ca în domenii diferite să utilizeze alte variante ale numelui. De cele mai multe ori, aceste nume însoțite de titluri comportă atribuirea unor forme autorizate distincte și o colocare adecvată a operei, impunând studierea legăturilor ce se creează între ceea ce pare a fi, la o primă vedere, două entități bibliografice. Aceste dificultăți, întâlnite adesea în practică, presupun o cercetare anevoioasă și o cunoaștere a regulilor și excepțiilor aplicabile în domeniu.

Titlurile nobiliare sau *de noblețe*, ca și *titlurile religioase*, sunt ușor de recunoscut datorită atributului substantival care precede sau urmează numele și care indică rangul. În stabilirea formei autorizate trebuie să se țină cont de elementele ce compun entitatea: nume, adjectivul care determină numele, prenumele, prepoziția, numeralul, articolul posesiv genitival, substantivul care desemnează rangul, apartenența la o anumită familie, numărul în cadrul ierarhiei, teritoriul pe care își exercită puterea conferită de titlu etc.

Titlurile religioase necesită o analiză amănunțită a originii și a apartenenței lor: ortodoxă, catolică, musulmană etc.

2. Istoric

2.1 *Titlurile nobiliare*

În secolul XXI persoanele care dețin titluri nobiliare sunt puține. Cu toate acestea, titlurile nobiliare au vechi rădăcini în istorie și tradiție, existând mai multe procedee de dobândire a lor.

Cel mai înalt rang al unui titlu este cel de rege, derivat din latinescul „imperator”, care la origine era un titlu militar¹. Titlul de rege a fost preluat de către Augustus

1 ANSWER.com. Disponibil la: <http://www.answers.com/topic/titles>. Data consultării:

Caesar și de suveranii Imperiilor roman și bizantin, primind sensul modern în anul 800.

În **Rusia** a fost folosit din vremea lui Petru I până la dizolvarea Imperiului rus.

În **China, Japonia, Persia, Imperiul otoman, Etiopia și India** titlul de suveran era echivalentul titlului de rege.

Napoleon și-a asumat titlul de împărat al francezilor în 1804, iar regina Victoria a fost proclamată împărăteasă a Indiei în 1877. Cezar, al cărui cognomen era Iulius Cezar, a adoptat titlul în anul 44 î.Hr., iar succesorii săi l-au deținut până la Hadrian. Titlul de împărat a avut ca sinonime în Germania *kaiser*, iar în Rusia *țar*.

Titlurile de *noblețe* și de *onoare* au evoluat în timpul feudalismului, atunci când cavalerii au ajuns să fie considerați nobili, iar titlurile se transmiteau ereditar. În Imperiul roman, titlul de nobil nu se limita numai la teritoriile imperiului, ci era conferit și unor persoane din afara granițelor imperiale. La dizolvarea Imperiului roman, nobilimea germană și austriacă a păstrat titlurile din cadrul imperiului. În plus, membrii de sex masculin ai familiei imperiale austriece au fost numiți *arhiduci* sau *duci* de sânge regal. Acest titlu a fost preluat de Imperiul rus și tradus ca *marele duce*, iar în Spania *infante*.

Titlurile franceze, în ordinea importanței, sunt: *duc, prince, marquis, comte, vicomte, baron, seigneur* sau *sire* și *chevalier (knight)*. Membrii nobilimii franceze au puține privilegii, dar își păstrează titlurile în condițiile legii.

În **Italia** titlurile de *noblețe*, în ordine descrescătoare, sunt: *duca, principe, marchese, conte, visconte* și *barone*.

În **Spania** titlurile, ordonate invers ierarhic, sunt: *duque, principe, marqués, conde, visconde* și *barón*.

Titlurile din **Anglia** sunt, în ordine descrescătoare: *prince, duke, marquess, earl, viscount, baron, baronet* și *knight*. Toate au evoluat de la cucerirea normandă, cu excepția lui *earl* (conte). Titlul de conte a fost mult timp cel mai înalt rang ereditar, după rege. Titlul de duce a fost utilizat pe continent, cu mult înainte de introducerea sa în Anglia, de Edward al III-lea, care l-a numit pe fiul său, Prințul Negru, Duce de Cornwall, un titlu care aparține acum, în mod automat, fiului cel mare al suveranului, începând de la nașterea acestuia. Regii normanzi au fost ei înșiși duci de Normandia, un titlu foarte înalt și au fost reticenți în a conferi titluri similare supușilor. Titlul de marchiză a intrat în limba engleză în anul 1385 ca un titlu situat ca importanță între cel de conte și duce. Titlul de viconte era atribuit unui conducător de județ și a devenit grad de onoare ereditar în timpul domniei lui Henry al VI-lea. Baron, indica inițial un titlu de șef al terenurilor care au fost supuse la citație, la curtea regelui și era titlul de *noblețe* cel mai general. Din 1387, titlul a fost creat, de obicei, printr-un aviz juridic și nu avea nimic de-a face cu proprietățile funciare. Titlul de prinț exista doar în Anglia și era rezervat pentru fiul cel mare al regelui. În timpul domniei lui James I, toți fiii suveranului au fost numiți prinți. Regina Victoria a extins titlul, incluzând și femininul de prințesă la toți nepoții de rang regal care sunt copiii fiilor.

În **lumea musulmană**, un timp, succesorii lui Mohamed au primit titlul de *caliph* (succesor). Mai târziu, titlurile pentru conducătorii musulmani au fost *emir* și *sultan*. Alte titluri: *șerif*, care este un titlu ereditar, *pașa* și *bey* care au fost inițial titluri mili-

[2011/07/29]

tare, dar mai târziu au devenit simbol pentru onoarea dată civililor, fără a fi ereditară, și *sheikh*, un titlu de respect deosebit dat șefilor de trib, șefilor cultelor religioase, colegiilor și primarilor orașelor.

Titlurile în India provin din trei surse: hindusă, musulmană și europeană, ilustrând istoria destul de zbuciumată a acestui teritoriu. *Raja* (drept sau rege) *maharaja* (mare rege), *rani* (regina), și *rajput* (fiul regelui sau prinț) sunt de origine hindusă. *Nawab* este un titlu musulman derivat din hindusă pentru un nobil, în timp ce *nizam* este de origine arabă².

În **Imperiul chinez** s-au folosit peste 600 de titluri care încep cu: *Huang Ti* (împărat), *Huang How* (împărăteasă), *Huang T'ai How* (văduva împăratului) ș.a.m.d. Titlurile nobiliare erau ereditare și se confereau membrilor casei regale până la gradul 12. Aceste titluri au fost, de asemenea, conferite prinților și conducătorilor de triburi mongole. Ele au fost ereditare pentru o perioadă de 26 de generații. Cu toate că seamănă cu cele din sistemul european, titlurile: *Kung*, *How*, *Peh*, *Tsze* și *Nan* corespundătoare celor de duce, marchiz, conte, viconte și baron nu au fost titluri aristocratice în sens european, ci au fost acordate exclusiv pentru servicii militare. Titluri de onoare cunoscute sub numele de *Feng Tseng* au fost conferite ca recompense pentru servicii de excepție sau de mare merit.

Împăratul japonez este uneori numit *Mikado*, dar acesta este un termen folosit exclusiv de către europeni, cu excepția utilizării sale în poezia japoneză. Japonezii l-au numit *Tenshi* (Fiul Cerului), *Tenno* (Împărat ceresc), *Arehito Tenno* (Fiul lui Dumnezeu printre oameni), *Kamigoichinin* (Primul dintre Înălțați), *Aramikami* (Întruparea lui Dumnezeu) și alte titluri care reflectă credința tradițională în divinitate. În cea mai mare parte din istoria Japoniei, puterea reală este dată lui Shogun, comandantul armatelor imperiale. Shogunatul a luat sfârșit în 1868, oferind puterea reală împăratului. În 1884, ordinea feudală s-a desființat și toate drepturile i-au fost date împăratului. Persoanelor care dețineau vechi titluri nobiliare li s-au dat noi desemnări, bazate pe sistemul european: baron, conte, marchiz/ă ș.a.m.d.

Familiile **nobiliare românești** din Ardeal au avut rădăcini adânci în istorie. Recunoașterea meritelor militare, și nu numai, a apărut prin secolul al XIV-lea și era legată de acceptarea catolicismului ca religie. O parte a acestor familii s-au pierdut în timp sau au fost maghiarizate. O altă mare perioadă, în care românii au avut acces la statut nobiliar, a fost legată de intrarea Marelui Principat al Transilvaniei în componența Imperiului habsburgic. Curtea imperială de la Viena a acordat multor români statut nobiliar, cel mai adesea pentru merite excepționale și servicii aduse statului și coroanei. Au fost înnobilați aproape toți înalții ierarhi ai Bisericii Greco-catolice. Statutul de episcop sau arhiepiscop aducea, aproape automat, rangul de baron al imperiului. Au fost și mulți mireni, mai ales militari cu ranguri înalte, care au obținut înnobilarea. Nu toate titlurile obținute erau ereditare, cele mai multe fiind conferite cu caracter viager. După unirea din 1918, în conformitate cu legislația regatului României, cei care dețineau titluri nobiliare nu au mai fost recunoscuți ca nobili. O prevedere extrem de ciudată a legislației vremii nu

2 Idem. Op. cit. Disponibil la: <http://www.answers.com/topic/titles>. Data consultării: [2011/07/29]

recunoștea niciun fel de titlu nobiliar pe întreg teritoriul României.³

Titlurile nobiliare românești sunt: *rege, regină, împărat, domnitor, domn, principe, principesă, prinț, ban și mare ban*.

2.2 Titlurile religioase

Biserica Ortodoxă este deosebit de puternică în Europa Centrală și de Est și are un număr tot mai mare de adepți în cele două Americi. Bisericele Romano-catolică și Biserica Ortodoxă au mai multe lăcașuri religioase și diferite titluri pentru fiecare. Majoritatea jurisdicțiilor Ortodoxe Răsăritene au adesea medii diferite etnice și/sau culturale (greacă, rusă, siriană, bulgară, ucraineană, sârbă, română etc.)

Titluri comune utilizate în Biserica Ortodoxă sunt, în ordinea importanței: *patriarh, mitropolit, arhiepiscop, episcop, arhimandrit, preot, diacon* etc. În trecut, membrii comunității ortodoxe și ai comunității monastice (de călugări și călugărițe) au fost cunoscuți doar prin numele religioase. Astăzi, se utilizează tot mai frecvent supranumele după noul botez, dar și numele real în cazul în care persoana este cunoscută și sub acest nume.

Pentru Biserica Catolică, clerul este clar definit de popor și se divizează conform nivelelor de sanctitate: *episcop, preot, diacon*. Ierarhia clerului presupune și un număr mare de gradații și posturi bisericești, cum ar fi: *cardinal, arhiepiscop, mitropolit, prelat, abate* etc.

Titlul de *papă* este atribuit liderului spiritual suprem al Bisericii Romano-Catolice și al bisericilor Catolice de rit Estic (printre care și Biserica Greco-catolică) care formează împreună Biserica Catolică.

Titlul de *sfânt* este un epitet care desemnează suprema puritate și perfecțiune și este primit după moarte.

3. Standarde și norme

1. ISAAR(CPF): International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families (Standard Internațional pentru Înregistrările de Autoritate ale Arhivelor pentru Colectivități, Persoane și Familii);
2. AFNOR NF Z44-061: Documentation - Catalogage - Forme et structure des vedettes noms de personnes, des vedettes titres, des rubriques de classement et des titres forgé (Documentare - Catalogare – Forma și structura vedetei numelor de persoane, vedetei de titlu, rubricilor de intrare și titlurilor false);
3. AACR2R: Anglo-American Cataloguing Rules (Norme de Catalogare Anglo-Americane. Ediția a 2-a, republicată);
4. APPM: Archives, Personal Papers and Manuscripts (Arhive, documente personale și manuscrise);
5. RDA: Resource Description and Access (Descrierea Resurselor și a Punctelor de Acces)

3 MOTU, Iancu. Nobili pe valoare adăugată. În: FOAIA transilvană. Disponibil la : <http://www.ftr.ro/nobili-pe-valoare-adaugata-982.php>. Data consultării: [2007/09/06]

4. Terminologie, structură și clasificare

Cuvântul *titlu* atât în limba română, cât și în alte limbi, este polisemantic. *Stricto sensu*, pentru stabilirea formei autorizate, a formelor conexe și a variantelor de formă a numelor de persoane, cuvântul „titlu poate desemna o denumire oficială legată de numele unei persoane sau unei familii în virtutea unei funcții, unui rang, privilegiu, poate fi ereditar, dobândit prin naștere nobilă sau câștigat printr-o realizare de excepție, în semn de respect”⁴ sau este o „denumire onorifică desemnând... o funcție înaltă”⁵.

Etimologic cuvântul *noblețe* este de origine franceză și înseamnă „calitate, rang de nobil”, situație legală (care conferea anumite privilegii) atribuită anumitor persoane sau familii (mai ales în orânduirea feudală) de către principii, regi etc., pentru a-i deosebi de ceilalți cetățeni.⁶

Titlul bisericesc este „un titlu care constituie o sursă de venit sau un serviciu realizat de o persoană care are rol de coordonare în biserică.”⁷

Regele, în conformitate cu statutul său, este primul dintre egali (*primus inter pares*), deci se poate considera că persoana deține autoritatea delegată a forțelor care au decis asta. Deși dicționarele îi explică originea ca fiind latină (*rex, regis* fiind egal cu monarh, suveran adică om cu puteri depline), cuvinte foarte apropiate fonetic definesc această titulatură și în persană, dar și în indiană, ceea ce ar putea, de altfel firește, să ducă la ideea unei origini mult mai îndepărtate în timp⁸.

În conformitate cu AFNOR NF Z44-061, AACR2, APPM, și RDA un nume personal poate conține ca elemente de intrare:

- subelemente: nume, prenume (sau nume dobândit), patronimic, nume de familie (sau supranume de familie), inclusiv prefixele și nume compuse, poreclă, numele dinastiei, alte nume, numele localității, nume religioase și inițiale;
- adaosuri la nume: titlul de noblețe, onoare, adresabilitate, gradul militar, titlul de curtoazie, funcția, onorurile academice, data nașterii, decesului etc.

Titlul persoanei este un cuvânt sau expresie care indică:

- gradul sau funcția (comandant, prim ministru);
- titlurile regale sau nobiliare, ecleziastice, de curtoazie și onorifice (rege, duce, papă, sir, doamnă);
- formule laice civile sau religioase (doamna, profesor, preasfinția).

Titlurile se pot clasifica astfel:

- titluri regale, nobiliare, ecleziastice, de curtoazie, onorifice: rege, duce, papă, sir,

4 FREEDictionary. Disponibil la: <http://www.thefreedictionary.com/titles>. Data consultării: [2011/07/30]

5 NODEX. Disponibil la: <http://dexonline.ro/definitie/titlu>. Data consultării: [2011/07/28]

6 DICȚIONAR de neologisme. Disponibil la: <http://dexonline.ro/definitie/titlu>. Data consultării: [2011/07/28]

7 FREEDictionary. Disponibil la: <http://www.thefreedictionary.com/titles>. Data consultării: [2011/07/30]

8 10 lucruri de știut despre... Titlurile nobiliare. În: HISTORIA.ro. Disponibil la: http://www.historia.ro/exclusiv_web/10-lucruri/articol/titlurile-nobiliare. Data consultării: [2011/07/30]

- doamnă, academician etc.;
- nume proprii făcând parte dintr-un titlu nobiliar: contesa de Winchilsea, marchiza de Sévigné etc.;
 - formule onorifice sau de adresare civilă: Miss Read, Monsieur de Sainte-Colombe etc.

5. Metodologia de realizare

Regulile de catalogare pot divaga de la maniera de tratare a titlurilor și formulelor de adresare asociate persoanelor. În anumite cazuri ele pot trata titlurile sau formulele de adresare ca făcând parte integrantă din nume; în alte cazuri le pot prelua așa cum au fost adăugate la nume.

Capitolul „Identificarea persoanelor” din RDA⁹ impune o serie de reguli privind identitatea persoanei și alegerea formei/lor preferate și a variantelor de nume.

Un nume de persoană este un cuvânt, expresie, caracter sau un grup de caractere prin care o persoană este cunoscută. În scopul identificării persoanelor, numele sunt clasificate după cum urmează:

- nume preferat;
- variantă de nume.

Regula generală pentru toate titlurile impune ca pentru sfinți, papi, împărați, regi, principii și orice alte titluri, dacă există un echivalent convenabil al acestora, acestea să fie traduse în limba agenției bibliografice responsabilă de realizarea formei autorizate:

Reguli speciale:

- Dacă un individ are mai mult de o identitate, un nume preferat este ales pentru fiecare identitate:

Pe document	Nume conex	Forma autorizată
Valeriu Anania sau Arhiepiscop Valeriu Anania Bartolomeu	Anania, Valeriu (opera literară)	Bartolomeu Anania , mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului (opera religioasă)
Sibylle Gabrielle Riguetii de	Gyp (opera literară)	Mirabeau, contesă de Martel (opera legislativă)

Excepție: La papi, împărați, regi și, în general, la cele mai înalte titluri religioase și nobiliare se trece o singură formă autorizată, în cazul în care aceștia au semnat diferit, pentru domenii distincte:

Pe document	Variantă de nume	Forma autorizată
Papa Ioan Paul al II-lea	Poetila	Ioan Paul al II-lea, papă (întreaga operă)
Hussein bin Talal	Talal, Hussein bin	Hussein bin Talal, rege al Iordaniei (întreaga operă)

9 RDA Constituency Review Draft. Disponibil la: <http://www.rdatoolkit.org/constituen-cydraft>. Data consultări: [2011/06/30]

- Se alege ca nume preferat numele prin care persoana este mai cunoscută:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Sora Mary Hilary	Sora Mary Joseph Cahill	Mary Hilary
Ducele de Wellington	Wellesley, Arthur	Wellington, Arthur Wellesley, duce de

- În cazul în care numele înregistrat ca preferat pentru o persoană care deține un titlu de noblețe sau religios are una sau mai multe forme alternative lingvistice, acestea se înregistrează ca variante ale numelui, una putând fi în limba de origine:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Papa Benedict al XVI-lea	Benedikt XVI Benedetto XVI Benedictus XVI Ratzinger, Joseph	Benedict al XVI-lea, papă

Regele Louis al IX-lea	Louis IX, roi de France Ludovicus IX (roi de France) Louis IX, King of France	Louis al IX-lea, rege al Franței
------------------------	---	---

- Pentru o persoană care a dobândit un alt titlu religios sau de noblețe, se alege ca nume preferat cel mai recent titlu; numele avute anterior constituie variante de nume:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Episcopul Casian al Dunării de Jos	Casian Gălățeanu, episcop al Dunării de Jos Crăciun, Costică	Casian Crăciun, arhiepiscop al Dunării de Jos
Baronul Pakenham	Pakenham, baron Pakenham, Francis Aungier, baron Pakenham, Frank Pakenham, Francis Aungier	Longford, Frank Pakenham, conte de
Hugh Foot	Foot, Hugh	Caradon, Hugh Foot, baron
George Alfred Brown	Brown, George Alfred	George-Brown, George Alfred Braown, baron
Quintin Hogg	Hogg, Quintin	Hailsham de Sf. Marylebone, Quintin Hogg, baron

- Dacă un creator este mai cunoscut sub numele personal decât sub titlul nobiliar, se alege ca nume preferat numele real; o variantă a numelui se înregistrează la titlul nobiliar:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Benjamin Disraeli	Disraeli, Benjamin, 1-ul conte de Beaconsfield Beaconsfield, Benjamin Disraeli, conte de	Disraeli, Benjamin

- Când un individ folosește un nume de familie (sau un nume care funcționează ca un nume de familie) și nu semnează cu titlul nobiliar, intrarea se face la nume:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Nicolas de Corberon	Nicolas de Corberon, lord de Tourvilliers	Corberon, Nicolas de
John Julius Norwich	Norwich, John Julius Cooper, viconte	Norwich, John Julius

- Dacă o persoană este cunoscută în special după numele dinastiei, numele de familie etc., intrarea se face la acel nume:

<i>Pe document</i>	<i>Forma autorizată</i>
Alexandru Ioan Cuza	Cuza, Ioan Alexandru, domn al Principatelor Unite

- Când titlul de noblețe este mai folosit decât numele de familie în lucrări sau în cazul în care persoana este listată în sursele de referință sub un titlu de noblețe (excluzând referințele referitoare la titlurile nobilimii) intrarea se face la numele de noblețe astfel: se înregistrează titlul ca nume propriu (ca și când ar fi nume de familie) urmat de prenume, excluzând numele, în ordinea directă a rangului și în limba în care a fost acordat; numele personal și partea din titlul care indică rangul se despart prin virgulă; se omit numele de familie și termenul de rang în cazul în care persoana nu utilizează rangul sau un substituent al acestuia; se înregistrează numele de familie ca variantă a numelui cu excepția cazului când numele din titlu este același cu numele de familie:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Ducesa de Abratès	Abrantès Junot, Laure Abrantès, Duchesse d' Abrantès, Laure d' Permon, Laure Saint-Martin Saint-Martin Permon, Laure	Abrantès, Laure Junot, ducesă de
Lordul Byron	Byron, George Byron, lord Byron, George Gordon Noel Gordon Byron, George Hornem, Horace	Byron, George Gordon Byron, baron
Viconte Bolingbroke	St. John, Henry Saint-John, Henry Caleb d'Anvers Anvers, Caleb d' Trot, John	Bolingbroke, Henry St. John, viconte

Raleigh, W.
B..., Milord

Lord Caradon Foot, Hugh Mackintosh, baron Caradon **Caradon, Hugh Foot, baron**
Caradon, lord

Alte forme autorizate:

Cavour, Camillo Benso, conte de

Dalberg, Emmerich-Joseph, duce de (Herzog von - în germană)

Dönhoff, Marion, contesă (Gräfin - în germană)

Willoughby de Broke, John Henry Peyto Verney, baron

Winchilsea, Anne Kingsmill Finch, contesă de

- Un nume care conține alături de titlul care indică rangul sau funcția bisericească și o denumire teritorială, iar aceasta face parte integrantă din titlu, se include ca parte a numelui:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Pimen mitropolitul Moldovei	Georgescu, Petru	Pimen Georgescu, mitropolit al Moldovei și Sucevei

Vicontesa Alice Moore din Drogheda	Alice Moore, vicontesă	Moore de Drogheda, Alice Moore, vicontesă
---------------------------------------	------------------------	--

Lordul Rosel de Liverpool	Rosel of Liverpool, lord Liverpool, lord Russell de	Russell de Liverpool, Edward Frederick Langley Russell, baron
---------------------------	--	--

- În cazul în care denumirea teritorială nu face parte integrantă din titlu sau există dubii că ar fi parte din el, se omite.

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Vicontele Hardinge	Hardinge de Lahore, Henry Hardinge de Lahore, Henry Lahore, Henry Hardinge, viconte Hardinge de	Hardinge, Henry Hardinge, viconte

- Pentru persoanele cu cel mai înalt statut/rang într-un stat regal (regi și regine), persoanele de rang imperial (împărați/împărătese), precum și cele cu alte titluri ce denotă un astfel de statut în cadrul unui stat sau popor (mare-duce, mare-ducesă, prinți, prințese, etc.) se înregistrează persoana, numărul în cadrul rangului (dacă există), care devine un numeral ordinal, titlul și denumirea statului; se poate înregistra atât în limba preferată de către agenție, cât și în echivalentul în limba în care există acest titlu; această regulă se menține și pentru papi și clerici:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Papa Ioan Paul al II-lea	John Paul II Wojtyła, Karol Józef Joannes Paulus II, pape	Ioan Paul al II-lea, papă

Elisabeta a II-a Elizabeth II, Queen of Great Britain **Elisabeta a II-a, regină a Marii Britanii**

Napoleon I Napoleon I, Emperor of the French **Napoleon I, împărat al Franței**

Elisabeta I Elisabet I, Queen of England
Bess, regină a Angliei
Elizabeth I, Queen of England

Elizabeta I, regină a Angliei

Alte titluri ce denotă un statut nobiliar:

..., rege al francilor

..., rege al Irakului

..., rege al Suediei

..., împărat al Mexicului

..., împărăteasă a Rusiei

..., duce de Burgundia

..., marele duce de Luxemburg

..., sultanul turcilor

..., șah al Iranului

- Dacă numele prin care o persoană este cunoscută include numele casei regale, dinastia, denumirea teritorială etc. și un prenume, înregistrarea numelui se face în ordine directă:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Ioan al II-lea Comnen	Comnenus, Joannes	Ioan al II-lea Comnen, împărat al Bizanțului
Madhavrao Scindia	Shinde, Mahadji, rege al Gwaliorului	Madhava Rao Sindhia, rege al Gwaliorului
Chandragupta Maurya	Maurya, Chandragupta împărat al Indiei de Nord	Chandragupta Maurya, împărat al Indiei de Nord

- Pentru populațiile migratoare este întocmită forma autorizată incluzând denumirea acelei populații:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Regele Attila	Atilla	Attila, rege al hunilor

- Calificativul și locul de origine se redau în forma autorizată așa cum apar pe lucrare, urmate de virgulă; numeralul urmează imediat prenumelui; o mare atenție trebuie acordată topicii cuvintelor care se diferențiază în limba română comparativ cu limba engleză: dacă la englezi adjectivul se desparte de substantivul determinat prin virgulă, regulile lingvistice românești interzic virgula în acest caz:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Sfântul Albert cel Mare	Albert, the Great, Saint	Albert cel Mare, sfânt

Patriarhul Grigorie al II-lea	Grigorie al II-lea, din Cipru, patriarh al Constantinopolului
Patriarhul Antiohiei Maxim	Maxim al IV-lea, patriarhul Antiohiei
Alexandru cel Bun	Alexandru cel Bun, domn al Țării Românești

- Epitetul asociat unui titlu nobiliar însoțit de un numeral, nu face parte din forma autorizată a numelui:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Ecaterina cea Mare	Ecaterina cea Mare, împărăteasă a Rusiei	Ecaterina a II-a, împărăteasă a Rusiei

- Pentru un consort/ă a unei persoane care deține cel mai înalt statut în cadrul unui stat sau popor, se înregistrează numele acelei persoane urmat după virgulă de titlul lui/al ei urmat de consort/ă și numele preferat pentru persoana cu înaltul titlu:

<i>Pe document</i>	<i>Forma autorizată</i>
Bernhard al Olandei	Bernhard, prinț, consort a lui Beatrix, regină a Olandei

Alte titluri pentru consort/ă:

..., regină, consoartă a lui Ludovic al XIII-lea, rege al Franței

..., rege consort al Mariei a II-a, regină a Portugaliei

..., împărăteasă, consoartă a lui Akihito, împărat al Japoniei

..., mare-ducesă, consoartă a lui Ludwig al III-lea, marele duce de Hesse-Harmstadt.

- Pentru copiii și nepoții persoanelor cu cel mai înalt statut în cadrul unui stat sau popor se înregistrează:

a) titlul pe care îl poartă copilul sau nepotul în limba preferată de către agenția responsabilă de crearea datelor, dacă există un echivalent satisfăcător în această limbă și dacă este cunoscut ca prinț sau prințesă al unui teritoriu:

<i>Pe document</i>	<i>Variantă de nume</i>	<i>Forma autorizată</i>
Prințul Charles	Charles Prince of Wales	Charles, prinț de Wales

b) *fiică a, fiu al, nepoată a, nepot al* la care se adaugă numele preferat pentru părinți sau bunici și titlul lui sau al ei:

<i>Pe document</i>	<i>Forma autorizată</i>
Prințul Moulay Hassan	Moulay Hassan, prinț, fiul al lui Mohamed al VI-lea, rege al Marocului

Alte titluri pentru moștenitori:

..., prințesă, fiica lui Juliana, regină a Olandei

..., prințesă, nepoată a lui Chulalongkorn, rege al Siamului

..., mare duce, nepot al lui Alexandru al II-lea, împărat al Rusiei

c) dacă nu există titlul nobiliar pentru aceștia se înregistrează numele în ordine directă:

Pe document

Împăratul Rusiei Nicolae I

Forma autorizată

Aleksei Nikolaevich, Czarevitch, fiu al lui
Petru I, împărat al Rusiei

- Dacă numele ales ca nume preferat pentru o persoană cu nume secular nu este numele folosit în religie, o variantă a numelui se înregistrează pentru numele secular (de mirean):

Pe document

Maica Teresa
Sora Cécile-Marie

Variantă de nume

Bojaxhiu, Agnes Gonxha
Samson, Annie Adèle

Forma autorizată

Teresa, maica
Cécile-Marie, sora, F.J.

- Orice cuvinte sau fraze care denotă locul de origine, domiciliul, ocupația sau alte caracteristici care sunt frecvent asociate cu numele persoanei fie în resursă, fie în sursele de referință trebuie incluse ca parte a numelui. Acestea cuvinte sau fraze se despart de restul numelui printr-o virgulă.

Pe document

Diaconul Paul

Variantă de nume

Warnefridus, Paulus Diaconus
Paulus, Diaconus

Forma autorizată

Paul, diacon

- Termenul sfânt nu se include ca parte a numelui deoarece reprezintă o persoană al cărui nume canonizat conține numele de familie, ci se adaugă ca un calificativ; se pot adăuga și alte cuvinte sau expresii care să înlăture omonimia:

Pe document

Sfântul Augustin
Sfântul Augustin arhiepiscopul de Canterbury

Forma autorizată

Augustin, sfânt
Augustin, sfânt, arhiepiscop de Canterbury

Excepție: dacă persoana declarată sfânt\ă a fost papă, împărat, rege, regină intrarea autorizată se face la numele acestui rang, cu o obligatorie trimitere la sfânt\ă:

Pe document

Sfântul Grigorie I

Variantă de nume

Grigorie I, sfânt

Forma autorizată

Grigorie I, papă

- Forma autorizată pentru titlul unui papă sau antipapă este numele său urmat de numărul în cadrul rangului dacă există, despărțit prin virgulă de titlul de papă, respectiv antipapă:

Pe document

Papa Pius al XII-lea

Variantă de nume

Pius XII, Pope
Pacelli, Eugenio

Forma autorizată

Pius al XII-lea, papă

- Pentru episcop, cardinal, arhiepiscop, mitropolit, stareț, stareță sau alte înalte funcții ecleziastice numele este înregistrat ca primul element în numele preferat apoi se înregistrează titlul cu cel mai înalt rang deținut și teritoriul în care a deținut funcția:

Pe document

Mitropolitul Teofan

Variantă de nume

Savu, Dumitru

Forma autorizată

Teofan Savu,
mitropolitul Moldovei și Bucovinei

Excepție: Se înregistrează cu titlul de arhiepiscop și episcop toți arhiepiscopii și episcopii, alții decât cei care dețin și titlul de cardinal:

Pe document	Variantă de nume	Forma autorizată
Arhiepiscopul Irineu	Pop, Irineu Irineu Bistrițeanu, episcop al Vadului, Feleacului și Clujului	Irineu Pop, arhiepiscop al Albei-Iulia

Excepție: se înregistrează cu titlul de cardinal, cardinal-arhiepiscopii, cardinal-episcopii, cardinal-preoții, și cardinal-diaconii:

Pe document	Variantă de nume	Forma autorizată
Tarcisio Bertone	Tarcisio Bertone, arhiepiscop și cardinal al Bisericii Catolice	Tarcisio Bertone, cardinal al Bisericii Catolice

- Dacă numele este al unui ecleziasat prinț al Imperiului roman, se înregistrează prinț-episcop, prinț-arhiepiscop etc., după caz, precum și numele acestuia urmat de virgulă și titlul de cardinal:

Variantă de nume	Forma autorizată
Petar I Petrović Njegoš,	Petar I Petrović Njegoš, prinț-episcop al Muntenegrului, cardinal

- Pentru alte persoane cu vocație religioasă, altele decât cele menționate, se înregistrează numele ca primul element al formei preferate, titlul, termenul de adresare etc., în limba în care titlul a fost conferit sau în limba utilizată în țara în care persoana își are reședința. Dacă există mai mult de un astfel de termen, se utilizează acela care este cel mai adesea asociat cu numele sau este considerat a fi cel mai important. Se utilizează ortografia găsită în dicționare, în limba preferată de către agenția responsabilă de crearea de date. În cazul în care un astfel de titlu a devenit parte integrantă a numelui sau a unei părți din nume se tratează ca atare. Titluri care nu se traduc precum: thera, rabin, hoge, sayadaw, bhikșu, swami, ashin, ustaz, imam etc., se redau așa cum sunt în limba de origine:

Pe document	Variantă de nume	Forma autorizată
Maica Veronica	Gurău, Vasilica	Veronica, maică

- Se adaugă la titlul religios inițialele și/sau abrevierile utilizate pentru a desemna un ordin religios, precedat de virgulă în cazul în care sunt folosite în mod regulat de către persoană sau apar în resurse asociate cu persoana, cum ar fi: frate, F.S.C., tată, O.F.M. Cap., soră, O.S.B. etc.:

Variantă de nume	Forma autorizată
Dominic of Sora, OSB, Abbot	Dominic de Sora, OSB, stareță

6. Concluzii

Se poate afirma că, deși istoric stabilirea formei autorizate a numelui datează din 1961, bazându-se atunci pe Principiile de la Paris, se pare că RDA, care a fost conceput ca un Cod Internațional de Catalogare, va reuși să rezolve problema schimbului de date

de autoritate, impunând pe lângă forma autorizată pentru persoană (realizată în limba agenției bibliografice) și formele utilizate de o persoană pe manifestările creației sale ca variante de nume, chiar dacă acestea sunt exprimate în mai multe limbi.

Agenția Bibliografică Națională are, în acest sens, o mare responsabilitate, ținând cont de faptul că activitatea de construire și întreținere a fișierelor de autoritate trebuie să se bazeze pe competență, cercetare, capacitate de a discerne relevanța informațiilor, studierea unor materiale de referință adecvate și consacrate în domeniu, în așa fel încât deciziile luate în legătură cu formele numelui persoanei să fie de un real folos utilizatorului, dar și proiectelor concepute pentru viitor printre care se numără și unificarea datelor de autoritate.

Bibliografie:

1. Answer.com. Disponibil la: <http://www.answers.com/topic/titles>. Data consultării: [2011/07/29]
2. Entrées aux noms de personnes. În: Manuel AACR2. Disponibil la: http://www.rero.ch/page.php?section=aacr2&pageid=chap_21_1. Data consultării: [2011/08/30]
3. ISAAR(CPF): International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families ISAAR (CPF). Disponibil la:
[http://www.icacds.org.uk/eng/ISAAR\(CPF\).pdf](http://www.icacds.org.uk/eng/ISAAR(CPF).pdf). Data consultării: [2011/07/10]
4. RDA Constituency Review Draft Disponibil la: http://www.rdatoolkit.org/constituencyreviewfiles/Phase1Chp9_11_12_08.pdf. Data consultării: [2011/06/30]
5. Manual de autoridades. Disponibil la: http://www.bne.es/opencms/es/Servicios/NormasEstandares/Docs/Manual_de_Autoridades.pdf. Data consultării: [2011/08/30]
6. 10 lucruri de știut despre... Titlurile nobiliare. În: Historia.ro. Disponibil la: http://www.historia.ro/exclusiv_web/10-lucruri/articol/titlurile-nobiliare. Data consultării: [2011/07/30]

ÎMPRUMUTUL INTERBIBLIOTECAR DE DOCUMENTE - SERVICIU VECHI ÎN HAINE NOI -

Silvia MATEI

Şef Serviciu Săli de lectură
Biblioteca Judeţeană „V.A. Urechia” Galaţi

În scopul satisfacerii cerinţelor de lectură, studiu, cercetare şi documentare ale utilizatorilor, biblioteca publică are dreptul şi obligaţia morală de a practica serviciul de împrumut interbibliotecar de publicaţii, atunci când documentele solicitate nu există în colecţiile proprii.

Explozia de apariţii editoriale produsă după 1990, precum şi resursele materiale relativ restrânse de care dispun bibliotecile fac aproape imposibilă achiziţionarea tuturor apariţiilor de pe piaţă. În aceste condiţii, serviciul de împrumut de documente între biblioteci îşi dovedeşte pe deplin utilitatea.

Istoria bibliotecilor din România arată că serviciul de împrumut interbibliotecar este unul foarte vechi, dar mai puţin cunoscut şi practicat. Cu mai mult de un sfert de secol în urmă, bibliotecile au încercat să coopereze şi să colaboreze, în vederea facilitării accesului cititorilor la documente, indiferent de locul în care acestea sunt depozitate. Primul regulament românesc de împrumut interbibliotecar datează din anul 1958 şi purta numele de Norme pentru organizarea împrumutului între biblioteci¹. În mai-iunie 2003 aceste Norme sunt înlocuite de un Regulament care a fost realizat în temeiul art. 9 din Legea bibliotecilor² şi care se bazează pe ultimele reglementări IFLA³ în acest domeniu. În septembrie 2003, acest Regulament a fost aprobat de Comisia Naţională pentru Biblioteci şi a fost adus la cunoştinţa celor interesaţi inclusiv pe lista profesională de discuţii Biblos. Oficializarea acestui serviciu are loc o dată cu publicarea Regulamentului în Monitorul oficial al României, partea I, nr. 35 din 11.01.2005.

Acest Regulament stabileşte o serie de principii generale de realizare a împrumutului interbibliotecar, astfel⁴:

- orice bibliotecă poate fi, la un moment dat, atât bibliotecă furnizoare, cât şi bibliotecă beneficiară; pot fi împrumutate documentele uzuale, cu excepţia celor prevăzute la art. 3 din Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural naţional mobil, respectiv: manuscrisele, cărţile rare şi vechi, cărţile cu valoare bibliofilă, in-

1 REGNEALĂ, Mircea. Studii de biblioteconomie. Constanţa: Ex Ponto, 2001, p. 306

2 Legea bibliotecilor nr. 334 din 2002, republicată în Monitorul oficial partea I, nr. 132 din 11.02.2005

3 International Federation of Library Associations

4 Regulament pentru împrumutul interbibliotecar din 26/07/2004, publicat în Monitorul oficial, partea I, nr. 35 din 11.01.2005

cunabulele, stampele, documentele care fac parte din depozitul legal sau tezele de doctorat. De asemenea, nu pot fi împrumutate periodicele sau documentele fragile ori voluminoase, nici documentele care sunt solicitate frecvent în cadrul bibliotecii furnizoare;

- biblioteca furnizoare decide în toate cazurile dacă documentele solicitate pot fi împrumutate sau nu;
- perioada de împrumut este de minimum 20 de zile din momentul expedierii și ia în calcul și timpul necesar livrării prin poștă a coletului; biblioteca furnizoare își rezervă dreptul de a modifica acest termen de împrumut în funcție de fiecare tip de document în parte;
- documentele împrumutate prin acest serviciu vor fi studiate numai în sala de lectură a bibliotecii beneficiare;
- biblioteca beneficiară răspunde de orice deteriorare sau pierdere a documentelor împrumutate, de la primirea și până la restituirea lor;

Același Regulament de împrumut interbibliotecar prevede că acest serviciu se realizează pe baza Cererii de Împrumut, care este un formular standardizat conform ISO 10161⁵. Pe formular poate fi trecut un singur document și trebuie să fie menționate: numele și adresa bibliotecii beneficiare, descrierea bibliografică a documentului solicitat, cota, modalitatea de împrumut (prin poștă, prin fotocopiere sau prin transmisie electronică) și adresa bibliotecii furnizoare. Cererea de împrumut interbibliotecar este formată din trei formulare identice notate cu A, B și C. Formularul A rămâne la biblioteca beneficiară (cea care solicită), formularul B însoțește documentul la primire și la restituire, iar Formularul C este păstrat de biblioteca furnizoare și poate fi folosit ca înlocuitor la raft pentru documentul împrumutat.

O dată cu creșterea numărului de publicații și de edituri, cu diversificarea informațiilor solicitate de beneficiari și nu în ultimul rând, o dată cu creșterea prețurilor, se ajunge la imposibilitatea bibliotecilor de a achiziționa tot ce se tipărește. În aceste condiții, se constată o creștere a numărului de cereri de împrumut interbibliotecar. Dacă privim datele statistice din ultimii ani, în cadrul Bibliotecii „V.A. Urechia” se constată o creștere constantă a numărului de cereri de împrumut interbibliotecar. Dacă luăm cazul în care Biblioteca „V.A. Urechia” a fost beneficiară, se poate constata că dacă în anii ’90 se înregistrau între 6-7 titluri solicitate prin împrumut interbibliotecar, din partea utilizatorilor proprii, în anul 2002 se înregistrează un salt semnificativ la 35 de titluri, pentru ca în 2010 să se înregistreze 109 titluri solicitate, din care se soluționează 78 de titluri. Procentul de satisfacere a solicitărilor, în 2010, este de aproape 73 %.

În tabelul următor, sunt trecute datele statistice pentru cazul în care biblioteca „V.A. Urechia” a fost beneficiar de documente și modalitatea prin care aceste documente au fost livrate, respectiv prin poștă, transmisie electronică sau în copie xerox.

5 Ibidem, art. 12

Biblioteca „V.A. Urechia” ca beneficiar					Biblioteca „V.A. Urechia” ca furnizor				
Anul	Titluri solicitate	Titluri obținute			Anul	Total titluri solicitate	Titluri trimise către alte biblioteci		
		Prin poștă	Prin e-mail	În copie xerox			Prin poștă	Prin e-mail	În copie xerox
1990	6	6	0	0	1990	0	0	0	0
2002	35	29	0	2	2002	4	4	0	0
2004	76	50	0	0	2004	12	9	0	0
2006	75	27	5	11	2006	6	6	0	0
2007	147	62	13	24	2007	53	42	2	0
2008	139	86	4	12	2008	75	24	0	6
2009	215	136	14	10	2009	71	26	17	0
2010	109	58	13	7	2010	32	7	18	2

În graficul din fig. 1 se poate observa care este diferența dintre numărul de titluri solicitate și numărul de titluri obținute de Biblioteca „V.A. Urechia” ca beneficiar, în scopul satisfacerii utilizatorilor proprii, iar fig. 2 ilustrează ponderea documentelor primite prin poștă față de transmisia electronică sau copiile xerox obținute.

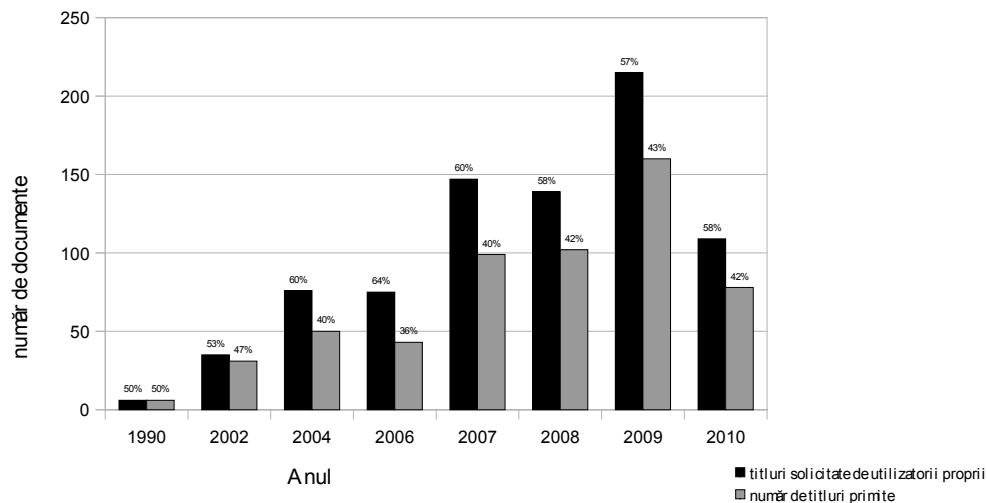

Fig. 1-Biblioteca "V.A. Urechia" ca beneficiar de documente în cadrul împrumutului interbibliotecar

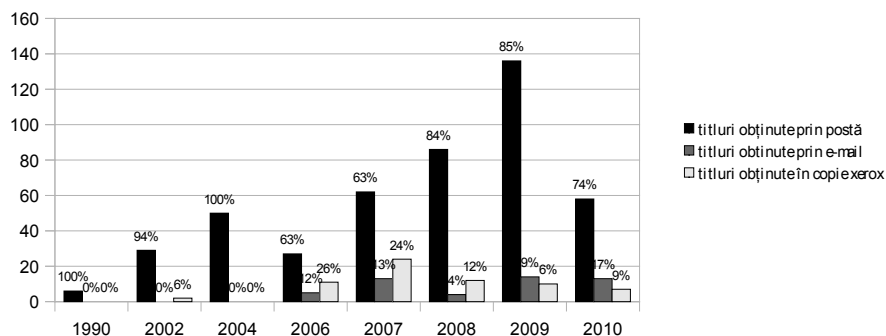
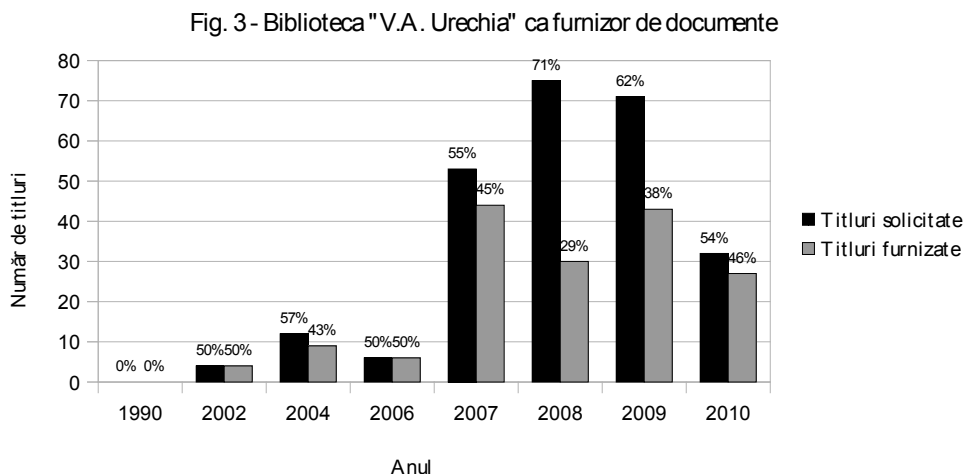
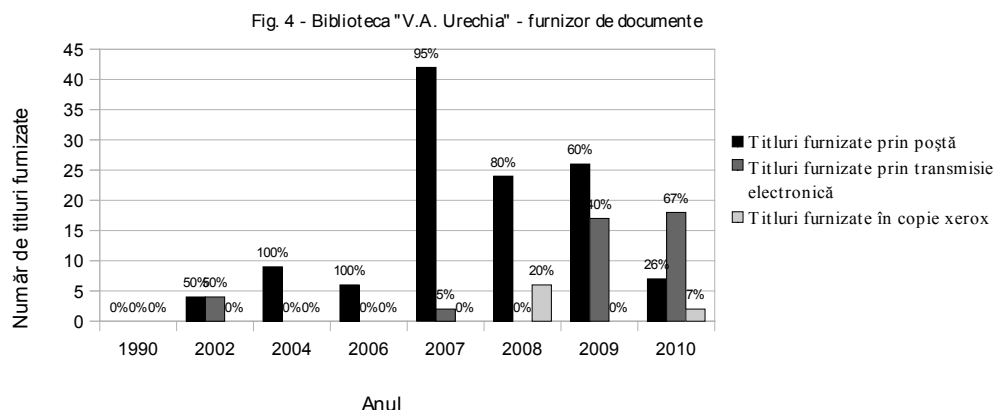

Fig. 2 - Număr de titluri primite de Biblioteca "V.A. Urechia" prin poștă, transmisie electronică sau copie xerox

Același lucru poate fi ilustrat și pentru cazul în care Biblioteca „V.A. Urechia” a fost furnizor de documente, în fig. 3 și respectiv fig. 4.

Se constată că maximul serviciului de împrumut interbibliotecar s-a atins în anul 2009, când s-au înregistrat cele mai multe titluri primite sau furnizate în cadrul Bibliotecii „V.A. Urechia”.

La această creștere semnificativă a numărului de cereri de împrumut interbibliotecar a contribuit, într-o mare măsură, automatizarea bibliotecilor. Existența unei conexiuni la Internet este practic indispensabilă într-o instituție care oferă în primul rând informație. Bibliotecile și-au dezvoltat cataloage electronice care pot fi accesate on-line, iar cei interesați pot să caute informațiile stând comod în fața unui calculator și fără să se deplaseze la bibliotecă.

De asemenea, explicația acestui salt calitativ și cantitativ al serviciului de împrumut interbibliotecar pornește și de la faptul că în anii '90 sursele de informare și mijloacele de comunicare rapidă erau destul de limitate, solicitările de împrumut interbibliotecar se făceau prin intermediul corespondenței clasice (prin poștă), către biblioteci pe care le bănuiam că ar putea deține documentul vizat, astfel încât puteau trece și două luni de zile până când obțineam un răspuns sau, în cel mai bun caz, documentul solicitat. În aceste condiții, o solicitare de împrumut interbibliotecar părea de cele mai multe ori o necunoscută: „va fi sau nu va fi soluționată”. O dată cu dezvoltarea Internetului, bibliotecile au căutat să se dezvolte și să-și diversifice serviciile. În anii 2000 este dezvoltată lista de discuții profesionale, lista „biblos”, pe care au început să fie postate tot mai des mesaje legate de solicitări de documente. Bibliotecarii „au învățat” să comunice și astfel a crescut numărul de solicitări ținute, către biblioteci dispuse să împrumute documente altor biblioteci. În prezent, timpul de răspuns pentru o solicitare este de maxim 3 zile, iar de intrare în posesia documentelor de maxim 2 săptămâni.

Un alt pas important în evoluția serviciului de împrumut interbibliotecar îl constituie apariția cataloagelor colective de bibliotecă, ce au permis localizarea rapidă a documentelor. Catalogul colectiv ROLINEST este rezultatul unui proiect care a avut ca obiectiv să pună în comun, pentru prima dată în România, cataloagele unor mari biblioteci, realizând bazele nucleului viitoarei rețele universitare și de cercetare românești. În acest proiect au fost angrenate bibliotecile centrale universitare din București, Iași,

Cluj, Timișoara, Bibliotecile Universităților Politehnice din București și Iași, Biblioteca Academiei Române. Regăsirea catalogului se poate face la adresa <http://aleph.edu.ro/V>, printr-o simplă căutare pe Google sau de pe pagina de internet a oricăreia dintre bibliotecile participante în proiect. Acest catalog a fost cel mai util instrument de lucru pentru bibliotecarii ce se ocupă de serviciul de împrumut interbibliotecar, pentru că orientarea către una sau alta dintre bibliotecile posibile a fi furnizoare de documente se poate face și în funcție de o serie de criterii interne, respectiv: localizarea materialelor cât mai aproape de biblioteca solicitantă, gruparea solicitărilor pe biblioteci astfel încât numărul de colete expediate să fie cât mai mic și nu în ultimul rând costurile să fie cât mai mici.

O altă sursă importantă de regăsire a informației și de localizare a documentelor este Catalogul Colectiv al Bibliotecilor Publice din România ce poate fi accesat la adresa www.biblio.ro. Acest catalog colectiv este un punct de acces unitar la întreaga informație bibliografică disponibilă în bibliotecile afiliate la acest sistem. Este vorba de Bibliotecile Județene din Arad, Bacău, Brăila, Buzău, Cluj, Hunedoara, Mehedinți, Tulcea, Vâlcea, Vaslui, Vrancea, Biblioteca din Câmpulung-Muscel, Biblioteca Tecuci, Biblioteca Universității „Danubius” din Galați, Biblioteca Pedagogică Națională „I.C. Petrescu” și Biblioteca Universității Tehnice de Construcții București.

De asemenea, de un real folos în localizarea documentelor solicitate la un moment dat într-o bibliotecă sunt cataloagele on-line ale bibliotecilor publice sau universitare din țară sau din străinătate. O resursă utilă de căutare poate fi pagina de internet a Bibliotecii „V.A. Urechia”, prin www.bvau.ro/resurse/biblioteci, care pune la dispoziția celor interesați informații utile despre peste 80 de biblioteci din țară și de peste hotare, inclusiv adrese de e-mail și legături la cataloagele on-line ale acestora.

Un element important ce trebuie avut în vedere în momentul aplicării unui împrumut interbibliotecar este costul acestui serviciu. Regulamentul de Împrumut Interbibliotecar prevede că serviciul intern de împrumut se face cu titlu gratuit⁶, dar în cazul în care volumul împrumuturilor interne este mare, biblioteca furnizoare poate percepe taxe de împrumut. În practica Bibliotecii „V.A. Urechia” nu se percep taxe pentru realizarea serviciului de împrumut interbibliotecar pentru utilizatorii proprii. Taxele poștale aferente expedierii coletelor sunt plătite de către bibliotecă. Există, însă, biblioteci centrale universitare care percep plata taxelor poștale pentru documentele furnizate. Aceste taxe percepute de bibliotecile furnizoare sunt plătite de către utilizatorii solicitanți ai acestui serviciu. De asemenea, bibliotecile furnizoare pot realiza multiplicări după o serie de documente, cu respectarea prevederilor legale în vigoare, iar costurile aferente acestui serviciu vor fi suportate de către solicitant, Biblioteca „V.A. Urechia” având doar rolul de intermediere între solicitantul propriu și bibliotecile furnizoare.

În consecință, tendința zilei de azi este, în primul rând, stimularea și susținerea cooperării între diferite tipuri de biblioteci și oferirea unei mari libertăți de alegere pentru ele. Această tendință este stimulată de legislația în vigoare, dar și de progresul tehnic general care dă noi posibilități de colaborare interbibliotecară⁷.

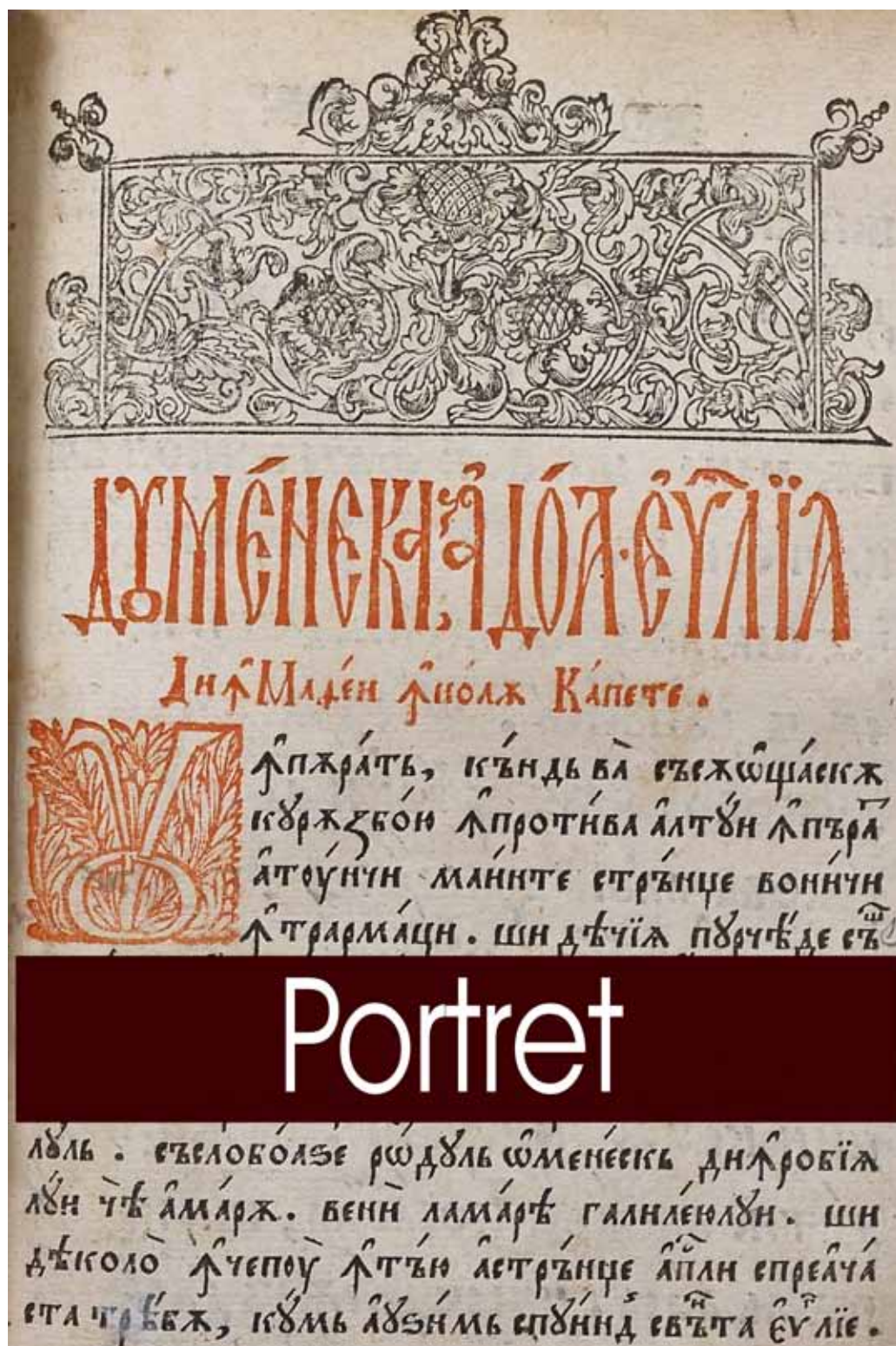
6 Ibidem, art. 17

7 VĂTĂMANU, Maria. Colaborarea interbibliotecară : folosirea în comun a resurselor. În Biblioteca, Anul 14, nr. 5, 2003, p. 144-145

Bibliografie:

1. BANCUI, Doina. Informatizarea bibliotecilor publice : Concepte și practici. București: Centrul de Pregătire și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, 1999, p. 39-41.
2. Biblioteca publică o resursă pentru comunitate. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2000, p. 97-103
3. ENACHE, Ionel; MAFTEL, Mihaela. Marketingul în bibliotecă. București: Editura Universității din București, 2003, p. 75-77.
4. REGNEALĂ, Mircea. Studii de biblioteconomie. Constanța: Ex Ponto, 2001, p. 306
5. Regulament pentru împrumutul interbibliotecar din 26/07/2004, publicat în Monitorul oficial, partea I, nr. 35 din 11.01.2005.
6. VĂTĂMANU, Maria. Colaborarea interbibliotecară : folosirea în comun a resurselor. În Biblioteca, Anul 14, nr. 5, 2003, p. 144-145

UN LAUREAT AL PREMIULUI NOBEL PE SCENA GĂLĂȚEANĂ

Petru IAMANDI

Conf. univ. dr.

Universitatea „Dunărea de Jos” Galați

Din 2008, la Teatrul Dramatic Fani Tardini din Galați se joacă *Petrecerea*, una dintre piesele de tinerețe ale dramaturgului englez Harold Pinter, în regia lui Cătălin Vasiliu. Longevitatea spectacolului se datorează unei puneri în scenă ingenioase, interpretării entuziaste a actorilor și, poate cel mai important, valorii în sine a textului. Un text dificil, construit pe mai multe paliere, care se adresează unor spectatori avizați, cum sunt cei mai mulți dintre amatorii de teatru din Galați, dovadă cei trei ani în care piesa a fost programată în zilele de maximă audiență.

Fără doar și poate, *Petrecerea* înnoobilează repertoriul teatrului gălățean, singurul de altfel care în ultimii douăzeci de ani s-a apropiat de scrierile lui Pinter. Motivele pentru care un scriitor atât de important este ocolit, sunt multiple, unul dintre ele fiind, în opinia noastră, ignoranța, necunoașterea operei lui. De aceea rândurile care urmează, o scurtă trecere în revistă a vieții și carierei literare a lui Harold Pinter, ni se par absolut necesare, fiind și o provocare adresată altor regizori de a-și încerca puterile cu unul dintre titanii dramaturgiei universale.

Harold Pinter (1930-2008) „a reînnoit teatrul englez în secolul XX”, spunea Per Wästberg în cadrul ceremoniei de acordare a Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 2005. Numai marii dramaturgi sunt capabili să reînnoiască mijloacele de expresie ale teatrului, originalitatea și ingeniozitatea lui Pinter fiind evidente chiar și în sintagmele intrate în limbajul curent. „Pinterland” reprezintă spațiile închise – camerele în aparență sigure – locuite de personaje deloc ieșite din comun, în care normalitatea este dată peste cap de un intrus sau de propriile porniri scăpate de sub control. „Pauza Pinter” se referă la apelul constant al dramaturgului la ceea ce nu poate fi spus, pentru a dezvălui caracterul și mobilurile personajelor. Tăcerile lor produc așa-numitul „moment Pinter”, iar finalul adesea deschis al pieselor, în care realitatea se îmbină cu absurdul, este considerat a fi specific „pinterescian”. În cuvintele aceluiași Per Wästberg, nici un alt dramaturg al

secolului XX nu a reușit să exprime cu atâta forță „abisul din dosul conversațiilor banale, încăpățânarea oamenilor de a comunica doar la nivel superficial, nevoia lor de a domina și a induce în eroare, senzația sufocantă pe care ți-o creează cotidianul mereu amenințat de evenimente nefericite, ca și obsesia adevărului spus doar pe jumătate”.

Pinter s-a născut într-un cartier sărac din estul Londrei. La începutul Celui de-al Doilea Război Mondial s-a refugiat în sud-vestul Angliei, revenind acasă de-abia în 1944. Experiențele trăite în timpul războiului și atitudinea antisemită a multor compatrioți (era fiul unui croitor evreu) explică în mare parte teme precum vulnerabilitatea, dislocarea și amenințarea prezente în mai toate piesele lui.

După terminarea liceului, a urmat pentru scurt timp cursurile Academiei Regale de Artă Dramatică și apoi pe cele ale Școlii de Elocință și Teatru. S-a angajat ca actor la mai multe teatre din Anglia pentru că în 1957, la insistențele unui prieten, să scrie Camera, prima lui piesă într-un act, care prefigura temele și motivele predilecte: intruziunea, prezența amenințătoare a unei forțe exterioare, teama de necunoscut. După cum spunea chiar el: „Doi oameni într-o cameră – mă preocupă mult această imagine a doi oameni într-o cameră. Cortina se ridică și imediat apare întrebarea: Ce se va întâmpla cu acești doi oameni? Va deschide cineva ușa, va intra cineva?” Amestecul de tragedie și farsă, dialogul succint, evitarea comunicării reale, eliminarea deliberată a motivării explicite a personajelor sunt, de asemenea, detectabile în această piesă de debut. Primirea favorabilă de care s-a bucurat Camera l-a încurajat pe Pinter să încerce o piesă în trei acte: Petrecerea (1958). Plasată într-o pensiune modestă de la malul mării, autorul urmărește degradarea psihologică a singurului ei locatar, Stanley, provocată de apariția a doi străini care îi spală creierul printr-un lung interogatoriu încrucișat și apoi îl duc cu ei spre o destinație necunoscută.

Realismul personajelor din primele piese ale lui Pinter i-a făcut pe critici să-l asimileze Mișcării Tinerilor Furioși, adepți ai teatrului epic în linie brechtiană. Autorul a reacționat imediat declarând: „Aș zice că numai ceea ce se întâmplă în piesele mele ține de realism, dar nu și felul în care scriu eu”. Într-adevăr, acțiunea deseori illogică, temele existențiale și fuziunea realului cu absurdul sugerează mai curând o afinitate cu teatrul absurdului.

În cea de-a doua piesă în trei acte a lui Pinter, Îngrijitorul (1960), marele lui succes de public, doi frați nevrotici îi oferă adăpost vagabondului Davies care, treptat, schimbă raportul dintre el și binefăcătorii lui, ajungând să facă legea. Lupta pentru putere este dusă în plan realist și simbolic, cele trei personaje enigmatice dovedindu-se în cele din urmă arhetipale. Piesele care au urmat – Piticii (1960), Colecția (1961), Amantul (1963) și Întoarcerea acasă (1965), l-au făcut cunoscut pe autor în întreaga Europă, celebritate care i-a adus și postul de director asociat al Teatrului Național (1973-1983). Ultima e o piesă enigmatică, despre rivalitate, furie îndelung reprimată și confuzie sexuală, unde echilibrul unei case londoneze e dat peste cap de sosirea fratelui mai mare și a soției lui care, în ciuda protestelor soțului, se decide să rămână acolo și să devină prostituata, mama-surogat și susținătoarea financiară a noii familii.

Între 1975 și 1995, Pinter a scris nouă piese de teatru și televiziune într-un limbaj mult mai liric, o schiță dramatică, patru lucrări în proză, patru culegeri de poezii și un-

sprezece scenarii de film, printre care și Logodnica locotenentului francez (ecranizarea romanului omonim al lui John Fowles), pentru care a primit Premiul Academiei Italiene, și a regizat piese proprii sau ale altor autori.

Spre sfârșitul vieții, Pinter și-a îndreptat atenția spre teme precum adulterul, duplicitatea, staza artistică și homosexualitatea, cu un accent sporit pe atmosferă, sub influența evidentă a rigorilor impuse de scenariul de film. În același timp, scriitorul și-a asumat rolul public de activist politic, atât în eseuri, cât și în luări de poziție față de controversele vremii, pentru el neexistând mari deosebiri între guvernele Occidentului capitalist și dictaturile brutale din restul lumii. Ca membru al Asociației Internaționale a Poetilor, Dramaturgilor, Editorilor, Eseiștilor și Romancierilor (PEN Club) a protestat împotriva întemnițării scriitorilor, împotriva amestecului Marii Britanii și al SUA în treburile interne ale unor țări din America Centrală și de Sud, și-a donat o parte din drepturile de autor lui Václav Havel, și-a declarat sprijinul față de Salman Rushdie, a organizat o ceremonie în onoarea lui Samuel Beckett etc.

Deși înșală, aparențele nu pot fi verificate, pare a spune Pinter, drept care, din ipostazele condiției umane pe care le imaginează răzbat în același timp comicul și disperarea, pe fondul unui dialog agresiv și derutant. Faptul că personajele lui Pinter nu transmit, cel puțin la nivel declarativ, un mesaj social sau politic, iar spectatorul e invitat să le accepte dilema existențială, absurdă, pentru a le înțelege, îl apropie pe dramaturg de Samuel Beckett și Franz Kafka dar, în același timp, îi și rezervă un loc aparte, ușor recognoscibil, în teatrul universal. Un poet al scenei, un maestru al expresiei verbale și al tăcerilor expresive.

Scena interogatoriului din *Petrecerea*

GOLDBERG: Webber, ce ai făcut ieri?

STANLEY: Ieri?

GOLDBERG: Și alaltăieri. Ce ai făcut acum trei zile?

STANLEY: Ce vrei să spui?

GOLDBERG: De ce obligi oamenii să-și piardă vremea cu tine, Webber? De ce se împiedică toți de tine?

STANLEY: De mine? Ce ...

GOLDBERG: Ascultă ce-ți spun eu, Webber. Ești un om de nimic. De ce calci oamenii pe bătăături? De ce o tot sâcăi pe doamna aceea în vârstă?

MCCANN: Pentru că-i place s-o facă!

GOLDBERG: De ce te porți atât de urât, Webber? De ce-l obligi pe bătrânul acela să se ducă în oraș ca să joace șah?

STANLEY: Eu?

GOLDBERG: De ce o tratezi pe domnișoara aceea ca pe o lepră? Leprea nu este ea, Webber!

STANLEY: Ce nai ...

GOLDBERG: Ce-ai purtat săptămâna trecută, Webber? Unde îți ții costumele?

MCCANN: De ce-ai părăsit organizația?

GOLDBERG: Ce-ar spune bătrâna ta mămică, Webber?

MCCANN: De ce ne-ai trădat?
 GOLDBERG: Mă-ndurerezi, Webber. Nu joci deloc cinstit.
 MCCANN: Asta-i trădare.
 GOLDBERG: Cine se crede că este?
 MCCANN: Cine te crezi că ești?
 STANLEY: Ați greșit adresa.
 GOLDBERG: Când ai venit aici?
 STANLEY: Anul trecut.
 GOLDBERG: De unde ai venit?
 STANLEY: Din altă parte.
 GOLBERG: De ce te-ai oprit aici?
 STANLEY: Mă dureau picioarele!
 GOLDBERG: De ce ai rămas aici?
 STANLEY: Mă durea capul!
 GOLDBERG: Ai luat ceva ca să-ți treacă?
 STANLEY: Da.
 GOLDBERG: Ce anume?
 STANLEY: Un purgativ din fructe!
 GOLDBERG: Enos sau Andrews?
 STANLEY: En ... An ...
 GOLDBERG: L-ai agitat cum trebuie? A fâsâit?
 STANLEY: Hei, hei, stai o clipă, nu ...
 GOLDBERG: A fâsâit? A fâsâit sau nu a fâsâit?
 MCCANN: Nu știe!
 GOLDBERG: Nu știi. Când te-ai spălat ultima oară?
 STANLEY: Mă spăl în fiecare ...
 GOLDBERG: Nu minți.
 MCCANN: Ai trădat organizația. Îl cunosc eu!
 STANLEY: Ba nu!
 GOLDBERG: Ce poți să vezi fără ochelari?
 STANLEY: Orice.
 GOLDBERG: Scoate-i ochelarii.

MCCANN îi smulge ochelarii și, în timp ce STANLEY se ridică în picioare și se întinde după ei, îi duce scaunul în centrul avanscenei, mai jos de masă. STANLEY se împiedică în timp ce îl urmează. Apucă strâns scaunul și rămâne aplecat deasupra lui.

Webber, ești un impostor. (Stau în picioare de o parte și de alta a scaunului.) Când ai spălat ultima oară o ceașcă?
 STANLEY: Acum doi ani, de Crăciun.
 GOLDBERG: Unde?
 STANLEY: La restaurantul „Colțul leului”.
 GOLDBERG: Care din ele?

STANLEY: Cel de la Arcul de Marmură.

GOLDBERG: Unde era nevastă-ta?

STANLEY: La ...

GOLDBERG: Răspunde.

STANLEY (întorcându-se, ghemuit): Ce nevastă?

GOLDBERG: Ce-ai făcut cu nevastă-ta?

MCCANN: Și-a omorât nevasta!

GOLDBERG: De ce ți-ai omorât nevasta?

STANLEY (așezându-se, cu spatele la public): Ce nevastă?

MCCANN: Cum a omorât-o?

GOLDBERG: Cum ai omorât-o?

MCCANN: Ai sugrumat-o.

GOLDBERG: Cu arsenic.

MCCANN: L-ai prins!

GOLDBERG: Unde-i bătrâna ta?

STANLEY: La sanatoriu.

MCCANN: Aha!

GOLDBERG: De ce nu te-ai însurat niciodată?

MCCANN: Te aștepta pe verandă.

GOLDBERG: Ai șters-o de la nuntă.

MCCANN: A părăsit-o la nevoie.

GOLDBERG: Ai lăsat-o baltă.

MCCANN: Te aștepta la biserică.

GOLDBERG: Webber! De ce ți-ai schimbat numele?

STANLEY: L-am uitat pe celălalt.

GOLDBERG: Cum te numești acum?

STANLEY: Joe Săpun.

GOLDBERG: Duhnește păcatul în tine.

MCCANN: Miroase de la o poștă.

GOLDBERG: Recunoști existența unei forțe externe?

STANLEY: Poftim?

GOLDBERG: Recunoști existența unei forțe externe?

MCCANN: Aceasta-i întrebarea!

GOLDBERG: Recunoști existența unei forțe externe care răspunde pentru tine, care suferă pentru tine?

STANLEY: E târziu.

GOLDBERG: Târziu! Destul de târziu! Când te-ai rugat ultima oară?

MCCANN: Asudă!

GOLDBERG: Când te-ai rugat ultima oară?

MCCANN: Asudă!

GOLDBERG: Numărul 846 este posibil sau necesar?

STANLEY: Nici una, nici alta.

GOLDBERG: Fals! Numărul 846 este posibil sau necesar?

STANLEY: Și una și alta.

GOLDBERG: Fals! E necesar dar nu e posibil.

STANLEY: Și una și alta.

GOLDBERG: Fals! De ce crezi că numărul 846 e necesar posibil?

STANLEY: Trebuie să fie.

GOLDBERG: Fals! E doar necesar necesar! Admitem posibilitatea numai după ce recunoaștem necesitatea. Este posibil pentru că este necesar, dar în nici un caz nu este necesar datorită posibilității. Posibilitatea poate fi luată în considerație doar după demonstrarea necesității.

MCCANN: Ai dreptate!

GOLDBERG: Dreptate? Bineînțeles că am dreptate! Noi avem dreptate iar tu greșești, Webber, pe toată linia.

MCCANN: Pe toată linia!

GOLDBERG: Unde te va duce desfrâul?

MCCANN: Ai să plătești pentru asta.

GOLDBERG: Te-ndopi cu pâine prăjită.

MCCANN: Contaminezi neamul femeiesc.

GOLDBERG: De ce nu-ți achiți chiria?

MCCANN: Incestuosule!

GOLDBERG: De ce te scobești în nas?

MCCANN: Cer să se facă dreptate!

GOLDBERG: Cu ce te ocupi?

MCCANN: Dar Irlanda?

GOLDBERG: Cu ce te ocupi?

STANLEY: Cânt la pian.

GOLDBERG: Câte degete folosești?

STANLEY: Fără mâini!

GOLDBERG: Nici o societate nu s-ar atinge de tine. Nici măcar o societate de binefacere.

MCCANN: Ești trădător până în măduva oaselor.

GOLDBERG: Cu ce te îmbraci noaptea?

STANLEY: Cu nimic.

GOLDBERG: Îți murdărești scutecele.

MCCANN: Ce știi despre Erezia Albigensiană?

GOLDBERG: Cine a inaugurat barajul de la Melbourne?

MCCANN: Ce știi despre binecuvântatul Oliver Plunkett?

GOLDBERG: Vorbește deslușit, Webber. De ce-a trecut găina drumul?

STANLEY: Vroia să ... vroia să ... vroia să ...

MCCANN: Nu știe!

GOLDBERG: De ce-a trecut găina drumul?

STANLEY: Vroia să ... vroia să ...

GOLDBERG: De ce-a trecut găina drumul?

STANLEY: Vroia să ...

MCCANN: Nu știe. Nu știe ce-a fost mai întâi!

GOLDBERG: Ce-a fost mai întâi?

MCCANN: Găina? Oul? Ce-a fost mai întâi?

GOLDBERG și MCCANN: Ce-a fost mai întâi? Ce-a fost mai întâi? Ce-a fost mai întâi?

STANLEY scoate un țipăt.

GOLDBERG: Nu știe. Măcar știi cum arăți la față?

MCCANN: Trezește-l. Înțepă-l cu un ac în ochi.

GOLDBERG: Ești o pacoste, Webber. Ești o ruină.

MCCANN: Ești o scursoare!

GOLDBERG: Dar avem noi ac de cojocul tău. Te putem steriliza.

MCCANN: Ce știi de Drogheda?

GOLDBERG: Mușcătura ta nu mai are efect. Ai rămas doar cu acul.

MCCANN: Ne-ai trădat țara.

GOLDBERG: Ne trădezi neamul.

MCCANN: Cine ești tu, Webber?

GOLDBERG: Ce te face să crezi că exiști?

MCCANN: Ești mort.

GOLDBERG: Ești mort. Nu poți trăi, nu poți gândi, nu poți iubi. Ești mort. Ești un ciu-mat fără scăpare. Nu mai e nici un dram de vlagă în tine. Nu ești decât o putoare!

„SINGURA NOASTRĂ CERTITUDINE ESTE CĂ MURIM...”

Crișan V. MUȘETEANU

Doctor în medicină, scriitor

Anul acesta, la 4 decembrie 2011, se împlinesc cinci ani de când prestigiosul om de știință, medicul și scriitorul german de origine română Crișan V. Mușeteanu, cetățean de onoare al municipiului Galați (2011) și profesor onorific al Universității „Dunărea de Jos” (2004) nu mai este printre noi. Acest interviu a fost acordat în anul 1999, cu ocazia unei vizite la Galați și a fost publicat parțial în ziarul „Viața liberă” și la revista on-line „Agero”, Stuttgart. Pentru valoarea lui de document, am decis totuși că merită să fie

publicat integral într-o revistă de cultură la Galați, oraș pe care l-a iubit atât de mult, pentru că a fost așa cum mărturisea el însuși în cartea sa autobiografică, „Lumea copilăriei mele”...

Dr. Med. Crișan V. Mușeteanu s-a născut la București, la 25 aprilie 1915, dar rămânând orfan de tată, a locuit la Galați, în casa primarului Emil Codreanu (frate cu mama sa). Aici a copilărit, aici a urmat cursurile Liceului „Vasile Alecsandri”, după absolvirea căruia a plecat la București, unde a absolvit Facultatea de Medicină, specializându-se în boli infecțioase. A beneficiat de o bursă „Humboldt” la Facultatea de chimie, fizică și matematică din Jena, sub coordonarea prof. Adolf Butenandt, laureat al premiului Nobel în anul 1939. Începând cu anul 1969, a lucrat în Germania, unde a și rămas ca cercetător, la Institutul „Robert Koch” din Berlin și mai apoi la Institutul de imunologie „Max Plank” din Freiburg im Bresgau, oraș unde și-a petrecut ultimii ani ai vieții.

Ca scriitor, Crișan V. Mușeteanu a realizat un ciclu de patru volume de amintiri, intitulat „Proiecția unui necunoscut pe secolul în care a trăit”, din care a publicat doar primul volum, „Lumea copilăriei mele” (Ed. ALMA Galați, 2001; celelalte au rămas în manuscris). Lansarea acestei cărți a avut loc în același an la Biblioteca „V.A Urechia”, unde gălățenii au venit să-l întâlnească și să asculte una dintre cele mai interesante personalități ale secolului trecut. Printre ei s-a aflat și primarul municipiului, dl Dumitru Nicolae, care i-a acordat cinstea cuvenită, având în vedere că, la „Sărbătorile Galațiului” 2001, el i-a oferit titlul de „Cetățean de onoare al municipiului Galați”.

A mai scris un volum de „Povestiri”, publicat la TIPORED S.R.L., București, 2000; „Strigătul” (sau „Amintiri din războiu”), Ed. Jurnalul literar, 2003, „Caniculă asupra Prusiei”, Ed. Jurnalul literar 2004. Ca poet a scris și a publicat poezie – volumul „În

căutarea lui Dumnezeu”, Ed. Sinteze, Galați, 2006, dar multe au fost publicate în reviste de literatură din țară și străinătate. A scris numeroase articole literare și medicale, publicate în România, Germania, Franța și U.R.S.S. A tradus din marii clasici ai literaturii universale (de ex.: „Richard al III-lea”, de W. Shakespeare, „Ursul” de W. Faulkner, rămase în manuscris). A fost un om de mare cultură, umanist și, mai ales, un mare filantrop.

Dar, deasupra tuturor preocupărilor și realizărilor sale profesionale, culturale și umanitare, el a fost și rămâne un bun gălățean.

- Domnule doctor, cum a început cariera dumneavoastră?

- În 1940 a venit în România, din Germania, descoperitorul foliculinei – pentru care a luat Premiul Nobel - și a spus că vrea să studieze ultravirusurile, că are nevoie de tineri doctori. Am fost trimis la Jena, unde am stat până în 1942. Am studiat chimie, fizică și matematică, după ce studiasem medicina. Și mi-am dat seama că războiul continuă, toți bărbații din neamul meu erau pe front, mi-era rușine să stau acolo. Am venit în țară și am fost trimis pe front la Stalingrad. Am făcut campania acolo și m-am întors.

Am fost medic de boli contagioase la adulți și copii până au venit comuniștii la putere. Pe urmă, fiindcă eram suspect – nu am vrut să colaborez cu ei, dar n-am vrut deloc! - mi-au suspendat și telefonul de acasă. M-au dat ca doctor de copii într-o circumscripție de jidani. Acolo am trăit foarte bine cu ei. Nu mi se publicau lucrările, dar am trimis în străinătate și acolo mi le-au publicat. Era atunci o lege că cine publică în străinătate fără avizul partidului, este justițiabil. M-au judecat. Înaintea termenului de judecată, a venit un băiat care făcuse doctoratul cu mine, să-mi spună că într-o revistă rusească a apărut un referat foarte elogios la adresa mea. La judecată, când au auzit că rușii au vorbit foarte bine despre mine, s-a întors roata și am scăpat... Culmea a fost că rușii m-au și plătit pentru o lucrare pe care le-am trimis-o. Era vorba despre mononucleoza infecțioasă – în monocite se rupea nucleul și apărea un alt nucleu separat. Era un fapt morfologic care pune un diagnostic destul de bun și rușii l-au apreciat. Era prin 1953-1954. De acolo mi-am dat titlul de doctor. Consiliul profesoral al facultății m-a recomandat să-mi dea titlul de docent. Când să mi-l dea, am primit o bursă „Humboldt” și am plecat în Germania, de unde nu m-am mai întors, pentru că românii mi-au dat o viză pe trei luni, iar stipendiul pe care mi-l propuneau germanii era pe șase luni. Am scris la Ambasadă – era vorba despre izolarea virusului de mononucleoză. Eu îl izolaseam chiar. Am primit o scrisoare scrisă de mână: „Dragă tovarășe, fii liniștit, îți aranjăm totul la noi”. Când s-au împlinit șase luni, prima mea nevastă, care venise cu mine și se întorsese, a cerut să vină din nou la mine. Deși avea dreptul, i s-a spus: „Bărbatul dumitale este ilegal în străinătate”. Eu plecasem în 1969. În 1970 apăruse o lege care spunea că cine este ilegal în străinătate este judecat de un complet militar de judecată și i se dă de la 1 la 10 ani. Am făcut memorii la minister, nu am primit niciun răspuns. Iar ministrul Sănătății, Burghilea, pe care-l cunoșteam foarte bine, mi-a spus: „Dragă Ravaillac, să știi că situația ta aici este de culoarea hârtiei pe care-ți scriu” (adică albastră).

-Cum v-ați realizat în Germania?

-Eu eram (medic) de boli infecțioase. Erau acolo trei laboratoare internaționale care lucrau la vaccinul împotriva febrei galbene. A venit un farmacist din Olanda care comanda nu știu câte milioane de doze pentru Africa. Eu am avut răspunderea acestei comenzi care trebuia executată în trei ani și pentru care institutul căpăta un milion de mărci la vremea aceea. Eu am învățat niște asistente medicale să facă injecții în ouă. Foarte multe ouă au stricat, dar ouăle care au rămas mi-au dat mie în trei luni rezultatul pe care trebuia să-l obținem noi în trei ani. Și asta a adus un milion de mărci institutului.

Atunci m-au chemat la administrație și mi-au spus: „Dumneata ești străin aici, ai contract și ai dreptul să faci jumătate cu noi: 500.000 mărci, dar fără impozit, 250.000. Dar noi, fiindcă suntem de stat și nu plătim impozit, ne rămâne totul nouă. Dacă renunți, noi te angajăm definitiv și te facem și cetățean german”. Am acceptat. Nu am luat banii, dar am obținut angajarea și cetățenia și am rămas acolo până la pensionare, în anul 1980, la 65 de ani.

- Care erau acolo condițiile de lucru?

- Mi-au dat un birou unde să lucrez, laboratoarele erau în altă parte, iar animalele în altă parte. Și eu, învățat ca aici, am cerut tot ce-mi trebuia. Și mi-au dat. Au acolo bani, de-i aruncă pe fereastră! Au făcut, ca să vă dați seama, o aripă nouă a institutului, cu aer condiționat, de nu-ți venea să mai deschizi geamurile, au făcut-o cu geamuri care nu se văd pe dinafară - de aia, ca să zvârle banii pe fereastră... M-am suit în pod și am găsit o masă, să-mi mobilez camera. Și în podul ăsta am găsit și un coș mare, plin cu preparate biologice, secțiuni, și o cutie de preparate, toate ale lui Robert Koch, care descoperise cărbunele (maladia cărbunoasă). El era doctor de țară și i-au cerut țăranii să vindece oile care făceau variolă, dată de un virus. A făcut secțiuni, dar nu a publicat rezultatul cercetărilor sale, pentru că nici nu se știa pe vremea aceea că există viruși. Era în 1882. În 1978, eu am completat și publicat lucrarea nepublicată a lui Koch. Când au văzut...

După ieșirea la pensie am vrut să plec de la Berlin, fiindcă nu-mi plăcea clima. Câteodată sunt zile de o frumusețe nemaipomenită, dar asta ține puțin. Am plecat prin 1981 și m-am oprit pe valea Rhinului, într-o localitate, Lahr. După câțiva ani, în 1987, a venit la mine un băiat, chimist, pe care l-am cunoscut de când venise la Institutul Robert Koch să-și facă teza și nu se ocupa nimeni de el. Eu l-am ajutat foarte mult. El era la Freiburg, fusese în America - că toți nemții trebuie să se ducă în America, cum era pe vremuri la noi, că trebuia să te duci la Paris ca să fii recunoscut. Acum trebuie să treci oceanul. Și i se dăduse, de la minister să facă ceva împotriva unei boli nedescoperite în America, dată de un microb foarte asemănător cu *treponema palidum*, numai că este mai „mitocan” și nu poți să-l cultivi - nu s-a reușit până acum să fie cultivat. Boala e soră cu sifilisul, diagnosticul diferențiat însă nu se mai face atât de greu, pentru că sunt metode foarte bune acum, serologice, care le diferențiază. Clinic, are trei etape, ca și sifilisul: 1) un eritem nigrans, demult cunoscut, când te înțepă o căpușă (se transmite prin căpușă) și stare febrilă; 2) o complicație - fie articulară, cardiacă sau viscerală, la fel ca la sifilis; 3) cea mai grea, scleroza cerebrală, la fel ca la sifilis. Se tratează destul de ușor, cu penicilină, dar nu e de ajuns.

M-au luat la Freiburg și m-au angajat, la Institutul „Max Plank”, pentru imuno-

biologie, care are 60-70 de institute în toată Germania, cele mai mari institute de cercetare, cu toate dotările. Se iau premii Nobel la noi! Un institut special, pentru patente, susținut de stat și de industria germană, plus că mai câștigă bani din vânzarea patentelor. Am lucrat acolo cu oameni deosebiți, de pretutindeni, și am reușit să facem un vaccin pe care l-am cumpărat americanii cu un milion de dolari, dați la institut, cu condiția ca 6% din vânzări să revină tot institutului. Americanii au refăcut tot ce am făcut noi, au văzut că este perfect valabil și în toamna trecută a intrat în vânzare. În primăvară au trimis atâția bani, că puteam să facem o secție nouă. N-am crezut, am rămas toți cu gura căscată. Iar noi am câpătat un premiu de 100.000 de mărci, împărțit la toată lumea. Chimistul a fost considerat genial. A plecat în America. Zece laboratoare l-au cerut, deja era o autoritate internațională, dar nu a vrut să rămână acolo, fiindcă ăia te speculează bine. A primit o bursă germană pe cinci ani – normal se dă pe trei ani - plătit cu 5.000 de dolari pe lună. Era grozav, ajunsese mai bine ca mine băiatul ăsta, teribil era! Acum este o fată care cred că va rămâne în locul meu, să pot eu să scap de treaba asta, că oricum sunt prea bătrân să tot lucrez, tot lucrez...

-După părerea dvs., virusul HIV este natural sau nu?

-Este un virus natural. Întrebarea e de ce nu s-a știut de el până acum. Pentru că boala era la maimuțe. Au fost oameni care au avut contact sexual cu maimuțe și așa s-a luat la om.

-Cum se face că natura a creat ceva prin care se poate autodistruge?

-Dar nu toate microorganismele – virusuri, microbi, bacterii – fac același lucru? Țăsta-i pe sistem de apărare, altu-i pe sistem nervos etc.

-Mai există boli nedescoperite?

-O, într-o cantitate enormă! În ultimii zece ani s-au descoperit 150 de boli noi. S-au și publicat. Ele există, dar nu sunt observate sau nu se cunosc cauzele. Nici tuberculoza nu se știa de unde vine. Acum este o situație dramatică: anul trecut ni s-a spus să căutăm noi antibiotice, pentru că cele existente au devenit insuficiente. Agenții patogeni existenți fac „slalom”, devin rezistenți. Ei sunt „noii agenți patogeni”. Cea mai a dracului este gripa, asta face atâtea forme, că aproape nu poți să faci un vaccin împotriva ei, de la un an la altul.

- Ce amintiri păstrați din timpul facultății de medicină de la București?

- Eu am intrat la facultatea de medicină fără să știu pe unde merge sângele... Aveam un profesor de histologie (anatomie microscopică), foarte al dracului era! Aveam cursuri cu el după amiaza. Eu aveam 17 ani și eram foarte obosit, nu voiam să dau examen, dar am învățat cursul lui pe dinafară. Am memorat acest caiet! Erau patru „cești-uni” la care trebuia să răspunzi. Dacă treceai de toate și ajungeai la a patra, îți mai dădea moșul pe-a cincea. Am intrat 200 și, în anul II, rămăseseră 95, de la moșul ăsta. M-am dus la examen. M-a pus să spun limfocitele și am început să recit ca o poezie. El, care își cunoștea cursul, nu-i venea să creadă. Când am terminat, mi-a dat pe „a cincea”. La

urmă, m-a luat în brațe, m-a pupat și mi-a pus 10. Și mi-a spus: „Băiețuș, să vii la toamnă în laboratorul meu”. Acolo erau mai mulți și am avut norocul să reușesc un preparat foarte frumos, cu roșu fuxină și cu verde lumiere. I-a plăcut moșului și mi-a dat o imersie (intrare) ca la toți ceilalți. În anul III de studii s-a îmbolnăvit unul dintre preparatorii de acolo și din leafa lui, de 4000, îi dădea lui 3000 și mie 1000. În anul IV, bietul s-a prăpădit și atunci m-a numit pe mine. Pentru că aveam 20 de ani, nu eram major, îmi dădea 3000. Am fost preparator acolo și mi-am câștigat existența. Iar acum fac exact ce am învățat acolo, după 68 de ani.

-La ce lucrați în prezent?

-Acuma eu lucrez la fiziologia limfocitului - care este imensă, din toate punctele de vedere. Și s-ar putea să realizăm un antibiotic natural – la asta lucrăm. Acum 20-30 de ani, nu știu dacă știți, s-a descoperit o morfină naturală care se face în hipotalamus (creier). Îți rupi piciorul, te doare, dar a doua zi nu te mai doare, pentru că se secretă această apomorfina. Virusul variolei șoarecelui este un antibiotic natural sigur! Acum noi îl încercăm pe o encefalită care apare în America. E o muncă de Sisif, s-o iei mereu de la început.

-Care este condiția intelectualului român în Germania?

-De la început, e privit cu o mare neîncredere, ca un barbar venit din lumea cealaltă. Cu timpul, văzându-l la lucru, încep să se mire de ce știe acest străin și face... Și apoi, dacă omul este bine pregătit și mai ales muncitor, intră în rând cu cei cu care se poate măsura.

-Cum era primit, când ați venit dumneavoastră în Germania, un intelectual din Est, și cum este primit astăzi?

- Nu există vreo diferență de atunci când am venit față de ce este astăzi. Fără îndoială, i se recunosc meritele și se poate afirma. În colaborare cu cei de o seamă cu el, este la nivelul lor. Nu cunosc ce se întâmplă cu cei care lucrează în afara medicinei. În orice caz, știu că nemții nu se poartă așa cum se poartă americanii din Statele Unite care ignoră orice lucrare dacă nu este ieșită din lumea lor medicală. Ba, încă în mod sistematic cenzurează ceva nou și interesant prin nepublicare, până apare și la ei același lucru. Și încă și mai mult, nu fac mențiunea acestei lucrări. Nu, în Germania nu se întâmplă același lucru. Cel puțin din cele ce știu eu. Dar nu numai în Germania, nici în Franța sau în Anglia!

-Cum este lumea microscopică?

-Să știți că este una dintre cele mai fascinante lumi. Picturală! Este o plăcere să o privești. Ceea ce se află sub frumusețea aceasta sunt niște structuri morfologice cu totul extraordinare – pentru care a luat premiu un băiat care era cu trei ani mai mare ca mine, Palade, care a lucrat cu niște americani, în America - ultrastructura (George Emil Palade/ 1912-2008 – specialist în biologie celulară, laureat al Premiului Nobel pentru Fiziologie și Medicină în 1974 –n.n.).

- *Credeți că există asemănări între macro și microcosmos?*

-Mi-e frică de extrapolări. Coeficientul de nesiguranță în extrapolare este foarte mare. Aparent, seamănă, dar să fie identice, nu știu. În 1961, eu am scris un articol despre asta: „Aportul matematicii la modificarea cadrelor gândirii omenești”, în care am arătat că în lumi diferite acționează cu totul alte legi. Lucrurile sunt foarte clare. Citez: << La dimensiuni în afara sistemului nostru solar sau la nivelul atomilor și electronilor, la viteze supratehnice, geometria euclidiană nu mai este valabilă. Alte geometrii, dintre care cele mai interesante sunt ale lui Riemann și Lobacevski, vin să ia locul geometriei euclidiene (care spune că drumul cel mai scurt dintre două puncte este linia dreaptă). Mijloacele noastre de gândire, care erau logica bunului simț și verificarea experimentală, sunt astăzi depășite și matematica este aceea care împinge la crearea altor tipare de gândire omenească. Mai concret, în logica aristoteliană, pe care noi o întrebuițăm, există trei principii fundamentale: principiul cauzalității – sublata causa tollitur effectus (lat. „suprimată cauza, dispare efectul”, maximă a dreptului roman care transpune pe plan juridic vechiul principiu filosofic „nu există efect fără cauză”); principiul continuității: natura nu face salturi; și principiul terțiului exclus: tertium non datur (lat. „a treia soluție nu s-a dat”). Să le luăm pe rând, în măsura în care gândirea modernă le-a redescoperit și contemporaneitatea le verifică:

1) Dacă toate fenomenele s-ar desfășura de la cauză la efect, cum putem concepe posibilitatea noastră de a găsi legi în hazard? Teoria probabilităților arată în mod evident că principiul cauzei și efectului este depășit.

2) Stabilirea principiului lumii continue a fost eliminat de descoperirea structurii atomice și de descoperirea discontinuității energiei. Însăși lumea are mai multe locuri goale decât pline – atomul - și fluviul puterilor din ea – energia – este compusă din părți, nu e un întreg - cuantele – de unde se observă depășirea principiului respectiv.

3) Principiul terțiului exclus în forma lui cea mai dramatică este: ești viu sau ești mort - nu mai există altă posibilitate. Este zi sau este noapte, e bine sau e rău. Ei bine, nu este adevărat! În matematică încep îndoielile, și se poate demonstra că o linie mică este egală cu o linie mare. Această gândire modernă trece dincolo de cea aristoteliană. Am scris și o poezie care se cheamă „Spațiul cu „n” dimensiuni.

- *Vorbiți-mi despre nevoia dumneavoastră de a scrie.*

-Am scris un ciclu: „Proiecția unui necunoscut pe secolul în care a trăit”, patru volume care se sfârșesc la plecarea mea în Germania. De acolo nu am mai scris amintiri și memorii. Știi povestea lui Anteu... De când am călcat în Țara Românească, mă simt enorm de bine. Trebuie să fie o afacere psihică, nu-mi dau seama, dar mă simt enorm de bine la 85 de ani și jumătate...

- *Ce riscuri comportă meseria dumneavoastră?*

-Am avut boli foarte grele, cu meseria mea. Am avut febră galbenă, era cât pe ce să mor. Vaccinul era deja făcut și acum îl fabricam. Eram împreună cu o asistentă și un laborant și injectam unei maimuțe o doză foarte puternică de virus de febră galbenă. Nu-

mai că maimuțele au posibilitatea nemaipomenită de a-și strânge vena, și s-a spart seringa în mâna mea. Eu am luat boala, ei au scăpat. Se manifestă prin febră mare, insuficiență hepatică gravă și frisoane, ca la malarie, de 5-6 ori pe zi. Am stat trei luni bolnav, nici eu nu credeam că scap, fiindcă nu există medicație pentru asta. Cred că am scăpat pentru că eram vaccinat, că dacă nu eram, sigur muream. Ajunsesem să am 900.000 de globule roșii și nu puteam să mănânc mai mult de 100 grame de carne. A fost ceva îngrozitor. Dar am scăpat.

- Ce alte boli profesionale ați mai contactat?

-Am avut o difterie care mi-a dat miocardită. Fiind intern în spital, am luat de la un copil și un an de zile m-a chinuit boala. După aceea am avut icter B. Și am avut și eu boala Lyme – la care eu singur mi-am pus diagnosticul, fiindcă nu se cunoștea pe vremea aceea. Lyme este un orașel din America, de pe lângă statul New York, unde sunt păduri multe. Prin 1972, mamele de acolo au făcut un comitet de inițiativă și s-au adresat unui mare institut de boli infecțioase să le trimită pe cineva, deoarece copiii lor sufereau de artrite și toate medicamentele care li se dădeau nu erau bune. Și au trimis pe unul care a descoperit că îi pișcau căpușele. Mai departe, un biolog neamț a tăiat una și zeama aia a pus-o la microscop. De aceea se cheamă borelia burgdorferi... Căpușa asta m-a înțepat și pe mine. Am făcut eritemul specific și am avut miocardită. Aveam 67 de ani. Din ce luam digitală, din aia îmi creșteau bătăile inimii. M-au dus la un serolog care mi-a spus: „Dragă colega, ăsta e un diagnostic exotic.”

-Cum se ajunge la o descoperire, din întâmplare?

-Pasteur zicea: „Nu e în stare oricine să folosească întâmplarea”. În Gazeta medicală a apărut acolo, la noi (la Freiburg – n.n.), un articol important care spune că: „gândirea este mai importantă decât experiența”. Unde lucrez eu, ne vin pe săptămână 280 de reviste. Bineînțeles că eu nu pot să citesc decât zece, imposibil mai mult! Și pentru că sunt medic, eu iau revistele medicale, nu le mai citesc pe cele de chimie, genetice, de cancer. Enorm, enorm se lucrează!

Sau se pune problema: ce facem?, cum a fost cu Lyme ăsta. Facem vaccin, am zis eu. Și atunci am lucrat la vaccin. ăsta dă o boală la șoricei, șoriceii o trec la căprioare... Primul lucru a fost să demonstrăm anatomopatologia – care sunt leziunile bolii. Dacă tăiam animalele astea, nu găseam mai nimic, aparent nu exista un efect. Și atunci băiatul acela, pe care eu l-am ajutat și care a fost șeful acestui proiect (Simon Markus – n.n.) a citit o descoperire pe vremea aceea că se poate face o excedență de șoricei care să nu mai aibă limfocite, să nu mai aibă imunitate. Și imediat a început să se lămurească perfect patologia. Asta n-a mai fost întâmplare, ci a fost o problemă care trebuia dezlegată.

-Există vreo șansă pentru descoperirea unui vaccin împotriva virusului HIV?

-Se lucrează. Și toți spun că „e gata”, ca și cu cancerul. A fost un băiat tânăr, medic militar, care la începutul secolului XX, pe la 1905, a descoperit sifilisul. A venit la Societatea Medicală berlineză, a prezentat o sesiune de comunicări științifice și președintele, un chirurg, când a venit rândul acestei comunicări, a spus: „Domnilor, cred că

sunteți de acord să trecem peste a 24-a descoperire a sifilisului”... Și s-a pus de o parte, nici nu s-a citit. Bietul băiat a murit după un an...

-Cum se întâmplă ca oameni din diferite puncte geografice să ajungă uneori simultan la aceeași descoperire?

-E foarte curios. În matematică, dacă pornești pe calea geometriei euclidiene sau pe calea geometriei neeuclidiene, ajungi la același lucru, oricum ai învăța-o. Știi și eu? Înainte era Atena, după aceea Alexandria, apoi Roma, apoi Bizanțul, apoi Parisul, Viena, Berlinul. Și acum este America - ei lucrează cel mai mult, pentru că au bani. Contează enorm în cercetare, ca-n orice alt domeniu, să ai mulți bani. Eu am avut un prieten, Ciurea, mare savant care ajuta pe toată lumea - și el zicea: „Măi, să știi că natura este risipitoare. Așa că să nu te mai superi că o sută de tâmpiți lucrează la niște lucruri la care nu ajung la un rezultat, pentru că dintr-o sută, unul, până la sfârșit, face ceva!” Trebuie să investești foarte mult, ca să scoți. Dar când scoți...

-Cum privești creația? Vi se pare că are un sens?

-Este imposibil să nu existe un sens! La sfârșitul lanțului cauză-efect trebuie să fie ceva. Se impune. Logica aceasta de care suntem noi stăpâniți ne spune acest lucru. Cunosc o poezie extrem de frumoasă, a unui franțuz, care spune: „Dacă e să mă duc în Paradis, eu mă duc cu măgarii mei”... Când privești animalele, când ieși în afara orașului, este imposibil să nu declari că există Dumnezeu.

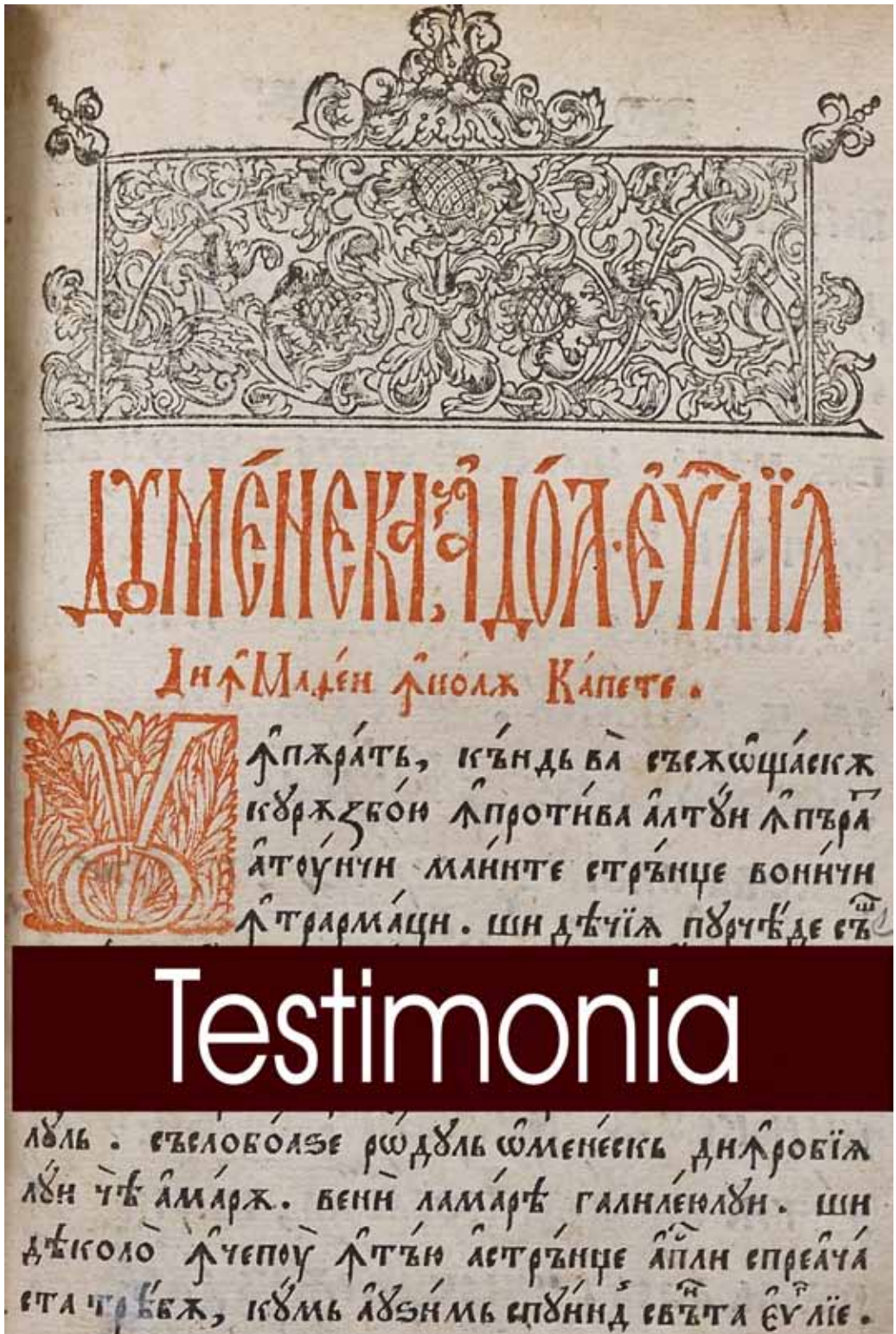
Trebuie să vă spun că am învățat multă teologie. Cel care domină secolul XX se numește Rudolf Bultmann, un neamț care a zis: „Trebuie să demitizăm religia noastră, că dacă n-o demitizăm se duce dracului!”... El e protestant. În orice caz, mie îmi place slujba religioasă ortodoxă. Admir și sunt de acord cu marea ordine catolică, dar recunosc că teologia protestantă a ajuns la niște nivele deosebite, mult deasupra oricăror lucruri. Doctorul Albert Schweitzer (1875–1965) - un alsacian, care a fost teolog înainte de primul război mondial, a învățat medicină și s-a dus în mijlocul Africii, la Lambaréné (Gabon, la 75 Km sud de ecuator - n.n.), unde a făcut un spital care mai există încă - a scris o carte importantă, în 1912, care se cheamă „Istoria cercetărilor asupra lui Iisus Hristos”. În prefață spune - și are dreptate - că peste 200-300 de ani, când se va vorbi despre cultura europeană, nu se va vorbi despre cultura rusească, franceză etc., ci va fi vorba despre cercetarea teologică.

-Credeți în viața viitoare?

-Viața viitoare este o extrapolare și are toate suferințele extrapolării, adică un coeficient de certitudine enorm de mic. Coeficientul de certitudine este între 0 și 1. Singura noastră certitudine este că murim. Moartea este 1. Dar până la 0 sunt atâtea despre care știm... din ce în ce mai puțin.

Interviu și prezentare de **Violeta IONESCU**

Jurnalist

ASPECTUL ETNOCULTURAL COVURLUI-TECUCI

Eugen HOLBAN

Etnograf

Ideea împărțirii pe spații ceva mai mari decât zonele etnografice a fost avansată de regretatul coleg Liviu Mihăilescu, ctitorul Muzeului de Etnografie din jud. Brăila. Disperat că nu găsea hotarele zonei - sau zonelor - din spațiul pe care îl cerceta de mai multă vreme, i-a propus profesorului Ioan Vlăduțiu de la I. C. E. D. București, coordonatorul colecției „Zone etnografice”, o tratare și pe ansambluri ceva mai mari, adică un fel de aspecte etnoculturale. Acestea urmau să cuprindă spații geografice mai ample în care se intuia existența unor zone etnografice, dar a căror contururi nu puteau fi delimitate clar. Profesorul Ioan Vlăduțiu, care ținea foarte mult la continuarea propriei sale idei, adică de relevare a culturii țărănești de pe teritoriul României prin zone etnografice și publicarea lor în colecția respectivă, m-a întrebat în ce stadiu mă aflu cu cercetarea satelor din județul Galați și, bineînțeles, ce părere am despre ideea colegului din județul vecin. I-am răspuns că situația din județul Galați este încă neclară, dar că sper să precizez cât mai curând limitele zonelor și chiar ale unor subzone etnografice.

„Și cât de curând se va întâmpla acest lucru?”

„Nici asta nu prea știu, deocamdată, dar cred că va mai dura încă ceva timp”, i-am răspuns eu.

„Timpul trece iute, dle coleg, și nu iartă nimic!”

„Este adevărat, dar numai ceea ce a fost făcut temeinic, cu multă competență și cinste, rezistă acțiunii sale devoratoare, chiar și după ce noi înșine vom fi devorați! Detest lucrurile făcute de mântuială, adică superficiale, marcate de amatorism și suspecte de furtișaguri. Într-o lucrare bine elaborată trebuie să se simtă neapărat profunzimile SINE-LUI și nu doar competența, truda și ideile profesorului sau ale colegului, subtil însușite și pervers improvizate!”

„Bine, bine”, a continuat profesorul; „cu asta sunt de acord, însă nu știu cum o să vă mai publicați materialul, cândva, adică în condițiile în care eu nu am să mai fiu.” Era în anul 1975.

„Dar despre ideea lui Liviu Mihăilescu ce părere aveți?” m-a întrebat apoi.

I-am răspuns că ideea respectivă este bună și constituie o soluție pentru zonele de câmpie și chiar colinare, că îmi surâde oarecum și mie, dar că partea colinară și subcolinară din sud-estul Moldovei nu poate face corp comun cu zona de câmpie a județului Brăila. Și aceasta în ciuda faptului că unele elemente mai depășesc albia Siretului, iar cele trei mari culturi neolitice, Boian, Gumelnița și Cucuteni, își aveau zona de interferență pe un teritoriu cuprins cam între localitățile Băneasa, jud. Galați și Lișcoteanca, jud. Brăila¹. „Bineînțeles, că nu se va renunța nici la delimitarea zonelor etnografice, contururile

1 A se vedea, I. T. Dragomir, Aspectul cultural Stoicani-Aldeni, în rev. Danubius, II-III, Galați, 1969, pp. 45-69

acestora urmând a fi indicate chiar și fragmentar, adică atât cât se vor putea descifra”, am precizat eu.

Faptul că ceea ce se află dincolo de cursul Siretului, - cam până aproape de localitatea Făurei - îmi era deja cunoscut, îmi permitea să fac o apreciere cât mai corectă a diferenței dintre cele două spații sub aspect etnocultural.

După un timp, când m-am reîntâlnit cu dl Profesor, i-am arătat o hartă a județului pe care trasasem deja unele contururi, delimitând trei zone:

1. Zona etnografică Galați
2. Zona etnografică Covurlui Nord
3. Zona etnografică Tecuci-Zeletin

Prima citată, adică zona Galați, ocupa partea de sud a județului știrbind doar câteva sate din județul Vrancea. După unele informații pe care le dețineam deja atunci, se impunea și depășirea albiei Prutului pentru a include o bună parte din județul Cahul, dar pe vremea aceea nu se putea discuta despre așa ceva. Limita nordică se desfășura pe la sud de comuna Oancea apoi continua, tot pe la sud de comunele Băneasa, Vârlezi, Smulți, Corod, Matca și Barcea.

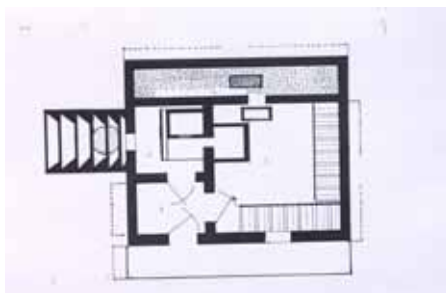
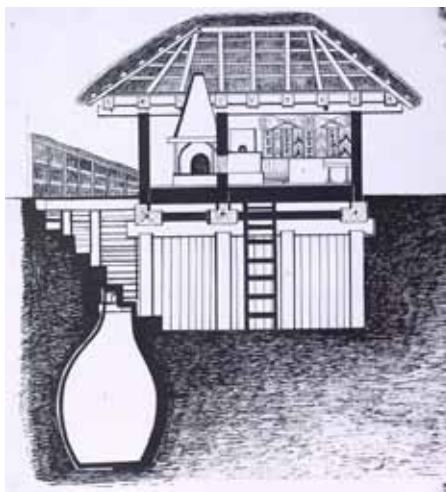
Zona Covurlui Nord cuprindea partea de nord a Colinelor Covurlui, având ca graniță sudică traseul menționat mai sus, până la comuna Corni. Apoi traseul urca pe hotarul dintre comunele Vârlezi și Corni iar de aici urca pe lângă comuna Valea Mărului și apoi pe lângă comuna Corod, până la comuna Bălăbănești, pe lângă care pătrundea în județul Vaslui.

Și, în sfârșit, zona Tecuci-Zeletin, care păstra în bună parte formația fostului județ Tecuci, din care lipseau cele câteva localități din sud, ce au fost trecute în zona Galați și alte câteva din nord.

Ținând cont de faptul că nu toate genurile etnoculturii se integrau perfect în cadrul acestor delimitări și, ținând cont și de propunerea colegului Liviu Mihăilescu, am considerat că este oportun ca cele trei zone să fie grupate într-un ansamblu, pe care l-am numit *Aspectul etnocultural Covurlui-Tecuci*. Pe parcurs, denumirea a mai suportat unele modificări.

Această nouă structură, ce nu mai era în deplin acord cu soluția oferită și verificată deja la nivel național, a mai fost sugerată și de existența *Aspectului cultural Stoicani-Aldeni* delimitat deja de arheologi².

După ce i-am argumentat în detaliu această delimitare, dl profesor și-a exprimat

Locuință trixelară cu trei tipuri de ascunzători, Corod, zona Tecuci-Zeletin

2 Ion T. Dragomir, Idem

acordul cu tot ce propusesem și m-a sfătuit să mă grăbesc cu redactarea textului, pentru a-l putea publica cât mai repede. I-am promis că mă voi grăbi și că voi publica volumul după ce totul va fi bine pus la punct.

Din acel moment, în toate studiile etnografice publicate prin diferite reviste, am menționat și zona etnoculturală în cadrul căreia se petrecea actul despre care relatam.

Continuând cercetările de teren și de arhivă am intervenit apoi periodic, modificând câte ceva din împărțirea făcută inițial, fără a opera însă fundamental. De pildă, oricât m-am străduit, nu le-am putut stabili rostul, unor localități aflate chiar pe granița dintre două zone. Uneori, cum ar fi în cazul comunei Cudalbi - una dintre cele mai mari așezări

rurale din țară - am recurs la procedeul hașurării, procedeul cu ajutorul căruia am detașat această localitate de toate cele trei zone, deoarece nu poate fi integrată în nici una dintre ele. Importanța celorlalte localități aflate în aceeași situație fiind minoră, față de această importantă răzeșie, le-am acordat mai puțină atenție. Vom reveni și asupra acestei teme. Comuna Cudalbi se impune nu numai prin numărul mare de locuitori, ci și prin intensitatea actelor culturale ce au avut loc aici de-a lungul secolelor și, mai ales prin valoarea lor excepțională.

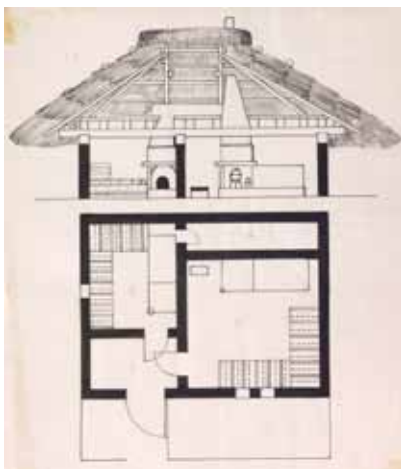
Comuna Cudalbi se deosebește categoric de toate satele din zona Galați, zonă în care am fost tentat să o includ prima dată, mai ales, prin excepționala valoare a țesăturilor din lână, caracteristică prin care s-ar integra mai bine în zona Tecuci-Zeletin.

Totodată, prin amploarea pe care o are aici cultul calului - mai precis cultul iepii - comuna se detașează de zona Tecuci-Zeletin apropiindu-se ceva mai mult de zona Galați.

Pe de altă parte, arhitectura, și mai ales locuința are particularități care o leagă atât de zona Galați, de zona Tecuci-Zeletin, precum și de zona Covurlui Nord. Adică, aici apare și soba oarbă, cu vatră și hornă în tindă, specifică zonei Galați, dar apare și etacul, specific zonei Covurlui Nord.

Etacul apare atât sub forma consacrată în zona Covurlui Nord, precum și într-o formă ce se înscrie pe un colț al odăii, într-o ipostază apropiată mai mult de cotruța specifică zonei Tecuci-Zeletin. Și echipamentul de încălzire și de preparare a hranei mai apare aici sub încă o formă, necunoscută în alte localități, pe care o vom descrie însă într-un episod viitor.

În ceea ce privește obiceiurile calendaristice, comuna se integrează mai mult în zona Galați decât în zona Covurlui Nord sau în Tecuci-Zeletin. Bunăoară, *priveghiul utoiroiului* din noaptea Sfântului Andrei este lipsit de fastul care are loc în satele din zona Covurlui Nord și chiar în cele din zona Tecuci-Zeletin. Aici, în Cudalbi, „priveghiul” este foarte sobru. Substratul obiceiurilor de Crăciun și de Anul Nou este de asemenea sobru

Locuință trixelară cu ascunzători,
Cavadinești, subzona Horincea

cu unele manifestări deosebite, cum ar fi, bunăoară, și pocnitul bicelor de către grupuri mari de tineri, seară de seară, până spre miezul nopții. Acest lucru se petrece înainte de sărbători, pe un teren viran, iar grupurile de tineri se constituie pe mahalale. De asemenea, adstratul, care s-a constituit, se pare, în ultimii 150 de ani, prin sânguința unor învățători, a căpătat rădăcini puternice și doar prin cercetări insistente am reușit să-i descifrez originea. În momentul de față manifestările respective nu mai pot fi detașate din spiritualitatea tradițională a satului. De menționat mai este și faptul că această răzeșie a iradiat cultură în toate satele din preajma sa, atât din substrat precum și din adstrat.

După o vreme, dl profesor Ioan Vlăduțiu a trecut la cele veșnice, iar publicarea colecției „Zone etnografice” a fost abandonată.

Nu după mult timp l-a urmat și colegul de la Brăila, Liviu Mihăilescu, lăsând în urma sa unele realizări notabile, dar și proiecte nefinalizate.

Au urmat apoi vremuri confuze, nefavorabile pentru cercetarea etnoculturală, mai ales la Galați, iar volumul în care am adunat și sintetizat o bună parte din ceea ce locuitorii acestui spațiu au creat și au reușit să conserve de-a lungul veacurilor, nu a văzut încă lumina tiparului.

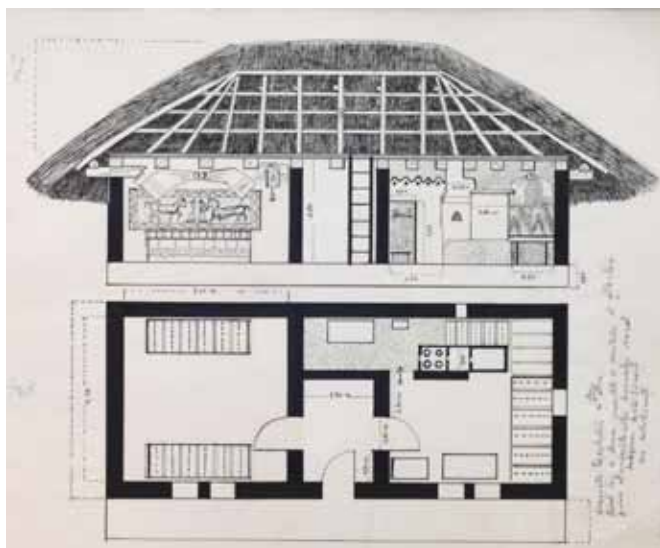
Am continuat totuși cercetările și, bineînțeles, redactarea unor texte, pe care le-am publicat prin diverse reviste locale și din țară.

Se poate pune problema, desigur, de ce mai era nevoie de încă o structură, din moment ce am reușit să stabilesc deja contururile celor trei zone etnoculturale și chiar a câte 2-3 subzone în cadrul fiecăreia din ele. Era necesar categoric acest tip de asamblare, deoarece, așa cum am spus și mai sus, nu toate genurile culturii țărănești se racordau perfect la structura consacrată, folosită până atunci în exclusivitate de I. C. E. D³.

Bunăoară, dacă arhitectura țărănească - prin formația sa bine nuanțată - a contribuit fundamental la această operațiune, altele, cum ar fi, de pildă, portul țărănesc, și-au dezvăluit cu multă zgârcenie virtuțile. Chiar dacă - din fericire - am putut reconstitui costumele din sud-estul Moldovei în cadrul acestui ansamblu etnocultural, nu putem vorbi totuși de portul de sărbătoare al fiecărei zone, în parte.

Folosirea acestei noi structuri a fost necesară deci atât pentru atenuarea efectului

3 I. C. E. D. - Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice București, actualul Institut „C. I. Brăiloiu”

Locuință tricolulară cu etoc, Bălăbănești

vulnerabilității manifestată pe unele laturi din conturul zonelor față de tendința de migrare a unor genuri, categorii sau teme ale etnoculturii, cât și pentru substituirea unora mai slab conservate.

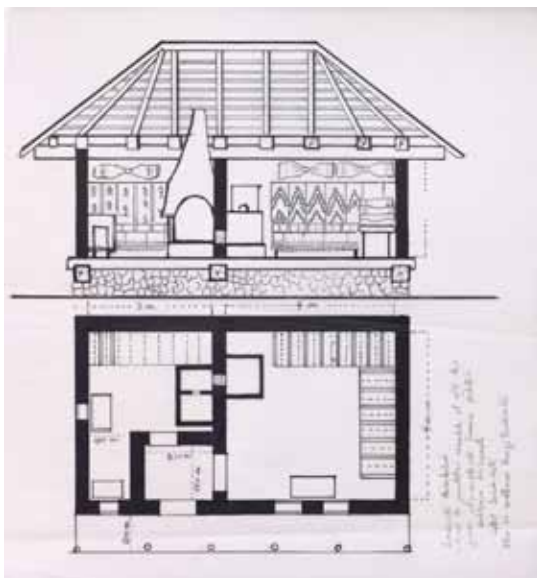
Nici arta țesăturilor de lână, categorie de obiecte conservată mulțumitor, nu se supune într-un tot al primei structuri, limitele zonelor fiind depășite pe alocuri de unele teme decorative. De lucrul acesta mi-am dat seama chiar din primii ani, când obiectivul principal al cercetării a fost tocmai arta populară.

De fapt, un prim exercițiu de zonare, de ordonare a spațiului, am întreprins, chiar în timpul redactării textului la volumul *Arta populară din județul Galați*⁴, zonare care s-a concretizat, oarecum, în momentul în care am inaugurat primul muzeu de etnografie din județul Galați, adică în decembrie 1978⁵. Cu această ocazie am expus și o hartă a județului Galați, hartă de mari dimensiuni, pe care am distribuit motivele decorative într-o structură zonală aproximativă, dar bine relevată pe localități. Motivele antropomorfe femeii, numite aici și mocănci, se concentrau mai mult în zona Tecuci-Zeletin și Covurlui Nord.

În acest caz a intervenit încă un factor și anume, cel social-economic. Bunăoară, satele de răzeși din sud-estul Moldovei - indiferent de zonă - au dezvoltat în timp o excepțională artă a țesăturilor de lână. Atât cromatica, precum și ornamentica acestor țesături relevă virtuți inegalabile, nu doar în plan zonal și în plan național ci chiar în cel universal.

Mai ales repertoriul ornamental, care se remarcă și prin faptul că este satisfăcut într-un tot, adică pe toate temele, face loc unei abordări mult mai profunde și în plan estetic și, bineînțeles, se mai pune problema legăturii pe care motivele decorative o au cu obiceiurile, cu superstițiile, cu mitologia și, în general cu folclorul literar și literar-muzical. Și toate acestea s-au realizat în condițiile în care țesătoarele nu au renunțat la folosirea elementelor de bată specifice artei culorii, adică, linie, formă, culoare, iar obiectele respective nu și-au abandonat în nici un fel cealaltă funcție, adică cea utilitară.

Pe lângă motivele geometrice - și cele excesiv geometrizante - mai apar și cele fitomorfe, avimorfe, zoomorfe și skeomorfe, supuse la rândul lor unei geometrizarii mai mult sau mai puțin moderate însă niciodată naturaliste. Acestea par a fi supuse și unor adevărate „tipare”, ce le proporționează conformația într-un fel oarecum ciudat, trădându-le de fapt originea arhaică.

Locuință trixelară, Jorăști, subzona Nicorești

4 Volumul a apărut în 1974, dar redactarea s-a făcut în cursul anului 1972.

5 Mai precis în decembrie 1978, într-o clădire din str. Domnească nr. 77.

Dar cea mai spectaculoasă apariție este cea a motivelor antropomorfe mai ales - femei, prezență manifestată printr-o frecvență și diversitate stilistică fascinantă.

Apariția acestui motiv, însoțit, bineînțeles, și de celelalte teme ornamentale citate mai sus, dă o mare consistență spiritualității unor sate de foști răzeși, complicând și mai mult operațiunea de delimitare a zonelor etnografice, atunci când se folosesc - în mod firesc, desigur - și ca un criteriu semnificativ în această operațiune. Este vorba, desigur, de o minunată complicație care înnobilează spiritualitatea rurală a Moldovei de sud-est și, de ce nu, și pe cea națională, motivându-i adevărata dimensiune valorică. Și, aceasta, datorită faptului că în cadrul aspectului etnocultural Covurlui-Tecuci, adică (și) în cadrul celor trei zone etnografice ce se înscriu în acest ansamblu, se mai impun și unele comunități sătești, foste răzeși, ca structuri oarecum autonome. Ele se afirmă prin valori estetice de mare profunzime remarcându-se și printr-o foarte mare frecvență, atribute prin care se deosebesc calitativ de satele de foști clăcași. Am putea menționa la o primă analiză, următoarele sate: Gohor, Țepu, Matca și Corod, din zona Tecuci și satele Bălăbănești, Pupezeni și Cavadinești din zona Covurlui Nord; de asemenea comuna Cudalbi comună care, așa cum am pomenit și mai sus, rămâne izolată de cele trei zone. Toate acestea se impun prin propria lor valoare (estetică), în cadrul Aspectului. Se impun ca adevărate școli, fără să fie afectate de conturul zonelor. Ele sugerează posibilitatea ca și comunitățile sătești ar putea reprezenta entități etnoculturale clar conturate, demonstrând capacitatea răzeșilor de a se dezvolta într-o relativă autonomie culturală de-a lungul timpului.

De asemenea și unele obiceiuri, atât din categoria celor familiale precum și din categoria celor calendaristice, manifestă tendința de migrare spre zona vecină, chiar dacă se integrează mai mult în cadrul unei singure zone.

Prin urmare, folosirea în exclusivitate a vechii structuri, oportună - mai ales - pentru zonele montane și submontane, ar fi devenit oarecum confuză pentru spațiul geografic colinar și subcolinar al Moldovei de sud-est.

Satisfăcător este faptul că, prin folosirea acestei noi formule, s-a obținut un ansamblu etnocultural unitar bine structurat, într-un spațiu în care se considera, până acum aproximativ o jumătate de secol, că este vorba doar de o pată albă pe harta etnografică a țării.

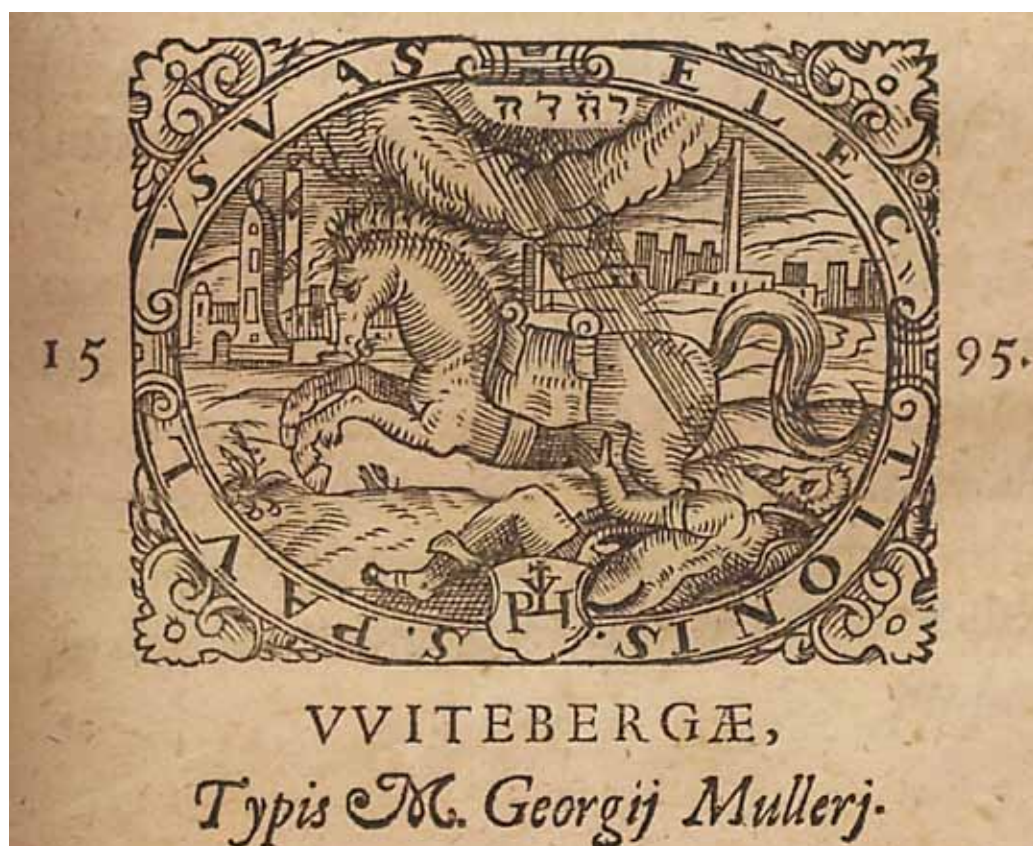
Prin rezolvarea acestei probleme, adică de structurare a spațiului cercetat, - operațiune care a necesitat un imens volum de muncă - se certifică și existența unor preocupări culturale tradiționale, majore, în sud-estul Moldovei, fără de care, toate cercetările efectuate pe durata a peste patru decenii ar fi devenit haotice, neconvingătoare. De asemenea, fără rezolvarea aspectelor menționate mai sus, nu aș fi putut proiecta în nici-un caz cele trei gospodării din complexul muzeal de la Gârboavele, atât ca arhitectură, precum și ca inventar de obiecte necesare organizării interioarelor.

Menționez, spre o mai clară înțelegere a acestei lucrări, că, cercetările întreprinse de-a lungul celor peste patru decenii, nu au urmărit doar acest obiectiv, adică delimitarea zonelor și subzonelor etnografice. Am cercetat fiecare gen etnofolcloric, fiecare temă și categorie în parte, cu minuțiozitate sub toate aspectele pentru a înțelege cât mai bine adevăratele dimensiuni ale fenomenului cultural țărănesc. M-am străduit să înțeleg ros-

tul obiceiurilor familiale și calendaristice, pentru a reuși să descifrez cât mai bine tainele ce se ascund în acele manifestări tradiționale desfășurate de-a lungul veacurilor și mileniilor, produse, sub semnul analfabetismului și deseori și sub semnul sărăciei și a unor crunte oprimări.

Urmărind însă toate acestea, precum și circulația lor în interiorul gospodăriilor, a comunităților și a unor grupuri mai mari de comunități, am descifrat treptat, anumite preferințe manifestate pe spații mai mari sau mai mici. Și, astfel am reușit să delimitez zone și subzone etnografice, adică să sistematizez, oarecum, tot spațiul cercetat, adică sud-estul Moldovei.

Menționez, de asemenea, că nu am beneficiat de nici un fel de reper stabilit din cercetări anterioare sau paralele. Nimeni nu s-a mai încumetat să mai facă astfel de cercetări, considerate dificile și lipsite de speranța vreunei finalizări, sau pur și simplu considerate a fi de prisos.

PAGINI DE ISTORIE GĂLĂȚEANĂ: UN MONUMENT DISPĂRUT – MĂNĂSTIREA „SF. M.MC. GHEORGHE”(I)

Mihaela–Denisia LIUȘNEA

Conf. univ. dr.

Universitatea „Dunărea de Jos” Galați

În noaptea de 29-30 octombrie 1962, cu ajutorul unor parâme fixate pe turlă, un remorcher trăgea spre apele Dunării zidurile Bisericii Sf. M. Mc. Gheorghe, Monument de Arhitectură din Galați¹. Se ajunsese la această “soluție” întrucât temelia Sfântului Lăcaș, în care se injectase apă, se încăpățănase să susțină zidurile masive, groase de 1,58 m. Dispărea astfel o biserică aflată sub protecția legii, fiind declarată Monument de arhitectură și înscrisă pe Lista Monumentelor de Cultură de pe teritoriul R.P.R, la pagina 62 – Regiunea Galați, la nr. 1293, ce fusese întocmită de Comisia Științifică a Muzeelor, Monumentelor Istorice și Artistice de pe lângă Academia R.P.R, în baza H.C.M. nr. 1160 din 23 iunie 1955².

Biserica din piatră și cărămidă³ a fost zidită prin “osârdia Dumnealui Hagi Mihalachi”, mare negustor, fiind terminată la 1 aprilie 1664⁴ (după cum o mărturisea pisană în limba greacă de deasupra intrării), în timpul voievodului Eustratie Dabija.

Construirea Sfântului Lăcaș s-a înscris, cu siguranță, în cadrul susținutei activități de primenire și redeșteptare pe care o anunțase, încă din 1627, Miron Barnovschi-Vodă (1626-1629) prin reforma ce dădea clerului moldovean o nouă rânduială⁵ și încurajată mai cu seamă după ce cu o deosebită pompă și cu binecuvântarea Patriarhului Partenie al Constantinopolului au fost aduse, în 1641, în Moldova, prin Galați, moaștele Sf. Cuv. Parascheva. Astfel, la 1647 frații Dia și Serbu ctitoreau mănăstirea Precista⁶, la 1648 se înălțau zidurile bisericii Sf. Dumitru⁷, la 1661/1665 era construită Biserica Sf.

1 M. Brudiu, *Dinamita de Galați*, în “Dialog”, Galați, I, nr. 2, p. 1;

2 Arh. Episcopiei Dunărea de Jos Galați, *Fond Biserica Sf. Gheorghe Monument –de Arhitectură*, dos. 48l, nr. 64, *Correspondența, devizul și releveul privind restaurarea Bisericii Sf. Gheorghe din orașul Galați fiind filiala Parohiei Sf. Nicolae*, 23.XI.1961-2.VIII.1962, f. 29

3 O parte din piatra necesară construcției Bisericii a fost luată din zona *castellum*-ului roman de la Bărboși, ca și în cazul Precistei, descoperindu-se fusuri și baze de coloane. De altfel, la 1722, Hatmanul Filip Orlik amintea în jurnalul său de călătorie că “gălățenii au clădit (astfel) zece biserici”, P.P. Panaitescu, *Călători poloni în Țările Române*, București, 1930, p. 174

4 N. Velichi, *Inscripția Bisericii Sfântul Gheorghe din Galați*, în “Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice”, VII, 1914, p. 34 – autorul menționează anul 1664, însă N.Iorga, *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, ed.II, vol. I, București, 1929, p. 23l și G. Balș, *Bisericile și mănăstirile moldovenești din veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea*, București, 1933, p. 192 amintesc de anul 1665, dată pe care Paul Păltănea o consideră greșită - v. P. Păltănea, *Istoria orașului Galați de la origini până în 1918*, I, Galați, 1994, p. 96;

5 Nicolae Iorga, *op. cit.*, p. 267-277;

6 Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 93;

7 *Ibidem*, p. 90. Autorul o consideră ctitoria lui Vasile Lupu, menționând că nu se știe în ce

Nicolae al Episcopiei, Sf. M.Mc. Gheorghe la 1664 și la 1669 Mavramol, ctitorie domnească⁸.

Ctitoria lui Hagi Mihalachi, mănăstire fortificată (cu ziduri masive, contraforți la unghiurile clădirii și încăperi suprapuse peste pridvorul de sud), a fost închinată Sf. Mormânt, funcționând ca metoh al acestuia. Biserica avea o lungime de 18 m, o lățime de 7 m și cca. 16 m înălțime⁹. (fig. 1)

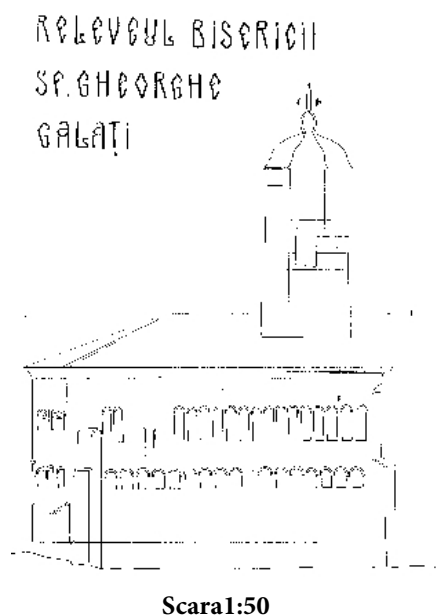

Fig.1 Releveul bisericii-Fațada de vest

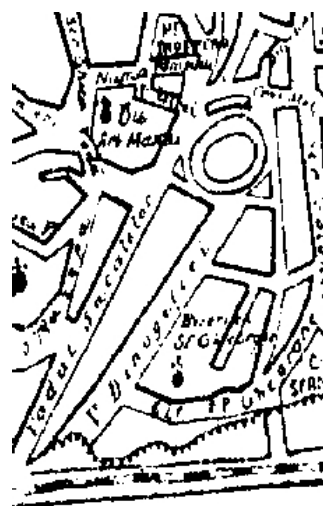

Fig.2 Poziția Bisericii Sf. Gheorghe
Detaliu din planul municipiului Galați
 întocmit în 1926 (Gh.N.Munteanu-Bârlad)
 Scara 1:120 000

În timpul domniei lui Mihai Racoviță (prima domnie 1703-1705) era scutită de obligații fiscale, la fel ca și celelalte mănăstiri închinat: Galata, Barnovschi, Sf. Sava, Cetățuia și Bârnova¹⁰.

La 18 martie 1710, osemintele hatmanului Mazeppa au fost mutate de la Varnița la Galați, de către rudele sale, care doreau să le ducă la Ierusalim, dar din cauza turcilor au trebuit să se oprească în orașul de pe malul Dunării, unde le-au depus la Mănăstirea

an a fost construită. *Călători străini despre Țările Române*, București, 1975, p. 227;

8 Paul Păltănea, *op. cit.*, p. 99. Autorul precizează că este ctitoria domnitorului Gheorghe Duca și a fiului său Constantin;

9 Arh. Episcopiei Dunărea de Jos Galați, dos. 481, nr. 64, f. 21;

10 B.A.R ms. Rom. 237, f. 506-510; *Condica lui Constantin Mavrocordat*, III, Iași, 1987, nr. 1554;

Sf. M. Mc. Gheorghe, (supranumită și Ierusalim)¹¹. Aici au rămas doar până în anul următor, când turcii jefuind mănăstirea, le găsesc și le aruncă în fluviu.

În această perioadă mănăstirea s-a aflat “în mare lipsă”, iar la 1715, aflăm că egumenul trimitea sarea primită de la egumenul Mănăstirii Cașin, la Metohul Sf. Mormânt din Constantinopol¹².

Prădată de mai multe ori de turci, întrucât poziția sa în Vadul Rașcu (la cca. 300 m de Mănăstirea Precista – fig.2) o expunea năvălitorilor, Mănăstirea Sf. M.Mc. Gheorghe a fost incendiată în 1821, când turcii, porniți împotriva eteriștilor conduși de generalul Caravia, “au atacat orașul și de pe Dunăre cu 16 corăbii...., ruinând biserici și mănăstiri și case și alte zidiri.... În ziua următoare au jefuit Sfintele Lăcașuri”¹³. La 1828 a fost însă restaurată de comunitatea Sf. Mormânt¹⁴. În 1886, clopotnița din lemn separată de clădirea bisericii datorită deteriorării a fost mutată¹⁵ “peste pridvorul de la intrarea în biserică”¹⁶. Reparațiile realizate cu acest prilej par să fi indicat că deasupra pridvorului nu a existat decât o singură turlă, care s-a păstrat până la demolare¹⁷.

În ceea ce privește planul Bisericii, acesta era de tip sârbesc (fig.3), intrarea realizându-se însă prin sud, prin intermediul unui pridvor (această poziție regăsindu-și analogii și la alte biserici moldovenești construite în aceeași perioadă, ca și contraforții de la unghiurile clădirii și forma octogonală a turlei). Acoperișul din olane, nespecific planului de tip sârbesc, era reprezentat de o boltă în leagăn, ce se intersecta la capete cu sferturi de cilindru (a căror rază era egală cu cea a bolții) și nu cu timpane¹⁸.

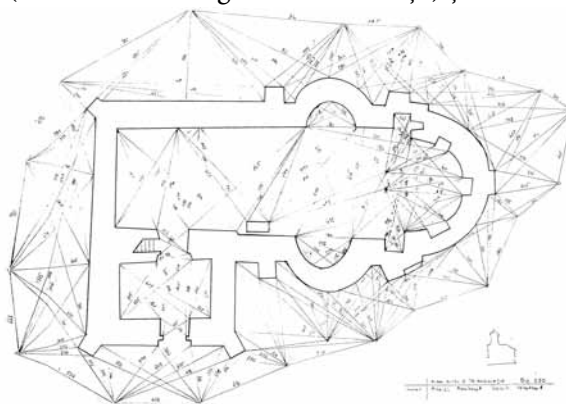

Fig.3 Planul bisericii

11 P.P. Panaitescu, op. cit., p. 142-143;

12 *Uricariul*, II, Iași, 1989, p. 115;

13 C. Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a Catedralei mitropolitane din Iași*, București, 1888, Doc. XCII, p. 541-547;

14 Arhitectura inițială a fost modificată (au fost înlăturate bolțile, exceptând-o pe cea a Altarului), realizându-se un tavan puțin boltit;

15 Mutarea a fost dispusă de Ministerul Cultelor;

16 Arhiva Episcopiei Dunării de Jos, Dos. 481, nr. 64, fila 21;

17 *Ibidem*, fila 22;

18 *Ibidem*;

Absidele de N, E și S erau acoperite cu jumătăți de calotă sferică din cărămidă și erau marcate în zid de arce aflate sub nivelul șarpantei. Probabil, în construcția inițială, Biserica a dispus de o cupolă sau turle pe naos, având în vedere și forma treflată a planului, în care absidele aveau rolul de a prelua încărcăturile date de turlă. Pe baza nivelului vechilor grinzi, ale căror capete apăreau în zid, sub nivelul șarpantei, s-a putut presupune că cornișa fusese realizată relativ târziu, poate în 1886.

Din decorația veche a Bisericii nu se mai păstrau în 1961 decât un fragment de coloană la intrare și pisanie. Fațadele purtau decorația specifică secolului al XIX-lea: un brâu de proveniență muntenească¹⁹, ca și arcatura decorativă de pe fațada de S cu ciubuce rotunjite, arcade în budin duble și două rânduri de ocnițe²⁰ (fig.4).

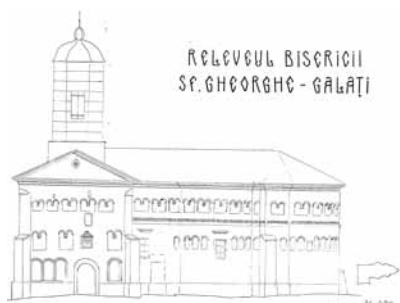

Fig.4 Releveul bisericii-Fațada de sud

În corpul clădirii fuseseră practicate cinci ferestre, trei în dreptul Sfântului Altar, una mare în cafas și una în naos²¹.

Catapeteasma era lucrată în lemn de tei și era pictată în stil bizantin. Tot în interiorul bisericii se afla un cafas mare cu grilaj de lemn și un amvon din lemn sculptat și poleit, susținut de o scară cu balustradă²².

Între anii 1833 și 1839 "chir Rașcu" dăruise Bisericii câteva icoane, care au intrat în patrimoniul Bisericii alături de cele 4 icoane împărătești donate la 1833 de Patriarhul Ierusalimului²³.

Cât privește bunurile imobile ale Bisericii, în 1941 ea deținea două corpuri de clădiri: o casă din cărămidă, cu acoperișul din olane, în care "a funcționat mulți ani prima școală comercială înființată la 1864", după desființarea acesteia fiind deschisă o școală de cântăreți bisericești²⁴ și un corp de casă, cu 7 camere ce au slujit drept chilii²⁵. Ambele corpuri și grădinile aferente ocupau o suprafață de cca. 552 mp²⁶ (fig.5)

Până la secularizarea averilor mănăstirești, în 1864, Biserica Sf. M.Mc. Gheorghe (ca și Bisericele Sf. Nicolae, Sf. Voievozi, Adormirea Maicii Domnului – Precista, Sf. Dimitrie) a fost frecventată și de comunitatea elenă, astfel că la una din strane se cânta în grecește²⁷.

19 *Ibidem*;

20 Singura mărturie asupra aspectului inițial al bisericii este o gravură a Arh. Romstörfer;

21 Arhiva Episcopiei Dunării de Jos Galați, Dos. 481, nr. 64, fila 23;

22 *Ibidem*;

23 Numele acestuia s-a păstrat până de curând, denumind vadul în jurul căruia a fost cândva vatra orașului;

24 Arhiva Episcopiei Dunării de Jos, *fond Biserica Sf. Gheorghe* – Galați, Dos. 240, nr. 21, Foaie de inventar – avere imobilă, din 31 mai 1940, f. 76-77;

25 *Ibidem*, f. 28

26 *Ibidem*;

27 Diac. Anghel Constantinescu, *Monografia Sfintei Episcopii a Dunării de Jos*, București,

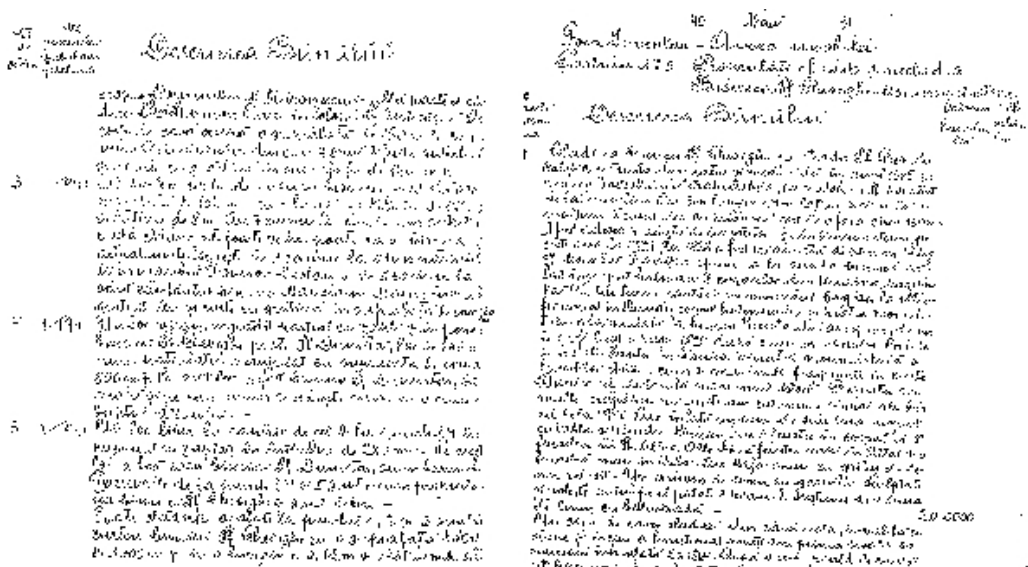
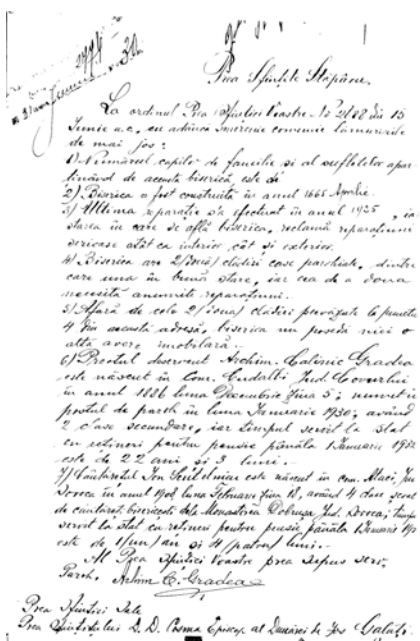

Fig.5 Arhiva Episcopiei "Dunărea de Jos" Galați

Dosar 240, nr.41, foaie de inventar 31 mai 1941, fila 76-77

În anul 1930²⁸, la cererea P.S. D.D. Cosma Episcop al Dunării de Jos Galați, parohul Bisericii, Arhim. Calinic Gradea îl informa în legătură cu data ultimei reparații (1925) și cu numărul mic de familii (fig.6) Trei ani mai târziu, Arh. V. Nicolau îl ruga pe Episcop să intervină pe lângă Primăria Municipiului în vederea realizării unor reparații la unul dintre imobilele Bisericii²⁹. Se solicita de asemenea reparații "mai costisitoare" pentru clădirea bisericii care nedispunând de "nici un ajutor de nicăieri" ar putea să strângă fondurile necesare prin intermediul a zece liste de subscripții autorizate de Episcop³⁰.

Fig.6 Document semnat de Arhm. Calinic Gradea Arh. Episcopiei "Dunărea de Jos", Galați, Dos. 240, nr.41, f.28

1906, p. 279 și urm.;

28 Arhiva Episcopiei Dunării de Jos, Galați, Fond Sf.Gheorghe Monument istoric din Galați, 1936-1941-1948, Dos. 240 nr. 41 f. 28;

29 Ibidem, f. 30;

30 Ibidem; Fond Sf.Gheorghe Monument istoric din Galați, 1931-1935, Dos. 152 nr. 41 f. 46;

În anul financiar 1934-1935, Biserica primea o subvenție de la stat în valoare de 66600 lei³¹, iar în anul următor, Aurel Comarnescu, inspector comercial și soția sa, Ana Comarnescu, solicitau aprobare pentru instalarea luminii electrice pe propria cheltuială³².

La rândul său, Parohul Bisericii, Protoereu C. Cronț, solicita, în luna august 1943, aprobare pentru începerea lucrărilor de reparații exterioare și interioare³³, iar în noiembrie (același an), Episcopul era anunțat că lucrările erau terminate, urmând ca sfințirea oficială să fie făcută pe data de 28 noiembrie³⁴. Fuseseră “renovate multe din stricăciuni și lipsuri”, în timp ce aspectul ei exterior și interior era schimbat³⁵.

După unsprezece ani, la 22 iunie 1961, Sfatul Popular al orașului Galați, prin Serviciul de Sistematizare și Arhitectură ruga Episcopia să intervină la C.S.C.A.S București, Direcția Monumente de arhitectură “în vederea restaurării complete și urgente” a Bisericii Sf. Gheorghe, declarată Monument de Arhitectură, care “formează perspectivă la Dunăre în cadrul noului centru Galați, și care împreună cu monumentul Biserica Precista încadrează esplanada”³⁶(fig.7).

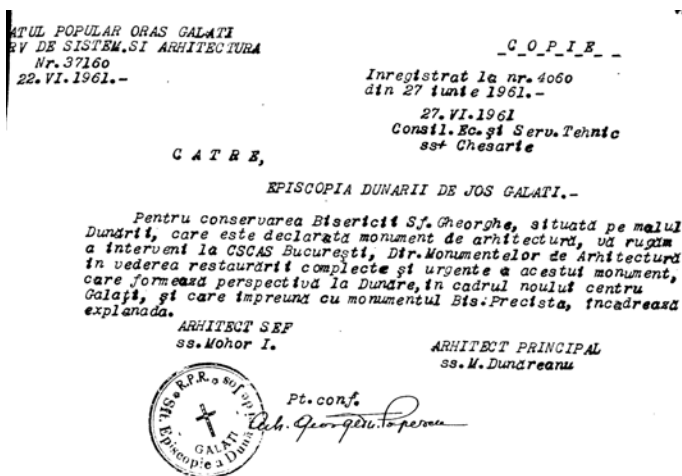

Fig. 7 Document din 23 Nov.1961.

Arh. Episcopiei “Dunărea de Jos” Galați, Dos. 481, nr.64, f.4

31 Ibidem; Fond Sf. Gheorghe Monument istoric din Galați, 1936-1941-1948, Dos. 240 nr. 41 f. 31;

32 Ibidem; f.10

33 Ibidem; f.86

34 Ibidem; f.89

35 Ibidem; f.91

36 Ibidem ; Fond Biserica Sf. Gheorghe Monument –de Arhitectură, dos. 481, nr. 64, Coresponzența, devizul și releveul privind restaurarea Bisericii Sf. Gheorghe din orașul Galați fiind filiala Parohiei Sf. Nicolae, 23.XI.1961-2.VIII.1962, f. 4, Adresa nr.37160/22.06.1961 semnată de Arhitect Șef I. Mohor, Arhitect Principal M. Dunăreanu.

În septembrie 1961, C.S.C.A.S, Direcția Monumente Istorice prin adresa nr. 5322/1961, îndemna, Sfatul Popular să se adreseze, pentru întocmirea proiectului de restaurare, Direcției de Sistematizare, Arhitectură și Proiectare Construcții Galați³⁷.

Departamentul Cultelor, Direcția Secretariat Plan Investiții Administrative București răspundea și el, la 23 noiembrie 1961, prin intermediul Șefului Serviciului Tehnic, Arh. G. Popescu și a Consilierului Economic, Pr. Gh. Ciupercă, Episcopului că solicitase D.S.A.P.C.-ului Galați³⁸ să întocmească proiectul de restaurare a Bisericii Sf. Gheorghe³⁹, însă primise un răspuns negativ. Prin intermediul aceluiași document, Episcopul era informat că D.S.A.P.C. găsisse patru absolvenți ai Institutului de Arhitectură “I. Mincu” din București⁴⁰, ce s-au oferit să întocmească releveul Bisericii și devizul estimativ.

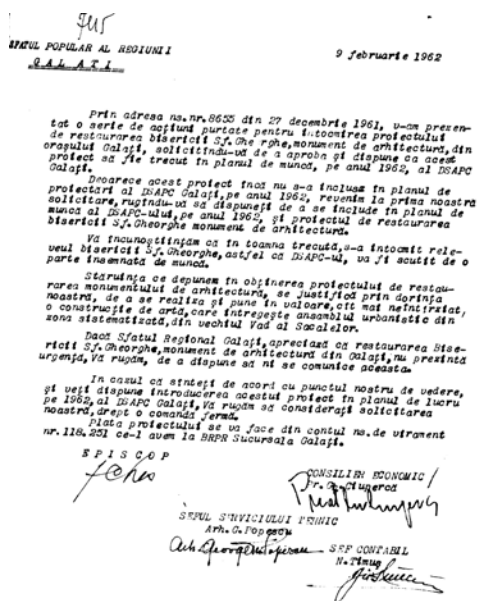

Fig. 8 Document din 9 februarie 1962.

Arh.Episcopiei “Dunărea de Jos”
Galați, Dos. 481, nr.64, f.34

După două luni, la 9 februarie 1962, Sfatul Popular al Regiunii Galați, revenea la solicitarea “de a se include în planul de muncă al D.S.A.P.C.-ului pe anul 1962 și proiectul de restaurare a Bisericii Sf. Gheorghe Monument de Arhitectură⁴¹.

Stăruința semnatărilor⁴² era justificată de dorința “de a se realiza și pune în valoare, cât mai neîntârziat, o construcție de artă, care întregeste ansamblul urbanistic din zona sistematizată, din vechiul Vad al Sacalelor”⁴³. Se specifica de asemenea că releveul Bisericii fusese realizat în toamna anului precedent astfel că D.S.A.P.C.-ul era scutit de o parte importantă de muncă⁴⁴(fig.8).

Departamentul Cultelor de pe lângă Consiliul de Miniștri București a trimis, în iunie 1962, C.S.C.A.S-ului, Direcția Monumente Istorice, releveul Bisericii, reamintindu-i în același timp că pentru a se putea începe lucrările de restaurare “cel puțin în anul

37 Ibidem; f.2,3

38 Ibidem; f.14

39 Ibidem;

40 Numele celor patru absolvenți erau: Liana Mihăilă, Sanda Tocitu, Andrei Metulescu și Aurel Verculescu, toți din București;

41 Arhiva Episcopiei Dunării de Jos Galați, Dos. 481, nr. 64, f. 34;

42 Semnau: Episcopul Chesarie, Șeful Serviciului Tehnic Arh. G. Popescu, Consilier economic Pr. Gh. Ciupercă și Șef contabil N. Timuș;

43 Arhiva Episcopiei Dunării de Jos Galați, Dos. 481, nr. 64;

44 Ibidem;

1963, era necesar să se întocmească proiectul în 1962”⁴⁵. Același Departament trimitea, în iulie 1962, Episcopiei Dunării de Jos răspunsul la adresa acesteia, prin care preciza că “din cauza planului încărcat nu poate prelua întocmirea proiectului de restaurare pentru Biserica Sf. Gheorghe Galați”, astfel că Directorul Adj. al Departamentului, C. Mireanu, ruga Episcopia să se adreseze D.S.A.P.C.-ului Galați⁴⁶(fig.9).

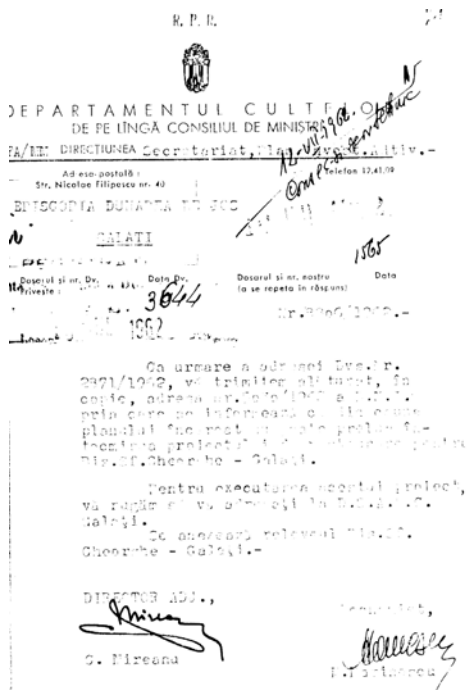

Fig. 9 Document din 1 iulie 1962.
Arh. Episcopiei “Dunărea de Jos”
Galați, Dos. 481, nr.64, f. 27

telor de arhivă⁴⁹, s-au risipit. Printre acestea se aflau neprețuite icoane pe lemn, potire, sfeșnice și candelă din metal argintat, o Evanghelie ferecată în argint și “slovă veche”, douăzeci și trei de volume de Minee legate în piele, din timpul Mitropolitului Veniamin, policandrul din alamă masivă cu doisprezece brațe, o icoană mare a Maicii Domnului îmbrăcată în argint, chivotul de metal argintat, pietrele funerare ale ctitorilor și cea din marmură albă “cu inscripții vechi” ș.a.

Dar cea mai mare pierdere a înregistrat-o, fără îndoială, memoria colectivă a unui oraș, căruia războiul i-a distrus centrul istoric, iar anii care au urmat acestuia i-au șters identitatea.

În august 1962, Sfatul Popular Regional Galați încerca să sensibilizeze D.S.A.P.C-ul prin prezentarea valorii istorice a Monumentului, ce ar fi trebuit protejat, în spiritul atenției deosebite “acordată monumentelor de arheologie, de arhitectură, de artă plastică și istorice, de către Partidul Muncitoresc Român, cât și de conducătorii Guvernului Țării noastre, manifestată prin H.C.M nr. 661 din 22 aprilie 1955 și H.C.M nr. 1160 din 23 iunie 1955”⁴⁷. Era menționat și faptul că Direcția Monumentelor Istorice recomandase în două rânduri ca Sfatul Popular să se adreseze D.S.A.P.C-ului, în vederea obținerii proiectului de restaurare a monumentului⁴⁸.

Peste doar două luni însă o minte diabolică a ajuns la hotărârea de a pune capăt acestor demersuri insistente printr-o măsură radicală – distrugerea Monumentului, care înfruntase veacurile și reprezenta o parte din patrimoniul spiritual al orașului. Toate bunurile Bisericii, pe care le știm doar grație documen-

45 Ibidem, f. 14, Adresa nr. 4425/26 martie 1962;

46 Ibidem;

47 Ibidem, f. 30;

48 Ibidem;

49 Ibidem, Dosar 240 nr. 21. Inventarul Bisericii Sf. Gheorghe realizat în anul 1941 luna mai, f. 77-83.

ASPECTE DIN VIAȚA EPISCOPIEI DUNĂRII DE JOS ÎN PERIOADA INTERBELICĂ

Cristian Dragoș CĂLDĂRARU

Director

Muzeul de Istorie, Galați

În lumea contemporană, a vorbi despre tradiție ar părea că înseamnă a fi în urma societății sau a promova lucruri perimate, ori a privi prea mult în trecut. Treceam însă prea ușor cu vederea faptul că tradiția înseamnă o sumă de valori, o experiență a comunității în mijlocul căreia ne naștem și de la care plecăm, mai bogați în spirit.

Dacă înțelegem tradiția ca pe o sumă de valori, dacă conștientizăm faptul că ne naștem, trăim și ne manifestăm spiritual și moral ca urmare a tradiției, în sensul larg al termenului, putem lega tradiția de educație, de credință, de cultură și tehnică, de toate domeniile vieții, de noi înșine. Devenim, astfel, responsabili pentru valorile cărora le dăm viață și le transmitem celor care ne vor urma.

Biserica este o comunitate a oamenilor reunită în jurul unor valori comune pentru a le celebra, întări și transmite mai departe. În Biserică ne reglăm conștiințele și conduitele față de divinitate și față de semenii.

Biserica completează opera educativă începută de părinți și se dovedește a fi o modalitate complementară alături de școală, în materie de formare spirituală, de educație morală și cetățenească. Biserica Ortodoxă Română a reușit să reprezinte interesele poporului păstorit, mobilizând atât elita intelectuală în săvârșirea unei acțiuni care să fie recunoscută de forurile internaționale, cât și mulțimea de credincioși, care să transmită că România Mare este rodul voinței lor. Relația dintre Biserică și Stat dăinuie în țara noastră încă de la începuturile noastre ca popor. Istoria Bisericii completează istoria națională și o împlinește.

Biserica a avut și are un rol major în viața instituțională a unui Stat, având misiunea grea și delicată în același timp, de formare și modelare a caracterului uman.

Și aici, la Dunărea de Jos, ierarhul, alături de preoți și mireni, a reușit să întreprindă acele măsuri prin care biserica să fie tot timpul respectată. O activitate deosebit de efervescentă se constată în cadrul Eparhiei Dunării de Jos și în perioada interbelică.

Continuatoare a Mitropoliei Proilaviei, Episcopia Dunării de Jos a cunoscut de-a lungul timpului o serie de schimbări ale teritoriului canonic. Toate aceste modificări privind jurisdicției administrativ-teritoriale s-au produs datorită unor evenimente politice și militare din Europa. Teritoriul Episcopiei Dunării de Jos a fost alcătuit din județe precum, Covurlui, Brăila, Ismail, Bolgrad, Tulcea, Constanța, Durostor sau Caliacra din Cadrilater.

După Primul Război Mondial, eparhia de la Dunărea de Jos mai avea, încă, jurisdicția canonică asupra Constanței și Cadrilaterului, alături de Covurlui, Brăila și Tulcea.

Unirea din 1918 a condus la crearea unui stat național românesc nou pe harta Europei, iar schimbările, legitime, ce urmau a se face în România Mare, vor avea efect și asupra Bisericii Ortodoxe Române, care sub conducerea Sfântului Sinod de la București, începe a demara acțiuni prin care se vor face precizări clare a atribuțiilor și poziției Bisericii față de Stat. Totodată, și Statul trebuia să-și precizeze clar pozițiile față de Biserică. În cadrul unui Congres Extraordinar Preoțesc de la Sibiu, din 1919, se solicita înființarea Patriarhiei românești, așa cum exista Patriarhia rusă și cea sârbă.

Existau tot mai multe voci din Transilvania care cereau ca în relațiile cu Statul, Biserica să adopte modelul *Statutului bisericesc* stabilit de mitropolitul Andrei Șaguna, în anul 1868 și aprobat de Curtea de la Viena. Biserica Ortodoxă din Transilvania trebuia să fie autonomă față de Stat iar sinodalitatea să fie prezentă la toate nivelurile Bisericii ortodoxe¹. Cel care a reușit, cu răbdare, să convingă pe reprezentanții Sfântului Sinod de la București că Statutul Organic a lui Șaguna este hotărâtor pentru viitoarea organizare a Bisericii Ortodoxe Române, a fost Mitropolitul Ardealului Nicolae Bălan.

Deosebit de importante au fost însă primele Congrese Generale Preoțești de la Iași (1920) și Chișinău (1921), care-i reunea pe reprezentanții preoțimii din toate provinciile românești². Hotărârea de a se organiza al doilea Congres General Preoțesc la Chișinău, reprezenta un omagiu adus primei provincii românești ce s-a unit cu România în anul 1918.

La Congresul Extraordinar al Bisericii din Basarabia, desfășurat la Chișinău în perioada 7-16 martie 1921, unde s-a dezbătut proiectul de Statut Organic al Bisericii Ortodoxe Române, s-a propus includerea în capitolul III al acestui Statut următorul text: "Autoritatea superioară în Biserica Ortodoxă Română este Patriarhul cu Sfântul Sinod Episcopesc; pe lângă Sfântul Sinod funcționează în viața administrativă și economică a Bisericii corporațiuni constituite, parte numai din membrii ai clerului, parte din clerici și mireni, în conformitate cu dispozițiile acestui Statut organic"³.

A fost o hotărâre curajoasă a clerului basarabean, având în vedere faptul că avea în coastă Patriarhia rusă, foarte bine ancorată în Basarabia după anul 1812. Burjacovschi considera că în acele momente ale Congresului de la Chișinău din martie 1921 se constituia "primul inel de legătură în lanțul de aur, ce leagă Basarabia noastră cu sufletul primului Patriarh Român"⁴. Câteva luni mai târziu, mai 1921, Miron Cristea, Mitropolit Primat al Bisericii Ortodoxe Române, participă la înscăunarea arhierelui Gurie Botășăneanul, ca Arhiepiscop al Chișinăului și Hotinului. Cu acel prilej Miron Cristea "în chip solemn a ridicat și vechiul blestem, ce apăsa greu asupra Prutului, ce despărțea de o sută și ceva de ani trupul chinuit al Moldovei în două părți și căruia poporul îi zicea: Prutule,

1 Era obligatorie participarea mirenilor în proporție de 2/3 alături de 1/3 clerici în conducerea treburilor bisericești.

2 Arhiva Protoieriei Galați, dos. 471/1921, f. 2.

3 Pr. Vladimir Burjacovschi, Patriarhul Miron și Mitropolia Basarabiei, în „Biserica Ortodoxă Română”, Închinare Prea Sfințitului Patriarh MIRON, cu prilejul împlinirii vârstei de 70 ani, an. LVI, nr. 11-12, 1938, p. 689.

4 Ibidem, p.690.

râu blăstămat!⁵ Prutule, apă amară!” Acest moment important din istoria Bisericii Ortodoxe Române nu a putut fi evocat înainte de anul 1990, din rațiuni lesne de înțeles⁶.

Toate dezbatările de la vârful Sfântului Sinod s-au materializat prin includerea în textul Constituției României din 1923 a principiilor autonomiei și autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române⁷. Constituția mai prevedea “garantarea caracterului de Biserică dominantă” a Bisericii Ortodoxe Române și trasa cadrul general pentru alcătuirea Legii și Statutului de organizare a Bisericii românești⁸.

Propunerea de înființare a patriarhiei Române a fost adoptată de Senat și Cameră în februarie 1925. Legea 669/1925 de ridicare a Scaunului arhiepiscopal și mitropolitan al Ungro-Vlahiei la rang de Scaun Patriarhal a fost promulgată pe data de 23 februarie 1925⁹.

Prin această Lege, Mitropolitul Primat al României, Miron Cristea, a fost recunoscut și investit ca Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române.

Legea privind organizarea Bisericii Ortodoxe Române precum și Statutul au fost votate de Senat și Cameră în perioada martie-aprilie 1925, fiind promulgate la 6 mai 1925.

Patriarhia Română era alcătuită, sub raport canonic-administrativ, din cinci Mitropolii:

1. Mitropolia Ungro-Vlahiei, cu cinci Episcopii.
2. Mitropolia Moldovei și Sucevei, cu patru Episcopii.
3. Mitropolia Ardealului, cu cinci Episcopii.
4. Mitropolia Bucovinei, cu două Episcopii.
5. Mitropolia Basarabiei, cu două Episcopii.

Tot în cadrul Patriarhiei Române era și Inspectoratul Clerului Militar, înființat în anul 1921, cu reședința la Alba-Iulia.

Forul suprem de conducere al Bisericii Ortodoxe Române era și este Sfântul Sinod. Ca organ deliberativ a fost constituit Congresul Național Bisericesc, iar ca organ executiv al Sfântului Sinod și al Congresului Național Bisericesc a fost constituit Consiliul Central Bisericesc. Averele Bisericii Ortodoxe Române erau administrate de Fondul General Bisericesc, constituit ca o Eforie a Bisericii.

Biserica Ortodoxă Română a urmat exemplul Statului român atât în organizarea sa administrativă, cât și în cea juridică. În sfera juridică, urmând practiciile jurisprudențelor, a aplicat-o în dreptul bisericesc¹⁰, iar prin Legea și Statutul pentru organizare a Bise-

5 Ibidem, p. 691.

6 Pr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, București, 1981, vol. III, p.392-395. Tema este reluată de Mircea Păcurariu în *Compendiu*, ediția a II-a, Sibiu 2007, arătând și aportul adus de clerul basarabean la înființarea Patriarhiei Române.

7 Dr. Gheorghe Ciuhandru, *Reorganizarea centrelor noastre ierarhice și unificarea bisericească*, în “Biserica Ortodoxă Română”, seria II, an XLI, nr. 6, martie 1923, p. 409-410.

8 Ibidem, în “Biserica Ortodoxă Română”, nr. 7, aprilie 1923, p. 481-490.

9 Monitorul Oficial nr. 44/25 februarie 1925.

10 Pr.dr. V. Pocitan, *Legislația Bisericii Ortodoxe*, în “Biserica Ortodoxă Română”, S.III, anul XLVII, nr. 4, aprilie 1929, p. 315-316.

ricii Ortodoxe Române din 6 mai 1925, se conferă justiției bisericești organizare deplină.

Având modelul instanțelor judecătorești ale Statului român, Biserica Ortodoxă Română crează patru instanțe judecătorești, instanțe care vor lucra alături de autoritatea supremă, Sfântul Sinod.

Instanțele de judecată bisericească vor funcționa în baza Legii și Statutului din 6 mai 1925, având următoarele competențe¹¹:

- Judecata Propopească, având corespondent în Judecătoria de pace a Statului.
- Consistoriile Spirituale eparhiale, corespunzând Tribunalului.
- Consistoriile Spirituale metropolitane, ca Instanțe de Apel, având corespondent Curtea de Apel.

Consistoriul Spiritual Central sau Casația Bisericească funcționa pe lângă Sfântul Sinod ca Instanță de Recurs și pentru asigurarea unității de jurisprudență în cadrul Bisericii Ortodoxe Române.

De asemenea prin Legea sus-menționată s-a luat hotărârea de a se alcătui un Regulament de procedură a Instanțelor disciplinare și judecătorești¹².

În noile condiții create de Marea Unire de la 1918, Episcopia Dunării de Jos a avut în fruntea sa ierarhi înțelepți, harnici, competenți și cu duhul tradiției echilibrate. Datorită acestor calități au reușit să-și pună pecetea pe organizarea Eparhiei, impunând respectul, prin ținuta lor clericală și prin verticalitatea comportamentului propriu, în orice situație¹³.

Unirea din 1918 îl găsește, în scaunul Episcopal la Dunărea de Jos, pe episcopul Nifon Niculescu (1909-1922), avându-l ca locțiitor de scaun pe arhierul Platon Ciosu Ploieșteanu (1922-1923). A fost perioada în care în eparhie a sporit numărul bisericilor rezidite sau restaurate, iar pe lângă mănăstiri s-au înființat școli și ateliere de lucru.

În Dobrogea și Cadrilater, Episcopul Nifon a căutat să-i ajute pe români și să le sporească încrederea în biserica neamului. După retragerea lui Nifon din scaunul eparhial, eparhia va fi condusă, pentru o scurtă perioadă de timp (1923-1924), de către episcopul cărturar Iacov Antonovici. În timpul cât a păstorit această eparhie s-a confruntat cu o nouă organizare administrativ-canonică, ca urmare a constituirii Episcopiei Constanței în anul 1923.

De menționat faptul că după anul 1920 erau tot mai puternice vocile celor care doreau înființarea unei noi episcopii, a Constanței, care urma a fi formată din județele Constanța, Durostor, Caliacra și Ialomița.

În anul 1922 "Dobrogea Jună" din Constanța pregătea populația cu privire la formarea episcopiei Dobrogei și Cadrilaterului, care să "desăvârșească unitatea culturală și sufletească a acestei părți de țară...Opera episcopatului dobrogean va trebui să fie prin excelență națională și religioasă într-un atît, cît ar putea servi cauzei naționale"¹⁴. Evident

11 Ibidem, p. 317

12 Ibidem.

13 Eugen Drăgoi, *Ierarhi și preoți de seamă la Dunărea de Jos, 1864-1989*, Galați, 1990, p.40-47.

14 Ion Mihălcescu, *Episcopia Dobrogei*, în "Biserica Ortodoxă Română", nr. 12, septembrie 1922, p. 956-967.

că au apărut reacții și la sud de Dunăre, în Bulgaria. Astfel ziarul *Universul*¹⁵ publica un interviu cu mitropolitul Ștefan al Sofiei, în care acesta își arată dorința de a vedea înființându-se un episcopat bulgăresc în România, pentru bisericile bulgărești din Dobrogea și Vechiul Regat.

Episcopul Iacov Antonovici va continua opera înaintașului său Nifon, reparând și consolidând bisericile din cuprinsul eparhiei. Alegerea lui Iacov ca episcop de Huși lasă scaunul de la Dunărea de Jos vacant.

În luna iunie 1924, este ales episcop al Dunării de Jos, fostul arhiereu-vicar al Arhiepiscopiei Iașilor¹⁶, Cosma Petrovici. Era remarcat prin însușirea liturgicii, fiind și un foarte bun caligraf.

Va păstori această eparhie timp de 23 de ani (1924-1947). A condus eparhia Dunării de Jos cu tact și multă, foarte multă răbdare, implicându-se în toate proiectele Sfântului Sinod privind îmbunătățirea vieții bisericești, dar și respectul pe care trebuie să-l impună costumul preoțesc. În acest context aflăm pe episcopul Cosma, susținând cu argumente din tradiția bisericii noastre ortodoxe, în sedința Sântului Sinod din 29 noiembrie 1934, “impunerea costumului preoțesc, stabilit de Sf. Sinod în anul 1895, precum și obligarea preoților de a-l purta cu strictețe”¹⁷.

După primul Război Mondial, multe din bisericile eparhiei Dunării de Jos erau în ruină. Era perioada când tot felul de așa-ziși antreprenori și specialiști în reparații și consolidări de biserici, au făcut mai mult rău decât bine lăcașurilor de cult. De aceea, imediat după apariția Legii de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, în anul 1925, se iau măsuri și se dau dispoziții privind remedierea stării bisericilor din țară.

Se constată faptul că odată cu “zidirile, reparările și pictările de biserici, se fac tot felul de greșeli cu sau fără intenție. Aceste lucrări încap uneori pe mâna speculanților sau cârpacilor, care fac lucru scump și prost. Îndeosebi pe la țară... dar nici la orașe nu e lucru rar”¹⁸. Față de aceste stări de lucruri, Mitropolia Bucureștilor a hotărât ca indiferent de lucrare, antreprenorul trebuie să aibă aprobare de la Chiriarih, pe baza ofertei și a recomandărilor pentru lucrări trainice făcute în trecut. În acest fel se reia și în eparhia Dunării de Jos tradiția de atestare a meșterilor constructori sau a meșterilor iconari. In-cepea, timid, a se cerne grăul de neghină.

Sunt trimise către toți ierarhii Patriarhiei Române circulare ale Comisiunii Monumentelor Istorice prin care se specifica faptul că acolo unde sunt lăcașuri de cult, monumente istorice, ierarhii au obligația de a înștiința serviciul tehnic din cadrul Comisiunii, pentru a se întocmi deize de lucrări, ce urmau a se pune în execuție sub coordonarea unor specialiști atestați¹⁹.

Printr-o adresă din 30 ianuarie 1930, episcopul Cosma Petrovici este rugat de către Președintele Comisiunii Monumentelor Istorice să trimită o circulară tuturor pre-

15 *Universul*, 14 mai 1922, p.3.

16 Eugen Drăgoi, *op.cit.*, p. 47-49.

17 Dezbaterile Sf. Sinod, în “Biserica Ortodoxă Română”, nr. 9-10, 1935, p.133.

18 Ion Mihălcescu, *Dispoziții privitoare la zidiri, reparări și pictări de biserici*, în “Biserica Ortodoxă Română”, nr. 8, august 1925, p.501.

19 Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos, dos. 2310/1928-1930, f. 162.

oților din eparhia Dunării de Jos prin care să-i oblige ca toate “devizele și rapoartele privitor la reparații să fie trimise direct Comisiei Monumentelor Istorice pentru a putea fi cercetate de serviciul tehnic, deoarece, cu cât timpul înaintează, arhitecții vor fi ocupați cu lucrările proprii ale Comisiei, evitându-se astfel unele conflicte și lucrări care nu corespund cu vederile Comisiei Monumentelor Istorice și întârzieri”.²⁰

De asemenea, episcopii erau rugați să aibă în vedere, în permanență, prevederile *Legii monumentelor istorice* și a *Legii pentru apărarea vechilor picture bisericești și pentru întemeierea unei școli de zugrăvi*, din 19 martie 1926, legi care reglementau “chestiunea păstrării intacte a vechilor noastre biserici și mănăstiri precum și a comorilor noastre artistice și istorice din trecut”²¹.

Au fost trimise totodată Instrucțiuni privind procedurile de curățare a obiectelor de metal, precum și metodele prin care se putea evita deteriorarea obiectele supuse acestor proceduri²².

Se puna un accent deosebit pentru protecția și siguranța contra incendiilor a lăcașurilor de cult, cu întregul inventar. Un accent deosebit se puna pentru asigurarea monumenteleor istorice și de artă. Prin adresa din 24 aprilie 1929, Consiliul Central Bisericesc făcea cunoscut episcopului Cosma despre un protocol încheiat de Patriarhia Română cu Societățile de asigurare, “pentru o sumă cu care în caz de incendiu aceste clădiri cu mobilierul lor să se poată reface în aceiași formă artistică, în care au existat până acum”²³.

Pentru a se constitui o imagine generală asupra numărului și importanței acestor monumente istorice de cult, se solicita întocmirea unui “tablou de toate bisericile socotite ca monumente istorice care există în cuprinsul eparhiei, cu valoarea aproximativă a lor și a conținutului lor”.²⁴

Una din preocupările principale ale ierarhilor de la Dunărea de Jos, după 1918, a fost aceea de reparare și consolidare a bisericii catedrale cu hramul “Sf. Nicolae”.

Construită în perioada 1906-1917, pe un teren neconsolidat din zona centrală a orașului Galați, Catedrala Episcopiei Dunării de Jos a suscitat vii dispute privind soliditatea ei. Nici nu se terminase bine construcția, că a fost lovită de un cutremur de pământ în data de 10 octombrie 1920. Pe lângă problemele pe care le avea la fundații, au mai apărut fisuri, destul de serioase, la cupola centrală.

Aproape 12 ani, episcopul Cosma Petrovici a făcut demersuri la Ministerul Cultelor și la dese guvernare ale României interbelice, pentru a obține fondurile necesare a reabilita catedrala din Galați. A găsit înțelegere la primarul orașului Galați, Alexandru Nestor Măcellariu, și astfel în vara anului 1936 încep lucrările de consolidare și restaurare a bisericii catedrale din Galați. S-au consolidat arcurile de susținere a cupolei centrale, s-au refăcut absidele laterale, s-au tencuit zidurile exterioare și s-a reparat acoperișul.

Primarul Măcellariu, un pasionat colecționar de artă și proprietar, al unei părți

20 Ibidem., f. 122.

21 Ibidem., f. 163.

22 Ibidem., f. 164

23 Ibidem., f.107

24 Ibidem.

din moșia Tirighina-Bărboși²⁵, încredințează contractul pentru recondiționarea picturii Catedralei, pictorilor Mantu și Florea, care vor lucra împreună cu pictorul Costin Petrescu²⁶. Toate lucrările au fost terminate în decembrie 1936, iar sfințirea bisericii a avut loc în ziua de 20 decembrie 1936.

Bucuria de a avea o Catedrală trainică la Galați s-a spulberat în timpul cutremurului de pământ din 10 noiembrie 1940. Catedrala episcopiei Dunării de Jos devine o ruină.

Arhitectul Petre Antonescu, cel care a proiectat catedrala din Galați în 1906, menționa în anul 1943 că “marele cutremur din 1940 a surprins și înspăimântat prin tăria lui fără precedent în memoria noastră și a pus la foarte primejdioasă încercare clădirile vechi și nouă din cuprinsul țării sgduuit de flagel...Dintre clădirile ce au avut să sufere mai mult au fost acele ale bisericilor...”²⁷.

Cunoscând însemnătatea betonului armat, introdus și folosit în România de către inginerul Emil Prager, Petre Antonescu aprecia că “pregătirea tehnică a artistului –arhitect trebuie să fie în așa fel făcută încât să-i asigure intuiția măsurii și formei celei mai adevărate”²⁸.

Cât timp a condus Episcopia Dunării de Jos, episcopul Cosma Petrovici a lansat un program amplu de restaurări și consolidări a bisericilor monumente istorice de pe cuprinsul Eparhiei.

Este impresionant de asemenea efortul depus de Cosma Petrovici pe tărâmul gospodăririi eparhiei, reușind să administreze câteva sute de hectare de teren arabil, pădure și imașuri. A făcut un crez din revigorarea celor trei mănăstiri, Celic-Dere, Cocoșu și Saon, din județul Tulcea.

În urma unei vizite pe care a făcut-o pe insula Șerpilor, Cosma Petrovici a ales locul pentru ridicarea unui schit românesc. Iată comentariul episcopului Cosma legat de acest subiect: “*Ce frumoasă mi-a fost vizita în Delta Dunării, la Sf. Gheorghe împreună cu Sulina și Insula Șerpilor pe o vreme parcă poruncit de frumoasă. Nu o voi uita decât când voi muri. A fost ales acolo la Insula Șerpilor și un loc în partea de răsărit pentru ridicarea unui schit. Ce fericit eram și de unde am un album de fotografii unde privesc ori de câte ori sunt necăjit și prin frumusețile simțite și văzute îmi trece necazul. De câte ori privesc văd pe Domnul ...(text lipsă, n.n.) Inspector la Navigație și pe domnul Doctor General Panaitescu, care pretutindeni ne-a întovărășit trei zile.*”²⁹

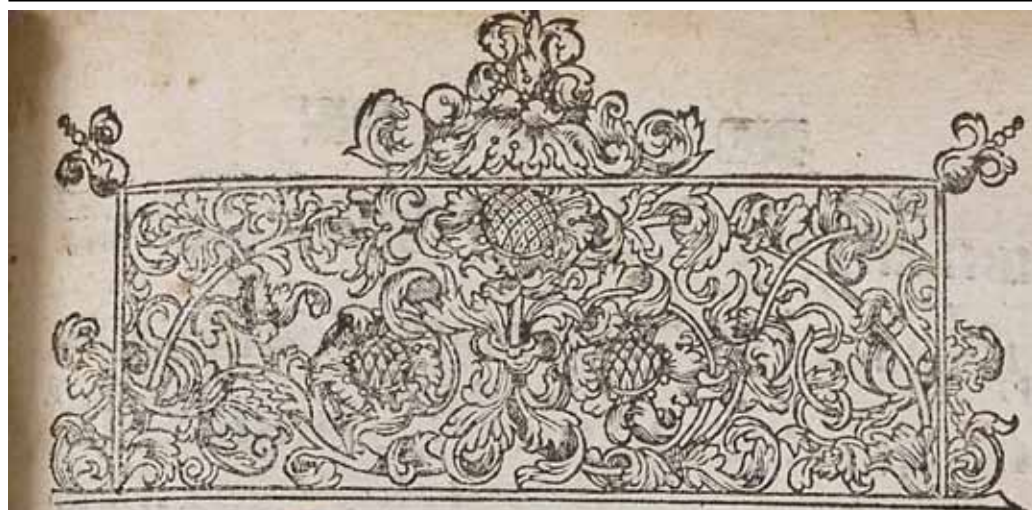
25 În incinta castrului roman de la Tirighina, Măcellariu, începe fundația din piatră a unei biserițe. Inițiativa a rămas nefinalizată, rămânând până astăzi doar zidurile de fundație a aceluia lăcaș de cult.

26 Tot el a pictat catedrala din Galați, la început, îmbrăcând pereții cu o pictură în manieră realistă. Este vorba de același pictor, Costin Petrescu, care a realizat capodopera din interiorul Ateneului din București.

27 Petre Antonescu, *Biserici nouă*, București, 1943, p. 7.

28 *Ibidem*

29 Arhiva Arhiepiscopiei Dunării de Jos, dos.2480/1941-1947, f. 90

ДѢМЕНЕКЪ ДОЛЪ ЕУЛІА

Днѣ Млѣнѣ ѿнолж Капетѣ.

ѿпжрѣть, кѣндѣ вѣ еѣжѡщѣекж
кѡржжѡн ѿпротѣвѣ ѿлѣнѣ ѿпѣрѣ
ѿтоунѣнѣ мѣнѣнѣ еѣрѣнѣ вѡнѣнѣ
ѿтрѣрѣмѣнѣ. шнѣ дѣчѣнѣ пѣрѣчѣдѣ еѣ

SpiritusRector

лѣлѣ. еѣелѡбѡлѣ рѡдѣлѣ ѡмѣнѣекж днѣрѡбѣнѣ
лѣнѣ чѣ ѿмѣрѣ. вѣнѣ лѣмѣрѣ гѣлѣлѣнѣлѣнѣ. шнѣ
дѣколѣ ѿчѣпѣу ѿтѣнѣ ѿеѣрѣнѣ ѿпѣнѣ еѣрѣчѣ
еѣтѣтрѣбѣж, кѣмѣ лѣдѣнѣмѣ еѣдѣнѣ еѣчѣтѣ еѣлѣе.

UN APOLOGET AL LATINITĂȚII. VASILE ALEXANDRESCU URECHIA

Ana-Maria CHEȘCU

Masterand, Universitatea „Dunărea de Jos” Galați

Dacă am sintetiza, într-un cuvânt, întreaga activitate a celui supranumit de către A. Rocque Ferrier marele latin al României, acela ar fi românismul, crezul său de-o viață. Rămas în umbra lui Titu Maiorescu, V.A. Urechia a fost perceput de posteritate într-un mod nefavorabil, în pofida marilor servicii pe care le-a adus problemei naționale. Puțini sunt cei care au încercat să-i facă dreptate. Dintre aceștia remarcăm pe Vistian Goia¹, care avea să-l repună în drepturi pe acest mare nedreptățit, dar și Anișoara Popa².

Cu toate acestea, pe marea scenă a istoriografiei române, la mai bine de 110 ani de sfârșitul său, marele prieten al Galașilor rămâne un nedreptățit. Neînțeles în epoca în care a trăit, V.A. Urechia poate fi considerat un veritabil misionar al latinității în întreaga Europă. Așa cum se întâmplă în majoritatea cazurilor, posteritatea îi va recunoaște mult prea târziu meritele. Prietenul (neprietenul) său de-o viață, B.P. Hașdeu, avea să afirme, după moartea sa, că cele mai multe instituții culturale la noi se datorează direct sau indirect lui Urechia³.

Originea latină a limbii și poporului român, apărarea și afirmarea latinității în sud-estul Europei au fost principalele repere ale activității sale, el susținând crearea unei confederații latine, cu rol de santinelă la poarta invaziilor barbare. Pentru Urechia, conștiința națională era singura cetate în care România putea dăinui, ca o insulă latină, înconjurată de atâtea neamuri eteroetnice⁴. Pe această insulă, cultura, comparată cu un vas mareț, a cărui busolă conducătoare era iubirea de bine, frumos, adevăr și mai ales Naționalitatea și Românismul⁵, era singurul catalizator capabil să țină trează conștiința națională. Cultura era singura armă prin care națiunile asuprite puteau lupta împotriva politicii de deznaționalizare. Unul dintre principalele obiective ale Ligii Culturale a fost răspândirea culturii naționale printre românii din toate provinciile istorice. În calitate de președinte al acestei instituții, Urechia s-a implicat în finanțarea școlilor și bisericilor din Transilvania și Basarabia, dar și din Balcani.

În disputa din jurul continuității, Urechia a rămas tributar concepțiilor promovate de Școala Ardeleană. Deși B.P. Hașdeu îl considera „înrobit” de latinismul acesteia, Urechia a contestat teza lui Petru Maior, conform căreia, după cucerirea Daciei, Traian

1 V. Goia, V.A. Urechia, Ed. Minerva, București, 1979.

2 Anișoara Popa, V.A. Urechia. Istoric, Galați, 2001.

3 Apud N. Oprea, Biblioteca Publică “V. A. Urechia” Galați, Ed. Axis Libri, Galați, 2010, p. 44.

4 Darea de seamă a d-lui V. A. Urechia citită la 24 noiembrie 1890, cu prilejul jubileului a 25 de ani de la fondarea Atheneului, București, Tipografia Curții Regale F. Göbl, 1894, p. 28.

5 Ibidem.

ar fi exterminat toată populația autohtonă și, drept consecință, națiunea română ar fi pur latină⁶. Mare apologet al latinității, Urechia consideră că originea latină a poporului român unise micile formațiuni politice, aflate în fază embrionară, în ciuda fărâmițării politice și a invaziilor barbare. După cum el însuși afirma, deși popoarele vecine ale Țărilor Române au avut din toate timpurile interese să susțină o teză contrară, voind să izoleze românii de frații lor din Occident și din sudul Europei ... din toate timpurile 12 milioane de români au avut conștiința nobilei lor origini latine⁷. Cei mai vehemenți contestatari ai tezei continuității au rămas istoricii maghiari. Aceștia consideră că românii ar fi descendenți ai triburilor balcanice, care s-au așezat în Transilvania la începutul secolului al XIII-lea⁸. Departate de mine orice aluzie răuvoitoare, dar ipoteza întrece orice imaginație. Pe unde să fi „umblat” românii până în secolul al XIII-lea, când apar pe scena istoriei? Au apărut din neant?

După cum se știe, între secolele III-XI, spațiul românesc a fost străbătut de numeroase neamuri nomade, precum ungurii, pecenegii, cumanii etc. Cu toate că unii istorici au afirmat că aceste invazii au distrus continuitatea elementului daco-roman, izvoarele au demonstrat existența unor formațiuni prestatale în spațiul carpato-dunărean, lucru remarcat și de Urechia, care considera că, în perioada năvălirilor barbare, Dacia nu era un stat unic, ci era un număr considerabil de state, care evoluau viguros sub impulsul curentului latin⁹. În pofida năvălirilor barbare, continuitatea a două sau trei state cantonate în adăposturile inaccesibile ale Carpaților, era suficientă pentru ca, acest curent latin să nu dispară nici în secolul XII, dând naștere la noi state de unde au derivat Principatele Danubiene ale României actuale¹⁰.

Aceste idei se regăsesc în studiul *L' idée latine chez les roumains*, publicat de Urechia, în anul 1900, la Alais, în care face o trecere în revistă a principalelor momente din istoria poporului român, de la sosirea primilor coloniști romani și până în vremurile sale.

Și pe tărâmul istoriei, Urechia rămâne fidel acelorași concepții. În opinia sa, istoria nu putea lipsi din bagajul spiritual al fiecărui popor, al fiecărui individ în parte. Esența supraviețuirii unei națiuni era propriul ei trecut. În acest sens, Urechia scria în 1867: „O națiune care aspiră să trăiască, trebuie însă să știe a-și aminti¹¹”. Cu toate acestea, cel supranumit cronicar al veacului fanariot (Vistian Goia), rămâne cunoscut în istoriografie prin cele două opere ale sale, *Istoria românilor* și *Istoria școalelor* de la 1800-1864. „Crescut” și „educat” la Școala Franceză, Urechia afirma în anul 1892: „*Istoria are altă misiune, decât a crea în mod nedocumentat oameni mari și eroi. Facem istorie când curmăm șirul legendei*¹²”. Întreaga sa viață este dedicată colecționării izvoarelor și promovării națiunii

6 V.A. Urechia, *L'Idée latine chez la roumains*, Alais, 1900, p. 6.

7 Ibidem.

8 Pentru mai multe informații, vezi P. Lendvai, Ungurii, timp de un mileniu învingători în înfrângeri, Ed. Humanitas, București, 2001.

9 V.A. Urechia, op. cit, p. 7.

10 Ibidem.

11 Apud N. Oprea, op. cit, p. 49.

12 V.A. Urechia, *Istoria românilor*, tom 3, Ed. Tipo Moldova, Iași, 2010, p. 105.

române, iar cele cinci tomuri ale „Istoriei românilor”, scrise în numele patriotismului ... care trec cu repeziciune de fulger asupra unui întreg secol din istoria patriei¹³, constituie o dovadă în acest sens. Dincolo de greșelile care i s-au imputat, valoarea documentară a lucrării este incontestabilă.

Aceleași concepții latiniste le regăsim și în activitatea sa publicistică. Încă din timpul studenției era redactor la revista „Opiniunea”, semnând articole precum *Principe străin sau Ce domnitor se cuvine Principatelor suverane unite?* În primul număr al acestei reviste, Urechia avea să afirme: „suveranitatea și unirea au umplut desigur toată existența acestui popor, istoria românilor este numai o istorie a acestor două principii născute deodată cu primele manifestări ale românismului¹⁴”.

Implicat în mai toate evenimentele timpului său, Urechia a fost un patriot în adevăratul sens al cuvântului. Prin toate acțiunile sale, a coborât istoria din mausoleul științelor și a adus-o printre oameni. Legăturile lui cu frații de peste munți, dar și cu românii de la sud de Dunăre constituie o dovadă în acest sens. În anul 1882, Urechia a publicat Albumul Macedoromân, care grupa adeziunile unor personalități ale lumii latine împotriva politicii de deznaționalizare a popoarelor de la sud de Dunăre. După cum reiese din prefață, pentru Urechia „acest album era un real simbol de pace, de adevărată înfrățire prin reciproca respectare a drepturilor neprescriptibile ale fiecăruia ... dreptul de a rămâne român pentru toți cei care sunt români și prin consecință dreptul de a vorbi românește, de a ruga pe Dumnezeu românește, de a învăța în școli românești¹⁵”.

În anul următor, Urechia a fost ales președinte al Ligii Culturale, postură din care a inițiat o amplă propagandă în favoarea fraților de peste munți. Dacă, pentru Iorga, Liga era o operă de entuziasm tineresc, pentru Urechia Transilvania era „copilul suferinței”, iar Liga „purtătoarea drapelului culturii naționale, prin limbă și pe temelii latine¹⁶”. Din acest motiv, putem spune că existența și prestigiul acestei instituții se leagă de numele său.

Procesul memorandiștilor, supranumit de Ioan Rațiu, procesul națiunii române, a adus în atenția opiniei publice europene problema românească. Pe toată perioada procesului, Urechia și discipolii săi au făcut antecameră la personalitățile de mare anvergură ale acelei vremi. Cu ocazia acestui proces, Urechia readucea în discuție problema latinității și a continuității daco-romane, afirmând: „dincolo de Carpați, în Transilvania trăiesc peste patru milioane de români, descendenți ai colonilor pe care împăratul Traian i-a stabilit în aceste ținuturi după cucerirea Daciei. Aceștia sunt frații noștri, ai românilor, din România liberă, dar sunt și frații voștri mai mici, care fac gloria neamului nostru latin;...ei nu și-au pierdut niciodată conștiința originii lor și ... în mijlocul vicisitudinilor și-au păstrat individualitatea latină și obiceiurile lor¹⁷”. Aceste afirmații au fost contestate

13 Ibidem, tom 1, p. 1.

14 Opiniunea, nr. 1, 3 martie 1857, apud V. Goia, în op. cit., p. 78.

15 Albumul Macedoromân, Stabilimentul pentru Arte Grafice Socecă, Sander&Teclu, București, 1880, p. III.

16 V. Goia, op. cit, p. 212-213.

17 Apud N. Oprea, Latinitate și continuitate. Concepție și acțiune la V.A. Urechia, în Buletinul Fundației Urechia, nr. 6, 1996, p. 23-25.

de ministrul austriac al Afacerilor Străine, G. Kálnoky, în discursul rostit în fața deputaților de la Pesta, pe 19 septembrie 1894, care considera că „*nu există o mișcare daco-romană, puternicul sentiment pe care îl au locuitorii acestei țări față de frații lor de dincolo de Carpați fiind mai degrabă o simpatie firească, naturală pentru oameni de același sânge, care sunt călcați în picioare și tiranizați de cârmuitorii maghiari*¹⁸”.

Apariția volumului *Voci latine. De la frați la frați*, operă monumentală a lui Urechia, pare să contrazică aceste afirmații. Majoritatea articolelor fac trimitere la originea latină a limbii și poporului român, dar și la ideea unității de neam. Marele prieten al Galaților s-a ocupat îndeaproape de publicarea acestui volum. Numai dacă trecem cu privirea peste articolele strânse în acest volum ne putem da seama de amploarea evenimentelor. În numărul din 26 august 1894, ziarul „Germania” din Berlin atrăgea atenția asupra posibilității ca „*Vocile latine să devină vocile întregii Europe*¹⁹”. Succesul pe care l-a înregistrat cu acest volum l-a făcut să se gândească la publicarea a încă două volume, care să grupeze adeziunile din țările slave și cele germanice. Dintr-un raport al contelui C. Dumba, înaintat lui G. Kálnoky, aflăm că, Liga intenționează publicarea tuturor declarațiilor de simpatie adresate românilor din partea a trei grupuri de țări, dintre care au văzut lumina tiparului cele cuprinzând vocile țărilor latine. Al doilea volum va cuprinde expresia sentimentelor analoge din Germania și Anglia, adică a țărilor germanice, pe când al treilea, adeziunile din lumea slavă²⁰. Din păcate, această acțiune a rămas doar la stadiul de proiect.

Acțiunile sale de apărare a latinității sud-est europene vor fi încununate de succes în ultima decadă a vieții, când a participat la Congresul Orientaliștilor de la Roma și a organizat Festivitatea depunerii coroanei de bronz la Columna lui Traian. Dintr-o scrisoare adresată bunului său prieten, Angelo de Gubernatis, aflăm că acesta comandase artistului Cadorin coroana care urma să fie depusă la picioarele Columnei lui Traian în ziua festivității²¹. Datorită finanțării precare, fiecare român putea contribui material începând cu suma de un leu. În apelul adresat participanților la această festivitate, Urechia considera că „*acesta corónă nu trebuie să fie un dar adus memoriei marelui Imperator, numai din partea aderenților Congresului, ci un omagiu al națiunei române*²²”. Pentru a demonstra afinitățile dintre poporul roman și cel român, acesta a intenționat să aducă la Roma un cor țărănesc din 30 de cântăreți și câte o pereche de țărani din fiecare provincie, pentru a arăta că nu suntem barbari cum ne califică inamicii²³, dar nu a reușit. Cu toate acestea, evenimentul a fost bine primit de presa din „Cizmă”, mari publicații precum Populo Romano, Fanfulla, L'Italie scriind pe larg despre „Rumeni à Roma”.

18 Diplomația europeană și mișcarea memorandistă (1892-1896), Arhivele statului din România, București, 1995, p. 365-366.

19 Apud G. Moroianu, Luptele de emancipare ale românilor din Ardeal în lumina europeană, București, 1950, p. 50.

20 Diplomația europeană și mișcarea memorandistă, p. 367.

21 Festivitatea Română de la Roma, XII Octobrie, București, 1899, Institutul de Arte Grafice Ed. Minerva, 1899, p. 11.

22 Ibidem.

23 Ibidem.

Deși în țară evenimentul a avut un slab ecou, cei prezenți la această festivitate au rămas impresionați. Dintr-o scrisoare a locotenentului Alexis, adresată lui Urechia, aflăm că: „Măreța și imponenta întrunire ce are loc acum în cetatea mamă a descendenților falnicului Trajan, redeșteaptă simțimintele de baștină ale fiilor săi ... în momentul în care iluștrii noștri reprezentanți-V.A.Urechia și Tocilescu depun coroana de bronz la picioarele mării colonne²⁴”. Strădaniile sale pentru promovarea națiunii române în întreaga Europă au impresionat și gazeta „Tribuna”, care a văzut în această festivitate o „mândră și glorioasă zi pentru națiunea română, datorită celui care urmărea de atâția ani cauza română în Europa²⁵”.

Deși contemporanii nu i-au recunoscut meritele, istoria avea să dea dreptate celui supranumit *venerate pater*, de românii transilvăneni, care-i vor dedica o diplomă de onoare, în anul 1900. Și Iorga îi va recunoaște mult mai târziu meritele, afirmând: „V.A. Urechia a fost o nesfârșită dorință de a fi de folos în toate domeniile și un mare talent de a câștiga printr-o gentilă vanitate simpatcă, atâta iubire pentru români, în vasta lume pe care o străbătea neastâmpărul său, continuat și până la adânci de bătrânețe²⁶”.

Convins că o federație a popoarelor latine era singura care putea salva marea rasă coborâtă de la Roma²⁷, V.A. Urechia s-a angajat cu toată ființa în afirmarea latinității noastre peste hotare. Datorită eforturilor sale, România nu a mai fost un punct situat undeva pe hartă, ci a devenit o entitate de sine-stătătoare, legată prin aspirații și idealuri, de Roma, cetatea eternă. Ironizat de mulți, Urechia nu și-a abandonat niciodată crezul, dovedind perseverență, onestitate și generozitate, în realizarea planurilor sale. Și Galațiul îi va rămâne veșnic recunoscător pentru monumentul de cultură pe care l-a lăsat posterității și care îi poartă numele, în semn de omagiu.

24 Ibidem.

25 Ibidem.

26 Nicolae Iorga. Liga Culturală, în Boabe de grâu, 1, nr. 8, 1930, p. 451-452.

27 Urechia V.A, L'idée latine chez les roumains, Alais, 1900, p. 11.

ASPECTE ALE EXPRIMĂRII

Teodor PARAPIRU

Scriitor, eseist

Eufemismul

Sunt vorbitori onorabili ai limbii care devreme, repede și chiar cu pretenții, situează *eufemismul* în zona greșelilor de limbă, ceea ce este cam mult, fie și pentru urmașii lor naivi. Acesta este un fenomen care se dezvoltă din capacitatea conotativă a limbajului figurat, prin care se evită o formulare directă, cu aspecte semantice, adeseori, jignitoare. Eufemismele dau farmec comunicării, o nuanțează și, în plan intelectual, constituie un cod de comunicare pentru cei care îl adoptă. Pe de altă parte, este adevărat că utilizarea abuzivă a eufemismelor generează proximitatea exprimării și confuzie, amendate de ascultători prin apelul de revenire la *chestiune* și la *spunerea lucrurilor pe nume*. Fenomenul utilizării eufemismelor este asociat și cu *vorbirea pe ocolite*, ca și cu *știința expunerii prevenitoare*, diplomatice.

Una este să spui despre un cunoscut că este „cu chef” și, alta să afirmi că este *beat*, strategia comunicării nu implică erori, dar înlătură sensibilitățile explozive. La fel: *nu tocmai harnic* - pentru *leneș*; *modest* - pentru *neînsemnat*, *incapabil*, *mediocru*; *perseverent*, *insistent* - pentru *încăpățânat*; *nepoliticos* - pentru *grosolan*; *neîngrijit* pentru *murdar*; *mai puțin inspirat* pentru *nepotrivit*, *greșit*; *deplasat* pentru *jignitor*; *limitat* pentru *nepregătit*, *mediocru*; *boem* pentru *neglijent*; *venerabil* pentru *bătrân*; *inexact* pentru *mincinos*; *generos* pentru *risipitor*; *celebru* pentru *cunoscut*, *plinuț* pentru *gras* etc.

Așadar, am putea zice că *eufemismele* constituie un *bagaj* necesar pentru comunicare *păstrând măsura lucrurilor*. Când sunt bine dozate în exprimare, ele poartă admirabil semnele ironiei, ale conversației de calitate în societate. În fond, aceste cuvinte sau construcții de limbă numesc realitatea într-un fel acceptabil pentru vorbitorii implicați într-o discuție.

Lapsus

După o *legendă* studentească, la un examen profesorul solicită unei studente să definească lapsusul. Aceasta emite disperată câteva serii de *î* (din *i* sau din *a*, fără conotații ideologice, tip: *îîîî... ââââ... îâîâ...*), după care renunță abătută, pregătindu-se sufletește pentru un verdict dureros. Surprinzându-i pe toți, profesorul anunță notă maximă, considerând *bâiguiala* persoanei o formă de ilustrare a sensului principal al cuvântului.

În latină, *lapsus*, -us înseamnă: s.m. 1. cădere, lunecare, orice mișcare din loc (cum ar fi zborul păsărilor, curgerea apelor, mișcarea astrelor, învârtirea roților; 2. greșală de orice fel - de memorie, de limbă, de condei. D.E.X. consemnează pentru limba română: *lapsus*, *lapsusuri*, s.n.. Incapacitatea momentană a cuiva de a-și aduce aminte de un lucru știut. Eroare, inadvertență comisă din neatenție de o persoană care vorbește sau

scrie ceva.

Există mai multe feluri de *lapsus*, care apar după forme specifice de exprimare: 1. *Lapsus memoriae* - definește uitarea accidentală și momentană a unor elemente (întâmplări, nume) - proces psihic explorat fascinant de Freud, care vede în uitare o altă formă de memorie, o modalitate de respingere a unor realități nedorite ori de selectare a unor priorități etc. „Scăparea de amintire” face ravagii în actualitate și generează personal administrativ (secretare, curieri), agende, motive de prezentare a scuzelor, sau chiar cazuri penale; 2. *lapsus calami* - greșeală (alunecare) de condei. Din neatenție, superficialitate, neglijență, lipsă de considerație pentru interlocutor, din incultură, apar (în scris!) combinații nefericite, inestetice, jignitoare (abrevieri, cacofonii, anacolute, licențe); 3. *Lapsus linguae* (greșeală de rostire) constituie o gafă care apare în comunicare datorită implicării emotive, a rapidității în exprimare care produce bâlbâieli, metateze, schimbarea unor termeni paronimici etc.

Antonomaza

Cuvântul *antonomază* inhibă prin sonoritatea lui cu ecou de diagnostic, fenomen chimic, sau procedeu filosofic. În planul semnificației, poate că are din toate câte ceva, fiind însă o spectaculoasă formă de metaforă. Trop fundamental pentru textul literar, metafora înlocuiește numele unui obiect prin altul, cu condiția ca între cele două obiecte să existe elemente comune oricât de vagi. Pe acest fond general al definiției, *antonomaza* este un tip de metaforă prin care un nume propriu este reprezentat printr-un cuvânt ce l-a însoțit frecvent, sau prin care un nume comun apare sub forma unui nume propriu, ori invers. Această ultimă ipostază este cunoscută și sub numele de *perifrază* (grup de două sau mai multe cuvinte care exprimă împreună ceea ce se poate transmite printr-un singur nume propriu, sau printr-o singură unitate lexicală).

Astfel, „genialul povestitor din Humulești” diversifică modul de identificare pentru I. Creangă, „autorul Patului lui Procrust” - pe al lui Camil Petrescu, „Luceafărul poeziei românești” - se referă inconfundabil la M. Eminescu, „Ceahlăul prozei românești” - la M. Sadoveanu, „autorul monumentalei Istoriei a literaturii române de la origini până în prezent” - la G. Călinescu, „poetul țărănimii” - la G. Coșbuc, „bardul de la Mircești” - la V. Alecsandri etc. *Antonomaza* are mare căutare în actualitate, limbajul curent apelând adeseori la acest procedeu artistic pentru desemnarea cuiva: „Oracolul din Dămăroaia” (pentru politologul Silviu Brucan), „bardul de la Bârca” (pentru poetul Adrian Păunescu).

Desigur, *antonomaza* s-ar fi putut chema, mai pe înțelesul tuturor, *renume* (cu sens de: *faimă, reputație, celebritate, notorietate*), dar pesemne sună impunător și esoteric, din punct de vedere etimologic, din *antonomasie* (ngr., it.) și din *antonomase* (fr.). Concret, de ce să fie simplu când poate să fie complicat?!

Cacofonia

Când vorbește cineva înflăcărat, careva dintre ascultători (sau numai interlocutorul), rostește un cuvânt format din detașarea părții finale a unuiu și începutul altuia. Speculația pare ieftină, dar efectul este garantat. De regulă, respectiva unitate sonoră nou-creată desemnează o realitate inestetică, jenantă, în raport cu bunele maniere, sau,

pur și simplu, șocantă, pentru mentalitatea unui public ipocrit (în concepția căruia, cuvintele nerostite nu există!). Termenul în cauză este neavenit în planul comunicării propriu-zise și, ca asociere neplăcută de sunete, discordanță armonică. Nu se pune problema condamnării sau sancționării cacofoniilor (unele au statut privilegiat: biserica catolică, Ion Luca Caragiale), ca greșeli flagrante de limbaj, cât a evitării lor (fenomen perfect accesibil), ca forme lipsite de eleganță în exprimare. Astfel, în locul umorului involuntar pe care îl stârnesc, ele nu pot constitui teritoriu de exersare a capacității de utilizare a vocabularului.

Exemplificăm în continuare pe temă: *Îi explică că...* (I-a explicat felul cum...); *A spus că care lipsește își va primi pedeapsa* (A spus că va fi pedepsit cel ce lipsește.); *Nu își vede de defectele sale* (Nu este preocupat de propriile defecte.); *Dânsul a atras atenția...* (Dumnealui...); *Timpul a făcut dreptate.* (Cu timpul s-a făcut dreptate.); *Zicea că ca tânărul acela nu mai exista altul pe lume.* (Zicea că nu mai exista altul pe lume ca tânărul acela); *Dumnealui, ca cadru de conducere* (Dumnealui, în calitate de cadru din conducere...); *Plânsul a încetat repede.* (În scurt timp, a încetat plânsul.); *În consens cu realitatea...* (Conform realității...); *A venit în grabă și n-a spus nimic...* (A venit grăbit...); *Plătise bani mulți pe nisetrul acela uriaș.* (Nisetrul costase mulți bani); *Vagi nostalgii o încercau uneori.* (Amintiri duioase o încercau uneori.); *Înoată ca curca-n baltă.* (proverb); *Ca cuvântul din poveste, / Înainte mult mai este.* (proverb) etc. Pentru finețea și eleganța exprimării, cacofoniile sunt inacceptabile, chiar dacă ele intră numai sub incidența constatării.

Jargonul

I. Ne ocupăm de aceste realități lingvistice (*jargon* și *argou*), pentru că un număr destul de mare de vorbitori confundă cele două noțiuni. Din considerente ușor de înțeles (proliferarea exemplului negativ, în primul rând!), manualele școlare nu insistă asupra lor, lăsând loc pentru erori și în rândul puținelor cunoștințe transmise.

Astfel, *jargonul* (fr. *jargon*) „se caracterizează prin abundența cuvintelor și expresiilor pretențioase, de obicei împrumutate din alte limbi”, dar este și un „limbaj specific anumitor categorii sociale, profesionale”, în care „se reflectă fie dorința celor ce-l vorbesc de a se distinge de masa mare a vorbitorilor, fie tendința de a folosi termeni specifici profesiunilor respective.” (DEX)

Jargonul exprimă atitudinea de superioritate față de limba comună, când utilizează termeni din alte limbi (deseori, insuficient cunoscuți), dar apare drept cvasilegitim când se manifestă ca *limbaj specific* anumitor categorii sociale, profesionale.

Există, așadar, jargoane de tip marinăresc, medical, minieresc etc., care pot fi resimțite, din exterior, ca jignitoare, fără a se avea faptul în intenție. În cazul preluării termenilor din alte limbi, situația este deosebită, atunci când răzbate din această operațiune disprețul pentru limba comună și, frecvent, incultura.

II. În funcție de momente istorice, în limba română au existat intervale de acces pentru unele elemente de jargon. Domniile fanariote de după Dimitrie Cantemir în Moldova și de după Constantin Brâncoveanu în Țara Românească, până la mișcarea lui Tudor Vladimirescu, au favorizat pe parcursul a mai mult de un secol pătrunderea

elementelor de jargon grecizant: *arhon(da)* – titlu de adresare către un boier, *cheramo* – doamna mea, *a se eglendisi* – a petrece, *nixis* – supărare, *paraxân* – ciudă, *a se sastisi* – a se emoționa, a se uimi, a se fâstâci etc. În calitatea sa de *soră de ginte latină*, limba franceză a găsit mereu un teren fertil pentru preluarea, uneori chiar abuzivă, cum apărea la sfârșitul primei jumătăți a secolului al XIX-lea. Spre exemplu: *a devina* – a ghici (fr. deviner), *misericordie* – milă (fr. miséricorde), *musiu* – domn (fr. monsieur), *langagiu* – limbaj (fr. langage), *rezon* – a avea dreptate (fr. raison), *malșansă* – nenoroc (fr. malchance) etc. Într-o situație asemănătoare, au fost apropiati termeni de jargon italianizant: *belefe* – frumusețe (it. bellezza), *patiență* – răbdare (it. pazienza), *veloce* – iute (it. veloce), *almă* – suflet (it. alma), *rident* – surâzător (it. ridente) etc.

Când a fost simțit drept corp străin, jargonul a intrat în *obiectivul* scriitorilor și al îndrumătorilor culturali. În seria „Chirițelor” lui Vasile Alecsandri, ca și în opera lui I.L. Caragiale – pentru a cita două nume ilustre – *jargonul* este identificat cu prețiozitatea stupidă în comunicare, cu prostia, cu snobismul, și este tratat ca atare.

Argoul

Definit ca „limbaj convențional folosit mai ales de vagabonzi, răufăcători, pentru a nu fi înțeleși de restul societății”, argoul (fr. *argot*) este un limbaj de tip *neconvențional*, ce apelează la un reper lingvistic formal, căruia îi spulberă sensurile - aceasta pentru că impune o metaforizare instabilă de la un loc la altul, de la vorbitori la vorbitori. În măsura în care este definit ca aspect al limbii vii, argoul există - exclusiv! - sub forma *variantelor*. Unele dintre ele au aparențe domestice, tolerabile, pitorești: a. școlăresc, a. studentesc, a. soldătesc, a. călugăresc, a. familial etc.

Partea atrăgătoare a argoului - acea surpriză conferită de observația nesupusă vreunei prejudecăți - câștigă tot mai mulți *consumatori*. Aceștia sunt gata să susțină că argoul este o formă de limbaj metaforizant, făcând abstracție de aspectele atitudinale degradante, jignitoare, subversive, pe care le presupune. În general, se consideră că în categoria argoului intră cuvinte utilizate de persoane din lumea interlopă, cum ar fi: *mangoți*, *biștari*, *mălai* (bani), *a ciripi* (a spune o taină), *hogeac* (ascunzătoare, loc de întâlnire), *a spăla putina* (a fugi), *sticlete*, *curcan* (polițist), *a da țeapă* (a înșela), *pripon* (închisoare) etc. Apelul la argou este sesizabil și în presă (titluri care se vor șocante, relații senzaționale din spații concentraționare), în discursul politic de câștigare a bunăvoinței publicului, pentru imaginea de „om popular” („adică să fim noi luați de *fraieri*?!...”), în dezbaterile televizate care se vor *pe înțelesul tuturor*, cu scopul obținerii unor efecte (simpatie, voturi, sprijin, înțelegere etc.). Este regretabil faptul că persoane stimabile se străduiesc să articuleze graseiat ori intenționat, grosolan și vulgar, cuvinte cum sunt: *gagiu*, *gagică*, *nasol*, *mișto*, *bestial*, *babaci*, *păpică*, *a se da mare*, *gașcă*, *a fi pe bune*, *beton*, *marfa*, *a fi ca lumea*, *a lua (da) în freză*, *meserie*, *a da gaură* etc.

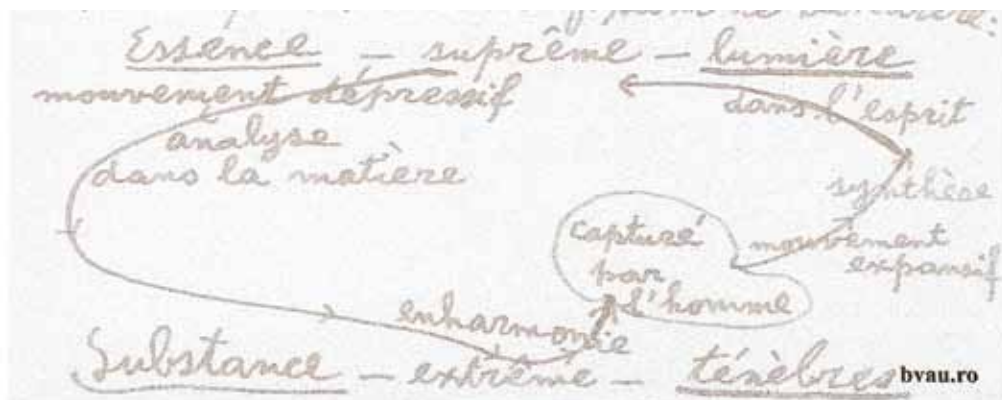
PROTEISM ȘI AUTOREFERENȚIALITATE ÎN CREAȚIA LUI DIMITRIE CUCLIN

Letiția BURUIANĂ

Director adjunct

Biblioteca Județeană „V.A. Urechia”, Galați

O situație particulară în circuitul comunicării operei este aceea când autorul devine propriul receptor, modificând raportul autor-operă. Maria Corti remarca, pe baza unei observații a lui Proust asupra succesiunii eurilor care compun eul permanent într-o viață, că „un obiectiv al automesajelor textuale este comunicarea între acești „eu” succesivi, dorința de a se sustrage ștergerii din memorie a momentelor irepetabile, uitării, disoluției continuității interioare”¹. În cazul proteismului cuclinian este, deci, cât se poate de naturală această modificare a raportului de comunicare. În același timp, în cazul lui Cuclin, pendularea între laturile binomului autor-cititor reprezintă o recurență a intenționalității de transcendere a dualității esență-substanță. Asumându-și riscul închiderii operei pentru receptorii care rămân legați de primul nivel de receptare a textului, în ipostaza de receptor al propriei opere, el produce nu analize complexe ale propriei opere, ci doar indicii care să spargă cercul receptării, ridicând fluxul, în spirală, spre alt nivel de receptare. Cuclin realizează astfel o deconstrucție convențională a procesului creativ, care reprezintă pentru el mișcarea de la esență – substanță – esență, ilustrată grafic astfel:

Extras din: „*Traité de la métaphysique*”, [195?], Ms., Biblioteca V.A. Urechia Galați

¹ Corti, Maria. *Principiile comunicării literare*, București, Editura Univers, 1981, p. 42-43;

Corelând aceasta cu teoria Mariei Corti, putem considera că toate judecățile sale estetice asupra creației proprii fac parte dintr-o strategie a lărgirii câmpului de tensiuni. Pe de altă parte, procesul de reducere a alterității, în care el (receptorul) devine un *alter ego*, care transmite mesajul decodificat atât către „eu” (nucleul personalității proteice), cât și către „alteri” reprezintă mișcarea tipică a proteului de a stabili unitatea în diversitate. Avem astfel două axe în care proteul se mișcă atât pe axa verticală prin ascensiunea la nivel a sensurilor, cât și pe axa orizontală a diversificării formelor. O transfigurare artistică a modului de acțiune tipică pentru un proteu o întâlnim la James Joyce:

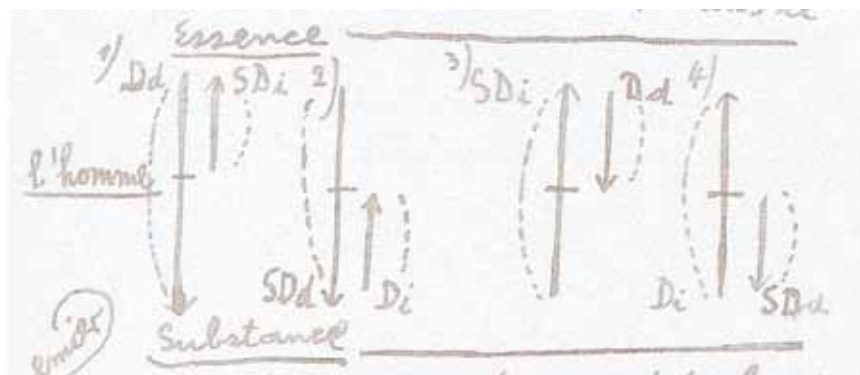
„Ineluctabilă modalitate a vizibilului: cel puțin asta dacă nu și mai mult, gândul prin ochii mei. Semnături ale tuturor lucrurilor sunt chemat aici să le citesc, zămisliri ale mării și lepădări ale mării, fluxul care se apropie, gheata asta mâncată ca de rugină. Verde-flegmă, argintiu-albastru, rugină: semne colorate. Limite ale diafanului. Însă mai adaugă el: trupuri. Așadar el avea știință de ele ca trupuri, înainte de a le ști colorate. Cum? Dându-se cu căpățâna de ele, sigur. Dar, stai nițel. Era chel, și milionar, *maestro color di che sanno*. Limită a diafanului întru. De ce întru? Diafan, adiafan. Dacă-ți intră toate cele cinci degete prin ea, o poartă, dacă nu – ușă. Închide ochii și ai să vezi. Stephen își închise ochii să-și audă ghetetele strivind cu trosnet alge, scoici. Dar, oricum, treci prin ea. Eu trec, câte un pas deodată. Un foarte scurt spațiu de timp prin foarte scurte timpuri de spațiu. Cinci, șase, *nacheinander*²-ul. Exact: și aceasta este ineluctabila modalitate a audibilului.(...) Picioarele mele două în ghetetele lui iată-le la capătul gambelor lui, *nebeneinander*³. Sună solide; făcute cu ciocanul lui Los Demiurgos. Pășesc parcă întru eternitate prin nisipurile de la Sandymouth?(...) Începe ritmul, vezi. Aud. Tetrametru catalectic de iambi în marș. Nu, în galop: *deline, fato*. Deschide ochii acum. Așa voi face. O clipă. A dispărut totul de atunci încoace? Dar, dacă-i deschid și sunt pentru veșnicie în negrul adiafan? Basta! Am să văd dacă pot să văd. Vezi acuma. Aici toată vremea și fără tine; și întotdeauna au să fie, lume fără de sfârșit.”⁴

Remarcăm sintagma: „un foarte scurt spațiu de timp prin foarte scurte timpuri de spațiu”, care indică relativizarea separației spațiu-timp. Proteul stăpânește și timpul, de aceea mitologia greacă i-a atribuit calități profetice. Iată aici un nou argument pentru care teoria accederii la imortalitate prin creația artistică a lui Cuclin capătă credibilitate. Poziția omului în procesul creației este privilegiată, deoarece natura sa duală îi oferă posibilitatea de a face un salt între nivelurile de realitate, parcurgând un proces de dublu flux de substanțializare a esenței și, revers, de esențializare a substanței. Totul se produce prin combinații ale funcțiunilor psihologice, purtătoare de sens, pe baza unor afinități. Schimbarea de flux intervine fie ascendent, fie descendent, în cadrul enarmoniei, care reprezintă, în fapt, transcenderea perechii de contrarii.

2 Nacheinander, germ. = succesiv (n.a.)

3 Nebeneinander, germ. = unul lângă altul (n.a.)

4 Joyce, James. *Ulyse*, București: Ed. Univers, 1984, vol. I, p. 45-46;

Poziția omului în procesul creației artistice. Extras din: „*Traité de la métaphysique*”.

Cuclin folosește în exprimarea sa noțiunea de mesaj, de cod, care asociate retorismului, dialogismului și dinamicii structurilor binare din creația sa denotă o accentuată orientare spre funcția comunicativă a artei. Cuclin intuiește importanța actului comunicării în fenomenul artistic și îl prelungește prin repetatele comentarii critice asupra propriilor producții din perspectiva grilei teoretice proprii. În felul acesta el pare să reproducă la nivelul formelor limbajului discursiv un fenomen autoreflexiv paralel celui de extindere a conștiinței.

Mesajul poate fi analizat sub două aspecte: ca realitate concretă („mesajul însuși”, în accepția lui Roman Jakobson) și ca „produs” al unui raport de comunicare (mesajele sunt adresate de către o persoană alteia, au o substanță fizică – sonoră, grafică, electronică – și generează semnificații în baza unei convenții). La Cuclin forma capătă valențele unui raport de comunicare deoarece în însăși modalitatea ei de existență construită prin convenționalism în procesul istoriei artei ea ușurează și perpetuează transferul de semne specifice. Acestea sunt însă emergente și nu relevante. Aici se poate face o paralelă cu clasificarea blagiană a metaforei, plasticizantă și revelatorie.

În strânsă legătură cu nivelurile de receptare este și ideea de progres. Maestrul considera că arta progresează în timp istoric. În condițiile semnalării crizei în artă, operează saltul în metafizic, în lumea valorilor eterne, care există indiferent de percepția subiectivă.

Schema tuturor mișcărilor, pe care Cuclin o consideră decupată dintr-un sistem al funcțiunilor, este articulată pe tensiunea confruntării contrariilor și transcenderea vibrațiilor emoționale spre un stadiu ascensional superior. Cuclin nu face în mod explicit distincția între emoția comună și emoția estetică, așa cum face între sunet și funcțiune. Folosește însă termenul de „apercepție” care are și o conotație estetică: „Modalitatea conștientizării atitudinii estetice, caracterul reflexiv al percepției artistice, conștiința autodeterminării formei artistice în procesul de creație”.⁵ Clasificând nivelele de evoluție ale omului după posibilitățile de percepere a funcțiunilor, întrezărim că diferențierea

5 Dicționar de Neologisme, Disponibil în Internet la: http://www.webdex.ro/online/dictionar_de_neologisme/apercep%C5%A3ie

parcurge un traseu trifazic de la stadiul simțurilor, la cel al spiritualului, al conștientizării de Sine, întrucât la Cuclin Sinele este Esența.

Aici receptarea esenței operei de artă seamănă cu un parcurs al mântuirii, al apropierii de esență (divinitate) însă stadiul final este atins de puțini oameni. Ajuns în acest punct subiectul se oprește, nu dobândește fuziunea cu esența, ceea ce face ca demersul artistic să rămână o experiență de tip orfic; la capătul drumului receptării artei apare o suspendare a mișcării ființei pentru a se putea contempla pe sine (privirea înapoi). Din acest punct de vedere Dimitrie Cuclin este un posibil aderent al poeziei transparenței teoretizată de Th. Codreanu, care sesizează o defazare a interpretării unor scriitori transmoderniști, cauzată grilelor moderniste și postmoderniste ale secolului trecut: „În lumea-lumen, transparența e semnul dialogului între om și Dumnezeu, căci lumea nu e transparentă în afara acestui dialog, adică în sine. Aceasta, reamintesc – zice Părintele Stăniloae – este înălțarea lumii la starea de mediu transparent”⁶.

Faptul că atât autorul, cât și receptorul parcurg același traseu (Cucilin nu enunță nicio diferență în funcție de emitent sau receptor) implică o punere în egalitate a celor doi, astfel încât receptarea este de fapt o reiterare a accesului la funcțiunile psihologice pe care autorul le combină în construcția sa. Ceea ce-i rămâne propriu autorului este meșteșugul, modul în care adecvează forma la conținut. În acest sens, ne putem explica de ce Cuclin nu a lucrat foarte mult la aspectul formal al literaturii sale, în ciuda perfecționismului său. El considera că tensiunea adecvării conținutului (esenței) la formă (substanță) este cea care produce efecte estetice. De aceea, creațiile sale fie cele muzicale, fie dramatice sau literare se bazează pe structuri tensionale. Spre exemplu, sonetul, simfonia, tragedia, parabola.

În creația literară Cuclin a urmărit, mai mult sau mai puțin intenționat, corespondențe între cuvinte și funcțiuni sau între sunetele care le compun și stările pe care le sugerează. Alegerea câmpului lexical combină semnul lingvistic și sonoritatea pentru a reda stările, deci fuzionează două arii ale mijloacelor de expresie. În această arie, pe principiul analogia omnia, Cuclin a reușit să redea inefabilul rezultat din fuziunea artelor prin simfonism, dialogism și parabolism.

Analizând textele literare, muzicalitatea este stabilită pe baza unor corespondențe între figurile fonetice (sunete) și stările psihice sugerate de către Cuclin. El identifică stările psihice abstracte (funcțiunile) în substanța sonoră a textului.

Atât în convorbirile publicate, în scrisori sau în eseuri, strecoară scurte comentarii la adresa scrierilor literare și altele mult mai detaliate asupra lucrărilor muzicale, devenind autorul unei bogate metaliteraturi. Discursul despre propria literatură și artă este bazat în cele mai multe cazuri pe ideile și terminologia teoriei sale.

Se întâlnesc două tipuri de discursuri: unul prin care încearcă să-și ilustreze conceptele sistemului de gândire prin mijloace și produse literare și altul prin care-și autoanalizează creațiile în vederea unei receptări adecvate opiniilor sale.

În afară de scopul facilitării comprehensive a accesului la opera sa, mai există la Cuclin și un scop formativ, concretizat prin evidente accente didactice. În intenționalitatea sa creatoare, pendulând între *docere* și *delectare*, Cuclin înclină de multe ori ba-

6 Codreanu, Th. Transmodernismul, Iași: Editura Junimea, 2005, p. 237;

lanța spre prima opțiune. Se poate menționa în acest sens „Poemul poemelor”⁷, „Schița didactică despre sonet”, eseurile și explicațiile care însoțesc multe din scrierile sale, prin aceasta trădându-și apartenența sa la esteticismul clasic. El considera că receptorul poate fi format într-un sens general uman prin muzică: „Auzul ne-a educat muzicește până acum; de acum înainte, vom continua în altă ipostază, anume educându-l și creându-l fără termen noi pe el, pe temeiul legilor infailibile ale marelui Sistem.”⁸

Numeroase autoaprecieri se regăsesc în cele două volume de convorbiri și în cel de corespondență publicate în anii '80, cu materiale realizate în ultimii ani de viață ai maestrului. Notorietatea și experiența de care avusese parte îi permiteau să-și reafirme propriile creații, cu atât mai mult cu cât se izbea de o nemiloasă izolare față de receptori.

În vederea transpunerii scenice a operei *Traian și Dochia* este abordat atât aspectul creației, cât și al receptării: „Subiectul actului I nu cuprinde nimic decât: sosirea lui Traian în Dacia. Epic, narativ, liric. Nimic teatral. Nimic scenic. Însă eminent tragic, în suflet și în spirit. Și aici este îndrăzneala, noul, adevărata evoluție a geniului, categoric impusă de caracterul lui muzical. În liberatorul pe care-l presimțea și aștepta, Dochia descoperă pe cruntul zdrobitor al tatălui ei. Împrejurarea că actul se petrece în aer liber, cum s-ar cuveni, poate că însăși reprezentăția să se facă, mi-a sugerat o mare componentă a orchestrei, în proporție cu numărul de câte 4 al instrumentelor de lemn.”⁹ În prefața la „Agamemnon” (1922), autorul se simte dator să menționeze modul în care a prelucrat textul eschilian, pe care l-a și publicat în 1944, pentru a servi mai bine intenționalității creatoare: „Prezenta versiune românească nu e chiar o traducere. Originalul a fost lăsat totuși intact în ce privește construcția scenică. Dar «epizodurile» - în înțelesul modern - acel al hoților, al povestirii căderii Troiei, și acela ale poporului, sunt menite să introducă ritm în însăși substanța spectacolului”.

O altă marcă a autoreferențialității este necesitatea frecvent întâlnită la Cuclin de a explica modul în care urmărește diferite efecte în creațiile sale, cum ar fi redarea corespondențelor dintre literatură și muzică în cazul transpunerii pe muzică a celebrului poem „Ce te legeni codrule?” de Mihai Eminescu: „Ar putea să pară bizară idea ce am avut-o de a da partea poetului la un instrument cu un evident caracter colectiv, corul și partea pădurii, la un instrument cu un și mai evident caracter individual, o voce solo. Din două rezoane. Unul, că partea poetului e simplă și partea pădurii, complexă; și celălalt, că prin graiul poetului singular se exprimă întregul colectiv uman - optimist, iar prin glasul colectivului silvestru, se exprimă universul cosmosului întreg, amenințat de inevitabilă degradare și moarte”.¹⁰

Cuclin nu insistă însă prea mult pe aspectul semiotic al limbajului muzical, fiind constructorul propriului sistem de interpretare a artei, Cuclin utilizează scheme de

7 Cuclin, Dimitrie. Poemul poemelor. În: Vieța nouă, serie nouă, I, nr. 8-9-10, 1992, p. 1- 11.

8 Idem. Tratat de forme muzicale. București: Tipografia ”Bucovina” I.E. Torouțiu, 1934, p. 30;

9 Istratty, E.; Smântânescu, D. Convorbiri cu Dimitrie Cuclin. București: Editura Muzicală, 1985, p.173;

10 Cuclin, D. Corespondență, Iași: Junimea, 1983, pp. 257;

gândire și limbaj cu înțeles propriu. Filosoful Bogdan Rusu, care s-a aplecat asupra terminologiei utilizate de Cuclin, a remarcat o schimbare în timp a sensului unor termeni : „Există o istorie a gândului cuclinian care aproximează în încercarea de a-și găsi expresia lingvistică cea mai bună și o istorie corelativă a termenului care își aproximează uzul, în încercarea de a se mula pe ideile, de multe ori ambigue, ale gânditorului nostru”.¹¹ Printre termenii care au suferit oscilații de sens se numără „forța animică” și „fenomenalitate”.

Cel mai interesant comentariu asupra propriei personalități îl realizează în eseu «Fenomenul Cuclin». Printr-o argumentare filosofică din 1972, în care parcurge întreaga sa teorie asupra universului, Maestrul se depersonalizează, reprezentându-se ca un element al cosmosului, afirmând aforistic: „Fenomenul Cuclin, al constrângerii Infinitului în punct și al Eternității în clipă, ne și duce la descoperirea unei noi teocosmogonii.”¹² Nu este nici pe departe o lipsă de modestie a Maestrului, ci doar o strategie de repunere în discurs a teoriei sale metafizice în concordanță cu teoriile lui Einstein și Bergson, fiind și un posibil precursor al transcsmologiei moderne.

Totodată, este forma cea mai spectaculoasă de dedublare a creatorului Dimitrie Cuclin, care devine propriul critic, într-o manieră celei descrise de Joyce mai sus. O alternativă a descrierii acestui tip de mobilitate o găsim și în explicația lui Ștefan Augustin Doinaș: ”Proteismul, ca joc creator al alterității interioare, reprezintă – psihologic vorbind – o descătușare, un catharsis, din tensiunea unei dialectici atât de dificil de suportat pentru naturile sensibile. Sincronică și diacronică, alteritatea interioară, deși manifestând o dedublare incontestabilă, rămâne fidelă unității persoanei.”¹³ Însă mai există o ipoteză extrasă tot din teoriile Maestrului: interpretarea este pentru acei cărora nu li se relevă încă funcțiunea psihologică a artei și, de aceea, au nevoie de o codificare prin cuvinte, deci de încă un grad de substanțializare a Esenței.

Artistul Cuclin este, însă, și el, bântuit de un *hybris* al personalității: el se dedublează pentru a se putea confrunta cu sine însuși; el dă naștere unei alterități interioare – demiurgul propriilor lumi, ca și cum ar vrea nu numai să-și verifice tot timpul ce are propriu, dar și să verifice lumea exterioară din perspective diferite, să o supună în virtutea unei alinieri la ordinea divină – armonia universală. Această capacitate excepțională este posibilă grație unui talent autentic și a unei logici diamantine. Modul în care depășește această limită este tipic pentru un om al literelor: transpune muzica (Esența) în cuvânt (Substanța). Reversul este însă risipirea în Substanță (în forme), care duce la diluarea mesajului artistic; uneori operele literare cucliniene nu sunt just înțelese fără apel la teoriile și explicațiile sale de către marea majoritate a receptorilor. Chiar stilul său de creație arată o astfel de tendință.

Pe de altă parte, Cuclin este obiectul unui paradox al receptării: afirmând axiomatic caracterul de adevăr unic al teoriilor sale, ceea ce ar putea duce la o închidere

11 Rusu, Bogdan. Terminologia filosofică a lui Cuclin, În: Dominus, an 4, nr. 48, ian. 2004, p. 14;

12 Cuclin, Dimitrie. Fenomenul Cuclin. Ms., Deținător: Vasile Donose. p. 2;

13 Doinaș, Ștefan Augustin . Proteismul sau alteritatea ca joc creator, În: Secolul XXI:Alteritatea, p. 248;

a operei, el reușește prin trimiterea în sens invers la deconstrucția teoriei și depistarea interrelaționării intrasistemice a constructelor teoretice cu opera artistică, să obțină un efect invers, nepremeditat, desigur, al deschiderii pe bază de afinități, către afirmație sau contestație, deci către un dialog deschis. Nu întâmplător scrierile sale îmbracă forma de dialog (teatrul, parabolele, dialogurile filosofice, eseurile sub formă interviu sau epistolară, inserții dialogice în cadrul tratatelor de metafizică) – marcă a deschiderii și a impulsului proteic de a (se) comunica. Acest paradox se opune celui al operei deschise (Eco), semnalat de Ioana Pârvulescu în descrierea prejudecății sensului adevărat/unic: „paradoxul operei deschise remarcat de Gabriel Liiceanu nu poate fi neglijat: fiecare nouă deschidere înseamnă, de fapt, o nouă închidere. Ceea ce numim la nivel global abstract deschidere este, la nivel individual și concret, o lespede pusă cărții, care poate, până la urmă, muri sufocată de atâtea false deschideri. Este ceea ce se întâmplă cu operele la modă”.¹⁴ Constatăm că, „paradoxul Cuclin” își manifestă existența prin numărul mare de opinii, comentarii și studii critice, relaționate sau derivate din teoriile sale, pe domenii distincte, fiind mult mai cunoscut prin intermediul acestora, în timp ce accesul la opera sa rămâne limitat la o categorie restrânsă, dar constantă de receptori avizați.

Relevant pentru autoreferențialitatea cucliniană este comentariul Zoei Dumitrescu-Bușulenga, referitor la următorul fragment autobiografic: „Scriitor, având la activul său o mare producție literară de aproape toate genurile, Dimitrie Cuclin este întrucâtva cunoscut, în cercurile de specialitate, ca muzician și, mai ales, ca compozitor, întrucâtva, mai bine zis într-un mai nimic toată, față de producția sa muzicală, nu mai puțin vastă decât cea literară și din care sunt total ignorate simfonii, oratorii, opere, lucrări capitale dintr-un tot nemaipomenit de gigantic”. Publicat în articolul dedicat lui Cuclin cu prilejul Centenarului, acest portret era considerat de Bușulenga „un gest de modestie la adresa creației sale specifice, sau poate mai degrabă un accent menit să indice spre altă direcție a intelectului și spiritului, o aluzie la o plurivalență pe care exercițiul literaturii ar fi sugerat-o. Oricum, în spectrul universalității sale incontestabile, după vrerea sa în chip explicit, literatura deschide seria activităților creatoare.”¹⁵

Autoreferențialitatea cucliniană se înscrie în zona de interferență a teoriei cu opera artistică, a științei cu arta, fiind în esență un demers intențional de facilitare a comprehensiunii receptorului, dar și o urgență a proteismului său creator, marcă a unității în diversitate. Prin această conștientizare de sine a creației literare și artistice, Cuclin se dovedește un autor modern, sincronizat atât în peisajul cultural interbelic românesc, dar și precursor al unei orientări transdisciplinare apărută în cea de-a doua jumătate a secolului al XX-lea.

14 Pârvulescu, Ioana. Prejudecăți literare, București, Editura Univers, 1999, p. 149;

15 Dumitrescu-Bușulenga, Zoe. Dimitrie Cuclin: Centenar. În: România literară, an 18, nr. 14, 4 apr. 1985, p. 19;

Bibliografie

1. **Codreanu, Th.** *Transmodernismul*, Iași: Editura Junimea, 2005, 291 p.;
2. **Corti, Maria.** *Principiile comunicării literare*, București, Editura Univers, 1981;
3. **Cuclin, Dimitrie.** *Corespondență: o istorie polemică a muzici*. Ediție critică pe marginea corespondenței Doru Popovici – Dimitrie Cuclin. Iași: Junimea, 183, 296 p;
4. **Idem.** Poemul poemelor : [poezie]. În: *Viața nouă*, an. 1, nr. 8-9-10, oct. - dec. 1992;
5. **Idem.** *Traité de la metaphysique*, ms, BVAU, 273 f;
6. **Idem.** *Tratat de forme muzicale*. (București): Tipografia „Bucovina” I.E. Torouțiu, 1934, 88 p.;
7. **Doinaș, Ștefan Augustin.** Proteismul sau alteritatea ca joc creator, În: *Secolul XXI: Alteritatea*, pp 244 – 247;
8. **Dumitrescu-Bușulenga, Zoe.** Dimitrie Cuclin: Centenar. În: *România literară*, an 18, nr. 14, 4 apr. 1985, p. 19;
9. **Istratty, Ella; Smântânescu, Dan.** *Convorbiri cu Dimitrie Cuclin*. București: Editura Muzicală, 1985; 232 p.: [8] il.
10. **Joyce, James.** *Ulyse*, București: Ed. Univers, 1984, vol. I, 479 P.;
11. **Părvulescu, Ioana.** *Prejudecăți literare*, București, Editura Univers, 1999, 296 p.;
12. **Rusu, Bogdan.** Terminologia filosofică a lui Cuclin: [eseu]. În: *Dominus*, an 4, nr. 48, ian. 2004, p. 14.

INTERFERENȚE ÎNTRE FILOSOFIA LITERATURII ȘI ȘTIINȚA LITERATURII

a.g. secară

Critic literar

Nu știm dacă există strict delimitată ca disciplină o metafizică a literaturii, a textului cu valențe artistice în sine. Departe de noi gândul de a ne mândri cu inventarea unei noi discipline. Dar rândurile de mai jos pot fi receptate ca o introducere la un tratat de metafizică a literaturii, cu limitele și limitațiile sale, o disciplină filosofică, dar și științifică care poate simplifica sau complica viețile literaților, stabilind că deseori literatura este mai aproape de religie decât de științe, neînsemnând prin aceasta că teologia ori istoria religiilor n-ar fi niște științe de respectat. Oricum am lua, va fi o treabă de durată, complicată, după cum observă și Romul Munteanu în „Dilemele unei istorii a criticii literare”, introducerea la „Istoria criticii literare moderne”¹ semnată de către René Wellek, unde se pornește la drum chiar cu „dificultățile definirii obiectului”. Poate în final vom îndrăzni să spunem că „metafizica literaturii” va îngloba chiar și ceea ce a spus R. Wellek în „Teoria literaturii” (în colaborare cu A. Warren)² ori în „Conceptele criticii”³, referitor la termeni precum estetică generală, teoria artei, critică, poetică, retorică: „Credem că este bine să atragem atenția asupra acestor distincții, numind teorie literară studiul principiilor, categoriilor și criteriilor literaturii etc., și numind fie critică literară (esențialmente statică în abordarea problemelor), fie istorie literară studiul unor opere literare anumite. Desigur, termenul de critică literară este adesea folosit într-o accepțiune care include întreaga teorie literară; dar o astfel de folosire ignoră utilitatea distincției pe care am făcut-o. Aristotel a fost teoretician; Sainte-Beuve, în primul rând critic.”⁴

Într-un fel, după cum ar spune J.C. Carloni și Jean C. Filloux⁵, „critica literară consistă în a examina operele și autorii vechi sau contemporani, în scopul elucidării, explicării și aprecierii lor” iar această critică literară, critica... criticii literare și tot ce mai ține de literatură ar fi „metafizica literaturii” căreia germanii îi mai spun și „Literaturwissenschaft”.⁶ Care, totuși, într-o traducere superficială, n-ar fi decât Literatură. Pur și simplu.

Convențional, vom stabili de la bun început literatura (textul⁷) ca știință, dar și

1 René Wellek, *Istoria criticii literare moderne*, I-II, Ed. Univers, 1974, traducere de Rodica Tiniș.

2 Editura pentru Literatură Universală, București, 1967, traducere de Rodica Tiniș.

3 Editura Univers, 1970, traducere de Rodica Tiniș.

4 R. Wellek, A. Warren, *Teoria literaturii*, p. 67.

5 La critique littéraire, Presses Universitaires, Paris, 1966, p. 5. (cf. René Wellek, *Istoria criticii literare moderne*, I, p. 6).

6 R. Wellek, *Conceptele criticii*, p. 22.

7 Dar nu vom porni la drum plecând de la o Introducere în teoria textului, precum Emanuel Vasiliu (Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1990).

ca obiect al cercetării științifice care ar trebui să fie critica literară (care poate fi și critică a criticii), aceasta când nu este vorba doar despre „literatură despre literatură”, adică o altă formă, inferioară poate, a filosofiei pure. Indiscutabil, există o literatură care poate fi considerată cercetare (și științifică), dar și o literatură care nu poate fi decât obiect al cercetării.

În primul caz, literatura este interdisciplinară, atinge aspecte ale unor mai multe științe, îmbogățind cultura generală a subiectului cititor, atât în ceea ce privește științele în general, dar și în ceea ce privește psihologia (și a creației artistice), filosofia (în special în ceea ce privește o ramură a ei, estetica), teoria literară (inclusiv retorica ori poetica ș.a.) și critica literară (cf.R.Wellek), antropologia, istoria ș.a.m.d.

În al doilea caz, după cum spuneam, literatura nu poate fi decât obiect al cercetării. Deoarece autorul „literaturii care nu poate fi decât obiect al cercetării” folosește un stil strict personal, neapelând în exprimarea sa artistică la științe așa cum se înțelege să ne raportăm la acestea, precum în cazul unor redactări de articole științifice.

Unii prozatori, istoricii (care au har literar – dar care nu cad în capcanele scrierii neștiințifice), oameni de știință, logicieni, etologi ș.a. – și nu ne vom grăbi acum să întocmim liste nominale, pentru că ar fi o listă bibliografică aproape infinită, care nu ar sluji textului nostru, eseu ori ba - sunt exemple de scriitori din prima categorie.

Poeții ar fi cele mai bune exemple de scriitori care se deschid strict cercetării, analizei, nefolosindu-se în arta lor de o cercetare concretă. Desigur, pentru a fi credibili, nu vor forța, de exemplu, legile fizicii, dar când arta o cere sunt gata să aplice elemente onirice, de pildă, dar aici trebuie să fim de acord că nu există încă o știință a interpretării viselor, chiar freudiană sau neofreudiană fiind, intangibilă. La elemente onirice mai putem adăuga atribute suprarealiste, religioase, altele specifice literaturii absurdului (care este tot o formă de logică, am spune noi) ori ale literaturii fantastice.

Karl R.Popper⁸ considera următoarele: „Activitatea cercetătorului științific (indiferent dacă este teoretician sau experimentator) constă în a formula și a controla (testa) sistematic enunțuri și sisteme de enunțuri; în științele empirice în speță, el construiește ipoteze, sisteme teoretice, pe care le confruntă cu experiența, prin observație și experiment.

Socotesc că sarcina logicii cercetării sau a logicii cunoașterii trebuie să constea în analiza logică a acestui procedeu, a metodei de cercetare a științelor empirice.

Care sunt însă metodele științelor empirice? Ce numim noi „știință empirică”?

Fragmentul de mai sus este începutul propriu-zis al cărții (la note se explică pe îndelete termeni precum „enunț” – germanul „satz”, „științe empirice”, „metode de cercetare a științelor empirice”), dar la prefața la prima ediție germană din anul 1934, se nuanțează, ajungându-se la interminabila gâlceavă a științelor cu filosofia:

„Un om de știință angajat într-o cercetare științifică particulară, bunăoară una fizică, poate să înceapă, fără ocoluri, cu tratarea problemei lui. El poate, ca să spunem așa, merge direct spre miezul lucrurilor. Există un „miez” aici: o construcție științifică, o situație-problemă general recunoscută. Din această cauză, cercetătorul poate să lase pe

8 Logica cercetării – Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1981. Traducere de Mircea Flonta, Alexandru Surdu și Erwin Tivig (p. 73).

9 Op.cit., p.431.

seama cititorului încadrarea cercetării sale în sistemul științei.

Într-o altă situație se găsește filosoful. El nu stă în fața unei construcții, ci a unui teren cu ruine (în care pot fi descoperite, ce-i drept, și comori). Legătura cu o situație-problemă general recunoscută nu o poate stabili; faptul că o asemenea situație nu există este, poate, singurul care se bucură de o recunoaștere generală. Într-adevăr, în controversele filosofice se ivește mereu întrebarea dacă filosofia are de-a face, în general, cu „probleme” autentice.

Cine răspunde afirmativ la această întrebare, cine nu consideră, cu toate acestea, ca lipsită de perspectivă încercarea de a depăși starea tristă a ceea ce se numește discuție filosofică, acela poate, dacă nu aderă la nici una din școlile în dispută, să meargă pe un singur drum: s-o ia de la început.¹⁰

Dar unde se situează teoria literară și critica literară? Nu cumva exact la mijloc? Ce face cercetătorul (științific) al operei literare? Care ar fi imperativele, idealurile sale?

David Lodge, născut la Londra în anul 1935, autor a unsprezece romane și a unor studii considerate fundamentale de naratologie cu aplicație la poetica prozei post-moderne, pune în spatele unui personaj de-al său, profesor universitar, Morris Zapp¹¹, dorința de a epuiza hermeneutic opera unui autor, în speță romanele scriitoarei Jane Austen, examinându-le „din toate unghiurile posibile”, exhaustiv carevasăzică: istoric, biografic, retoric, mitic, freudian, jungian, existențialist, marxist, structuralist, alegoric-creștin (n.a.: am spune noi din punctul de vedere al istoriei și imaginarului religios), etic, exponențial, lingvistic, fenomenologic, arhetipal și, probabil, s-ar mai găsi unghiuri.

„Finalitatea acestui exercițiu (...) nu era să dea altora posibilitatea de a înțelege mai bine și de a citi cu delicii sporite romanele lui Jane Austen, încă și mai puțin de a o proslăvi pe romancieră, ci, mai degrabă, de a face să înceteze definitiv producția de spanac pe această temă. Comentariile urmau să se adreseze nu cititorului de rând, ci specialistului care, căutând numele lui Zapp la bibliografie, avea să constate că volumul, articolul sau dizertația pe care le proiectase fuseseră deja anticipate și, mai mult ca sigur, invalidate. După Zapp, restul trebuia să fie tăcere...”

Ajunși aici, trebuie să recunoaștem că științele nu pot avea simțul umorului. Paradoxal, știința umorului nu trebuie să aibă umor. Dacă ai de-a face cu umoriști, realizezi aceasta imediat...

Când ai de-a face cu un „text”, într-adevăr, îl poți seca de toate atributele sale. Iar dacă nu are suflet acest text, se va împrăști în toate cele patru puncte cardinale ale foi de hârtie. Aproape empiric, la un cenaclu literar, am improvizat o grilă axiologică (iată o altă știință la care nu ne-am raportat!) a textului literar: forma, substanța (și filosofică), paradoxurile, logica, muzicalitatea frazelor, raportul real-imaginar, plăcerea propriu-zisă a lecturii (raportul cititor-autor), mărturia (istorică), umorul și alte categorii estetice... Și aici, probabil, se poate continua, iar dacă ar fi vorba de vreo jurizare/ierarhizare de la un concurs literar s-ar putea ajunge quasiabsurd până la număratoarea metaforelor pentru o departajare discutabilă...

10 Ibidem, p.57.

11 David Lodge, *Changing Places*, Penguin Books, 1978. Ne referim la ediția în limba română (traducere de Virgil Stanciu), *Schimb de dame*, Ed.Polirom, 2001, p.56.

Ajunși în acest punct, putem da un exemplu concret de romancier, și implicit de text literar în care științele au un rol important (exemple pot fi date la nesfârșit, dar la acesta m-am oprit din rațiuni practice: de-abia am terminat romanul): este vorba de „Enduring Love”¹², scris de Ian McEwan, născut în anul 1948 în Anglia. Nota publicitară care însoțește cartea ne prezintă foarte pe scurt subiectul: „Un balon cu aer cald se prăbușește, provocând moartea unui martor, dar și întâlnirea lui Joe Rose, scriitor de articole și cărți de știință (n.a.: sic!), cu un necunoscut, întâlnire care îi va zdruncina toate reperiile. *Durabila iubire* este o istorie despre fixații și erotomanie reconvertită în fervoare religioasă, despre egoism și dragoste împinsă la extrem.”¹³

Romanul, pentru a ne da seama de seriozitatea autorului, este însoțit de două anexe și o bibliografie, asupra căroră insistăm¹⁴, publicând (parțial) doar numele studiilor și publicațiilor în care au apărut sau tomurile științifice, existând posibilitatea de a reveni dacă va fi necesar: „American Handbook of Psychiatry”, „A Manual of Psychological Medicine”, „Les Psychoses passionelles” în „Oeuvres Psychiatriques”, „British Journal of Psychiatry” (BJP), „Uncommon Psychiatric Syndromes”, „Mental Maladies: A Treatise on Insanity”, „L’erotomanie male: un type de harcèlement sexuel dangereux”, în „Revue Canadienne de Psychiatrie”, „The pathology of love: some clinical variants of de Clérambault syndrome”, în „Social Science and Medicine”, „Prediction of dangerous behaviour in male erotomania”, în „BJP”, „Stalking: when does obsession become a crime?”, în „American Journal of Criminal Law”, „Homosexual erotomania”, în „Acta Psychiatrica Scandinavica” et caetera.

Anexa I cuprinde descrierea unui caz asemănător, preluat din „British Review of Psychiatry”, despre „O obsesie homoerotică, cu nuanțe religioase: o variantă clinică a sindromului de Clérambault. Un caz de formă pură (primară) a sindromului de Clérambault este descris de un bărbat ale cărui convingeri religioase sunt esențiale în iluziile sale. De asemenea, prezente sunt tendințele suicidare și pericolozitatea...” Anexa doi este un truc literar, prezentând o scrisoare a bolnavului psihic care îl hărțuiește pe Joe Rose...

Nu înseamnă că un scriitor din cea de-a doua categorie, un poet, de exemplu, nu este serios sau nu se ia în serios. Aldous Huxley scria undeva: „Ca și în cazul unei cărți bune, o carte proastă presupune un efort la fel de mare de muncă. Ambele vin cu sinceritate din sufletul autorului.” Extrapolând, o carte din prima categorie poate veni cu sinceritate din partea autorului, ca și una din cea de-a doua categorie...

Iată ce scriam despre regretatul poet constănțean George Vasilievici, mai exact despre o carte¹⁵ de-a sa, tânăr poet care a ales să se sinucidă. Cronică¹⁶ se numea „A strivi sau a nu strivi „Toyota” de minuni a Poeziei”... Și avea ca moto niște versuri de-ale lui G. Vasilievici: „Realitatea mea se grăbește. Nu vrea să ajungă transpirată. Mai tot timpul umblă goală.” Textul de atunci pornea oarecum brusc, continuând reflecții mai vechi asupra Poeziei și a poetilor, dar și asupra raportului dintre Adevăr (ul științific) și litera-

12 Ian McEwan, *Durabila iubire*, Ed.Univers, 2006, (traducere de Cornelia Bucur).

13 Ioana Calen – Nota introductivă la Ian McEwan, *Durabila iubire*, ediția citată, p.2.

14 I.McEwan, op.cit., paginile 251-265.

15 George Vasilievici –Yoyo, colecțiile revistei Tomis, iulie 2006

16 Revista „Dunărea de Jos”, Galați, nr.54, august 2006, p.27.

tură (text). Citatele, dacă nu au alte trimiteri, sunt ale lui G. Vasilevici: „A arăta și celelalte fețe ale Poeziei este o dorință (poate de multe ori inconștientă) care încearcă pe toți cei care, dăruindu-și cu har, nu uită „să lupte” și pentru Adevăr... Și este o dorință nu numai a capetelor „care au avut inimă în loc de creier”, din rândul cărora, cu autoironie, se pare, ar vrea să facă parte și George Vasilevici (printre aceste capete se numără, în poemul „Piramida în formă de inimă”, de la p. 72, capetele lui adam, isus, eminescu, dostoevsky, van gogh, whitman, naum, stănescu, popescu, villon, baudelaire, miller, motzart, rimbaud – grafia este a autorului și o respectăm!)... Un om tânăr îndrăgostit „de felul lui sau de viață, cum îi șade bine unui poet devotat trup și suflet cauzei sale, practicant asiduu de programatice uimiri”, după cum îl caracterizează într-un fel de prefață intitulată „De la rol la realitate. Și invers!” Mădălin Roșioru... Și care, cum îi șade bine poetului de astăzi, mai are și umor (nu neapărat bășcălie, după cum îl înfierăază cu drag prefațatorul), neluând în serios Poezia decât atât cât trebuie... nefiind patetic precum Blaga uneori, de exemplu, parafrizarea de la p. 49 fiind semnificativă: „eu nu strivesc Toyota”, conștient fiind că, la urma urmei, omul oricum nu va reuși el singur să strivească Corola de minuni a lumii... Îi mai trebuie un aliat... asupra căruia nu vom insista aici.

„Camera cu două camere” este de fapt un apartament spațios (prima cameră din orice cameră, a doua cameră ascunsă, camera lui, camera copilului, a treia cameră, afară din cameră, camera din ultima cameră și... balconul Julietei – sunt titlurile părților volumului!) care ar putea să fie numit și „În mintea lui George V.”. Compusă, descompusă, trecută prin „cutia de viteze cu surprize”, între înaltul în care „viața duhnește-a cel mai înalt zbor” și descompunerea cărnii de jos, țesută de fetele lui fermecate care mor de ciudă că poetul nu ascultă decât de mare (cu valurile ei), pe ici, pe colo cărtărescian ori la Marius Ianuș, Mihail Gălățanu, Nicolae Țone sau, oarecum surprinzător, la Alina Durbacă, și ea, probabil, influențată de Marin Sorescu, (p. 25: „nora este iubita lui noru/ noru se rupe și nora se scufundă/ în cerul din ochii lui doru care/ este iubitul lui dora.”)...

Scriam la începutul acestui text (este vorba de cronică inserată) despre „celelalte fețe ale poeziei”, cele de care de obicei oamenii care fug de esențe, de frumosul înfiorător, de preaomenescul titanic și nu prea, infantil ori ba, de real și autentic se feresc ca de... tămâie, că le strică tabietul... Ei bine, George nu se ferește de ele, dar și știe, se pare, reflecțiile lui Grigore Palamas asupra cuvintelor: „Orice cuvânt contestă alt cuvânt”... De aici, carnapian, George construiește *Scheinsätze*, adică **propoziții aparente** în poeme concrete. Ca la mulți alți poeți talentați ai noilor generații, însămânțați de „nebulia” surrealismului ori bunătatea postmodernismului pe care, citindu-i, admirându-i fără sentimentalism, nu poți să nu observi că nu ajungi nicăieri, concluzie pe care o tragi și altădată, când i-ai citit pe filosofi, dar, filosofând împotriva filosofiei, concluzionezi banal că Poezia este antifilosofie moderată, acceptând cu înțelepciune faptul că sistemele sunt doar niște iluzii... Și de aici și de la „carne” înaintând spre finalul cărții (p. 89: „carnea perfectă. aerul. carnea imaculată. totul se învârtă în jurul cărnii. carnea rănește carnea. carnea hrănește carnea. carnea ajută carnea.”) definești poezia-carne și ca pe o „mizerabilă voință de formă”, mizerabilă în sensul de „mântuitoare”... Facsimilele propriilor manuscrise, intercalate uneori poemelor, ajută la descifrarea teribilismului asumat și datorat și „voinței de

formă”, teribilism care, atât timp cât este publicabil, nu este chiar atât de teribil, dorința paradisiacă de a redenumi lucrurile neducând, bineînțeles, la niciun rezultat: „nu cred că ar trebui să numim aceste puncte atomi. deși o facem. numindu-le astfel le stingem lumina.”, ci doar la niște revelații deloc extraordinare. Pe un astfel de facsimil găsim scris „jurnal narco-psihihelic”, prilej de a ne reaminti de bravii băieți din filmul ori romanul „Trainspotting”... Bravul nostru George se luptă cu balaurul realității privind cu ochi de cerneală oameni de lacrimi (poate și în oglindă – drag tare textul „georgenploaie”), pui de îngeri, face „cercetări științifico-zburătoare” pentru a poleniza indirect „scama de absolut” dăruită tuturor la spartul dintâi al lumii... Desigur, fluturile de el nu ajunge „la nici un rezultat armat”, dar o pune de-o nouă afacere: „O nouă stelărie. Aici, normal, se vor planta, se vor crește și se vor culege stele precise.” Și poeme care n-au șanse să expire „la data de”: „se scoate totul cu grijă din uter/ și se lasă la trăit./Până cresc neted și mă întind/ de la capul nașterii târâș la picioarele morții.// Mi se testează rezistența și termenul de valabilitate./Să se vadă de departe când mă rup.//La urmă se toarnă niște praf lichid/ concentrat de lacrimă.// Apoi mă lasă la aer/ și îmi smulg aripile./ Sângele va curge înapoi/și îngerul îmi va putrezi/ până la om.”

George se antrenează pentru „moartea de-odată” chiar cu Doamna cu coasă („Ne dăm cu moartea pe derdeluș. Facem concurs cu premii așa/ca între doi îndrăgostiți.”), o mai zice și pe românește la câte un „drive test”, dar este repede șters „de gânduri cu îngeri igienici”, fiindcă din când în când trebuie să mai treacă și prin camera goală, dar goală a copilului în care doar i se reamintește că nu mai este copil și, gata, trebuie să treacă în a treia cameră de unde trebuie să iasă imperativ afară fără a se mai desfășura succesiv într-o ordine precisă a culorilor. Și acolo o salvare este „traficul cu stelute norocoase” de care inevitabil va fi acuzat și pentru care va fi cercetat, fiindcă el știe unde este butonul secret al nopții și al camerei din ultima cameră, matrioșcă imobiliar-metafizică, o bucătărioară abstractă cu un victor, poate uriaș și una prea mică, cu frișcă pe față...

Ajuns pe balconul Julietei fără Romeo, redescoperă și cuibul puilor de îngeri, și dragostea în a cărei cerneală își mai înmoaie existențialismul aproximativ; dragostea pe care a crescut-o de mică și căreia, când s-a făcut mare, trupul poetului i-a rămas mic „și niște părți din ea rămăneau înafara” lui... Finalul poemului din care am citat aproximativ un pic mai sus este *nice* („cuummmmmmmmm” - p.78, în următorul text, doar nice?): „după o vreme am ajuns tatuaj./până mi s-a permis de curând/ să mă odihnesc mereu pe buzele ei,/ devenind strălucirea din zâmbet.”

Și încet, încet, din „copilării” serioase în alte copilării, „dinspre rol spre realitate”, G.Vasilievici ajunge la finalul cărții și al unei „relații” („relația” - cel mai consistent și, poate, unul dintre cele mai reușite citite în ultimul timp) la sfârșitul căreia se învață că, printre altele, „cerul începe aici. de pe pământ. din oameni și negreșit din Tine.”, că un „suflet are șanse mici să nimerească în corpul ce i se potrivește”, că „viața câștigă toate bătăliile dar niciodată războiul” și că se mai poate, încă, îngeri pe aici, pe la noi... Eu îngeresc, eu o îngeresc, tu îngerești, ea îngerește, ea îl îngerește... Operație gramaticală incompletă și pentru că „negrul ... decide ca anumite puncte de lumină albă să stea împreună pentru o anumită perioadă de timp”... Recapitularea contează mai puțin. Însă continuarea e de așteptat. Fiindcă G.Vasilievici este cu siguranță un tânăr poet cu idei

viabile care știe când să stâlcească sub tălpi paraziții din corola de minuni a Poeziei. Și să aștepte ca din omizi să crească fluturașii unei realități care însă transpiră din greu în fața candorii metafizicii.”

Oare, recitind după câțiva ani aceste rânduri, putem chiar identifica cauzele unor acțiuni omenești, studiindu-le scrierile făptașilor? Este etic ori doar științific, aceasta dacă nu cumva etica chiar este o știință?

Oricum, antropologic, un prozator poate fi mai ușor teoretizat după criterii științifice pure; un poet, dacă nu este prea slab – apropo de gândire tare și gândire moale -, este mai greu, scăpând, ca un joc de lasere pe cerul nopții, descripției științifice.

Demersul „Revistei Cercetării Științifice” coincide cu preocupările mele în ceea ce privește filosofia, istoria, psihologia și critica literară, vizavi și de reacțiile diverse din partea unor cititori, analiști și critici literari, după aproape zece ani de muncă în domeniul cronicii de carte, după apariția a aproape 600 de articole, unele în domeniul istoriei filosofiei, dar cele mai multe vizând viața literară contemporană, după apariția unui prim volum de cronici și monografii literare¹⁷ și aproape finalizarea a altor două cărți, una dintre ele intitulându-se „Complexul lui Frankenstein”. Studiul din aceste pagini nu este decât o introducere la o sinteză care ar putea fi intitulată „O falsă introducere la un studiu asupra criticii literare contemporane” la care niște concluzii oarecum pripite și foarte exacte ar fi acelea că oamenii care scriu cronică literară de întâmpinare nu pot fi considerați în niciun caz critici literari. Excepții există, dar acei subiecți au scris și altceva...

În manieră wittgensteiniană¹⁸, aspirând doar să fiu eu însumi, dar scriind și despre cărți ale altor oameni – cât timp se va mai întâmpla aceasta! -, pot încerca un mic tratat de judecăți asupra literaturii (întrebările care s-au născut mai sus „răspund” provocărilor epistemologice, într-un fel sistematizate într-o concluzie precum cea a Mariei Ileana Carcea¹⁹, potrivit căreia se poate accepta că „orice acțiune umană care se concretizează într-o întrebare și/sau caută un răspuns la o întrebare este un demers de cercetare”), care pot avea sau nu semnul întrebării adăugat, **metafizica literaturii** fiind, nu-i așa, un „domeniu interdisciplinar de cunoaștere, definit de zona de intersecție a disciplinelor filosofice cu științele exacte, cele socio-umaniste cu științele exacte și cele tehnologice” dar, atenție, nefiind pură cercetare științifică decât în măsura în care taina existenței omului și psihologiei acestuia va putea fi vreodată explicată strict științific.

La urma urmelor, și fantasticul este și va putea fi explicat științific, dacă ni se permite să fim paradoxali. Așadar, *micul tratat de judecăți* ar putea începe cam așa:

1. Problema literaturii este Adevărul.

...

2.1.2. Cea mai mare parte a literaturii fuge de Adevăr...

17 A.G.Secară – Scriitori gălățeni pe înțelesul tuturor, Ed.Axis libri, Galați, 2009.

18 Ludwig Wittgenstein – Tractatus logico-philosophicus, Ed.Humanitas, 1991, traducere de Alexandru Surdu.

19 Maria Ileana Carcea – „Cercetarea științifică ca obiect de studiu”, în „Revista Cercetării Științifice”, I, nr.1, 2009, p.1 și 8.

BELVEDERI DIN DRAGOBA-CITY

Eugen TUDORACHE

Publicist

Poetul Simon Ajarescu, cu o lungă carieră în domeniul artei Muzelor (60 de ani de inspirație și scris), este un scriitor original, atât în forma, cât și în conținutul operei sale lirice.

La prima survolare a întinsului său imperiu spiritual țesut într-un „*joc secund mai pur*” (Ion Barbu) de cuvinte, remarcăm delicata sa scriitură încărcată de termeni livrești, roade ale lecturilor sale averse de noutate și practic inumane prin efortul și timpul acordat acestei activități, însuși autorul „*Biopoemelor*” mărturisind în acest sens cum că viața sa a fost „*citită iar nu trăită*”.

Minat în permanență de numeroase explozii informaționale constând din termeni științifici, arhaici, din neologisme, concepte filozofice, imagini mitologice și sintagme religioase, versul său este totuși foarte bine controlat și înzestrat cu darul de a propulsa mereu înainte, către un viitor „*post- contemporan*” firul său poetic de-a lungul căruia modulii ideatici foarte diverși ca natură culturală se înșiră precum mărgelile pe o ață. Tehnica sa artistică este foarte bogată în creații hipermetaforice („*mi se înverzesc pașii*”), ce au calitatea inedită de a genera exact „*laserul lingvistic*” pe care și l-a dorit Nichita Stănescu, dar acesta nefiind la acea vreme inventat de nimeni. Harul „*Noului Sistem Periodic al Cuvântului*” i-a fost dat de către destin tocmai arhipoetului Simon Ajarescu, un om cu o ascendență mai mult decât modestă: mama casnică, tatăl poștaş și frați, șapte la număr, din care niciunul în afară de Lefter Dumitru (numele cetățenesc al poetului), nu a strălucit în viață cu absolut nimic. Dar tocmai printr-o inteligență ieșită din comun moștenită de la mama sa, bucovineanca Domnica (soră de divinitudine cu Mihai Eminescu) și grație unui temperament dărz și perseverent primit de la moldoveanul de sud Constantin Lefter (născut în Mălușteni...), poetul, zis Simon Ajarescu, a reușit peste așteptări în viață, descoperind un cu totul nou limbaj poetic, tratând teme încă insuficient abordate în poezie (tema Science-Fiction și creația mitologică proprie), prin aceste realizări strălucind cu putere pe firmamentul conștiinței lectorilor săi avizați și, mai ales, a celor care l-au cunoscut personal.

Și spun „*lectorii avizați*” pentru că opera sa se adresează de fapt unui public inițiat, măcar cultural.

Ca să-l poți înțelege trebuie să fi citit tu însuși deja tot ce s-a scris esențial în domeniul științelor de frontieră a cunoașterii, cel al ocultismului, paranormalului, religiilor și misterele lumii.

Iar acestea, deoarece autorul Simon Ajarescu cultivă în special necunoscutul căruia îi dă formele mirobolante ale „*caleidoscopiilor sale fantasmagorice*” obținute ca „*efecte morgana*” din meditațiile solitare ale „*celui dedat viziunilor*”.

Domnia-sa pretinde, pe bună dreptate, a cunoaște „*Ultimul Comunicat asupra*

Necunoscutului” pe care-l transmite „într-o limbă serenă, foarte radio” pământenilor uimiți de imprevizibila „deo-pronunție” cu care „niște zei neomologați de nici una dintre mitologiile cunoscute” se adresează celor din naștere binecuvântați de a „aduna bolți cerești împrejurul astrilor”.

Putem vorbi în cazul dânsului de o neclintită credință în cuvânt, de centrarea fixă în cuvânt ce generează o cu totul altă atitudine față de poezie în raport chiar cu mari nume ale „limbii poezești”, în speță citându-l fie și numai pe uriașul Nichita Stănescu.

Căci, deși Nichita Stănescu a gândit, conceptualizat și folosit ca nimeni altul „necuvântul” ca inefabil în sine, supranotional și metalingvistic, Ajarescu, în aparență cu modestie, își concepe simfonic, într-o manieră inițial clasică poemele și mai apoi la modul post-romantic „arhipoeemele” sale ca niște mărunte ori, dimpotrivă, cu totul vaste liturghii ale luminii, apei, întunericului, focului, naturii, iubirii și chiar ale profetismului propriu.

Toate acestea au fost înveșmântate de către autor în alcătuirii magic-verbale extrem de coerente, chiar dacă uneori mustind de prețiozități semantice obositoare pentru cititor.

Opera lui Simon Ajarescu rotunjită deocamdată în doar șase volume de poezie este cu adevărat formatoare de conștiințe literare, de posibile opțiuni umane benefice și nu doar simplu cântătoare.

(Ajarescu nu se reduce la „privighetoare” ori la „ciocârlie”).

Conceptul său poetic de bază este „Dragoba” ca spațiu al iubirii, al îndrăgostiților, al revelațiilor sacre și al „mântuitorilor lumii” care cu toții îi sunt „cetățeni”. Din „Dragoba-City”, de la „Telescopul” său primim un fluviu de „belvederi” (evitându-se vederile malefice), torent uriaș ce riscă a ne „înlocui gaz după gaz” din atmosfera noastră sufletească, încât să ajungem (Doamne ferește!) niște aștri sinistrați aidoma unor „ne-maivăzute și nemaicălcate planete”.

Lasând însă la o parte orice spirit de glumă (pentru că Simon Ajarescu este deosebit de serios ca poet, dar mai ales ca persoană - o „instituție a poeziei”), permiteți-mi, vă rog, să încerc acum o trecere în revistă (nici pe departe completă!) a temelor și motivelor sale lirice folosind citate și titluri din lucrările poetului.

Vă invit să avem împreună experiența întâlnirii cu „siluetele albe, albastre, galbene ce se profilează în Dragoba” ieșind curioase și pline de „ihor” în calea „oricărui drumeț” vizitator al castelului viselor numit „Poezie”.

Nu avem motive de teamă pentru că în mijlocul nostru se află însuși Arborele Poeziei, acel „tei înflorit” ce ne „parfumează umorile ochilor” și, în plus, suntem asigurați că dublul astral „cel din Eden” al lui Simon Ajarescu nu este altul decât Steaua Dimineții, Marele Eminescu.

Să intrăm dar pe „poarta conacului”, cu toții „fremătători”, „aproape orbiți” în psihomanteumul ajarescian și să privim la sfera de cristal din centrul acestuia, la „regele păsărilor” ce lent o rotește. (Nichita Stănescu)

În primul rând să circumscriem spațiul poetic în care se mișcă autorul nostru.

„Din Dunăre m-am născut. Un val viu / M-a adus la mal pe locul omului.” (1-„Biopoeem (naștere în mit)” - pag. 7)

Citind mai departe în „Valurile vii (dintr-o baladă)” - pag. 9, aflăm că aceste „valuri vii” apar dintr-o lume a „adâncului”. Autorul preia, de fapt, și dezvoltă ideea lui Labiş: „Vin din lumea adâncului/ Din altă lume decât voi / Din lumea alcoolurilor tari”. Poetul nostru zice: „...Eu sunt / De ele adus între voi și tot ele mă vor duce apoi”. (1 – pag. 10)

Parcurend opera sa vom vedea cum acest adânc va fi translat pe verticală și suprapus peste „adâncul cel mare, îmbrăcămintea pământului”(Psaltirea), adică spațiul cosmic. Continuând ideea cu tema Science-Fiction a extratereștrilor, domnia-sa afirmă originea sa extraordinară din „Acea Pleromă Sorginte”(3), îndărăt putând merge doar cu ajutorul „combustibilului Duhului Sfânt”. Observăm cele două izvoare de har poetic ajărescian: vâna mitologică a zeitudinii (2) și sursa creștină. (3,4). Primim deci de la Simon Ajarescu darul funcțional al unei matrice de har artistic de ordinul doi, acel „motor în doi timpi al creațiunii” - posibil vector lingvistic al unei metapoezii „sacramental-fantasmatică”. (A se citi „O ciocârlie fantascientă” din „Antologia poezilor gălățeni” din 2009).

Apoi aflăm despre poet că este o persoană sinceră: „Gol ca apa intrată în vid în color, / Gol ca lumina-întunericul se curbează/ În atingerile cu mine- gol ca focul, /(El nu îmbracă pe nimeni)”-(1, pag.7).

„Ah, semenii mei de pe lume, cei / Nenăscuți din Dunăre, n-au reușit / Până acum să-mi acopere goliciunea / Mă mai pot numi încă nud, mai pot / Să mă simt în mijlocul firii proprii, / Centru sufletesc, miez cordial”. (Idem-pag. 8) (1- „Metaîntâmplare I” -pag.13, „Natură de după iunie (simili-pastel)” - pag.17 „Biopoem (bildungs)” - pag. 19)

Despre spațiul iubirii „Dragoba” putem citi în poemul „Viziune infraroșie de toamnă” (1-pag. 24), cele „Douăsprezece etopei” (1 – pag. 93) și poezia „Anti-etopee” (2 – pag. 22), toate acestea vehiculând acel eu liric numit „Octenice”.

Tema SF este expusă în: „Metaîntâmplare II” (1 – pag. 22), precum și în întreg volumul numit „Metaîntâmplări. Poeme” (2) și dăm numai câteva titluri: „Biopoem (pecetea prototipului)” -pag. 8, „Geonul” - pag. 11, „Fenomen cosmic neidentificat” - pag.12, „În centrul sferei sonore” -pag. 19, „Misterium tremendum (metaîntâmplare)” - pag. 20, „Metaîntâmplare (inefabilul fugirii-de-sine)” - pag.24, „Succedaneu sideral (metaîntâmplare)” - pag. 25, „Peisajul inexplicabil transportat pe zid (sau : recunoașterea unei halucinații)” - pag.26.

Tema întunericului : 1- „Simili-Apocalips” - pag. 29, „Metaîntâmplare (geneza întunecimii)” -2-pag. 13, „În Grădina-Labirint (Antietopee)” -2-pag.15, „Simțire, secolul XX” -1-pag.33; întunericul ca pierdere a luminii: „Poem circumstanțial de timp” -1-pag. 39; umbra: „Pasăre optică (altă metaîntâmplare)” -1-pag. 37; tema apei în asociere cu noaptea: „Nocturnală (o metaîntâmplare)” -1-pag. 35, iar preocupările spirituale proprii: „Biopoem (ichlirik)” -1 – pag. 27.

Exemplificăm redând în întregime poemul „Simțire, secolul XX 014”:

„Noaptea irumpe dreptunghic împrejurul clădirii.
Cel dedat viziunilor, iată, pleacă la întâlnire.
Bun conducător de suflet, sângele îl străbate
Cu imaginea nerăbdătoare a celuilalt! Vede
Cum Venus tocmai începe să strălucească pe clanța

Ușii-astu de-alamă-albindu-i mâna!

Cât apasă el și deschide, se clatină bolta: partea
Înstelată prin translația zodiei lui!! Înăpoi,
Întreaga casă rămâne asemeni acelei nave astrale
Al cărei zbor până la izbândă-i ajuns. Aleargă
Umplând minutele cu clipe abia schițate
Dezlegat iluzoriu din mușchii proprii, drum după
Drum, spre locul hotărât împreună, sub cea mai deasă
Rază venusiană, simțindu-se
Ieșit în atmosfera unei nemaicălcate planete,
Ca un astronaut!”

Despre „*neamul ajarescian*”, al celor „*asemenea sieși*”, al „*poetilor-sfinților*” grăiesc poemele : „*Longtemps*”-1-pag. 41, „*Alborada întâi*” -Idem-pag. 49, „*Alborada a doua*”-pag. 51, „*Poemopee*”-pag. 55, „*Luare-aminte (A)*”-pag. 61, „*Luare-aminte (B)*”-pag. 69, „*Poem circumstanțial de mod și de loc*”-pag. 73, „*Supernova*”-pag. 75, „*Biopoem (tânăr hamadriad)*”-pag. 59.

Mitul propriu este dezvoltat în „*Dor după acea Pleromă-Sorginte (modul sacramental-fantasmatic)*”-3-pag. 17, iar <<*exploziile informaționale bine controlate*>> (n.n.) se pot constata foarte bine în : „*Kerigma (sau muncirea în strajă lăuntrică a mesajului)*”-3-pag. 12, „*O mentalitate de constelație (sau vârsta vernală)*”-Idem-pag. 23, „*Dispariția zâmbetului problematic (biopoem)*”-pag. 28, „*Ego-proiecție : Messer Leonardo da Vinci*”-pag. 34, „*Fenomenul moștenit (metaîntâmplare)*”-pag. 50, „*Matriarha și iasomia în luna iunie (sau biopoemul alienării omului de către om)*”-pag. 68.

Dublul poetic (alter-egoul liric): Eminescu - îl aflăm în „*Eminescu, stare de interregnum (sau presimțirea teitudinii)*”-3-pag. 39, precum și în ultimul său volum, cel din 2001 „*Eminescu versus Eminescu. Arhipoeme*”.(4)

Ajarescu mai are și tema spațiului domestic : „*Femartie în habitat*”-2-pag. 16, „*Un instant-poem pentru mama*”-3-pag. 56, „*Poem de gen (bradul din ungherul de răsarit al odăii)*”-pag. 60, „*Suava batrână (poem de gen)*”-pag.62, „*Obiectopee cu climax de biopoem*”-pag. 64 și „*Imn de la sine într-un poem de gen*”-3-pag. 67.

Tema pur mitologică o găsim în 2 : „*Biopoem (sau profeția întâi)*”-pag. 54 și în poemul „*Să găsim în prăpastie o piele de zeu*”-pag. 64.

Ultimul său volum conține „*arhipoemele*”: „*Eminescu versus Eminescu (un drum pavat cu neuroni la Mormântul Poetului)*”, „*Contactul Crepuscular. Arhipoem fantascient*” și „*Ultimul Strigăt în Pustiu. Arhipoem*”.

Făcând abstracție de titlurile poeziilor sale care de multe ori au fost inventate ca să șocheze, să atragă atenția cititorului asupra „*extraordinarului ca evitare a ordinărilor*”, vom concluziona că poezia lui Simon Ajarescu se încadrează în idealul orfic, al subordonării realului la ideal, că Ajarescu este un autor lucid. Senzațiile brute preluate pe calea normală a simțurilor sunt în cazul său distilate, trecute printr-un foarte fin filtru rațional construit dintr-o vastă cultură filozofică, științifică și literară, precum și din materialul lingvistic sedimentat al lecturilor sale „*draconice*”, după cum îi place adesea domniei-sale să se exprime.

Cât despre idealul orfic, putem vorbi foarte mult gândindu-ne îndeosebi la povestea vizitei lui Orfeu în Infern după Euridice. Observăm aici funcționând principiul jertfei de sine a creatorului. Orfeu a pierdut-o pentru totdeauna pe iubita sa, căpătând în schimb darul poeziei suprafirești, harul de a fermeca spre împlânzire fiarele.

Arta nu capătă putere lucrativă în omenire decât printr-o acțiune sacrificială, identică în cultura populară românească cu cea a Meșterului Manole.

În altă ordine de idei, ruperea jumătății umane feminine din Orfeu (Euridice) și plasarea eroului în zona „rarefiată” a poeziei, a „*melosului său de destin*” (Ajarescu) prezintă efectul cu finalitate artistică a „*cenzurii transcendente*” (Lucian Blaga) prin care divinul deviază eforturile de autorevelare sacră ale omului spre planurile civilizatorii ale culturii terestre. Există o nirvana artistică, de fapt, singura stare samadhică reală în care implacabil eșuează orice poet, oricât de „sfânt” ar fi el.

„*Eminescu stare de interregn*”, poemul d-lui Ajarescu întruchipează perfect ideea noastră, această zonă de interlume, acest „bardo existențial” numit „poezie” fiind tunelul la capătul căruia strălucește lumina divinității, niciodată atinsă de poet, „*tizul cel din Astral al dedublărilor sacre*” neconfundându-se nicicând cu „*originalul*”, ci într-un „*joc cu pași pe furate*” (Nichita Stănescu) realul și idealul se îmbrățișează dansând, rotindu-se perpetuu în verdel paradis.

Cu un cot angelic mai înalt decât realul, idealul poetic al d-lui Simon Ajarescu gravitează în jurul aceleiași stele duble, de calmitate și „*misterium tremendum*”, ce marchează straniu, dar inefabil cerul subiectiv al unor mari personalități ale scrisului românesc (Tudor Arghezi, Ion Barbu, Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Alexandru Phillippide, Ion Pilat, Gellu Naum etc.), dar și al numelor de rezonanță europeană ori mondială precum: Rainer Maria Rilke, Charles Baudelaire, Rimbaud, Verlaine, Edgar Allan Poe ori Walt Whitman. (De fapt cu Walt Whitman seamănă Biopoemele...)

A nu se uita că însuși Ajarescu s-a sacrificat pentru poezie refuzând căsătoria, adică extirpându-și exact „jumătatea” sa umană, operând încă de la vârsta de 14 ani acest sacrificiu simbolic de sine (odată cu primele sale poezii) într-un act de luciditate desăvârșită, cu bătaie de viitor pe termen lung pentru propriul destin artistic, rezultatele fiind, credem noi, pe măsura acestei radicalități.

Slujind Poezia fără compromisuri, Simon Ajarescu își merită „*anecdota sublimă*” și apelativul de „*poet-sfânt*”, de sacerdot al „*beznei de interlună*” în care o steluțlicurici a liricii de cea mai bună calitate ne-a luminat vreme de șaizeci de ani de factură politică dictatorială: comunistă ori neo-comunistă.

Am făcut așadar cunoștință cu un om, dublat de un poet echilibrat : egal angajat, egal detașat.

Având de la bun început un stil care constă în distincție și rafinament Simon Ajarescu scrie o poezie dintre cele mai ieșite din tipic.

În cărțile sale el pozează solemn căci poetul se confesează, dar mai ales oficiază, nu rostește cuvinte banale, spațiul său liric fiind un templu de purificare și de inițiere unde profanul nu are ce căuta. Cu un caracter aristocratic, poezia sa este evocare și în același timp invocare...

În „*Eminescu versus Eminescu*”, spre exemplu, ni se dăruiesc versuri de o interi-

oritate luminoasă. „Nu orice copac din pădure este de abanos”. Cartea sa este un triptic de arhipoeme despre viața și spiritul lui Mihai Eminescu a cărui flacără arde egal de la începutul și până la sfârșitul lucrării.

Demersul ajarescian echivalează cu un impresionant tur de forță poetică.

Construcția volumului este una arhitecturală.

Multitudinea de delimitări între diferitele lui versete nu opresc nicidecum unda poetică ce se propagă liberă de la Alfa la Omega. Este o poezie de o acuitate și intensitate rar întâlnite. Limbajul autorului, universul de o claritate tăioasă denotă un tragism paroxistic, senin totuși în volutele sale.

De la cultul prieteniei sale literare pentru Mihai Eminescu, Simon Ajarescu ajunge foarte ușor la celebrarea frumuseții pure care, odată etalată, se impune cititorului fără nici o rezervă.

„Un copil cu o floare al cărei pistil e o lumânare aprinsă, / vine spre noi, curat ca un crin cu atmosferă de stea.” (4)

Începând cu volumul „Sfidarea spirituală” autorul a prelucrat sistematic limba română pentru a obține efecte poetice noi. „Urgisitule de **habbob**/ oropsitule de **kham-sin**/ sinistratule de simun.” [„Kerigma (sau muncirea în strajă lăuntrică a mesajului)”- 3]; „iisusul și iijosul” („Matriarha și iasomia în luna iunie”- 3) ; „E-mi-cu-nes! E-cu-mi-nes! E-mi-nes-cu!...” (4)

Versurile sale și-au păstrat însă marea lor capacitate de a emoționa, ceea ce garantează vitalitatea artistică perenă a unui „arhi” poet care își desfășoară la infinit plonjeul în „vidul prielnic sieși”: „fiecare avem câte-un Prunc Eminescu în brațe!”-(4)

Simon Ajarescu face notă concordantă cu generația sa (1960), situându-se cu adevărat într-o interioritate singulară, marcată în continuare de perspective lirice. A.E. Baconsky, Ion Horea, Petre Stoica, Gheorghe Tomozei, Florin Mugur, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Constanța Buzea, Marin Sorescu, Mihai Ursachi, Ioan Alexandru, Ana Blandiana, Adrian Păunescu, Nicolae Prelipeanu, Leonid Dimov, Dan Laurențiu, Ileana Mălăncioiu, Cezar Ivănescu, Alexandru Miran, Mircea Ivănescu, Virgil Mazilescu, Angela Marinescu, Emil Brumaru, Daniel Turcea, Adrian Popescu, Mircea Dinescu, Dorin Tudoran, Șerban Foarță.

„Poezia (generației 60) reinnoadă firul istoric, rupt de proletcultismul anilor 50, cu poezia modernistă interbelică, lirică, pură, evazionistă, elitistă, dificilă și ermetică.” (17)

Bibliografie

- (1) AJARESCU, Simon. *Biopoeme*. București, Editura Tineretului, 1969, 116 p.
- (2) AJARESCU, Simon. *Metaîntâmplări. Poeme*. Galați, Editura Porto-Franco, 1990, 65 p.
- (3) AJARESCU, Simon. *Sfidarea spirituală. Poeme fantasciente*. Galați, Editura Porto-Franco, 1996, 78 p.
- (4) AJARESCU, Simon. *Eminescu versus Eminescu. Arhipoeme*. Galați, Editura pentru Literatură și Artă Genez, 2001, 100 p.

- (5) AJARESCU, Simon. *Atmosferă pentru un poem; După iarnă; Primăvară mărită; Năvalnică (spre viață); Năvalnică (dintr-o primăvară); Acord; Tineri Poezii*. Galați, Pagini dunărene, 1964, p. 137-142.
- (6) AJARESCU, Simon. *Biopoeem (satisfacția); Viziune infraroșie de toamnă; Holohimera în timp (simili-portret); Simili-apocalips; Metaîntâmplare mortală (instant poem)*. Poezii. Galați, Porto-Franco, An 12 nr. 10-11-12, oct-dec 2003, p. 16-17.
- (7) AJARESCU, Simon. *Dans le Jardin-Labyrinthe: Simon Ajarescu (n. 1936 Romania)*. Poezie. Galați, Porto-Franco, An 17, nr. 7-8-9 (137), iul-sept 2007, p.11.
- (8) AJARESCU, Simon : *Imn de la sine (poezie)*. București, Luceafărul, An 15, nr. 28 (532), 8 iul 1972, p.1.
- (9) AJARESCU, Simon : *Simon Ajarescu- 70 (Poezii)*. Galați, Porto-Franco, An 17, nr.1-2-3 (119), ian-mart 2006, p.10.
- (10) MANEA, Ion : *Doi scriitori au luat premiul municipiului Galați*. Galați, Viața liberă, An 17, nr. 5201, 4 dec. 2006, p.7.
- (11) MODORCEA, Grid : *Sophia (Cronică literară)*. București, Ecart. Supliment revista Economis-tul, An 2000, Nr.105-106, 22-23 dec. 2000, p. IX.
- (12) ROTARU, Ion. *O istorie a literaturii române. Poezia românească de la al doilea război mondial până în anul 2000. vol. 5*, București, Editura Niculescu, 2001, 688 p.
- (13) ROTARU, Ion. *O istorie a literaturii române. Vol.3: 1944-1984*. București, Editura Minerva, 1987, 1048 p.
- (14) SÂN-PETRU, Paul : *Etic și poetic*. Galați, Antares, An 6, nr. 64-65-66, iul-aug-sept. 2003, p. 17.
- (15) SÂN-PETRU, Paul : *Majestate și poezie*. Galați, Dominus, An 2001, An 2, nr.16, mai 2001, p. 13.
- (16) ULICI, Laurențiu. *Literatura română contemporană Vol. 1. Promoția 70*. București, Editura Eminescu, 1995, 552 p.
- (17) MANOLESCU, Nicolae : *Istoria critică a literaturii române.5 secole de literatură*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008, pag.1002.

ASPECTE INEDITE ALE CONTINUITĂȚII CULTURALE MIRCEA ELIADE - I.P. CULIANU

George NETU

Elev

Colegiul Național „Vasile Alecsandri”, Galați

De aproape două decenii, Ioan Petru Culianu este alături de mentorul său, Mircea Eliade, de la care a deprins permanenta curiozitate științifică, suplețea metodologică, rigoarea filtrului hermeneutic. Profesor de excepție, scriitor desăvârșit și unul dintre cei mai mari filozofi ai gnozelor, Ioan Petru Culianu a dus mai departe efortul lui Mircea Eliade de impunere a ideii religiei ca sistem, a istoriei ca „fractal în spațiul Hilbert” sau a vieții ca fenomen anarhic prin excelență, care se ciocnește de o „informație” ce generează un „sistem”.

Dar să vedem care au fost circumstanțele în care cei doi maeștri s-au întâlnit și s-au influențat benefic în mod reciproc.

După ce părăsește România, definitiv, la data de 4 iulie 1972 pentru o bursă la Universitățile per Stranieri (Perugia), Ioan Petru Culianu este considerat „transfug” și i se intenționează un proces politic, fiind condamnat la șase ani de închisoare.

Între timp, Universitatea din Perugia îi va reînnoi bursa pentru Corsi di Alta Cultura, iar din 1973, Culianu va cere azil politic. Ca urmare, va petrece cinci luni în lagărele de la Trieste și Latina. După această perioadă delicată, tânărul Culianu va obține o slujbă de „collaboratore alla ricerca”, la Istituto Europeo per l’Unificazione del Diritto del Lavoro din Roma, iar în toamna anului 1972, o bursă de studii la Università Cattolica del Sacro Cuore din Milano. Va studia istoria religiilor, sub îndrumarea profesorului Ugo Bianchi (1922-1995), obținând licența, cu teza „Gnosticismo e pensiero contemporaneo: Hans Jonas”, obținând titlul de Dottore in lettere, disciplina Istoria Religiilor.¹ Mai târziu, în septembrie 1974, Culianu îl va vizita pe Eliade la Paris, iar în 1975, la invitația „șamanului”, va petrece un semestru la Divinity School din Chicago, ca „student postdoctoral”. Din această clipă se poate spune că va începe una dintre cele mai frumoase relații literare, didactice, de prietenie...

De aceea, în timpul discursului pe care l-a ținut la ceremonia comemorativă a lui Mircea Eliade, Ioan Petru Culianu spunea: «Nicio altă personalitate în domeniul religiilor nu a avut, în ultimii 50 de ani, același impact asupra unui public atât de numeros și de neavizat ca românul Mircea Eliade, profesor la Universitatea Chicago începând din 1957 (din 1962 titular al catedrei sub numele de Sewell L. Avery; și onorat ca Distinguished Service Professor) care a devenit cetățean american în 1966. Autor a 30 de cărți școlare, traduse în 18 limbi și al 1200 de articole și recenzii cu subiecte diverse, Eliade și-a început de fapt cariera sa în România ca un scriitor de ficțiune de succes și a continuat să scrie nuvele în limba română, majoritatea lor fiind traduse și în engleză, spre sfârșitul anilor

„70. Capodopera sa literară este „Noaptea de Sânziene”, prima oară publicată în franceză în 1955.»²

Culianu descrie cu o minuțiozitate desăvârșită momentele din viața „șamanului”, după cum putem observa în cele ce urmează: « Eliade a scris romane autobiografice, romane care aveau scopul de a fi o reamintire a generației urbane tinere, intelectuale și a problemelor existențiale într-o perioadă a anxietății („Întoarcerea din rai”, 1934 și „Huliganii”, 1935, acum disponibile în franceză, 1987); semi-fantastice ca „Noaptea de Sânziene” și nuvele și romane scurte fantastice care formează cea mai mare parte a ficțiunii sale. Le-am organizat pe cele din urmă în 3 cicluri cronologice, fapt care va reda totodată și o altă filozofie personală. 1. Ciclul indian, care corespunde unei profesii de credință exprimate în articolul „Folclorul ca instrument de cunoaștere” (1937), în care este acceptată existența unei realități extrasenzoriale, paranormale. Acestei părți a ficțiunii sale aparține și opera: „Secretul doctorului Honigberger”, recent reeditată de Shambhala Publications (1986), și nuvele ca „Șarpele” (1937) , „Domnișoara Christina”(1936) etc. Ciclul indian, bazat pe încrederea în puterile ascunse ale minții umane, se suprapune cu tinerețea lui Eliade și experiența indiană trăită. El nu a vrut să dezvăluie niciodată dacă a avut, cumva, sau a fost martor al unor clacări evidente de la realitatea de toate zilele, ca și eroi din această etapă a narațiunii sale. Din contră, oricine îl poate recunoaște pe Eliade în personajele mai meditative și deseori ingenioase din cel de-al doilea său ciclu, pe care l-am denumit „Ciclul idiotului” - unde „idiotul” (sărac cu duhul) este înzestrat cu semnificația pozitivă atribuită în tradiția creștină, exemplul de la Nicolae din Cusa. Diferența fenomenologică dintre șamanul care participă într-un ritual de căutare inițiatorie și șamanul care are o „chemare” spre o carieră supranaturală este ceea ce caracterizează aceste două cicluri. În primul caz, personajul este în căutarea propriilor sale forțe, în al doilea, el este în mod clar instrumentul acestor forțe pe care nu le poate controla sub nicio formă. Această filozofie proprie este exprimată de Eliade în nuvele memorabile ca „La țigănci” (1959) și romanul său „Noaptea de Sânziene”. Cel de-al treilea ciclu al ficțiunii lui Eliade începe în 1968 (cu opera „Pe Strada Mântuleasa”) și se întinde până în 1974. Poate fi numit „Ciclul de hermeneutică și criptografie” și conține istorisiri ca „Incognito la Buchenwald”, „Cele trei grații”, „Dayan”, „Nouăsprezece trandafiri”, „Pelerina”. Aici mesajele ascunse sunt descifrate în mod agresiv de toți, cu alte cuvinte și de eroi, dar și de asupritorii politici, ce apar cel mai des în operă sub forma ofițerului român de inteligență rară.»²

Pe lângă discursul de la ceremonia de comemorare, Ioan Petru Culianu prezintă în detaliu ultimele momente din viața profesorului său într-un articol numit „Mahăparinirvâna” editat de Academia Româno-Americană de Arte și Științe, Institutul de Cercetări Mircea Eliade, articol care reprezintă, de fapt, izomorfismul unor pagini din jurnalul lui Néné: « Jurnal, 4 aprilie 1986 - despre seara petrecută la Cristina și Mircea Eliade, împreună cu fizicianul Sanda Loga: ME citește foarte mult despre „viața de după viață” și este convins că moartea este un „semn de lumină”. Repetă asta de mai multe ori. Chr. și SL numesc doi autori de cărți care spun povești de oameni care au scăpat ca prin urechile acului de moarte. De fapt, pentru mai mult de 30 de ani, aceasta a fost una din marile teme ale operei sale literare. Jurnal, 5 aprilie – „Pe cine a încercat el să convingă,

pe noi sau pe el însuși?” Ambele cred. Și, eventual, Universul cuprinde, printre altele, de asemenea, acest subterfugiu: Că, dacă cineva construiește „un palat în ceruri” – orice fel de palat - el va merge acolo și va trăi în eternitate. Este posibil ca paradisurile să existe. Dar infernul, nu sunt atât de sigur, infernul ar putea fi doar uitare. Deși un muncitor bun ar putea reuși în construirea unui infern, chiar dincolo. »³

Putem observa cu ușurință, privind modul de relatare a evenimentelor, faptul că Ioan Petru Culianu este mult mai atașat de „omul” Mircea Eliade decât de „profesor”, fapt dovedit de trăirile sale sufletești: « Vineri, la ora cinci am trăit, probabil, momentul cel mai cutremurător. Atunci când după mai mulți ani în care existența lui Mircea Eliade a fost pentru mine o garanție a ordinii lumii, Cristina mi-a spus plângând că testele au prezentat dovada unui cancer în plină răspândire: că profesorul este în comă și că moartea lui poate fi o chestiune de zile sau chiar de ore. De acum prin Marea Priveghere a început să se descopere misterul morții lui Mircea Eliade; a fost moartea unui Buddha, „Mahâparinirvâna”. »

Momentul morții lui Eliade îl devastează pe Ioan Petru Culianu: « Fără îndoială lumea nu va mai fi la fel fără Mircea Eliade. După o noapte de disperare, am înțeles că în timpul celor cinci zile de veghe, Mircea Eliade a făcut o minune. Unit cu Cristina, prietenii și discipolii săi întâlniți în acest timp, a întărit legăturile dintre cei doi. În „mahâparinirvâna”, în cursul acestei reuniuni, înainte de trecerea cea mare, a existat o mare înțelepciune. Și din nou, îmi amintesc că, atunci când aveam 24-25 de ani, am crezut că am putut descifra zâmbetul lui Mircea Eliade: cunoașterea misterelor Universului. Este posibil ca lucrurile nevăzute care au avut loc să fi avut legătură cu soția care l-a vegheat eroic, cu schimburile de sentimente și gânduri între prietenii apropiați și cu soarta și misiunea lor. Este posibil ca întâlnirea să fi fost o perioadă de proces. »³

De asemenea, ca dovadă a apropierei sufletești dintre cei doi, Mircea Eliade îi lasă prin testament lui Culianu: „toate redevențele și toate drepturile de proprietate literară pentru publicarea oricăror lucrări sau hârtii, ce conțin materiale academice sau științifice, atât timp cât el este implicat activ în editarea, publicarea sau altminteri aranjarea sau compilarea manuscriselor mele academice sau științifice, hârtiilor sau a altor produse tangibile ce îmi aparțin, și îi acord absolut toate materialele academice sau științifice [...]”⁵ în cazul în care soția sa, Christinel – Georgette Eliade nu va trăi în ziua a treizecea (30) după moartea lui. Cu toate acestea, „S-a înțeles între d-na Georgeta Eliade și d-nul I.P. Culianu, amândoi subscriși ai acestui document, ca d-nul Culianu să preia următoarele note nepublicate ale decedatului Profesor Mircea Eliade, în iunie 1986 și să le facă disponibile pentru publicație după puterile sale. După publicarea lor, itemi originali vor fi predați Colecției Speciale a lui M. Eliade de la Biblioteca Regestein, Universitatea din Chicago. ”⁵

În încheiere, caracterul inedit al relației dintre Mircea Eliade și Ioan Petru Culianu este evidențiat în aceeași notă: „Mircea Eliade a părăsit orizontul nostru uman limitat, dar nu existența în esență. El a fost pur și simplu relocalizat mai aproape de centru. ”⁴

Bibliografie:

1. ANTOHI, Sorin. Ioan Petru Culianu – Omul și opera. Colecția „Biblioteca Ioan Petru Culianu”, Ed. Polirom, Iași, 2003 p. 54-82;
2. CULIANU, Ioan Petru. Discursul de la înmormântarea lui Mircea Eliade, document facsimil existent în original la Biblioteca Universității din Chicago și tradus din limba engleză de George NETU;
3. Idem, Mahăparinirvăna. Academia Româno-Americană de Arte și Științe, Institutul de Cercetări Mircea Eliade, document facsimil existent în original la Biblioteca Universității din Chicago și tradus din limba engleză de George NETU;
4. Idem, À la recherche de Graal, document facsimil existent în original la Biblioteca Universității din Chicago și tradus din limba franceză de George NETU;
5. ELIADE, Mircea. Testamentul oficial al lui Mircea Eliade, document facsimil existent în original la Biblioteca Universității din Chicago și tradus din limba engleză de George NETU.

ДѢМЕНІЙ ДОА. ЕУЛІА

Днѣ Млѣнѣ ѿнолж Капече.

Апхратъ, кѣндѣ вл съжѡщася
кѡржѣбон апротнѣв алатѣн апѣра
а тоунун маните естрѣнце боннун
аптрармаци. шндѣтѣ пѡчѣде съ

Restitutio

лѡль . възлѡкоузе рѡдѡль ѡмѣнеєсь днѣрѡбѣж
лѡн ѣѣ ѡмѡрж . венн лѡмѡрѣ галнлѡнлѡн . шн
дѣколо рѣспѡу рѣтѣн ѡстрѣнцѣ ѡплн спрѣчѣ
ста трѣбж , кѡмь лѡнмь спѡннѣ свѣта ѣуліе .

V.A. URECHIA ÎN VIZIUNEA CONTEMPORANILOR¹ MARI ROMÂNI : (VASILE ALEXANDRU² URECHIA)

Pier Emilio BOSI

Traducere, adaptare, note de Valentina ONEȚ

Responsabil Colecției Speciale
Biblioteca „V.A. Urechia”, Galați

Am avut plăcerea să cunosc câteva personalități din frumoasa Românie care, dincolo de atracția peisajului, mai exercită asupra mea o atracție cu mult mai puternică, una afectivă.

Și pentru că, ofițer fiind, prin natura serviciului, mă aflu momentan pe țărmul insulelor Ponziane³, unde încă mai rătăcește fantasma Iuliei⁴, fiica a lui Augustus⁵; îndrăgostita Iulia⁶, poate de Ovidiu⁷, în aceste locuri exilată, ca și poetul Tristelor, surghiunit la

1 În octombrie 1901, cu o lună înaintea dispariției fondatorului bibliotecii publice gălățene, istoricul V.A. Urechia, apărea la Napoli în *Revue Franco - Italienne et du Monde latin*, revistă redactată în italiană, franceză, spaniolă și portugheză, foarte răspândită în spațiul latin, care urmărea „renașterea sentimentului de apartenență la latinitate”, un articol sub genericul : „I Grandi Rumeni”: (Vasile Alexandru Urechia). Considerăm că este de datoria noastră să adunăm, pe cât posibil, toate informațiile despre generosul om de cultură român, un protector bibliofil al orașului Galați, să redescoperim opera marelui bărbat român și să recompunem personalitatea lui, prin mărturiile ale contemporanilor.

2 Corect: Vasile Alexandrescu Urechia (15/27 feb.1834 -22 nov.1901), istoric, scriitor și om politic român.

3 Insulele Ponziane (sau Insulele Pontine, numele derivă din grecescul *pontos*), formează un arhipelag de 12 Km în apele Mării Tirreno, în Golful Gaeta și aparțin de Regiunea Lazio, Provincia Latina; devin colonie romană în 312, î.H., și sunt anexate Regatului Italiei în 1861.

4 Iulia [Giulia Maggiore], unica fiică a lui Octavian Augustus, exilată de acesta (cu zece ani înainte de a-l exila pe Ovidiu și pe nepoata sa, Iulia), pentru purtări scandaloase, pe insula Ventotene, ce face parte din Arhipelagul insulelor Pontine.

5 Octavian Augustus (63 î.Hr. -14 d.Hr.), *pater patriae*, fondator al Imperiului Roman.

6 Iulia [Giulia Minore], fiica Iuliei Maggiore, ușuratică nepoată lui Octavian Augustus, exilată și aceasta de severul său unchi, tot în arhipelagul insulelor Ponziane, iar odată cu sancționarea ei, au căzut mai multe victime, între care și Ovidius.

7 Publius Ovidius Naso, poet latin (43 î.e.n.- 17/18 e.n), mort în exil la Tomis. Părerea unor cercetători este că Ovidiu ar fi favorizat legături nepermise de dragoste între un aristocrat, Silanus, și Iulia, nepoata împăratului, fiica fiicei sale. Ovidiu ar fi jucat rolul unui confident, poate pe cel de gazdă. În noiembrie anul 8, e.n., Împăratul Octavian Augustus dă un edict de relegare (exilare fără confiscarea averii), hotărâre aspră, asupra căreia nu a mai revenit, ca poetul să fie surghiunit pe malul Mării Negre, la Tomis (Constanța de azi). Ovidiu a fost relegat la Tomis sub acuzația de corupător al tinerimii, prin intermediul operei sale. Timp de 9 ani (de la anul 8 e.n., data misteriosului său exil, până la anul 17 sau 18 e.n. când moare), Ovidiu rămâne între zidurile

rândul său la Tomi(s); nu e oare firesc ca gândurile mele, - învăluite într-o blândă emoție - să zboare către țărmul Mării Negre? La Tomi(s), Constanța de astăzi, care adăpostește osemintele lui Ovidiu?

Cu siguranță, foarte puțini - în călătoriile lor - au avut norocul de a vedea la câteva luni distanță, locurile de exil ale celor doi îndrăgostiți, situate pe tărâmurii atât de diferite și atât de depărtate între ele.

Și fiindcă soarta mi-a hărăzit mie acest noroc, prestigioasa publicație *Revue du Monde Latin* - care degajă în paginile ei un extraordinar sentiment al fraternității, îmi oferă încă o oportunitate: plăcerea de a vorbi despre România, despre unul din marii săi scriitori al cărui renume a depășit de mult granițele țării pentru a onora neamul său: am să-l numesc pe Vasile Alexandru Urechia, ilustrul istoric și literat român, un mare prieten al Italiei.

Nu am aici, unde mă aflu, în aceste insule aride, Biografii sau Dicționare geografice, pentru a reda toate datele și pentru a elabora un studiu complet asupra scriitorului amintit; dar am ceva mult mai bun: am cele două volume ale sale de *Legende*⁸, care îmi bucură orele și, mai ales, păstrez amintirea lui ca om, amintirea amabilității și afecțiunii lui.

Pentru că trebuie să știți, dragi cititori, că dacă România a fost întotdeauna ospitalieră cu italienii, casa lui Urechia a fost și este cu mult mai mult decât atât.

Nu pot uita frumoasele ore petrecute între acele ziduri prietenoase, alături de marele om, în compania amabilei sale soții⁹; a Doamnei Leria¹⁰, artistă lirică de renume; îmi amintesc de Popoica - o copilă scumpă și bună, rudă a scriitorului - și îmi amintesc adesea conversațiile însuflețite susținute de Vlahuță, un cunoscut poet sau de fiul lui Urechia¹¹, medic și scriitor, al cărui ultim volum, *Vierzi și uscate*¹², se bucura, la data apariției, de succes!

Și într-adevăr : cultura și mai ales dragostea de țară, se transmit în această ilustră familie din tată în fiu. În cronicile românești veți găsi și alți scriitori cu numele de Urechia cetății Tomis, veche colonie grecească, întemeiată de Milet către anul 650 î.e.n.

8 B.R.M. indică: *Legende române. Culese și adnotate de V.A. Urechia*. București, Editura Librăriei Sococ & Co., 1891; *Legende române. Viața în trecut. Reminiscențe de V.A. Urechia*. București. Editura Librăriei Sococ, 1896.

9 Ana (Zettina) Pester - Wirth (+1924), de origine germană.

10 Carlotta (Leria) Pester - Wirth (1857-1924), sora soției lui Urechia, profesoară de canto, soprană, cântăreața Curții Regale, preferata Reginei Elisabeta, prima cântăreață de operă în limba română.

11 Alceu Urechia (1860-1941), fiul lui V.A. Urechia, doctor în medicină (Paris), scriitor umorist.

12 Verzi și uscate [de] Iodoform. [București] (Tip. Corpului Didactic), [1900]).

(adesea scris Ureche) care au realizat lucruri frumoase și mărețe, mereu românești, ca și Vasile Alexandru [Urechia] al nostru, care și-a orientat întreaga sa activitate glorificării țării sale și dovedirii - în sfârșit, acum, clar ca lumina soarelui – originii ei latine.

Da : Italia și România, România și Italia au fost marele iubiri ale lui Urechia și nu au fost, nu, cu certitudine, iubiri sterile.

Pentru că el a răspândit și a făcut să vibreze această dragoste în sute de discursuri și conferințe, în sute de opuscole, în volume de orice format – de scrieri literare, de arheologie, de filologie, de paleografie, de folklor – și, mai ales, în masive și numeroase volume de istorie, volume foarte apreciate de către români dar și de străini, volume în care bate mereu inima sa mare de patriot înflăcărat și etern.

A fost pe rând conspirator, soldat, poet al libertății. Imnul său „Până când, o bănațene”¹³ admirabil prin forța conciziei, este încă pe buzele tuturor. Dra-

mele scrise de el sunt puse deseori în scenă. Jurnalist și om politic, este foarte stimat și temut. În persoana sa, se poate spune, se rezumă cincizeci de ani de istorie a țării sale. Iredentist¹⁴, cu tinerească îndrăzneală, a luptat și va lupta până la ultima sa suflare pentru sfânta cauză a latinității provinciilor românești subjugate de imperiul austro - ungar. Colectionar de cărți, el nu le adună pentru sine, ci pentru poporul său și pentru „Biblioteca Urechia din Galați”, fruct nobil al dragostei și generozității sale. Senator¹⁵, fost ministru al instrucțiunii¹⁶, președinte al Academiei¹⁷, președinte al Societății de cultură Macedo – Română¹⁸ etc., etc. în prezent Vicepreședinte al Senatului, el a fost și va fi mereu la datorie.

O, dar ar fi trebuit să-l fi ascultat pe când era profesor de istorie¹⁹, îmi spunea un român. În numeroasele sale prelegeri răzbătea atâta erudiție, și mai ales atâta entuziasm, încât istoria devenea, atât pentru el, cât și pentru noi care îl ascultam, un lucru viu, palpitant și vibram, într-adevăr, la auzul evocării mărețelor fapte ale neamului nostru!

Urechia este, așadar, gândire și acțiune. Erudiție și Artă la un loc, mereu o forță.

13 Până când ? ; Versuri (1865) atribuite lui V.A. Urechia de jurnalistul Roberto Fava în vol. Ricordi romeni. Note di viaggio in Transilvania e Romania, Parma, 1894, p.116.

14 Iredentism - mișcare politică de eliberare națională a unor teritorii aflate sub ocupație străină (DEX, București, Univers Enciclopedic, 1998, p.507). V.A. Urechia susținea că este liberal – naționalist.

15 Senator liberal al Colegiului II Covurlui (fosta denumire a Jud. Galați), în 1884, 1888, 1892, 1895 (Rădulescu, M.S. Elita liberală românească: 1866-1900 București, All, p.296).

16 Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice (1881-1882).

17 V.A. Urechia a fost vicepreședinte al Academiei Române (apr.1888-mar.1895; apr. 1898-mar.1901).

18 Președinte al Societății de cultură Macedo – Române (1879-1901).

19 Profesor universitar la Catedra de Istoria românilor și literatură română de la Facultatea de Litere din București (1864-1901).

Forță care a avut efecte extraordinare. Forță care a acoperit toate provinciile românești și, în mod miraculos, a depășit granițele.

Născut, dacă nu greșesc, pe 27 februarie 1834, în orașul Piatra Neamț, are astăzi 67 de ani, dar nu-i arată.

Deși, de la un timp, sănătatea sa (poate și din cauza muncii istovitoare) este puțin șubrezită; forța entuziasmului său este aceeași, încât un ilustru spaniol l-a numit „el joven – viejo” (tânărul bătrân - n. trad.) și acest lucru demonstrează celor care îi stau în apropiere.

Iubit intens de către românii săi, ori de câte ori se prezintă la Ateneu sau când între acele magnifice ziduri răsună glasul său, se aud aplauze îndelungi.

Și anul acesta românii au dorit să organizeze cunoscutul scriitor și maestru – popular și mișcător plebiscit de afecțiune - cea mai înaltă manifestație ca semn de demnă compensație, pentru cel care cu o credință de neatinș a muncit și și-a dedicat tot timpul său pentru faima Româ-

niei, pentru viitorul stirpei latine.

Dar de unde, din ce sursă a luat el atâta încredere, atâta forță? Pentru noi italianii este un lucru onorant și pe care trebuie să-l amintim. El și-a extras forța călăuzitoare a acelor mari spirite, de la sacra, invincibila, așa zice, extraordinara Mărare eternă prin secole pe care noi o numim cu un singur cuvânt: Roma. Da, Roma a fost cea care i-a dat atâta forță lui Urechia, gândul la Roma i-a inspirat toate scrierile sale: „Am mai zis, că nu de la Constantinopol sau de la Moscova, ci doar întorcându-se de unde s-a născut, doar întorcându-se la Roma, poporul român va deveni el însuși și va fi măreț”.

Și, într-adevăr, așa este. Acest gând face deja ca România să strălucească ca un far peste toate ținuturile balcanice : un far de cultură și civilizație, un far pe care mulți încearcă să-l stingă, dar care este de nestins pentru că gândul la Roma, gândul apartenenței la stirpea latină, este permanent și cine se hrănește cu acest gând se hrănește cu forța unui leu.

Spațiul acordat în această Revistă nu-mi permite să continui. Ar trebui să dau o listă a operelor lui Urechia, dar ar fi prea lungă așa că voi aminti că debutul său literar l-a făcut cu Grinda de aur în 1851 și a continuat fără întrerupere publicând bucata Mozaic (1855), Schițe de literatură română (1859), Femeia română (1865) până în 1878, an în care i-au fost publicate *Operele complete*²⁰. Dar de atunci producția scriitoricească a continuat să crească, au fost publicate masivele volume de istorie²¹ (cred, în număr de 14),

20 V.A. Urechia. Opere complete. Seria A-E., București, 1878-1890. (12 volume în mai multe serii, ediții: Drame, comedii, scenete, conferințe, discursuri, memorii prezentate la Academie, discursuri academice, didactica, romane, cugetări, foiletoane).

21 V.A. Urechia. Istoria Românilor (1774-1834). Curs făcut la Facultatea de Litere din București. Tom.1-13. București 1891-1901.(B.R.M , vol. IV, nr. 70.126-70.139); Vol. 14 a apărut postum în 1902.

ediția operelor lui Miron Costin²², Legendele sale²³, ultimul volum din care am plăcerea să-l am pe masa mea cu data de apariție 1901.

Nu pot să închei fără a ura acestui bătrân mereu tânăr, vechi prieten a lui Cavour, Garibaldi și Mazzini, încă mulți ani de muncă și de viață lungă. În frumosul regat a lui Carol, învingătorul de la Plevna și al Reginei poete, Carmen Sylva, El să continue să-și facă simțită vocea și influența. Vă trimit broșura sa, *L'idée latin chez les roumains*²⁴, ce reprezintă discursul pe care Urechia l-a ținut în august 1900 la Union des étudiants latins: publicați-o! Veți vedea din acele puține pagini marea lui dragoste pentru Italia și vă veți face o idee despre cum pledează el pentru o confederație a popoarelor latine, popoare unde se sedimentează - orice s-ar spune - o promisiune de viitor, un curcubeu de speranță și lumină.

Data viitoare, alături de câteva nuvele scrise de Urechia și traduse de mine, vă voi schița pe scurt portretul altui român, marele arheolog Grigore Tocilescu și al unei foarte valoroase poete, Elena Văcărescu.

Insula Ponza, 1901

22 Miron Costin. Opere complete cu variante, note de V.A. Urechia. Tom 1-1, București, 1886-1888.

23 Vezi nr. 8

24 *L'idée latin chez les roumains*[*L'idée latin chez les Roumains*[par] V.A. Urechia Vice – Président de l'Académie Roumaine. Alais (Imprimerie -Papèterie J. Barbo et Cie.)1900.

SPECTACOLE ȘI BALURI ÎN BENEFICIUL SOCIETĂȚII „URECHIA”

Violeta IONESCU

Scriitor

La Galați... „s-a dansat și se va dansa pentru un templu al culturii”.

A fost odată ca niciodată... Așa ar trebui să înceapă expunerea noastră, fiindcă ce am să vă spun acum e ca o poveste. O poveste adevărată, ai cărei protagoniști sunt gălățenii – mai mult: bunicii și părinții noștri care au trăit la Galați între cele două războaie mondiale și despre care noi, cei de azi, nu prea mai știm mare lucru, dar în special nu bănuim de ce erau ei în stare să facă, împreună, pentru orașul lor...

Citind documentele de arhivă, mărturiile din revistele și ziarele vremii – multe aflate în fondul actual al Bibliotecii „V.A. Urechia” – rămâi uimit pur și simplu. Te coleșește vitalitatea și entuziasmul acestor oameni minunați, disponibilitatea cu care se puneau în slujba unei idei mărețe și promptitudinea cu care răspundeau la chemări civice, indiferent de profesie, statut social, vârstă, sex, religie, etnie sau stare materială. Dar, mai ales, cum știau să îmbine plăcutul cu utilul, în așa fel încât să se și distreze, pentru ca ajutorul dat în folosul comunității să nu pară o corvoadă greu de suportat. Este vorba, mai ales, de perioada interbelică, în care, după cum se știe, Galațiul a continuat să fie un „Comopolis”, chiar și după încheierea perioadei de porto franco (1837- 1882), când comerțul era încă în floare, activitatea portuară era intensă, din 1926 aveam și aeroport, iar nenumăratele firme comerciale și cele 12 consulate străine întrețineau încă bunăstarea orașului – cu excepția anilor de criză economică generală, evident.

Exasperați de emblema „oraș cumplit de negustori” pe care poetul Barbu Nemțeanu o pusese Galaților, intelectualii urbei sperau totuși ca promovarea mai intensă a culturii să echilibreze balanța și urbea să capete o nouă alură, mai rafinată, așa cum îi stă bine oricărei localități situată fatalmente la granița dintre două culturi – în cazul nostru, cea europeană și cea orientală. Așa le-a venit, după război, ideea ridicării unui palat al culturii... „cum n-a mai fost” – și, fie vorba între noi, cum nu avem nici astăzi, fiindcă palatul mult visat și ridicat cu atâta trudă a fost în 1948 naționalizat și restituit exclusiv instituției Teatrului Dramatic.

În principiu, templul gălățean al culturii trebuia să fie un complex de săli cu utilități complementare, adăpostind, pe lângă biblioteca publică donată de V.A. Urechia, săli de lectură, săli de conferințe, un muzeu, o sală de spectacole etc. Să fie un spațiu public în care mintea să se lumineze, un „edificiu al luminii intelectuale” – cum bine aprecia ziarul „Galații Noi” la 26 februarie 1920. Visuri. Dar de ce nu?

Festivalul Bibliotecii „Urechia”.

Și povestea a început să prindă viață. Suntem în seara zilei de 25 februarie 1920, la Teatrul Central din Galați, unde din inițiativa noului comitet al Societății Culturale „V.A. Urechia” are loc primul spectacol cu scop filantropic pentru ridicarea viitorului

palat al culturii. Este Festivalul Bibliotecii „Urechia”, sala e plină... Muzica Regimentului 11 Siret înviorează atmosfera cu „Imnul Regal”. Cortina se ridică...

Să nu uităm, abia de un an și ceva se sfârșise războiul și lumea își pune cu disperare nădejdea în cultură ca salvatoare pe viitor de la noi dezastre. În același timp, societatea căuta să-și regăsească albiile ei firești pentru a intra în normalitate.

Mai întâi, are loc prezentarea unor producții literare originale, în care magistratul poet Aurel Bogdan, președintele Societății „Urechia”, recită un prolog la „tabloul vibrant” care va urma, intitulat „Povestea neamului”. Apoi urmează chiar „tabloul vibrant”. Vă veți întreba acum ce este un „tablou vibrant”? Ei bine, răspunsul ni-l dă „Galații Noi” din 22 martie 1920: „un ansamblu elegant, artistic, mult admirat, aranjat de pictorul Nicolae Mantu, în care doamnele și domnișoarele păreau adevărate statui...”

Ne explicăm de ce, la acest moment, cortina a trebuit să fie deseori ridicată...

A urmat apoi revista propriu-zisă, al cărei autor era prof. Constantin Calmuschi, directorul Bibliotecii V.A Urechia” (pe atunci îngrămădită într-o sală improprie a Liceului Vasile Alecsandri).

Cel mai interesant lucru la acest spectacol, ca de altfel la toate cele care i-au urmat în același scop, a fost că actorii nu erau profesioniști, ci proveneau din elita gălățeană – intelectuali de toate profesiile, civili și chiar militari, care urcau pe scenă poate pentru prima oară în viața lor ca să joace teatru, să cânte și să danseze, să distreze publicul și... să merite banii, bineînțeles, pe care teatrul îi încasa pe bilete și din care o mare parte se ducea în fondul destinat palatului mult visat. O „inteligentă distracție”, cum remarcaseră și ziarele, nu-i așa?

Au putut fi aplaudați atunci la scenă deschisă: St. Theodorescu („foarte natural”), I. Calavre („servitor supus care însă cunoaște păcatele stăpânului de la care trage și el profit; de fapt, un complice”), G. Popescu („delegat al mahalalelor”). Pentru toți, presa a adus elogii: „mimica, verva au făcut deliciile serii”. Domnișoara Natalia Dumitru în „Doamna Lameri” – „elegantă, grație”; sublocotenent Vasiliu, George Mihăilescu (poet, ziarist, viitorul director al ziarului „Acțiunea”) și A. Ibrăileanu au avut roluri de țigani cu „un umor țigănesc care te face să nu te superi niciodată pe faraonicele lor isprăvi”.

Chemați și rechemați pe scenă au fost prof. Calmuschi și pictorul Nicolae Mantu. Corul a fost condus cu măiestrie de maestrul Antoniu.

„Vocea Galațiului” din 21 martie 1920 etalează și ea evenimentul, adăugând agapa de la sfârșit și cuvântul unui elev de la L.V.A. și al locotenentului Cristescu (interpretul unui rol de evreu în revistă), care a vorbit în numele ofițerilor, apreciind buna colaborare cu această ocazie între civili și militari. Festivalul s-a repetat la 28 februarie, după cum scrie „Galații Noi” din 29 martie 1920. Evenimentul a fost consemnat și în revista „Societatea Culturală „V.A. Urechia” Galați”, editată la Galați de Stabilimentul de Arte Grafice „Moldova”, 1921, aflată în Arhiva BVAU.

Revistele „Anonimului” George Mihăilescu.

Un salt calitativ al acestor reprezentații a fost o dată cu spectacolele de revistă scrise și compuse în tandem de doi poeți gălățeni remarcabili: avocatul Radu Constantinescu și ziaristul George Mihăilescu, cel care semna cu pseudonimul Anonimu și al cărui talent poetic-satiric l-am remarcat de multe ori citindu-i poeziile publicate în numerele

de duminică ale ziarului pe care, din 1930, îl conducea. Amintim doar „Odă „Ei” din strada Cuza Vodă”: „Sub bolta rece și-nstelată am să-ți închin acum o odă/ Tu, ce frământăi atâta lume acolo-n strada Cuza Vodă...” etc. („Acțiunea” nr. 1083/ 15 ian.1934) și o parodie după Barbu Nemțeanu: „Oraș cumplit de negustori, de nătăfleți și de atracții/ În tine azi nu mai găsești nimic din tot ce-au fost distracții/ La Primărie a fost jale, necinstea ne-a înspăimântat/ Numai Jenică Trăsurică știm toți cât... (e cenzurat)/ Acuma porți în frunte oameni ce poți cu ei ușor pătrunde/ Un Țocu tu, măreață urbe, nu poți găsi chiar orișunde/ De-aceia ține-l lângă tine, ca pe un sfetnic, ca pe-un sol/ Inteligența lui și capul să știi că este... (spațiu gol)/ Aseară-n noapte, pe Domnească, o fetișcană dulce, brună/ Cu d. Lupu Avrănescu era de braț privind la lună/ La un moment ceruse fetii ceva, ilustrul avocat/ Iar ea i-a spus lui Cavalioti: nu pot să-i dau căci... (e tăiat)”. („Acțiunea” nr.1089/22 ian 1934).

Am reprodus aceste texte, deoarece chiar parțial ne putem face o idee despre talentul și verva autorului, de la care nu ne-au rămas din păcate decât câteva versuri în paginile ziarelor vechi, mai greu accesibile. Ne lipsește textul spectacolelor de revistă, patru la număr: „La calendele grecești” (1923), „Urmașii Romei”, „Așa cap, așa căciulă” și „Rar... dar bine” (1934) – toate cu caracter pur local.

„La Calendele grecești”...

...a fost un spectacol de mare succes, prezentat de trei ori în 1923 la Teatrul Central, în beneficiul Societății „V.A. Urechia”. Textul a fost citit în premieră în salo-nul domnului Dall’Orso, de la Banca Marmorosch Blank, membru fondator al acestei societății, și al lui Aurel Bogdan, președintele ei. Apoi repetițiile au început, în saloanele doamnei Amiral Eustațiu și ale fraților Mantu (după rev. „Societatea Culturală V.A. Urechia”, instit. De Arte Grafice „Vreamea”, Galați, 1923: Dare de seamă pe anul 1922/1923. Activitatea de la 3 Dec. 1922-15 apr. 1923).

Dacă textul ne lipsește, am găsit însă în Arhiva BVAU/XXII(1)/(22)(1) afișul și programul acestui spectacol.

AFIȘ: „Teatrul Central. Marți, 27 și Miercuri 28 februarie 1923, orele 9,15 precis, Mare reprezentație în folosul Societății Culturale „V.A. Urechia”. Se va juca LA CALENDELE GRECEȘTI, Revistă locală în două acte, în versuri de R. Constantinescu și G. Mihăilescu – Anonimu. Jucată cu concursul Domnișoarelor și Doamnelor din Elita gălățeană. Dansuri americane - naționale – moderne. La sfârșitul actului întâiu, Dansul Florilor. Decoruri și costume speciale. Orchestra Mayer Reiningher. Prețul locurilor: Loja 400 lei. Rezervat 80 lei. Stal 60 lei și Galerie 20 lei. Începutul la orele 9,15. Biletele la cassa Teatrului Central”.

Din Programul tipărit de Stabilimentul Grafic „Moldova” în 1923 aflăm că această „revistă locală în versuri” avea 2 acte, decorurile erau semnate de pictorul Nicolae Mantu, iar muzica era aranjată de Amiral S. Eustațiu. Și ce este mai important pentru tema noastră, spectacolul se dădea în folosul Societății V.A. Urechia.

Tot din Program aflăm amănunte despre spectacol:

„Acțiunea se petrece în parcul comunal. În fund, statuia lui Eminescu. La ridicarea cortinei, corul sergenților din oraș.

CORUL. Dnii: N. Ștefănescu, Locot. Perju, T. Codreanu, P. Papadopol, E. Pan-

tazi, Ioan, Gh. Popescu, Pantazopol, G. Anastasiu, I. Begnescu etc.

ACTUL I. Sergentul Ghiță – A. Petrescu; Ghițisor Tam Ling – G. Ștefănescu; Dans Original Schimi – dra Didy Theodorescu și dl Zolta: Mihai Eminescu – G. Sion; Emil Maur – T. Pantazopol; „Primăria” – Dra Mărioara Stoinescu; „Sfântu’ Așteaptă” – avocat G. Varlam; „Lumina electrică” – Dra Lola Panu; „Salubritatea” – Dra Marica Petrina; Un postulant – Dl Pantazi; Nea Ghiță din Bădălan – avocat C.G. Popescu; „Societatea V.A. Urechia” – Dra Ana Petrina; Jockeul Dr. Fănel – N. Ștefănescu; Dans excentric – Dnii Salo Kohn și Zolta; „Politica” – Alice Constantinide; „Partidele” – Drele: Ana Petrina, Aurica Vasiliu, Lola Panu, Marica Petrina, D. Munteanu, Valentina Mihăilescu, Mărioara Stoinescu etc.; „Justiția” – Dra Didy Theodorescu; „Secretarul” – I. Lupescu; Dans american – Dnii Salo Kohn și Zolta, Dra Lizica Braunstein; Primul țărânist din județ – avocat C.G. Popescu; Trei țărani – lt. Perju, Slt. Vasiliu, T. Codreanu; Corul țărâniștilor; Dr. Eugen Răutu – Paul Papadopol: Țărânistele – Drele Petrina, Panu, Stoinescu, Vasiliu, Munteanu et.; Cegă Țiganul – G. Gheorghiu; Țărani – Dnii: Sicu Ioan, Pantazi, Anastasiu, Petrescu, Popescu, I. Begnescu etc.; C.Z. Buzdugan – dl I. Lupescu; Dans național.

ACTUL II (același decor). O florăreasă – Dra Alice Constantinide; A doua florăreasă – Dra Didy Theodorescu; Baletul florilor: Drele Ana și Marica Petrina, Marioara Stoinescu, Anica Vasiliu, Lola Pinu, D. Munteanu, Didy Theodorescu, Valentina Mihăilescu etc.; Costică Ocupatu – dl G. Gheorghiu; Iorga – dl N. Argintescu; Mascalțoni – dl Paul Papadopol; Un evreu – dl Titi Codreanu; Alt evreu – lt. Perju; „Specula” – Dra M. Săveascu; Dans. Filarmonica; Maestrul Buhociu – G. Georgiu; Carcaliu – Slt. Vasiliu; Danciu – George Mihăilescu Anonimu; O țigancă – Dra Didy Theodorescu; 6 Țigani; Dansul țiganilor. Cortina.

Maestru de balet – dl Salo Kohn; maestră de balet: Dra M. Stoinescu; dirijorul ansamblului – Amiral S. Eustațiu. La piano – Dna Madeleine Amiral Eustațiu. Decoruri și costume – pictorul Nicolae Mantu.

În același Program era menționat: „Societatea Culturală V.A. Urechia cere locuitorilor Galațiului să contribuie, fiecare după puterea sa, pentru ridicarea unui falnic locaș închinat propășirii culturale pentru a înlătura definitiv răutăcioasa caracterizare a Galaților că n-ar fi altceva decât un oraș cumplit de negustori”... (subl. n.)

Ionel Fernic cântă și Gigi Arămescu dansează „Rar... dar bine”!

Vă invit acum din nou la un exercițiu de imaginație. De data aceasta nu va fi prea greu, fiindcă veți întâlni personaje pe care le veți recunoaște cu plăcere. Ziarul „Acțiunea” (nr. 1175) din 7 mai 1934 comentează sptacoul „Rar... dar bine”, care a avut loc tot la Teatrul Central, „revistă locală în 14 tablouri, de avocat Radu Constantinescu și George (Anonimu) Mihăilescu”. Tot cuplul care în

anii trecuți a obținut numeroase succese cu celelalte trei reviste, iese din nou la rampă să distreze gălățenii. Le ofereau distracție, contra costul biletului de intrare, pus ca pe o cărămidă la temelia palatului a cărui construcție la acea dată începuse deja.

Tot în comentariile din „Acțiunea” citim: „Publicul care a populat sala până la ultimul loc, venise la spectacol cu hotărârea fermă de a fi indulgent cu interpreții, diletanți recrutați din elita orașului, fiindcă nu se poate cere prea mult unor elemente străine de scenă, lipsite de rutină și poate pentru întâia dată în fața sclipitoarelor lumini ale rampei. Interpretarea a fost însă excelentă, întrecând cele mai optimiste așteptări: dna avocat Mateescu – dicțiune impecabilă, splendide aptitudini pentru scenă și bogate resurse artistice. A jucat și cântat adorabil. Succes formidabil. Reclamată frenetic la rampă, în rolul „ziarului Acțiunea”, bisată cu entuziasm în „Intima”, duiosie impresionantă în scena „Destinderei” și aplaudată până la delir în „Marinarul vesel”. Talent, vervă, temperament și savoarea marilor reviste străine interpretate de actori consacrați.

Domnișoara Roro Mihăilescu, fiica distinsului nostru concetățean, avocat Gr. Mihăilescu, a avut succes în rolul „Sentimentalei” și „Sticletelui” și într-un dans executat cu mult talent împreună cu domnișoara Gigi Arămescu, în rolul unei țigănci „gingașe”.

Domnișoara Bibica Sterie, în dificilul rol al unui fluture, pe care l-a interpretat admirabil, stârnind ropote de aplauze. Domnișoarele Popa, în „Surâsul de primăvară”, Domnișoara Șuşnea în „Ghiocelul”, Doamna Stănescu în „Baba Dochia”.

Domnul și doamna Fernic (Ion) – ea o actriță de mare talent, cu voce frumoasă și ireproșabil joc de scenă, el un merituos și bine apreciat compozitor, a cărui șlagăre sunt fredonate de toată țara, de iubitorii de muzică frumoasă. „Romanța Primăverii”, compusă și interpretată de soții Fernic, a fost o revelație și cei doi interpreți au fost rechemati de nenumărate ori la rampă.

Gh. Gheorghiu, o veche cunoștință a publicului gălățean cu talent de a imita prin vorbă și gest diferite personaje. Acum a interpretat pe „Aizic Epigramistul” și „Nicu Franzeluță”. O imitare desăvârșită, încât nu se putea distinge dacă cel de pe scenă este

o copie sau originalul tipului pe care îl reda. Ovații furtunoase, care amenințau să nu se mai sfârșească.

Avocat Bubi Pastia în „Bubi Camizol” și avocatul Poenaru într-un pescar pesimist și în „Ghiță a lui Măgură” (cuplet pe care îl vom reda mai jos – n.n.). Avocatul Athanasiu în „Sergentul de stradă”. Tudor Costin și Berlescu în doi țigani certăreți și cheflii; avocatul Istrati în „Milică”; Viasopol în „Micul Brătianu”; avocat Gheorghiu în „Al. Guțu”; avocat Florin Begnescu (președintele Societății Culturale „Urechia” – n.n.), avocat Mitică Ionescu, Theodoru, Weissman etc.; ing. Rădvan în rolul comperului (șmecher – din fr. compere – n.n.), al chelnerului și al vânătorului; dr. Fr. Economu în „Țărănistă”.

Costumele au fost confecționate la atelierul școlii profesionale conduse de doamna colonel Athanasiu.

Decoruri: Osias Bercovici, supravegheat de pictorul Nicolae Mantu.

Dirijor: profesorul Antoniu care a făcut ca spectacolul să re trăiască vremurile frumoase când opereta era en vogue, dirijând o muzică dificilă și un cor numeros, care în special în ultimul tablou al Dunării albastre, a făcut furori, stârnind aplauze și ovații binemeritate.

Și acum, pour la bonne bouche, ceva despre domnul Aurel Maican, regizor societărilor la Teatrul Național din Iași, care în câteva zile, ca director de scenă, a transformat interpretii diletanți în adevărați artiști.

Premiera de joi seara a dat prilej spectatorilor să petreacă trei ore de răs sănătos și de fină atmosferă artistică”. (prezentare semnată de A. Gr.).

Dintre personajele mai cunoscute nouă azi, ne amintim că domnișoara Gigi Arănescu era celebra de mai târziu pictoriță Georgeta Arănescu-Anderson (1910-1994), sora nu mai puțin celebrului sculptor Ticu Arănescu, cea care s-a desăvârșit ca artist plastic în Florida, la Miami, împreună cu fratele său, și care a făcut o donație importantă de lucrări la Muzeul de Artă din Galați. Ea era fiica lui Gheorghe Arănescu, profesor la Liceul „Vasile Alecsandri” din Galați și membru activ al Societății Culturale „V.A. Urechia”, iar în 1934, când dansa pe scena Teatrului Central pentru un palat al culturii la Galați, era proaspăt absolventă a Facultății de Drept din Grenoble.

Despre compozitorul Ionel Fernic, care a cântat și el, împreună cu soția sa, în 1934, pentru ridicarea unui palat al culturii în orașul său natal, ce putem spune? Toată țara îi fredona melodiile. Și-a făcut studiile muzicale la Galați, cu pianistul Theodor Fuchs, adus de George Enescu de la Paris, apoi cu Iosif Paschill, la București, unde în 1930 a absolvit cursurile Conservatorului de Artă Dramatică. Pentru spectacolul din primăvara lui 1934, de la Galați, a compus special muzica și versurile unui tango-romanță, intitulat „E primăvară” (partitura, publicată la București, un an mai târziu, în 1935, se află în fondul Bibliotecii „V.A. Urechia”, Mz V 1735).

Titi (Constantin) Codreanu nu era altul decât fratele mai mic al avocatului și primarului de Galați Emil Codreanu, pe care Crișan V. Mușățeanu, în „Lumea copilăriei mele” îl descrie astfel: „Din când în când juca în operete aranjate de o pianistă eminentă a Galațiului, Dora Basarabeanu. Textele erau scrise sau compilate de câțiva băieți cu parale din Galați, fanții orașului, așa cum se chemau pe vremea aceea „play boys”: Zani Cristovelon, Lenguceanu, Menelică Mantu, Bibi Constantinescu... Titi se bucura de vin, mai ales dacă repetițiile se făceau în casa Mantu, unde vinul era mult, dar și ales. Băieții Mantu, trei becheri ireductibili, se pricepeau la vin cu toate că nu erau deloc bețivi. Lui Titi îi plăcea vinul și mult și bun, cu toate că nu era nici el bețiv”.

Iar despre pictorul Nicolae Mantu, pentru care, cred, nu mai e nevoie de nicio prezentare, vom merge tot pe mâna lui Mușățeanu: „Nicu, Nicos în familie, era pictor. Învățase pictura la München și, bine înțeles, făcuse turul italian și sejour-ul parisian, dar neatins de avangarda picturii franceze, rămăsese clasic și de școală veche, gen Lembach. Toți trei (frații) erau neînsurați, holtei bătrâni, domni rafinați și respectabili prin cultură, purtare, meserie și avere. Duceau, în anii imediat după războiul mondial, o dulce via de aristocrație burgheză à la belle époque. Totdeauna foarte bine îmbrăcați, cu haine tăiate la Londra, cămăși albe de in, călcate și scrobite perfect și în fiecare zi cu altă cravată.”

Pictorul Nicolae Mantu și-a dedicat mare parte din viața și activitatea sa scopului final al Societății „V.A. Urechia” de a ridica un palat al culturii la Galați. A fost mult timp vice-președinte, iar din 1946 până la desființarea societății în 1948 a fost președintele ei.

Chiar cu numai aceste puține exemple, putem spune că pe tot parcursul existenței Societății „V.A. Urechia”, din 1919 și până în 1948, elita gălățeană s-a aflat... la datorie!

La 11 mai 1934, „Acțiunea” își anunța cititorii că „Rar... dar bine” se va mai juca, la cererea generală. După cele două reprezentații, publicul dorea s-o revadă, declarând că „n-au mai asistat de mulți ani la reprezentarea unei reviste atât de reușite. Societatea Culturală V.A. Urechia a mulțumit celor care au contribuit la reușita spectacolului și a promis încă două reprezentații, cel puțin, matineu și seara, „cu prețuri populare”.

În „Acțiunea” (nr. 1214) din 25 iunie 1934, p.2, la rubrica „Viața veselă”, am găsit publicat textul cupletului lui „Ghiță a lui Măgură” din acest spectacol (al cărui text integral s-a pierdut) și pe care, tot „pour la bonne bouche”, îl redăm aici:

„Eu fac politică și-mi place/ Mă rog, dar cine azi nu face/ Cine nu vrea să-și facă suma/ În Parlament să-njure muma/ Să știe omul că trăiește/ Și că guvernul îi priește/ Odată la putere vine/ Rar... dar bine.

Când vorba e de vot bădiță/ În Piața Nouă unu-i Ghiță/ Îmi las copii, îmi las nevastă/ Politica-i curat năpastă/ Nu dau cu zilele p-acasă/ De-ajunge Lina prea nervoasă/ Dar când mă prinde se menține/ Rar... dar bine.

La Covurlui, Doamne, mă iartă/ Duciștii de trei ani se ceartă/ La urmă parc-a fost o joacă/ Eri s-au scuipat, iar mâini se-mpacă/ La țărâniști însă, măi, dragă/ E-o armonie, nu e șagă/ Dar sfada când începe, ține/ Rar... dar bine.

La noi găsești oameni cu sârg/ Și mulți deștepți se află-n târg/ Nici unul însă de-o minune/ Nu moare de deșteptăciune/ Cavaloti bună oară/ Când fuse magistrat la țară/ N-a dat sentințe la oricine/ Rar... dar bine.

Bugetele cum să se dreagă/ Când astăzi fură lumea-ntreagă/ Și Tătăărăscu vrea cucernic/ Ca-n alte țări s-aibă vistiernic/ E-n drept să-ți spuie „lasă clanța”/ Staviski n-ai avut ca-n Franța/ Sileski nu ți-a fost creștine/ Rar... dar bine.

Eri seară când spuneam palavre/ Văzui tiptil pe dom Calavre/ Plimbându-se c-o domnișoară/ Ce-l prinse bine în capcană./ Fata îi zise: „Vorba-i lungă, Nu vezi că timpul n-o s-ajungă?/ Termin-odată, haide-n fine!”/ Rar... dar bine.

Curios mă-ntreabă zilnic piața/ De ce Ștefan și-a ras mustața/ Eu nu răspund, să nu-i stric rostul/ Și tac mereu făcând pe prostul/ Dar e știut de când la Nisa/ Deschise punga cică i s-a/ Deschis și limba-nre străine./ Rar... dar bine.”

Mai norocos, avocatul și poetul Radu Constantinescu are un volum de „Versuri” publicat în 1925 la Chișinău, de Tipografia și Legătoria Eparhială, pe care l-am găsit în Fondul vechi al Bibliotecii „V.A. Urechia”. Volumul are un autograf prin care autorul se recomandă: „De nu m-ați auzit la bară/ Făcând din vorbe ciasuri grele/ E că pledez în fapt de seară/ Tot incidente pentru... stele”. Semnează: Radu Constantinescu, Galați, 22 aprilie 1926. Poezia lui, în majoritate sonete, e adolescentină, romantică. Totuși, se întrevede și o notă de luciditate, în „Epilog”, dedicată „versurilor mele”: „Acum, că v-ați născut, trăiți nainte/ Veți fi frânturi răslețe dintr-un cânt/ Ce pentru mine n pragul vie-

ței sânt/ Ca picurii de lacrimi pe morminte...”

„Crinul vieții” și alte povești nemuritoare.

Pe lângă aceste spectacole locale, Societatea „Urechia” a contractat și altele, venite din afară, pentru care a angajat sala și s-a ocupat de vânzarea biletelor, servicii în contul cărora primea un beneficiu procentual destinat tot scopului ei măreț: palatului culturii. Așa a fost sâmbătă 1 și Duminică 2 aprilie 1922, când la Teatrul Central s-a dat „Marele spectacol de Elită „CRINUL VIEȚII”, după povestirea fantastică a M.S. Reginei Maria a României (care de altfel era și Președintă de onoare a Societății Culturale V.A. Urechia”; diploma de onoare a reginei a fost pictată pe pergament de pictorul Nicolae Mantu - pe unde o fi acum, oare? - însă a întârziat să-i fie înmănată din cauza atentatului din Parlament, din 8 dec. 1920, când episcopul Nifon al Dunării de Jos, unul dintre delegați care urmau să i-o ducă, a fost rănit; la 27 februarie 1923 el a și decedat, iar diploma încă nu ajunsese la regină; nu știm când și dacă a ajuns până la urmă).

„Crinul vieții” era o adaptare cinematografică de Loie Fuller și Gab Sorere. Reprezentația din prima zi urma să fie exclusiv în beneficiul Societății „Urechia”. Tot atunci era anunțat și un „Concert de balalaică” dat de virtuosul compozitor Vladimir Pogorloff, fost solist al orchestrei imperiale ruse (F.v. /3 p.20).

În 1927, 21 ianuarie, pictorul Nicolae Mantu primește o scrisoare din București, de la arhitectul Gh. Cotifide – cel care a prezentat un proiect pentru palatul culturii din Galați, respins din păcate, pentru că depășea cu mult posibilitățile financiare ale societății. El mijlocea, de astă dată, pe lângă pictor, ca și pe lângă președintele Societății „Urechia”, Aurel Bogdan, ca o trupă de tineri actori din București să dea câteva reprezentații și la Galați. Pentru organizarea spectacolelor, societatea urma să încaseze un beneficiu pe care să-l folosească în scopurile ei. (Arhiva BVAU/XXII(1))

Tot în 1927 - joi 7, vineri 8, sâmbătă 9 și duminică 10 septembrie, la Grădina Cinema „Paradis” era anunțat un „Mare Festival Artistic” în beneficiul Societății Culturale „V.A. Urechia”, când s-a reprezentat filmul „JEANNE D’ARC” sau „Fecioara din Orleans” a cărui afiș-reclamă suna astfel:

„Sguduitoare dramă în 12 acte. În rolul principal frumoasa și celebra artistă daneză Geraldine Farrar. Ambele serii odată. 12 acte mari. Această extraordinară înscenare cinematografică, în afară de partea istorică, simbolizează și consacră în mod definitiv Femeia care a avut în toate timpurile un rol hotărâtor în viața popoarelor. Jeanne D’Arc este acea fecioară din popor care devine mântuirea poporului francez prin sacrificarea ei. Jeanne D’Arc este unul din cele mai frumoase și mai mari filme istorice. Deși are două serii, va rula ambele deodată. La această reprezentație biletele de favoare sunt suspendate, ca și biletele cu reduceri. Controlul se va face sub directă supraveghere a Societății Culturale „V.A. Urechia”, direcțiunea neavând niciun amestec. Spectacolul fiind extraordinar de mare, rularea va începe fix la ora 9 jum”.

Acest „mare film” era... mut, după cum bine ne dăm seama din specificarea adiacentă: „Orchestra și muzica militară va acompania acest grandios film”... (conf. afișului din F.V. /3 p. 113).

Serate dansante și baluri de binefacere.

„Dansez pentru tine” nu este o invenție modernă, așa cum s-ar crede. Pentru că, iată, la Galați, precum am văzut, membrii Societății Culturale V.A. Urechia - oameni serioși de altfel, magistrați, avocați, profesori, ziariști, artiști plastici, militari - concepeau încă din 1920 spectacole, recitau, dansau și cântau pe scenă spre a strânge fonduri pentru scopul propus. Dansau și la serate, la balurile de la palatul administrativ, unde venea lume bună, înalta aristocrație a orașului. Dar dădeau și baluri așa-zis populare, mascate și nemascate, la Teatrul Central, cu prețuri mai mici, unde puteau participa și cei cu venituri mai modeste. Organizau tombola și bufetul balului cu mâncăruri aduse de acasă - există păstrate în arhiva bibliotecii o sumedenie de meniuri care se serveau acolo, cu produse preparate, cu fructe, prăjituri de casă, „torte”, băuturi răcoritoare - ați mai auzit de... limonadă? Sau de șpriț cu sifon? - vinuri, șampanie, cafea, înghețată, pe care le serveau participanților, ele, doamnele și domnișoarele care poate că acasă aveau servitoare...

Acum, desigur, aceste lucruri nu ni se mai par ieșite din comun. Atunci însă, pentru Galați, erau o noutate absolută. În 1920, 21 martie, „Vocea Galaților” consemna:

„Și iată o inovație: s-a dansat și se va dansa pentru un templu al culturii! (subl. n.) Își dă oare seama lumea cea înveselită că între cultură și filantropie există, trebuie să existe, cea mai strânsă unire? Cu cât lumea va fi mai cultă, într-adevăr cultă, cu atât filantropia va câștiga asupra ei un mare ascendent. Cu cât lumea va fi mai cultă, cu atât va fi mai îngăduitoare, mai blândă, mai altruistă, mai iubitoare a aproapelui, mai generoasă și cu atât vor fi mai puțini sărmani, mai puțini nenorociți”...

Imaginați-vă numai cum arăta sala mare a palatului administrativ într-o astfel de seară: „Lumină feerică, lumea toată cu sufletul în sărbătoare... Muzica mai ademenitoare, parcă mai îmbietoare ca oricând la dans... Perechi-perechi în val-vârtej neobosit... Participanții - tot ce are Galațiul mai elegant, mai distins, mai vesel, domnișoare gingașe, doamne elegante, cavaleri chipeși...” („Galații Noi”, 30 Dec. 1920).

Sau („Vocea Galaților”, Caiet monden, 28 dec. 1921): „În cadrul elegant și distins al sălii de recepție a palatului administrativ, comitetul Societății „Urechia” a invitat societatea gălățeană la o serată. Întreg palatul își făcea impresia unei somptuoase reședințe aristocratice, iar protocolarul covor roșu de mare ținută, întins pe monumentalele scări de marmură măreau efectul. Doamna și domnul prefect Codru, secondat de Alfons Dall’Orso și Aurel Bogdan făceau onorurile... S-a petrecut de minune până în zorii zilei”.

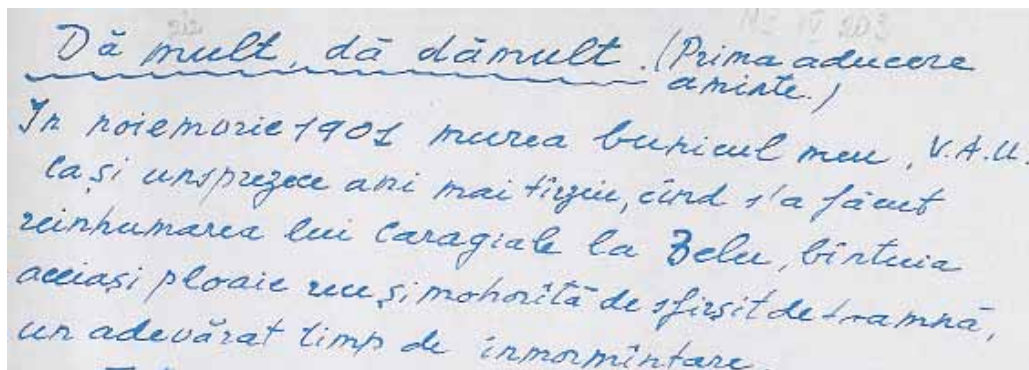
Și-am încălecat pe-o șa... și vă-ntreb așa: vă vine să credeți că această lume a existat într-adevăr aici, la Galați?... Nu credeți cumva că și noi, cei de azi, facem parte din aceeași poveste?

Fragment din manuscris

DĂ MULT, DĂ DĂMULT
PRIMA ADUCERE AMINTE

Vasile Alceu URECHIA

Vasile Alceu Urechia. *Dă mult, dă dămurt*. București 196-], Ms., Biblioteca „V.A. Urechia”

[...] Tata, mama, Caragiale trebuiau să asiste neapărat la îngropare.

Ceremonia a fost lungă, întristată de sentimente, de vreme și de platitudinea elogiilor funebre, rostite în fața unui coșciug fără apărare și a unei asistențe care, dacă ar fi fost sinceră, ar fi recunoscut nevoia imperioasă de a scutura umbra deprimantă a morții chiar prin mijloace josnic pămîntești, masa, prînzul consecutiv funeraliilor.

Cum bunica, pe de o parte, prea spiritualizată, pe de alta, prea doborâtă de durere, nu se gîndise la aceste vulgare contingente materiale, părăsind cimitirul, tatăl meu și Caragiale au trecut discret peste drum, la „Tabia (tabăra) rusească”, cîrcumă și han.

Nu erau nici primii, nici ultimii care făceau acest lucru, fără să-și știrbească cîtuși de puțin din durere și din respectarea defunctului.

Relativ nu încă bătrîn - 67 de ani - Văușul murise subit, în plină activitate, pregătind pachete cu cărți interzise, pe care Badea Cârțan urma să le introducă „prin vama cucului” (prin fraudă) în Transilvania.

Tăcuți și întunecați, stăteau împreună la o măsută. Caragiale începu să șoptească cuvintele unui lied, pe care-l cîntase Zetina (Ana V.A.U.) abia cu o săptămînă înaintea morții soțului său:

Vergangen ist der lichte Tag
Von ferne kommt der Glocken Schlag
So reis't die Zeit die ganze Nacht,
Nimmt Manchen mit, der's nicht gedacht...

Apoi, mai mult pentru tatăl meu:

Lumina zilei a pierit
Un clopot bate-n depărtat,

Ia timpu-n noapte neoprit

Pe cine nu s-a așteptat.

Versurile, și așa mișcătoare prin cuprinsul lor, deveneau zguduitoare, datorită împrejurării că Mendelsohn, autorul muzicii, avusese, pe cînd acompania acest lied, un atac, de pe urma căruia, din om zdravăn de 38 ani, în trei săptămîni s-a prăpădit.

Cîntecul acesta al sfîrșirii, în care și bunicul și autorul s-au dus pe negîndite, era mai sfișietor chiar decît simplul fapt al morții.

Cei doi prieteni se uitau unul la altul, întrebîndu-se lăuntric, pe care din noi o fi pus Atropos ochii?

Ambianța era nespus de apăsătoare; chiar un cutremur ar fi fost binevenit de ar fi schimbat-o.

De undeva se auzea, cu largi intermitențe, un fluierat, la început mai înăbușit, apoi crescînd în intensitate, ca să se întrerupă definitiv la apariția băiatului de prăvălie în capul scării pivniței, cu o cană de vin în mînă.

Din senin, două calcavuri zdravene îi rumeniră obraji.

- Așa ne-a fost vorba, Mitică? (Iar către tata, explicația :) Bea pe înfundate, domnule doctor. De vreo două ori, 1-am scos praf de lîngă butoi, dar acu i-am găsit peticu. Cît timp petrece în pivniță, are ordin să fluiera neîncetat. Pas de mai bea! Șiretul însă tace jos și fluieră sus, d-aia s-a lăsat cu palme.

Cutremur nu fusese, poate ceva și mai rău, dar diversiunea era cu adevărat divergentă de gîndurile lor.

Și Caragiale și tatăl meu s-au destins într-un rîs nervos și nesănătos.

Pînă la sfîrșit, băiatul care-și răsuca colțul șorțului trăgîndu-și mucii s-a hotărît și el să rîdă, iar un mușteriu, pripășit prin cîrciumă, întîmpinat cu hohote, a plecat îmbufnat controlîndu-și nasturii pantalonilor, convins că mitocanii de la Tabie rîd de el.

CEA D-ÎNTÎI ADUCERE-AMINTE

În perturbarea produsă de înmormîntare, mai era un element: eu. În paza cui, cine vede în timpul acesta de un copil de 4 ani ?

Spre marea mea mulțumire, am fost condus încă de dimineață la Caragelești, în Rotari.

Oricît ar fi de adevărat că le moi est haïssable, uneori trebuie să-1 folosești. Eram rotund la față, ochii mari, negri, năsuc și guriță ca reduse la pantograf după cele mai ortodoxe canoane, grăsup, alb de piele și roz în obraji, mă purta încă cu rochiță.

Răsfățat de Tușchi, înfundat - de Didina cu toate bunătățile, înveselit de numeroasele testuri de vioiciune și pricepere pe care le scornea și mi le aplica Luchi, am început să cred că moartea trebuie să fie un eveniment și mai fericit pentru principalul interesat, de vreme ce îmi adusese atîtea fericiri mie, care nu eram decît o surcică de nepot.

Pînă tîrziu cînd au venit după mine, nu mă mai săturam zberiguindu-mă, ca de altfel toți copiii deprinși să fie mai mult singuri.

După vreo două săptămîni de așteptare zadarnică ca să mai fiu dus la Caragelești, cum nu prea știam ce este viața, nici ce e moartea, mi-am luat inima în dinți și am întrebat, făcînd legătura logică de la cauză la efect:

- Tată, cînd moare și mama-mare?

Aceasta este prima mea aducere-aminte, după cum vedeți dă mult, dă dă mult...

ABSTRACTE

TO READ, TO RE-READ

Nina Negru / 30

The article is an excerpt from this study in which are interpreted the answers to the following questions, respectively number 7: Is there a book or more that have played a great importance in the formation of your personality?, number 24 and 25: What are you reading nowadays? What would you recommend to others?, corroborated with the answers to the other questions give a clear image on the different options of the persons from the sample chosen. The comments on the answers interpret these data in relation to the role and the influence of politics, social environment and especially on the development of these relations in the transition of the society from dictatorship to democracy.

Violeta Moraru / 39

The present context determines a new level of approaching the cataloging practices.

The emergence of FRBR model was determined, to a great extent, by the development of electronic bibliographic records of creation and management, but also by the variety of types of library documents and information available in library collections. The development of Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR) has influenced all subsequent library rules and principles, representing a radical change in cataloging bibliographic resources.

This paper aims to address the manner of representation, at a conceptual level, of the entities of the group I i.e. serial publications, beginning with the FRBR - ISBD conformity and presenting, in practical aspects, various situations that may be encountered.

Dorina Bălan / 50

This article is meant to settle the rules and exceptions that must be taken into consideration when choosing the authorized form of name and the variants of name for designers who have religious or noble titles. This is difficult matter because the sources of information make reference often only to those variants of names held by these people during the time or the person can be cited, but without specifying titles. Even if some designers have such a title, they prefer to sign their work with their real name. In some cases, placing together the work or dissociate it requires a careful study of the way in which the authorized forms are assigned and the variants for the designer's names, entails the study of the connections that appear between them.

INTERLIBRARY LOAN - AN OLD SERVICE IN NEW CLOTHES

Silvia Matei / 64

The history of the Romanian libraries shows that interlibrary loan service is a very old one, but less known and practiced. Starting a quarter of a century ago, libraries have tried to cooperate and collaborate in order to facilitate the readers' access to documents, regardless of the place where they are preserved.

Libraries cannot purchase all the new printed works due to the high prices of documents and to the increasing number of publishers and the diversification of the users' needs. Under these circumstances, one can notice an increasing request for interlibrary loans. From the practical aspects of the activity of "V.A. Urechia" Library, one can notice a significant increase in the number of persons that use this service.

An important step in the evolution of the interlibrary loan service is the emergence of collective library catalogues (Rolinest or collective catalogue of public libraries from Romania) and online library catalogues, which allowed the prompt location of documents in the collections of the libraries from Romania.

TECUCI-COVURLUI ETHNO-CULTURAL ASPECT

Eugen Holban / 88

The author considers the theme that appears in the title as a follow-up of the idea of Liviu Mihailescu, founder of the Museum of Ethnography from Braila County, who suggested the ICED professor Ion Vladutiu from Bucharest, coordinator of „Ethnographic Zone” Collection, the division of the researched area into wider geographical subspaces (sub-areas) which reveals the existence of ethnographic areas, but which borders could not be clearly drawn. Thus emerged the Tecuci-Covurlui ethno-cultural aspect, also suggested by the existence Stoicani-Aldeni cultural aspect, already defined by archeologists, which consists in, according to the author, the Galati ethno-graphic zone, North Covurlui ethno-graphic zone and Zeletin-Tecuci ethno-graphic zone. Over 4 decade researches, not only meant the delimitation of the ethnographic areas and sub-areas, but also the detailed research of each ethno-folk genre, each theme and category in part, in all aspects, for a better understanding of the peasant culture phenomenon. Researching all these aspects and their movement within households, communities and larger groups of communities, gradually uncovered some preferences manifested in larger or smaller areas. Thus, it was possible a certain delimitation ethnographic areas and sub-areas, i.e. a specific arrangement of the researched area, i.e. South-Eastern part of Moldavia.

PAGES D'HISTOIRE DE GALATI: UN MONUMENT DISPARU -
MONASTÈRE „SAINT-M.MC. GHEORGHE „(I)

Mihaela –Denisia Liuşnea / 95

L' héritage culturel et religieux de la ville de Galatz de la deuxième moitié du XVIIe siècle est d'une importance particulière, parce que dans cette période en Moldavie sont fondées les premières monastères fortifiées.

Avec ses églises fortifiées en pierre et en briques, ces bijoux d'art féodal religieux constituaient un moyen de défense efficace. La pierre de construction provenait en partie des ruines du castellum romain de Tirighina, près Bărboşi-Galatz et la brique des ateliers locales.

Remarquable synthèse d'architecture moldo-valache, la monastère fortifiée Saint George a été achevée en 1664 par un commerçant, Hagi Mihalachi, qui l'a dédié au monastère du Saint Tombe.

L'église avait un plan triconque, avec une structure solide, renforcée par contreforts. La fonction de défense de l'église cesse après 1821.

Ana-Maria Cheşcu / 111

The historical, cultural and literary personality of the reputed academician Vasile Alexandrescu Urechia has been the research subject of many PhD theses that revealed the various concerns of his activity.

Sometimes cursed, sometimes praised, Urechia, called the great Romanian Latinist, was also a perfect patriot, defending his belief during his lifetime, that of Romanism, being a true missionary of Latin.

This article comes to arguably support the way in which the senator from Covurlui involved himself in supporting the Latinity and Romanism, both by highly appreciated deeds at that time and also by listing the works by which he tried to prove the Latin origin of the Romanian language and people.

PROTEAN ASPECT AND SELF-REFERENTIALITY
IN D. CUCLIN'S WORK

Letitia Buruiană / 120

Cuclin's self-referentiality is situated at the intersection of theory with the work of art, of science and art, and is essentially an intentional approach to facilitate comprehension of the receiver, but also the emergence of his creative protean feature, a trademark of unity in diversity. The aesthetic judgments of his own creation are part of a strategy to enlarge the field of tension. On the other hand, the reduction of otherness, in which he (the receiver) becomes an alter-ego, that sends the decoded message, both to «I» (the core of the protean personality) and the «alter egos», represents a typical movement of the protean element in order to establish the unity in diversity. In the same time, Cuclin's literary work, more or less intentionally, concentrated on, the correspondence between words and functions or between the component sounds of the moods they suggest.

The choice of certain words mixes the linguistic sign with its utterance for rendering the moods, so these two areas combine each other. In this are, based on the principle of "analogia omnia", Cuclin managed to render the ineffable that resulted from the fusion of arts by symphonic, dialogic and parabolic features. Thus, two different discourses meet: one that illustrates the concepts of system of thinking by literary means and another one that self-analyzes its creation in order to achieve a proper understanding, according to its own views.

This self-awareness of his literary and artistic creation, makes Cuclin a modern author, both synchronized in Romanian interwar cultural landscape, but also a forerunner of a new transdisciplinary approach that emerged in the second half of the 20th century.

INTERFERENCE BETWEEN LITERATURE PHILOSOPHY AND
THE SCIENCE OF LITERATURE

a.g.secară / 128

The essay can be received as an introduction to a treatise on metaphysics of literature, with its limits and limitations, a philosophical science, but also scientific, that can make simple or complicate the lives of scholars, concluding that literature is more often closer to religion than to science, not meaning by this that theology or history of religions would not be respectable sciences.

BEAUTIFUL LANDSCAPES FROM DRAGOBA CITY

Eugen Tudorache / 135

Simon Ajarescu is the poet of a new poetic language, addressing issues insufficiently addressed in poetry (the science fiction theme and his own theme of mythological creation based on frontier sciences, occultism, paranormal, religions and mysteries of the world). Having from the beginning a notable and refined style, Ajarescu writes of the most uncommon poetry. In his books, he poses solemnly since the poet confesses himself, but most of all he celebrates, he does not utter common words; his lyrical space is temple of purification and initiation where the unholy has no place. With its aristocratic character, his poetry is both evocation and invocation. Ajarescu is consistent to his generation (1960s), placing himself in a truly singular interiority, marked by lyrical perspectives.

UNKNOWN ASPECTS OF MIRCEA ELIADE -
I.P. CULIANU CULTURAL CONTINUUM

George NETU / 142

Ion Petru Culianu, is close to his mentor, Mircea Eliade, from whom he learned the never-ending scientific curiosity, methodological flexibility, rigor of the hermeneutical filter, for almost two decades. The article presents the circumstances in which the two masters met and how they mutually influenced each other, in positive manner. In September 1974, Culianu visited Eliade in Paris, and in 1975, at the invitation of the „shaman”, he spent a semester at the Divinity School in Chicago, as „postdoctoral student”. From this moment, one can say that it started one of the most beautiful literary, teaching, friendly relationships. Ioan Petre Culianu became close to the teacher, but especially the „man” Mircea Eliade, a fact proven by the latter’s will, by which Culianu could benefit from „all royalties and all literary property rights to publish any works or papers, containing academic or scientific material, as long as he is actively involved in editing, publishing or otherwise arranging and compiling my academic and scientific manuscripts or other tangible products that belong to me, and I absolutely grant him all academic or scientific papers”. The arguments are based on unpublished documents preserved in original in the Library of the University of Chicago and are quoted in the author’s translation.